

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

10. 5. 331

JOH. WOLFGANGI TEXTORIS:
Jcti & in Univerfit. Electoral. Pal. Antecessoris
Juris Primarij ac Confiliarij
Electoralis,

SYNOPSIS
JURIS GEN-
TIUM.

B A S I L E Æ.

Impensis JOH. MICHAELIS RÜDICERI,
Typis JACOBI BERTSCHII,
ANNO MDC LXXX.

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO

CAROLO
COMITI PALATINO
AD RHENVM S. R. I. ARCHI-
THESAURARIO ET ELECTORI
DVCI BAVARIÆ

DOMINO MEO ADMODVM
CLEMENTISSIMO.

DOMINE

In encomium aliquod, quo te inter auspicia regiminis Electoralis cum devotissimâ submissione alloquar, seligendum sit, è multis que virtutum tuis debentur non aptius invenero neque convenientius, quam quod Tuo Vespasiano Imperatori olim datum est, cum eum cives ex meritis & beneficiis dicerent: **GENERIS HVMANI DELICIAS.** Quis est enim Serenissime Elector, non Tuz tantum Palatinæ gentis homo, sed quis exterus, quem, modò virtutum Tuarum non sit nescius, pietas illa singularis, justitia, benignitas & temperata comitate majestas, non moveat in amorem tui in reverentiam & obsequium devotissimum non trahat, pelliciat rapiat? Haud certe virtutum tuarum, quibus fulges gloriosa fama in unâ gente consistit,

consistit, sed dudum exteras oras pervolavit, dudum omnes bonos ita nomini tuo addixit, devinxit mancipavit, ut votis ferè distraherentur, hinc sapientissimi patris Electoris cautissimam senectutem & prudentissima pro rep. consilia submississimè venerantes, inde novam boni principis ideam in te successore tot virtutum tuarum, quibus ætatem & imperium anteverteras, certissimo testimonio humilimè præsentientes. Placuit Deo finire paternum imperium & temporales Principis raræ prudentiæ fasces æterno regno commutare, ne optimus successor ad clavum rerum tardius perveniret: Omnis ergò Palatinatus & in lachrymas luctumque solvitur ex funere Electorali, & suspiria mittit, vota offert precesque fundit pro SVIS DELICIIIS, Tuâ sc. CAROLE ELECTOR, vitâ, tuo imperio & felicitate! Non parva res principi est amari à subditis & tot obsequentium humilimam fidem non imperio magis, quàm virtute & clementiâ obstrictam tenere, ut singuli principis salutem perinde ac suam curent, pro eâ supplices divinum numen rogent, suaque omnia, si res poscat, paratissimis animis conferant atque expendant. Hæc inter publica vota, gratulationes ac preces, dum in lucem prodit mea de jure gentium synopsis, non debui aut Principis aut sanctissimæ devotionis meæ dememinisse, sed Serenissimo nomini Tuo, CAROLE ELECTOR, DOMINE CLEMENTISSIME hoc quale quale opusculum literarium cum humilimo voto inscribere atque consecrare, nec erat sanè, ~~aut rectius~~ dedicarem juris gentium scriptum, quàm Princeps, cujus egregia indoles, pietas, justitia, ~~ceteræque~~ virtutes non unil genti, sed gentibus jam ante initia principatus gloriôsè innotuissent. Accipe igitur, Domine, clementissimo vultu hanc synopsis meam, quæ fortè

✻) • (✻)

fortè prima CAROLI ELECTORIS PALA-
TINI nomen humilimo & conatu & obligatione præscriptum
habet. Vive diu CAROLE ELECTOR, DEUS te
servet, det videre natos serosque nepotes, ut felix sis progenie
felix imperio! Sic ex animo vover.

SER. T. ELECT.

Heidelbergæ 17. Cal.
Octobr. 1690.

Servus & obsequiosissimus

JOHAN. WOLFFG. TEXTOR, D.

LECTORI SAL.

Runt forsā, Benevole Lector, qui synopticum hunc juris gentium Tractatum lividis superciliis aspicient, censebuntq; à tam arduâ materiâ abstinendum; quin privatis viris in universum rerum, qua regna concernunt, pacificationes, fœdera ac id genus gentium negotia, commercio velut interdicens esse; cui opinioni preprimis calculum adjicient, qui jus omne publicum è scholis eliminandum, proturbandum, exterminandumq; suadent; tanquam hoc genere studii ceu quodam monopolio his solis uti liceat, qui publicis intersunt consiliis & regum principumq; cancellis; verùm perniciosè hos errare res ipsa docet, demonstratq; luculentissimè; cum enim scientia rerum agendarum usu anterior sit, quis est qui in Ministro statûs, legato, consiliario, munere suo rectè functuro, non ante negotia eam requirat indolem, eam solertiam, industriam, peritiam, ut expediendis rebus commissis ex asse possit sufficere;

PRÆFATIO.

ficere; *At inquis: usu discenda esse hæc jura, non in Scholis; ô miserum usum, si à ratione, quæ omnis publici privatiq; juris principium excellentius est atq; dignius, secludas, stultorum iste magister est, ut Fabii Maximi ore loquar ex Livio; sed ratio, nisi quatenus variantibus circumstantiis variè applicatur, ipsa immutabilis; quam cum non certo hominum cœtui, sed universo generi humano Deus ter Optimus Maximus concesserit mentibusq; omnium ingenuerit; invidiosa certè res est, velle aliquos juris gentium notitiam à ratione promanantem ex usu ut peculium singulare ordini suo precipuam facere, & quantum in ipsis est hoc ceteros palladio excludere. Deinde si solo usu juris gentium prudentia metienda & acquirenda est, quid fiet materiis, quarum tractandarum vel tota ætas nostra vix ullam tulit occasionem; uberiores nempe segetem juri gentium annales præstant, quàm unius hominis etiã longevi ætas, cujus aliquam partem infantia sibi postulat, aliquam adotescentia absorbit, juvenus quoque aliquam præripit atque inutilem facit, reliquum, curriculum angustia humane vite per se brevis ad paucos casus retrahit atque constringit. Quid insuper quòd in rerum quantalibet multitudine factum, quod usus ostendit, à jure, quod ratio naturalis dictitat, discernendum sit;*
usus

P R Æ F A T I O.

usus nimirum etsi theoriam perficiat, per se tamen tantum monstrat, hoc vel illud contigisse; ratio verò naturalis peruestigat an rectè & ex normâ juris gentium, quo cultiores gentes ex sanioribus principiis uti consueverint; hæc ratio non plus imò vix tantum conferet utendo præcisè quærenti juris gentium, notitiam, quantum evolventi annales, & ex his tum priscorū tum recentiorū temporū accurate consideranti bellos & pace vario casus.

Liberavimus hæctenus, benevole Lector, hanc nostrâ Synopsin præjudicali objectione, sed restat altera de inscriptione & rebus tractatis; Vides enim illa etiam maximè prioribus capitibus explicata, quæ ad jus natura referunt, ut matrimonia, alimenta defensionem, sui contra vim, & cum tamen solum de jure gentiū inscriptio facta sit; ast liceat mihi primum Grotii auctoritate hac in re uti, qui libris de jure belli & pacis, (quæ sunt juris gentium materia) varia admiscuit ac inseruit ad jus naturæ pertinentia, ut defensio hac in re subsit communis; secundo non ita religioni ducere debemus, jus gentium sub jure naturæ complecti, & contra hoc recto sensu sub illo, nam quod jus à principio naturalis rationis naturale audit, idem à receptione gentium vocari solet jus gentium, ut hæc ipsâ synopsis c. 1. & 2. deduximus, sicq; diversa trahit à diversis principiis nomina, quæ inter hoc patissimum discrimen admitto,
quòd

PRÆFATIO.

quòd quadam à solâ ratione naturali promanâsse constat ante usum gentium, quæ alijs adscribunt rationi naturali, ut vocant, simplici; quadam generis humani necessitatibus exigentibus, qualia vulgò ajunt proficisci à ratione naturali compositâ; quorum hæc mutationi, non illa æquè subjacent, quò Grotij & Jctorum distinguendum præcipuè collimat scopus & intentio; sed & tertio pars paginarum major à materijs Juris gentium proprijs occupata & insumpta fuit, ut ab his nomen Tractatûs desumere non immeritò & potuerim & voluerim.

Tu verò, benevole Lector, hoc opusculo nostro bene utere, & auctorem, qui ipse typos paucis exceptis nisi jam planè absolutos, non vidit, si novos typographicos perspexeris, excusatum habe. Vale Heidelbergæ.

Ibid. Aug. 1680.

CAP. I.

CAP. I.
DE JURE GENTIUM
IN GENERE.

S U M M A R I A.

Num. 1. Juris Gentium descriptio ex Jure Romano. 2. Ejus principia ratio naturalis & usus gentium. 3. & 4. Juris Gentium desinitio Grotiana adducitur & ponderatur. 5. Juris Gentium aliquid esse quomodo probetur. 6. Juris Gentium desinitio à Grotio tradita num differat à Romanâ. 7. Jus Gentium ex mente Grotii requirit mutuam obligationem. 8. quid juxta descriptionem Romanam obtineat. 9. Jurisconsulti Romani de Jure Gentium diversimodè loquuntur. 10. Jus Gentium & Jus Natura quomodo conveniant. 11. quomodo differant. 12. Jus Gentium & Publicum item Politica disciplina, quomodo conveniant & differant. 13. Quaestiones mixtae Juris Gentium & Publici declarantur. 14. Jus Gentium aliter differt à Politica quàm Jure Publico. 15. Jus Gentium hodiernum potest mutari. 16. Jus Possitivum in naturam Juris Gentium transire potest. 17. & 22. Jus Gentium usu continuo introducitur & quomodo? 18. Jus Gentium nam promiscuè indigeat annalium evolutione. 19. In dubio annalium scriptores Jus Gentium declarant, & qui ex recentioribus commendabiles. 20. & 21. Jus Gentium quantum tempus & quot actus requirat, dum introducitur. 23. Jus Gentium qualiter probetur mutatum. 24. Jus Gentium an dari possit scriptum salvâ ejus substantiâ.

1. **I**Ernecessarium est in fronte hujus tractatus, ut ante omnia accuratè pervestigemus Juris Gentium naturam in genere; ea in Jure Romano

populari tantùm descriptione adumbrari videtur, quòd sc. jus gentium sit, quo gentes humanæ utuntur, ut novimus ex Ulpiano in *l. i. §. fin. ff. de just. & jur.* quam descriptionem paulò uberius

A

uberius explicans Gajus in l. 9. ff. eod. ita inquit: *Quod verò naturalis ratio inter omnes homines constituit, id apud omnes peræquè custoditur vocaturq; Jus Gentium, quasi quo jure omnes gentes manent*, hæc Gajus, ex quo ~~manent~~ accepit hæc verba & eodem tenore formali transcripta refert Imperator Justinianus in S. 1. *Inß. de jhr. nat. gent. & civ.* Quibus ipsis equidem duo juris gentium principia exprimuntur, (1) ratio, quæ ut causa efficiens proxima dicitur gentilibus hoc tale esse pro jure observandum in genere humano, (2) usus gentium, sive ut illud ipsum à gentibus pro jure actu sit receptum, ubi ergo vel usus est sine ratione, vel ratio sine usu gentium, tunc aliquid Juris Gentium esse, deficiente videlicet alterutro illo requisito, dici non potest. Hugo Grotius vir de hac parte juris præclare meritus, talem exhibet juris gentium definitionem, ut sit illud, quod gentium omnium aut multarum voluntate vim obligandi accepit, *vid. l. 1. de Jur. Bell. & Pac. c. 1. num. 14.* ubi primò extra controversiam est, sufficere plerarumque gentium consensum & imprimis cultiorum; neque equim, si qua gens admodum barbara sit & fera, ut pacta nulla vel jura colenda existimet, sitque propè ab omni consortio humanitatis aliena, cujusmodi ante navigationem Columbi & ducentos annos videntur fuisse Indi Occidentales, & hodiernum esse incolæ promontorii Africæ, quod vocant Bonæ Spei, non inquam, si qua gens tam fera sit tamque inhumana, ut quasi

nullo jure vivat, ob eam causam Jus Gentium cæteris à rectâ ratione distatum & usu ipso firmatum, minus est Jus Gentium, atque ita sine dubio Justinianus Imperator, Ulpianus item & Gajus Jureconsulti in præcitatatis locis intelligendi sunt, dum docent Jus Gentium apud omnes peræquè custodiri, sc. apud quas gentes vel quibus aliqua existunt humanitatis commercia: quod porro Grotius in dictâ definitione addit vel requirit, ut jus istud vim obligandi acceperit voluntate gentium, in effectu idem esse arbitror cum secundo illo Juris Gentium principio, tum quia omne jus quâ tale includit vim obligandi, est enim *Jus in genere nihil aliud quàm dictamen rectæ rationis obligans ad sui observantiam propter auctoritatem & voluntatem serenæ vel sancientis*, hoc ipso igitur, quo in præmissis descriptionibus, Juris Gentium natura exprimitur, non potest quoque non inclusa esse illa, quam considerant Grotiani, gentium obligatio, tum vel maxime, quod usus hujus juris sit Index voluntatis gentium, quam ubique non scriptis expressis, sed factis atque exercitio declarant, adeoque dum hoc vel illo in negotiis jure utuntur, non possunt non simul velle ut obliget, quod equidem assertum adeò est evidens, ut nec ipse Grotius ab eo sit alienus, dum l. c. docet, Jus Gentium probari usu & peritorum testimonio, rectè, possunt enim periti de ratione distante Jus Gentium testimonium præbere, usus autem de voluntate populorum tacitâ

cicā, quæ certè sunt ipsa illa duo Juris Gentium genuina principia. Ex quibus apparet definitionem Juris Gentium à Grotio relictam, verbis magis, quàm re ipsā differre ab eā, quam ex Jure Romano explicavimus, unum tamen superest, quod scrupulum facere videtur, videlicet Grotium ad explicandam intimam naturam Juris Gentium, non qualicumque vi obligandi contentum esse ex voluntate gentium profectā, sed talem requirere quæ sit mutua, ita enim hanc rem explicat *lib. 2. de Jur. Bell. & Pac. c. 3. n. 5. & lib. 3. c. 1. num. 8.*

7 Secundum quæ dicendum est ad mentem Grotii, non esse aliquid Juris gentium sine mutua isthac obligatione, & quidem ex pacto, quamvis aliàs à ratione dictatum fuerit, & etiam pro jure receptum à gentibus, esse enim hoc ipsum, inquit ille, potius Jus Civile plurium civitatum distributum, quod à singulis tolli possit, idem ferè sentit Dn. Puffendorf *de Jur. Nat. & Gene. lib. 2. c. 3. §. 22.* ubi ait; pleraque, quæ apud Jureconsultos Romanos aliosque ad Jus Gentium referuntur, puta circa modos acquirendi, contractus & alia, vel ad Jus Naturæ pertinere, vel ad Jus Civile singularum Gentium, idque ex eodem defectu conventionis aut mutux obligationis; per accidens enim evenire, ut Legislatores illi diversarum Rerumpublicarum tali casu inter se conspirent; hinc & Seldenus *de mar. claus. lib. 1. c. 3.* hoc tale Jus tanquam improprie dictum Jus Gentium non absolute sic

vocat; sed eum additamento: *Jus Gentium domesticum.* Quicquid tamen sit, conventio certè & mutua isthac obligatio festigare non potest Grotianam Juris Gentium definitionem ab eā quæ in Jure Romano habetur; nam primò non est subintelligenda conventio mutux obligationis expressa, sed sufficit tacita, quæ juxta prædicta satis potest colligi ex recepto usu gentium; deinde in descriptione Juris Gentium Romanæ indeterminate dicuntur gentes uti istò Jure; ergò hic usus tanquam fundamentum voluntatis gentium non magis est restringendus ad solos cives unius Reipublicæ, quàm in descriptione Grotii vis obligandi ex voluntate gentium, quippe quæ similiter indeterminate posita est & sine expressa mutux obligationis qualitate, v. g. jus postliminii, item jus fœderis quatenus nititur mutua obligatione gentium, nititur quoque mutuo usu, ut testes sunt Pomponius & Proculus *in l. postliminii §. 1. & in l. non dabitō ff. de capt. & postlim.* idemque in similibus, cur non igitur pari ratione liceat intelligere usum hujus juris mutuum inter gentes earumque cives, sicut Grotius intellexit voluntatem mutux obligationis, nihil planè est quod repugnet; nec reponi potest Jurisconsultos Romanos aliosque non sic intelligere, cum aliena præsertim in materiis modorum acquirendi & contractuum ad Jus Gentium referant, quia respondeo cum Grotio *in d. n. 8.* Jus Gentium non accipi uno modo, atque aded si

Jcti ad Jus Gentium referunt aliquid, quod ab eo alienum est uno sensu, non tamen statim alienum erit altero quoque sensu, prout Grotius ipse faretur *d. l. & clarius patebit ex subsequenti capite*. Interim ex hastenus dictis constare poterit, Jus Gentium magnam habere convenientiam cum Jure Naturæ, item cum Jure Publico & politicâ disciplinâ, à singulis tamen pro diversâ acceptione rursus differre, & quidem quod Jus Naturæ attinet & Gentium, utrumque descendit ex eodem fonte rationis naturalis nobiscum congenitæ, quæ nihil hic aliud est, quàm *intellectus practicus ad principia moralia reflexus, quorum luce ostendit vel hominibus ut singulis, vel gentibus, quid ad meliorem vite ductum, ut honestum & justum, agendum, quidve contra, ut inhonestum & injustum, fugiendum sit*, & hæc est Juris illa Naturæ & Gentium convenientia; differunt tamen in modo proveniendi, nam Jus Naturæ descendit immediatè à ratione naturali, Jus autem Gentium mediante gentium exercitio, cui plerumque diversus status & conditio humanæ vitæ causam procatarteticam dederunt, quod & declarat Justinianus *Imp. in S. 2. Inst. de Jur. Nat. Gent. & Civ.* verum hæc quoque differentia prout ex dicendis cap. proximo apparebit, non nisi pro diversâ Juris Naturæ & Gentium significatione intelligenda venit; quin & alia habetur in Jure Civili inter Jus Naturæ & Gentium expressa differentia, videlicet quoad actus & objecta, dum

illud eo sensu commune esse cum brutis, hoc verò solis hominibus inter se, perhibet Ulpianus *in d. S. fin. & cum eo Justinianus in princ. d. 1. de Jur. Nat. &c.* quamvis hanc differentiam Grotius & moderni Juris Gentium scriptores non agnoscant, quâ de re cap. seq. præterea convenit Jus Gentium cum Jure Publico & Politicâ, quòd quàm maximè proposita habeat Jura Majestatis, veluti belli, pacis, foederum, &c. circa quæ etiam versantur Jus Publicum & Politicum, quanquam diversimodè, nam in hoc invicem differunt, quòd Jus Gentium consideret hujusmodi jura superioritatis generaliter & in actu signato ut loquuntur, Jus verò Publicum in actu exercito sive cum restrictione ad certam aliquam Rempublicam, e. g. si loquimur de foedere defensivo per se, deque ejus requisitis & effectu, quæstio vel materia est Juris Gentium, si verò consideramus jus hujusmodi foederis, in Imperio Romano Germanico, jam tractatio est Juris Publici, & idem in similibus; fit tamen sæpè, ut id genus quæstiones sint quodammodò mixtæ & in principia Juris tam Publici, quàm Gentium incurrant, quoties nimirum Gentium negotia invicem disceptantur respectu publicæ autoritatis, & hæc in controversiam vocatur, ab unâ convenientium parte; fit loco exempli celebris illa pax Caudina, de cujus validitate olim inter Samnites & Romanos acris contentio fuit, illis pacem istam valere affirmantibus, quòd à Spurio & Veturio con-

consulibus Romanis publico nomine inita esset, his verò negantibus, quòd injussu populi Romani, penes quem tunc in illa Republicâ summa erat potestas, facta fuerit; talis quoque fuit altercatio inter legatos Romanos & Senatores Carthaginenses de fœdere Amilcaris; an Carthaginensium Resp. ex eo obstricta fuerit nec ne; & hodiernæ huc pertinere videntur quæstiones de fœderibus, de neutralitate statuum Imperii ac
 14 similes aliæ. Cæterùm differentia, quam inter Jus Gentium & Publicum assignavimus non pariter obtinet inter Jus Gentium & Politicam, nam hæc disciplina Jura Majestatis etiam generaliter vel sensu irrestricto proponit, sed differunt tamen aliter in se, prudentia enim civilis in publicis actibus non considerat præcisè vinculum Juris, ut Jus Gentium, sed commoditatem Reipublicæ, num expediat hoc tempore contra hos vel illos hostes bellum movere, aut cum illis pacem facere; in hujusmodi negotiis qui sciunt Regi vel Principi suo consulere, quid in rem sit, Politici dicuntur; optimum verò est si in publicis consiliis ministri statûs utrumque jungant, sc. & causæ publicæ justitiam, & prudentiam civilem animique sagacitatem. Hoc amplius alia quoque differentia reddi potest, nam prudentia civilis ex professo explicat civitatem ejusque partes, velut societatem conjugalem, patriam, dominicam, ex quibus civitas coalescit, tum quoque formas Rerumpublicarum, veluti Monar-

chiam, Aristocratiam, Democrati-
 tiam, &c. demonstrat, de quibus eleganter Polyb. lib. 6. *hïstor.* ast verò Jus Gentium de his similiter non agit, sed præsupponit in Regum gentium-
 que negotiis aliquam ex utrâque parte Reip. formam. Ex quibus hunc in
 15 modum deductis, pauca quasi corollaria colligi possunt. (I) quòd Jus Gentium hodiernum queat introduci novum, & vetus recentiore Jure Gentium certis in passibus mutari, est enim hoc Jus ex præmonstratis reverà consuetudinarium, quippe usibus gentium firmatum, sicut ergo consuetudo civilis recentior corrigit consuetudinem civilem antiquiorem, si contraria sit *l. de quibus ff. de ll.* ita consuetudo gentium recentior, (par enim ratio est) tollere quoque debet antiquiorem gentium consuetudinem, quatenus est contraria, præsertim quia conditio humanæ vitæ sæpè variat, pro quâ varietate recta ratio causam invenit, ut aliud & aliud Jus Gentibus dicitur, ita v. g. servitus captorum in bello prisco jure introducta, mitiore consuetudine gentium Christianarum, exolevit, & 16 idem in similibus, quinimò etiam id quod fuit juris positivi ac civilis, non est absurdum asserere, fieri posse Juris Gentium, si nimirum accedat ex usu Gentium consensus in vicem obligatorius, exemplum perhibent hodiè ferè esse corpus Juris civilis Justinianicum, ex quo in plurium gentium mores abiit, ut eo tam inter cives quàm exteros utamur, pro normâ in dirimendarum controversiarum

rum, saltem quatenus leges regno-
 rum ac provinciarum speciales non
 17 repugnant. Collige(2) Jus Gentium
 non uno vel altero actu statim intro-
 duci, sed tractu temporis & usu quo-
 dam continuo, uti vult Grotius *in d.*
n. 14. ubi commendat annalium scri-
 ptores, quod multum operæ confe-
 rant ad explicandum Jus Gentium,
 quæ sententia omninò est intelli-
 genda de Jure Gentium dubio, tunc
 enim solemus recurrere ad usum tem-
 poris antè acti, ut fieri solet similiter
 in casibus jure positivo dubiis *l. si de*
 18 *interpretatione ff. de ll.* ast ubi Jus Gen-
 tium clarum est & indubitatum, su-
 pervacua erit annalium evolutio, in
 claris enim cessant conjecturæ *text.*
& dd. in l. pediculis §. 2. ff. de aur. arg. & c.
leg. v. g. locum esse postliminio, te-
 neri successorem regni ex pace con-
 ventà antecessoris, Legatos esse in-
 violabiles, & quæ sunt similia, non
 19 indigent utique demonstratione an-
 tiquitatis tanquam in se clara, quin
 etiam in dubiis quandoque ex scri-
 ptoribus annalium antiquis parum
 subsidii parumque lucis accipere pos-
 sumus pro declarando gentium jure,
 si fortè sint ipsi inter se varii ac di-
 screpantes, certè expedit, præprimis
 etiam usum gentium recentioris ævi
 attendere, quippe qui ceteris paribus,
 ut jam diximus, possit antiquo Juri
 Gentium derogare, quem in finem
 Guicciardini, Sleidani, & Augusti
 Thuani historias commendabiles
 esse putamus, tum Acta publica Lun-
 dorpïi, Diarium Europæum & id
 genus similia scripta, quibus Regum

gentiumq; inter se congressus, bella,
 pacificationes, fœdera eorumque oc-
 casiones & circumstantiæ literis sunt
 consignata. Verùm ex his difficilis 20
 emergit quæstio, quantum se. tempus
 & quot actus requirantur ad intro-
 ductionem Juris gentium ex usu Regum
 & populorum eadem, ut constat etiam
 de consuetudine civili, quæritur
 ubi dd. alii duos actus, alii pro ju-
 diciali arbitrio plures requirunt, item
 nonnulli decennium alii amplius
 tempus, quidam tanquam in re inde-
 cisâ judici arbitrarium statuunt,
 quam sententiam recentiores ple-
 rumque sequuntur. *Vid. Menoch. de arb.*
jud. quæst. lib. 2. cent. 3. cas. 81. n. 4. & cas.
83. n. 6. sed nostris terminis res est ad-
 huc difficilior, quia non datur copia
 judicialis inter Reges & populos supe-
 riorem non recognoscens, quid er-
 go in dubio dicendum? Puto bre- 21
 viter: si omnes gentes aut pleræque
 vel semel tantum exercuerint talem
 aliquem actum, pro jure quantum-
 cunque temporis tractum vel inter-
 vallum medium sufficere ad introdu-
 ctionem juris gentium in isto arti-
 culo, atque adedè absolutè quidem re-
 quiri plures actus pro numero gen-
 tium, relativè verò ad singulas gen-
 tes sufficere unicum, v. g. si quid se-
 mel in materiâ pacis aut fœderum
 dictante ratione pro jure observatum
 sit inter Romano-Germanicum Im-
 peratorem & Turcicum, inter Hispani-
 niæ & Galliæ Reges, inter Britan-
 nos & Batavos, inter Suecos & Da-
 nos &c. nihil obstat, quò minus dica-
 mus, id ipsum esse Juris Gentium,
 unde

22 unde sunt conjungendi actus illi ad perficiendum Jus Gentium, aliter enim inextricabili difficultati natura hujus Juris erit implicata, si singulas gentes cum cæteris velimus talem aliquem actum sæpius exercuisse, ex quo simul sequitur, Grotianam sententiam paulò antè relata, quòd sc. Jus Gentium usu continuo probandum veniat, esse cum grano salis accipiendam, nimirum ita, ut non probari debeat fortè per aliquot secula vel immemorabile tempus usus uniformis omnium gentium, sed sufficiat omnium vel plurium gentium usum sanæ rationi conformem demonstrare, jam enim erit præsumptivè probatum esse Juris Gentium, quod tale sit, & alteri qui contrarium defendere volet, incumbet onus probandi usus contrarii, postea subsequenti, nec satis est, si, cum constet de tali usu gentium anteriore continuo, ostendat alter unius vel alterius gentis usum contrarium in mutuis negotiis, nondum sc. hoc ipso Jus Gentium illud mutatum probasset, nisi demonstrasset omnium vel plurium

gentium consensum contrarium, quia sicut Jus Gentium à paucis gentibus non introducitur, ita rectè introductum, nec paucarum usu contrario solvitur vel mutatur, juxta regulam: *secundùm naturam ff. de Reg. Jur. in ratione naturali fundatam.* Denique et si secundùm hætenus dicta Jus Gentium consuetudine & observantiâ Regum populorumque magis niti soleat, tamen non absolute dixerim, esse de essentiâ ejus, ut sit consuetudinarium, ac possent gentes etiam expressè convenire, ut hoc vel illud in genere humano observetur pro jure, inter Reges & populos liberos, eorumque cives vel subditos, quod fortè in casibus emergentibus multa litigandi, ac Jus Gentium in malum sensum detorquendi, occasiones præriperet, sed tales gentium communes leges expresso consensu firmatas nondum vidit orbis, neque forsitan videbit, quousque placuerit ferro potius & armis negotia Regum & populorum, quàm æquitare & justiciâ dirimere; ac de Jure Gentium in genere hætenus.

C A P. II.

DE DIVISIONE JURIS GENTIUM
EJUSQUE OBJECTIS.

SUMMARI A.

Num. 1. Juris Gentium distinctio in primævum & secundarium, quæq; contra eam objiciantur. 2. Propugnatio hujus distinctionis. 3. Jus Gentium certo sensu potest dici Jus Natura. 4. 5. & 6. ejusrei ulterior

terior deductio. 7. & 8. Juris Natura diversa significaciones declarantur. 9. Quo sensu Aristoteles, Grotius & Juri loquantur de Jure Natura. 10. Actus cum brutis communes & hominum proprii num differentiam Juris Natura faciant. 11. Actus ex gradu anima sensitiva procedentes, quinam ad Jus Natura pertineant. 12. & 13. Solvantur rationes contra dictam Juris Gentium distinctionem adducta. 14. Juris Gentium primævi objecta. 15. Juris Gentium secundarii objecta. 16. Juris Natura actus cur hic sint deducti?

1 **C**ommunis est Doctorum sententia maximè veterum, Jus Gentium dividi in primævum & secundarium, quorum illud dictante ratione jam inde ab origine rerum conditarum, hoc verò postea usu & necessitatibus humanæ vitæ exigentibus natum sit, ab hac autem opinione multi ex recentioribus, ut Conanus *lib. 1. comment. c. 5. n. 3. & 8. alijs;* quos refert Pinell. *de resc. vend. p. 1. c. 1. n. 12.* secessionem fecerunt, qui censent, Jus illud Gentium primævum reverà esse naturale, nec rectè dici Jus Gentium, ed quòd à ratione naturali proficiscatur & jam tunc extiterit, cum genus humanum in gentes nondum fuerit discretum; cui accedat, quòd incongruum videatur Jus distinguere secundum tempora & ætates, ut si quis Jus Civile aliud primævum aliud secundarium asserere velit; **2** Verùm hæc & similes rationes tanti ponderis non sunt, ut Jus Gentium primævum prorsus exterminent, vel præmissam divisionem ex fundamento subvertant, quam ex recentioribus retinent *Zal. ad tit. ff. de just. & jur. num. 11. & seq. Bicc. in Coll. Jurid.*

*Argent. enucl. ad tit. ff. de just. & jur. n. 9. Bus. ad. l. 1. S. fin. n. 2. & 3. ff. d. 1. & Fransk. ibid. n. 121. qui tamen n. seq. iterum fluctuat. Fundamentum autem propugnandæ hujus divisionis ex eo desumi potest, quòd non tantum secundarium, sed & primævum Jus Gentium, reverà participet requisita Juris Gentium superiori capite exposita, descendit enim à rectè ratione naturali, ut concedunt omnes, & est usu gentium pro jure receptum. Ergo est verum Jus gentium; jam cum confessione omnium Jus secundarium etiam sit Jus Gentium, utique subsistet communis isthæc doctorum divisio; Neo obstat; quòd Jus Gentium primævum potius videatur Jus Naturale, tanquam descendens à ratione naturali merè, sive simplici ut vocant, quoniam non est absurdum, suo sensu, Jus Gentium dicere jus Naturæ; Aristoteles certè *5. Ethic. c. 6.* bimembrem tantum juris expressit divisionem, ut aliud sit *τὸ ἀπλῶς δίκαιον*, quod nos vocamus jus naturæ, aliud *τὸ πολυπλὴν δίκαιον*, sive Jus civile, quam divisionem cum probet Grotius ut optimam, *lib. 1. de Jur.**

Jur. Bell. & Pac. c. 1. n. 9. non video certè rationem, cur propterea jus gentium primævum velimus negare, verum jus gentium, quod sit & dici possit suo sensu jus Naturæ, nam & jus gentium secundarium, ex consequentia hujus bimembris divisionis necessariò debemus complecti sub jure naturæ, quia sc. pro jure civili haberi nequit, quamquam, ut est in confesso, sit & maneat indubium ac verum jus gentium valdè distinctum, ut concedit ipse Grotius à jure merè civili, hinc Hobbes. *de cive c. 24.* legem naturalem distinguit in legem naturalem hominum & civitatum, quamquam hæc sit, quæ vulgò appellatur jus gentium, cui assertioni etiam subscribit Dn. Puffendorff. *lib. 2. de sjur. nat. & gens. c. 3. §. 22.* Quæ cum ita sese habeant, apparet liticulam hanc circa jus gentium primævum magis esse de nomine, quàm de re, nam secundùm præmissa negare non possunt contrariæ sententiæ assertores, communem aliquem dari conceptum, sub quo utrumque illud jus, & quod vocamus jus gentium primævum, & quod secundarium, immediatè comprehendatur, ita tamen ut jus civile aut positivum non includatur; five igitur generalem illam notionem cognominemus jus vel legem naturæ sc. à ratione naturali, tanquam à principio radicali, ac cum Hobbesio dividamus in legem naturæ hominum & civitatum; five jus gentium ab exercitio gentium tanquam principio usuali, & cum Jurisconsultis ex communi sen-

tentià dividamus in jus gentium primævum & secundarium, res in effectu eodem redibit, quod etiam haud obscure innuit Covarruvias *in relect. c. peccatum pari. 2. §. II. n. 4. de Reg. Jur. in 6.* & Aug. Barbosa *in can. jus gentium dist. 1.* ubi cum n. 2. post alios diversa contra jus gentium primævum attulerit argumenta, mox n. 3. & 4. subjungit, duplex dari jus gentium, aliud quod propriè naturale sit, vel à ratione naturali absolutè constitutum, aliud quod non ratio naturalis (sc. absoluta) sed gentes necessitatibus exigentibus sibi constituerint, quod quid aliud est, quàm fateri idem jus & gentium & naturæ esse ac dici posse diverso considerationis respectu? Neque obstat *d. l. 1. §. fin. ff. d. t. 7* ubi jus gentium à jure naturæ clarè fecernitur, quoniam respondetur, ipsum quoque naturæ jus non uno modo accipi, interdum enim sumitur generaliter pro omni jure, quod à rectà ratione naturali provenit, absque positivà aliquà legislatione, quo sensu accipit Aristoteles in relatà divisione juris generalissimè accepti, ibi etenim omne jus est jus naturæ, quod non comprehenditur sub jure legitimo, five aliàs in specie vocetur jus naturæ five jus gentium, interdum specialiter pro eo jure, quod à ratione naturali præcisè profluit, & opponitur tam juri legitimo vel positivo, quàm juri gentium, quod quidem etiam à ratione naturali provenit, non tamen præcisè, sed ex post facto demum & respectu conditionis ac necessitatum in humanà vità

vitâ emergentium, atque ita in oppositione ad jus gentium, utitur vocabulo juris naturæ Grot. *lib. 3. de Jur. Bell. & Pac. c. 1. in princ.* & vulgò etiam discipuli ejus. Denique tertio jus naturæ specialissimè significare solet, illud tantum jus, quod à ratione naturali dictatur, circa actus nobis cum brutis communes, ut declarat Covarruv. *d. l. & ante eum Card. à Turrecremata, in d. can. jus Gentium*, estque hæc acceptio vulgaris in jure Romano, & propterea licet in tertiâ hæc significatione jus gentium non sit jus naturæ, quo sensu sine dubio loquitur de utroque hoc jure Ulpianus *in d. l. 1. §. fin.* generaliter tamen intelligendo & in primâ significatione nihil impedit, cur non idem jus & gentium & naturæ jus dicamus. Ex quibus apparet JCtos strictius uti vocabulo juris naturæ, quàm Grotius utitur, cujus est imprimis secunda isthæc significatio, & Grotium strictius rursus quàm Aristoteles accipit, cujus rei causa est, quia Jurisconsulti discernunt actus juris naturæ secundum gradus, quorum aliqui sunt, qui ex gradu sensitivo prædeunt, cum quodam appetitu & instinctu naturali, adeoque in brutis quoque animantibus reperiuntur, aliqui verò ex solo gradu rationali procedunt, sine naturæ sensitivæ inclinatione simili; hi constituunt objectum juris gentium præcisè, illi verò juris naturæ, quos equidem actus, cur ita distinguere & inde diversa jura inferre liceat, nihil est, 10 quod repugnet; Grotius quidem

d. l. 1. c. l. n. II. circa sup. caufatur: nihil referre ad juris ipsam naturam, sit ne actus, de quo jus naturæ constituit, nobis communis cum aliis animantibus, ut prolis educatio, an nobis proprius, ut Dei cultus: sed dabit veniam dissentienti: quis enim nescit, facultates & habitus sumere suam specificationem ab objectis circa quæ versantur, & peculiari consideratione eorundem, si ergo actus, circa quos tanquam circa objecta versatur jus naturæ, in generaliori significatione, non sunt unius rationis, sed diversimodè se habent, & quidem quatenus objecta sunt, dum in aliis agimus conjuncto naturæ sensitivæ instinctu, quod justum est, in aliis aliter, cur non exinde jus naturæ secernere liceat rectissimè, in naturale *ναὴ ἐξ ἰσχυρῶ* tale, quod tam à ratione, quàm instinctu naturali hominibus dictatur, id quod JCti vocant jus naturæ; & naturale vulgò sic dictum, quod sc. à ratione naturali, non verò ab instinctu naturæ sensitivæ pro- 11 venit; notandum tamen hic est, instinctum illum naturalem subesse debere dictamini rectæ rationis ad hoc, ut homo talem instinctum actibus suis sequens, justè se gerat, ac juri naturæ conformiter, hinc sub objecto hujus juris non promiscuè comprehenduntur omnes actus ab appetitu vel instinctu sensitivo prædeuntes, sed illi tantum, in quos cadit aliqua justî vel injusti, honestatis vel turpitudinis ratio, qui verò sunt merè naturales, ut sedere, stare, currere, dormire, vigilare, ad ob-

objectum juris naturæ non pertinent, unde multò minus èd referri poterunt actus ex gradu vegetabili, ut nutritio, augmentatio &c. prodeuntes. Quibus hætenus discussis, difficile non est rationibus contra jus gentium primævum suprà adductis respondere, ad primum enim jam patet ex deductis, idem jus & gentium & naturale esse ac dici posse sano sensu; ad secundum responderetur non esse inconueniens, ut jus gentium primævum sit jus gentium, & tamen extiterit antequam gentes discernerentur, quia non origine sed approbatione est jus gentium, quæ approbatio ex consensu gentium vim obligandi, quamvis jam antea ex dictamine rationis naturalis obligaverit, reverà tribuit, atq; ad eò qualitatè juris gentium indidit, aut potius simplici juri naturæ superaddidit, exemplo juris civilis, cui interdum aliquid debet originem, cum respectu approbationis possit adscribi juri prætorio, ut

13 bonorum possessio ex lege juxta *l. un. ff. ex ll. Sci. &c.* rationem tertiam contrariam, quod attinet, præsupponit ea, falsam hypothesin, quasi sc. divisio juris gentium in primævum & secundarium, desumpta sit tantum ab ætatibus diversis; nam licet id præ se ferant nomina, res tamen ipsa aliter se habet, quia jus gentium primævum à ratione naturali provenit simpliciter, secundarium verò intuitu conditionis ac necessitatum vitæ humanæ, hoc est, quod alij dicunt primævum à ratione naturali simplici, secundarium verò jus gen-

tium à ratione naturali composità originem trahere. Hætenus de juris gentium divisione; videamus nunc paucis & velut in schemate, objecta: 14 ea, quatenus ad primævum jus gentium sensu Grotiano naturale dictum pertinent, geminà facie apparent, quædam enim communia sunt cum brutis, ut maris & fœminæ conjunctio, sobolis procreatio & educatio ac defensio sui contra vim; quædam hominibus propria, ut religio erga Deum, obsequium erga parentes & patriam, dominiorum distinctio & originaria acquisitio, obligationes ex contractibus atque conventionibus hominum; ista verò 15 quæ ad jus gentium secundarium, Grotio simpliciter ita appellatum, referri debent, permulta sunt, ut discretio humani generis in varias gentes, origo regnorum, eorundemque terminis ac modi acquirendi, bellum, pax, induciæ, fœdera, legationes, captivitates, servitutes, manumissiones, postliminia, jura neutralitatis, victoriæ, aliæque conventiones ac sponsiones publicæ, inter Reges & Principes vel Resp. liberæ fortè circa commercia, telonia, proventus aut alia negotia initæ, de his vel similibus actibus loquuntur Ulpianus in *l. manumissiones*, & Hermogenianus in *l. ex hoc jure ff. de just. & jur.* nec non Gratianus in *d. Cam. jus gentium*, ubi tamen actus istos promiscuè referunt, tam qui ad jus gentium primævum, quàm qui ad secundarium pertinent, unde & à modernis juris gentium Doctoribus plerumq;

vapulant; quòd ea, quæ juri naturæ
 16 potius quadrant, retulerint ad jus
 gentium. Ac licet actus nobis cum
 brutis communes, pertineant ad jus
 naturæ, non tantùm opinione Gro-
 tii, sed etiam Jurisconsultorum, ut
 propterea in præsentì tractatu, de ju-
 re gentium, inscripto, existimare quis
 possit, eos insuper habendos fuisse,
 tamen illos quoque non omitten-

dos duxi, sive quòd sub latiori juris
 gentium vocabulo æquè venire pos-
 sint, sive quòd saltem habeant ma-
 gnàm (si quis omninòd segregandos
 putet) cum cæteris juris gentium
 actibus confinitatem, propterea omis-
 sis ambagibus jam ad speciem de-
 scendendum, ac de recensitis actibus
 & similibus differendum erit or-
 dine.

CAP. III.

DE JURE CONNUBIORUM.

SUMMARIÀ.

*Nam. 1. Actus juris natura duplicis generis. 2. Ratiq instituti matri-
 monii ex jure natura. 3. Instantia. 4. ejus solutio. 5. Inclinatione
 hominum ad societatem conjugalem à Deo indita. 6. Matrimonii
 quatuor requisita de jure natura & gentium. 7. Sodomia repu-
 gnat juri natura & quæ ejus pœna. 8. Pubertas jure natura non
 habet determinatum tempus, secus jure positivo. 9. Varia puber-
 tatis tempora in diversis nationibus pro diversitate regionum &
 climatum. 10. Princeps potest aliud tempus statuere nuptiis, vel
 etiam si persona antè habiles sint dispensare. 11. 12. & 13. Senum
 vetularumq, nuptia lege Juliâ Papiâ quondam certo modo prohi-
 bita, num jure natura permessa. 14. Facultas generandi non re-
 quiritur præcisè de jure natura ad matrimonium. 15. Naturalis
 impotentia ad concubitum obstat matrimonio. 16. Consensus ma-
 trimonialis declaratur. 17. Pacta, de quibus loquitur text. c. fin.
 extr. de cond. appof. tollunt consensum conjugalem. 18. Sara-
 cenorum uxores mercede conductæ, sunt nomine solo tales, reverà
 autem meretrices. 19. Divortia quatenus jure natura vel gen-
 tium permessa. 20. Sub nomine impotentiæ quo Christus Salvator uti-
 tur, intelligi potest malitiosa desertio. 21. Praxis circa separatio-
 nem conjugum. 22. Causa legis Theodosiana num jure natura
 sat evidentes. 23. & 24. Separatio conjugum quoad torum &
 men-*

mensam, an juri natura conveniat nec ne? 25. 26. & 27. Num jure natura permissum, matrimonia communi conjugum consensu dissolvere. 27. & seq. usq. 38. An polygamia juri natura repugnet nec ne? 39. usq. 42. An jure natura vel gentium, consensus parentum sit necessarius in nuptiis liberorum? 43. Nuptia incestuosa in lineâ rectâ qua sint? 44. usq. 49. An jure natura vel gentium in tali lineâ nuptia in infinitum prohibita? 50. Nuptia in lineâ transversâ, quatenus jure natura gentiumve illicita? 51. & 52. An casus matrimonii jure divino positivo prohibiti dispensabiles? 53. 54. & 55. Quid de nuptiis in secundo vel tertio affinitatis genere inter personas respectum parentum & liberorum habentes.

Actus quos homini ratio naturalis dicitur, & simul instinctus naturæ, sunt duplicis generis, à fine sc. gemino; in quem natura eos dirigit: nam vel tendunt ad conservationem generis humani, vel ad conservationem hominis in individuo; prioris generis actus sunt maris & fœminæ conjunctio, sobolis procreatio & educatio, cum enim singuli homines mortalitati sint obnoxii, providit Sapientissimus rerum Opifex, Deus T. O. M. damnum decedentium generatione novorum hominum, ne species deficiat, subinde rependendum fore, itaq; instituit conjunctionem maris & fœminæ, quam matrimonium appellamus, cujus virtute iste finis perficeretur; quodd si quis objiciat, matrimonium institutum fuisse juxta sacras literas adhuc in statu integritatis. *Genes. I. v. 27. & 28.* jam cum status iste fuerit expers mortalitatis, non rectè dici matrimonium tendere ad conservationem speciei, siye ad vindican-

dum genus humanum ab interitu, sed potiùs ad simplicem ejus multiplicationem, juxta illud: *crescite & multiplicamini in d. vers. 28.* huic, si etiam immortalitatem hominum in statu innocentiae planè præsupponamus, respondendum est, divinæ providentiæ oculos clariores esse, quàm ut præsentia tantùm inspiciant, hoc idem igitur institutum matrimoniale, quod ex primâ intentione & respectu status integritatis, minimè necessarium fuisset ad sublevationem mortalitatis individuum, fuisse tamen ad hunc eundem scopum necessarium ex secundâ intentione & respectu status corruptionis, quem Omnipotens rerum Conditor infinitâ suâ sapientiâ prævidebat proximè successurum, ac ne homines vel procreationem sobolis profus omitterent, vel prolem generatam insuper haberent atque negligerent, Sapientia divina huic rei prospexit partim inclinatione hominis ad conjugalem societatem, partim

naturali liberorum amore, quem *σφύλεω* vocamus; isthæc inclinatio hominum ad res venereas, non incitamento sed fræno indiget, & quæ sic inordinata, quæ excessiva non equidem legi divinæ convenit, dirigitur tamen à Deo ad finem bonum, sc. humani generis propagationem; de posteriore astuum genere collimantium sc. ad conservationem hominis in individuo est defensio sui contra vim, de quâ infra suo loco, hoc verò capite de connubio sive matrimonio dicendum est, habitâ ratione ad jus naturæ vel gentium, quo sensu ad matrimonium quatuor requiruntur, sc. sexus, pubertas, consensus personarum contrahentium & conjunctionis honestas: sexus, quia matrimonium est viri & mulieris conjunctio, unde omnes concubitus, qui fiunt inter personasejusdem sexus, ipso jure naturæ gentiumque, ut & divino sunt detestabiles, & alieni profus à fine matrimoniorum, cum inde nulla subsequi possit generatio, quo etiam sine dubio ex eadem ratione referri debent abominabiles concubitus hominum cum brutis, quales fœdissimæ commixtiones vulgò nomen habent Sodomiticum, licet in legibus Romanis illæ, quæ exercentur inter masculos, veniant communi nomine stupri *l. qui domum in princ. l. stuprum. §. 1. ff. ad L. Jul. de adult. & poenam gladii isto jure promereantur l. cum vir. C. cod.* Sed sanctio Carolina secuta legis divinæ justissimam severitatem *art. 116.* huic tanto facinori poenam distirat

vivicomustionis; ~~pubertas~~ porro 8
sive ætas habilis jure naturæ desideratur ad matrimonia, quia sine illâ finis prædictus obtineri nequit; quo autem anno ætatis pubertas circumscribatur, jure naturæ determinatum non est, sed jura civilia in masculis decimum quartum annum ætatis, in fœminis duodecimum expletum ad nuptias sufficere statuerunt, quod tempus, uti populis Europæis & maxime Septentrionalibus maturum valde est, aded ut ipse Justinianus Imperator *in Nov. 100. c. 2.* citiores nuptias putet, quæ decimo quinto anno contrahuntur: sic aliis nationibus, cum primis Indis & finitimis aliquantò serius justo videri queat, si vera sunt, quæ de iis referunt, quod sc. in istis orbis partibus tum masculi tum fœminæ, pro caliditate climatis, maturrimas nuptias contrahant, *vid. Linschott. p. 2. d. Oriens. Ind. c. 36.* quæ res uti naturæ legibus non repugnat, si modò tam masculus quam fœmina, jam tunc reverà ex pubertate habiles sint, ita si, quod idem author *d. l.* indigitare videtur, quandoque ex pòst factio demum fœmina jam nuptui elocata per ætatem fiat nubilis, nuptiæ istæ ante ætatem acceleratæ ex defectu finis neque de jure naturæ pro vero matrimonio habendæ videntur: unde sequitur 10
cum tempus connubiis præstitutum sit jure positivo, quod possit Princeps eam legem vel tollere, aliud tempus circa nuptias statuendo, pro regionum & climatum conditione, incolarumq; citiore aut tardiore pubescentiâ,

- scientiâ, vel etiam ex causâ circa eam dispensare, si personarum malitia fortè suppleat ætatem, & tunc liberi hinc prognati essent legitimi, quia nuptiis his talibus per legem naturæ nihil obstat, & princeps ex præsupposito sustulisset impedimentum juris civilis. Sed quid de senum veterarumque nuptiis? videntur sanè hæc jure naturæ non valere ex eadem ratione, quodd finis matrimonii principalis scilicet, sobolis procreatio deficiat, hinc antiqua lex Julia Papiæ vetuit viros 60. annis, & mulieres 50. majores nuptias contrahere; ast verò cum non constet, quo præciso tempore potestas generandi deficiat, imò non rara sint exempla in senectute liberos procreantium, rectius asseritur, senibus facultatem matrimonii jure naturæ non esse interdictam, cum primis quia manet secundarius finis evitandæ scortationis & mutui adjutorii, hinc Justinianus abrogatâ
- 12 *Legè Juliæ Papiæ*, senum nuptias permittit in l. 27. *sancimus nuptias C. de nupt.* adeoque senes à matrimoniis arcendi non sunt, nisi forsan excipiamus in extremâ senectute constitutos cum Petro Barbosâ p. 1. l. 1. n. 94. ff. *sol. matr.* & Anton. Perezio, in *comment. Cod. ad tit. de nupt. n. 8. circa fin.* videlicet cum nullus finis matrimonii senibus ita affectis conveniat; id quod tamen intelligendum erit non præcisè respectu senii, sed respectu conjuncti hujusmodi affectûs ætatis, si quis igitur etiam in summo senio ita vegetus foret viribus animi & corporis, quemadmodum in historiâ sacrâ
- legimus Caleb constitutum fuisse, cum jam centesimum vigesimum ætatis annum explevisset, vel Masanissam Numidiæ Regem, qui 86. anno ætatis legitur progenerâsse sobolem, quid jure naturæ, gentium vel civili impediret, quò minùs hic talis senex novum matrimonium iniret? Ex quibus satis colligitur, quod diximus, jure scilicet. naturæ, cæteris paribus, non prohiberi nuptias senum; porro & spadonum nuptiæ approbantur, S. 9. *Inst. de adopt. l. si serva S. 2. ff. de jur. dot.* aliud est de omninò frigidis sentiendum, & quibuslibet utriusque sexus planè impotentibus c. *quod sedem c. ex literis ac 11. extr. de frig. & malef.* vid. Paul. Zacch. lib. 9. *quest. medico-legal. 5. & 6. per tot.* ratio enim naturalis à totali impedimento concubitûs hoc planè pervincit. Ac licet Pontifex in c. *consultationi cum cap. seq. cod.* inter casum scientiæ & ignorantie impedimenti distinguat, jure tamen naturæ ac gentium isthæc distinctio vix obtinet, quia contrahentium scientia & consensus defectum impedimenti naturalis resarcire minimè potest. Tertium principale requisitum conjunctionis matrimonialis ex jure naturæ, est consensus contrahentium scilicet. in vitæ conjugalis associationem, quo ipso hominum matrimonia distinguuntur à brutorum conjunctionibus, constat autem iste consensus duabus partibus, nempe promissione affectûs ac debiti matrimonialis, tum etiam promissione cohabitationis ac individue assistentiæ, quæ quidem à concu-

- concubitu matrimonium fecerunt, & aded sunt de ejus substantiâ, ut nec contrario pacto abesse possint, hinc rectè Gregor. IX. Pontifex *in c. fin. extr. de cond. appof.* censuit matrimonialem contractum carere effectu ex pacto tali vel conditione contra substantiam adjectâ, veluti: contra ho tecum, si generationem prolis evites, vel donec inveniam aliam honore vel facultatibus digniorem, aut si pro quæstu adulterandam te tradas: cujus rei ac pontificiæ dispositionis etiam manifesta reddi potest ex jure naturæ ratio, quia pactum tale adjectum manifestè ostendit, inter partes nullum adfuisse verum consensum matrimonialem, nam qui taliter expetit concubitum foeminae, certè meretricio more non conjugali petit; unde simul manifestum est, Sacerenorum quondam uxores mercede & ad tempus conductas, de quibus Ammian. Marcell. *l. 19. c. 3.* nomine tantùm tales fuisse, revera autem meretrices & concubinas, id quod de Chinesium mercatorum foeminis, per tempora negociationum Goënsium in Indiâ emptis vel conductis, pariter affirmatur. Quibus hunc in modum declaratis diversa adhuc disquirenda veniunt. (1) Utrum divortia sint jure naturæ vel gentium permissa? Et distinctè respondeo: nam vel justa subest causa violati aut deserti tori conjugalis, & tunc affirmo quæstionem, vel nulla subest hujusmodi causa, & tunc nego, ratio prioris asserti est, quia jura naturæ vel gentium neminem adstrin-
- gunt observantiæ illius pactionis, quam altera pars prior fregit, & sic improbè provocat ad vinculum conjugale, qui fidem conjugii adulterio vel desertione violavit; ratio posterioris, quia jus quæsitum ex contractu matrimoniali non est auferendum parti invitæ sine justâ causâ, fieret autem hoc ipsum, si divortia essent permissa sine hujusmodi causâ; hinc Christus generaliter reprobatur divortia extra casum commissæ meretricis, apud *Matth. c. 5. vers. 32. c. 19. vers. 9. & Luc. c. 16. vers. 18.* sub quo tamen non immeritò etiam malitiosam desertionem comprehendimus, tum quia redolet speciem adulterii præsumpti, tum etiam, quia per se hac tali desertione, quâ quis sese debito conjugali & cohabitationi subtrahit, fides matrimonii læditur, huc allegari solet locus Apostoli *1. Cor. 7. 11. v. 15.* atque ex alterutrâ harum causarum adulterii sc. vel malitosæ desertionis conjugia per concubitum consummata dissolvi hodiè solent à magistratu competente pleno jure quidem, & quoad dissolutionem vinculi in consistoriis Regum, Principum statuumque protestantium, minus plenè verò sive tantùm quoad torum & mensam in terris Pontificiorum; recensentur verò etiam plures aliæ causæ à *Theodos. & Valens. Imp. in l. consensu §. 2. & §. 3. C. de repud.* sed pari cum enumeratis duabus evidentiâ ex juris naturæ gentiumque principiis deduci non possunt, neque hodiè usu observantur, nisi quòd quædam ex illis, ut sæviti-
- nimia

nimia conjugis vel vitæ infidiæ ad separationem tori & mensæ, *c. ex transfmissâ & ibi Canonista X. de rest. spol.* vel ad sponsalia sola dissolvenda non verò matrimonium consummatum, allegari possint, ut homicidium dolum. *Corp. p. 2. Jurisp. consist. tit. 10. de sen. 177. per tot. cum seqq. nonnullis.* Quæritur (2) quid de separatione istâ quoad torum & mensam sit sentiendum? Ea origine est Jurispositivi Pontificii, non tamen naturæ vel gentium juribus planè repugnat, nam cum causæ, ex quibus ad hanc separationem proceditur (excipimus verò omninò contra Pontificios adulteriam & maliciosam desertionem) non sint planè relevantes ad dissolutionem vinculi, & adhuc spes superfit magistratus auctoritate interpositâ, fore in posterum hujusmodi matrimonia magis concordantia, quod & eventus sæpè docet, ipsa ratio dicitur, eadem non dissolvi, sed interim, propter imminens periculum & ad evitandum majus malum, exercitium debiti conjugalis & cohabitationis per sententiam suspendi, provisione etiam pro circumstantiis factâ de alimentis; 24 quæ sententiam nunquam ita in rem judicatam transibit, quò minus judex ex causâ superveniente, veluti si animadvertat jam sævientis antea viri mores emollitos, aut fortè inimicitias remissas, aliud decernere, & conjuges iterum ad sibi cohabitandum compellere possit, nulli etiam dubium, quin ipsi conjuges sic separati, propriâ iterum auctoritate cohabitare sibi possint, *arg. l. pleriq. ff. de rit.*

nupt. licet tutius & pro majori auctoritate hunc novum affectum apud judicem testentur. Quæro (3) an matrimonium communi conjugum consensu dissolvere jure naturæ vel gentium liceat? Videbatur affirmativè respondendum ex eo, quia matrimonia solo consensu contrahuntur inter personas habiles, *can. sufficit 27. q. 2.* ut sic etiam solo consensu ea solvi dixeris, *per l. nihil tam naturale ff. de reg. jur.* atque hac ratione sine dubio usi sunt veteres Romani, qui divortia ac repudia bonâ gratiâ, communique conjugum consensu permiserunt, *l. xxvires ff. de divort. & repud. l. si constante C. eod.* quod etsi Justinianus *per Nov. 117. c. 10.* abrogavit, successor tamen ejus in Imperio Justinus Junior *per Nov. 140.* (ejus enim hanc Novellam esse rectè ibi notat Cujacius & contextus quoque ac subsignati temporis circumstantiæ ostendunt) pristinum jus mutuo consensu solvendi matrimonia reduxit; quicquid tamen sit, verior est sententia negativa, 26 jure sc. naturæ vel gentium non esse permittum mutuo consensu conjugia solvere, nam (1) consensus matrimonialis est vitæ individua de jure naturæ, non alienjus societatis naturâ suâ resolvable (2) interest Reip. ne crebriora sint divortia vel repudia, tum propter favorem liberorum, quibus ex divortiis parentum malè consulitur, quæ vel sola ratio efficit, ne argumentum à contractu matrimonii per consensum ad distractum ejusdem per dissensum valeat. *vid. d. l. consensu in princ.* tum ad præcavendas lites &

tes & odia civium, quæ ex divortiis
 27. plerumque succrescunt. (3) Idem
 vincitur ab inconvenienti, nam si
 Titius amet uxorem Sempronii, &
 hic Titii uxorem, illiciti amoris pa-
 ratum erit remedium singulis, dum-
 modò scilicet consensu solverint prius
 matrimonium, & novas ineant nu-
 ptias, quod tamen, ne quod Deus con-
 junxit homo perperam separet, ne
 vagæ libidines accendantur, & pro-
 nam viam inveniant, ne matrimonia-
 lis conjunctio in quoddam quasi per-
 mutationis genus degeneret, toleran-
 dum minime est, unde *d. Nov. Justiniani*
 non utimur, ne quidem in sponsali-
 bus dissolvendis. *cons. Henningus. Ar-
 mis. de jur. connub. c. 6. sect. 3. n. 14. Beust.
 de spons. p. 1. c. 58. Carpov. lib. 2. Ju-
 risprud. consist. tit. 10. desin. 173. n. 5. &*
 28. *seq.* Principaliter quero (4) sitne Po-
 lygamia de jure naturæ licita nec ne?
 Ex conjunctionem sive associatio-
 nem connubialem plurium virorum
 jure naturæ ac gentium illicitam esse,
 rejectis quorundam populorum con-
 trariis exemplis, & omni etiam Pla-
 tonicâ vel quâ simili uxorum com-
 munionem explosâ, cum Dn. Puffen-
 dorff, *lib. 6. de jur. nat. ac gent. c. 1. p. 775.*
 persuasissimum habeo, idque in pri-
 mis propter duas rationes; quia 1.
 talis uxor vix differt à meretrice ob
 eandem fœditatem: 2. quia sic pro-
 les nascitur incertæ originis, & dum
 singuli patres hunc talem partum
 non æquè amant ut suum, alterius
 29. parentis amore naturali, veluti de-
 fraudatur; est verò plurium uxorum
 socialem tori unionem similiter na-

turæ vel gentium juribus per se repu-
 gnare non æquè est manifestum, Puf-
 fendorff *cæterè d. l. p. 778. & seq.* expen-
 dit rationes in utramque partem ju-
 diciam tamen penes lectorem relin-
 quit, nisi quoddam *pag. 782. §. 19.* opti-
 mum, maximè decorum, atque per-
 fectissimum putet, matrimonium
 unius cum unâ; Hugo Grot. *lib. 2. §. 30*
de J. B. & Pac. c. 5. §. 8. & 9. in nega-
 tivam propendere videtur, nimirum
 jure naturæ hanc polygamie speciem
 non improbari, à quo dissentit. *ibid.*
 Dn. Ziegler. *in not.* ex eo, quod reci-
 proca sit obligatio, ut uxoris ad unum
 virum ita viri ad unam uxorem, sed
 vereor, ne hæc ratio controversiam
 patiat, qui enim negent, hanc ta-
 lem polygamiam jure naturæ prohiberi,
 negant quoque mariti & uxoris
 obligationem in matrimonio æsti-
 mandam à pari de jure naturæ, præ-
 fertim inspecto fine principali pro-
 creandæ sobolis, ut ex his, quæ Do-
 minus Puffendorff *d. l.* refert, satis ape-
 paret; quicquid sit in hoc videntur
 consentire doctores discrepantes, mo-
 nogamiam tanquam proximè accedentem
 ad imaginem primævæ institutionis
 divinæ perfectissimum & optimum esse
 matrimonium, à quâ assertionem nec
 Grotius alienus est *d. l.* sed exinde non
 sequitur polygamiam istam in Vet. Testamento
 Patriarchis & sanctis Regibus pluribusque
 aliis gentibus usitatam, ut rem per se
 illicitam ac turpem juri naturæ & gen-
 tium prorsus repugnare; præ cæteris
 31. equidem Menoch. *de arb. jud. quest. cent. 2. cas. 420. n. 46. & seq.* ostendere
 satagit

fatagit rationibus non contemnen-
dis, pluralitatem uxorum juri naturæ
repugnare, sed solvuntur magnâ ex
parte à Sanchez. *lit. 7. de matr. diff. 80.*
n. 26. Ac si pauld enucleatius hac de re
loqui volumus tres sunt sententiæ
circa nostram quæstionem, una abso-
lutè negat polygamiam hanc adver-
sari juri naturæ, altera absolutè affir-
mat, tertia distinguit inter juris na-
turæ prima principia & conclusiones
ex illis deductas, perhibetque plura-
litatem uxorum non esse contra prin-
cipia juris naturæ vel scopum prima-
rium matrimonii à naturâ intèntum,
revera autem pugnare contra conclu-
siones juris naturæ & finem matrimo-
nii secundarium, *vid. Covarruv. de matr.*
p. 2. c. 7. §. 3. n. 1. & 2. & Sanchez. d. diff.
80. & seq. qui refert harum opinio-
num auctores: non admodum est la-
borandum in probatione primi mem-
bri hujus sententiæ, nam principalis
scopus matrimonii, est sobolis pro-
creatio, quæ utique per plures uxo-
res non impeditur, ut in conjunctio-
ne cum pluribus viris accidit. Ergò
connubialis isthæc uxorum associatio
non pugnat contra scopum illum
primarium matrimonii, quod conce-
dit etiam, *Mench. de cas. 420. n. 57. &*
58. malè propterea relatus à Sanchez
d. l. n. 6. inter auctores secundæ opi-
nionis. Atqui quod non repugnat
principali fini juris naturæ in matri-
monio, id neque adversatur per se &
directè primis juris naturæ circa ma-
trimonium principiis, tanquam re-
gulam à fine accipientibus; hinc Co-
varruv. *d. n. 2.* colligit: unum virum

33

plures uxores habere, non esse con-
tra jus naturalè proprium, sed ut lo-
quitur, contra quasi jus naturale;
consideremus verò quibus funda-
mentis nitatur, sententiæ illius di-
stinguentis secundum membrum
(1) dicunt pluralitatem uxorum ad-
versari tranquillæ ac pacificæ coha-
bitationi conjugum ac gubernationi
domesticæ, qui finis sit secundarius
matrimonii ex *Arist. 8. Eth. c. 9.* verùm
negari potest antecedens, neque enim
cohabitatio conjugalis per se & pro-
fus impeditur, si plures sint uni viro
uxores, quod videmus exemplis
Turcarum aliarumque nationum;
quibus polygamia in usu est, & tran-
quillè tamen ac pacificè viris vivere
licet cum uxoribus, imò sic singulæ
eò studiosius colunt maritum, quò
magis æmulantur sociam amoris, à
quâ curâ uxores sunt in monogamiâ
immunes, Ergò dissidia exinde non
sunt metuenda, quæ pacificæ coha-
bitationi obstant, nisi fortè mulie-
rum inter se, inter quas non est ma-
trimonium, sed singularum est cum
viro, quid quod viri singuli, pro im-
perio, quod in uxores habent (quan-
quam non herile) uni forsan præ cæ-
teris prudentiori gubernationem
œconomicam committere, rixasque
interdicere vel auctricem meritò
coërcere possint? Quid quod mulie-
rum ingenia imperio tali & assuetu-
dine ad concordiam flecti possint?
aut si omnind cum Sanchez *d. l. n. 8.*
vers. neque id per accidens, de eo despe-
remus, matrimonium etiam rixis ma-
gis obnoxium, propterea jure natu-
ræ

34

- ræ non minus debeat censeri matrimonium, ne tandem jus naturale metiri conveniat ex mulierum ingenio? Adducunt (2) principaliter & hanc rationem, quod isti polygamie concupiscentia plurimum uxorum obstat, & per consequens hæc talis associatio præjudicet iterum & ex alio capite fini secundario matrimoniorum; sed respondetur antecedens evenire ex accidenti propter nimiam incontinentiam, posse autem virum curæ suæ ducere, quot & quales ducat;
- 35 responderi posset secundò, per negationem consequentiæ, nam vir præcipuè obligatur ex matrimoniali fide, ad obtinendum finem matrimonii principalem, non ultrà, ut sentit ipse Sanchez d. n. 26. in respons. ad 1. arg. ulterior appetitus ex peccato est vel mortali secundum Hostiens. in summ. tit. de matrim. §. quis sit effectus. n. 23. in fin. vel veniali juxta Sanchez de matrim. l. 9. disp. 11. n. 4. Et demus secundum alios planè id non esse peccatum; adhuc tamen consequentia argumenti posset negari, quia per polygamiam hanc majus bonum ratione finis primarii compensaret minus malum ratione finis secundarii, præcipuè uxore existente gravidâ, intermedio enim tempore habere posset vir aliorum legitimum sine damno partus; neque (3) ex adverso urget text. c. gaudemus X. de divort. quia vel propter jus divinum contrarium dispensari non potest de pluralitate uxorem, vel pontifex ibi malè hac in re casum indispensabilem agnoscit, jure saltè naturæ ac gentium non satis evidentè prohibikum, cum igitur ex hætenus deductis nec ratione secundarii finis matrimonii quicquam obstat, cur jure naturæ aut gentium prohibeatur quis plures uxores ducere, probabile videtur eum haud errare, qui primæ sententiæ ex supra scriptis accesserit, non tamen alio, nisi hoc sensu, quod conjunctis cum pluribus uxoribus, de jure naturæ haud efficiat matrimonium nullum, quia tamen, non tantum ex jure civili & canonico l. neminem. C. de incest. nupt. d. c. gaudemus cum sim. sed etiam jure divino, juxta communem & receptam hætenus interpretationem, hæc quoque de quâ egimus polygamie species censetur prohibita Barbof. in d. c. 38. gaudemus. n. 10. Menoch. ubi supra n. 2. & n. 35. cum seq. Harprecht. ad tit. Inst. de patr. pot. §. 1. n. 32. & seq. Carpz. Jurispr. Confist. lib. 2. tit. 1. de fin. 3. n. 1. & seq. quâ de re nunc pluribus loqui instituti præsentis non est, ego etiam receptæ huic sententiæ, ita subscribendum censeo, ut licet per deductas rationes talis polygamia ipso jure naturæ non prorsus appareat prohibita vel nulla tamen monogamiam præferendam existimem, tanquam perfectiorem, ac divinæ ordinationi & statui primævo innocentie convenientiorem. Quæritur (r) an jure naturæ & gentium etiam requiratur consensus parentum in nuptiis filiorum. Putarem requiri ad bene esse, non verò ad esse simpliciter, quasi sine eo matrimonium filii jure naturæ & gentium nullum sit, ratio prioris membri est, quia omninò suadet hoc filiale.

filiale obsequium, ut in tantâ re familiam concernente votum patris requirat atque in hoc principaliter consistere videtur ratio illa naturalis, cujus fit mentio *in pr. Inst. de nupt.*
 40 ratio posterioris est, quia jure naturæ & gentium quilibet homo ex consensu suo per se obligari potest, in quolibet negotio, dummodò habeat sanæ rationis usum, E. & filius eo jure ex consensu suo per se poterit obligari in negotio matrimoniali, quod enim ait Gajus *in l. Filiusfamilias 29. ff. de obl. & act.* posse sc. filiumfamilias ex omnibus causis obligari, tanquam patremfamilias, est sine dubio juri naturæ & gentium conveniens, licet ergò jus Romanum exceperit negotium nuptiarum, & in eo filios parentum consensui alligaverit, non tamen apparet hoc idem excipiendum esse jure naturæ vel gentium. Vid. Grot. *loc. cit. §. 10. versus solum autem* Dh. Ludvvell. *ad princ. n. 7. Inst. de nupt.* non obstat. *text d. princ. Inst. de nupt. in verbis: nam hoc fieri debere & civilis & naturalis ratio suadet,*
 14 quia distinguendum est cum Grotio *d. l.* inter filii officium & substantiam matrimonii, suadet utique ratio naturalis necessarium esse consensum patris ad nuptias filii, suadet hoc etiam ratio civilis, ad alium tamen finem & effectum; ratio enim naturalis collimat ad officium filii, quo non potest is, ceu par est, fungi sine implorato consensu patris ad nuptias, non verò ad substantiam matrimonii, sicut in sacris matrimo-
 42 nium Esavi contractum sine consen-

su patris Isaaci, quamvis impius ille filius in hoc male fecerit, sine dubio valuit, eoque etiam sensu intelligendum, quod usu gentium receptum esse dicitur, ut filius consensum patris imploret in nuptiis, ast verò civilis ratio utrumque illum finem & effectum intendit, & sic in posteriori differt à ratione naturali. Superest quartum principale requisitum, sc. conjunctionis honestas, ea excludit nuptias jure naturæ ac gentium incestuosas, quales sunt inter parentes & liberos *l. fin. ff. de rit. nupt.* imò etiam inter affines, qui locum parentum ac liberorum inter se subeunt, veluti inter vitricum & privignam, novercam & privignum focerum & nurum, socrum & generum *l. si adulteriam pr. & §. 2. ff. ad l. Jul. de adult.* Disceptare autem solent doctores nonnulli cum primis Pontificii, an isthæc juris naturæ gentiumque prohibitio nuptiarum inter ascendentes ac descendentes in infinitum sit intelligenda, an verò usque ad aliquem certum gradum? Et non desunt, qui negant in infinitum hoc jure eam accipiendam esse, Veracrux. *1. parti. specul. art. p. 3. conclus. ult.* Covarruv. *p. 2. de matrim. c. 6. §. 6. circa fin.* ubi scribit hanc prohibitionem usque ad vigesimum gradum extendi. Sanchez. *de matr. lib. 7. disp. 51. q. 2. n. 13. & q. 3. n. 19.* ubi plures refert; Sed longè verior est & sanctior contraria sententia, ad nullum gradum hanc prohibitionem constringi ullo jure, militat enim, quicquid subtilitatum ex adverso comminifcatur Sanchez, *d. n. 13. eadem*

dem juris naturalis ratio inter parentes ac liberos quancunque gradus, quippe posita in reverentiâ quâdam naturali descendentiâ erga ascendentes, & horrore conjunctionis, nec est verum quod ipse putat, descensu diminui eo sc. prætextu, quasi participatio sanguinis pedetentim minor reddatur, bella sc. ratio pro incestuosâ conjunctionibus! Quæ enim verecundia foret filiam Titii eidem conjungi non posse, neptem verò ex eâ ob minorem sanguinis participationem, quantum quidem ad jus naturæ attinet, posse & sic matris suæ fieri novercam? Et licet hoc argumentum non stringat Covarruviam, vel eos, qui negant quidem in infinitum protendi prohibitionem istam nuptiarum inter parentes & liberos de jure naturæ, concedunt tamen eò jure exporrigi ultra primum gradum (quâ quidem in re discrepant Sanchez. *d.l.*) consequenter nuptias avicum nepte etiam jure naturæ asserunt illicitas, tamen urgentur omnes simili absurditate, saltem in eo gradu ascensus ac descensus, quem ipsi jure naturæ permissum ponunt nuptiis parentum ac liberorum, vel graduam distantia excusat, sed potius accusat in lineâ rectâ nefarios complexus, quod enim grandævior est Titius, quoque per plura stemmata Seja juvenis ab ipso descendit, eâ major erga ipsum esse debet reverentia, pulchre Sylv. *verb. matrimonium* 8. q. 6. d. 5. *vers. sed contrarium*, consequenter ed turpius colore matrimonii conjungerentur, quippe cum exinde, Titius

non posset non jacturam facere reverentiæ naturalis tam grandævo parenti debita, Seja verò obsequiosus respectus in eum, qui abavi vel atavi honorem, æquali nomine mariti exuisset, cum tamen constet reverentiam illam parentalem & filiale obsequium ex dictamine rectæ rationis & jure naturæ originem trahere, ac probabile etiam sit in primâ mundi ætate, patres, qui juxta Sacras literas diutissimè vixerunt, & vel plura secula curriculo vitæ suæ excesserunt, toti posteritati, quam per multos gradus ex se descendente vide-re poterant, admodum venerandos fuisse, qui ergò nefandæ id genus nuptiæ eam veneratione ex æqualitate societatis conjugalis non tollerent? & juri naturæ ac dictamini rectæ rationis hoc ipso non adversarentur? Rectissimè igitur jus civile in §. 1. *Inst.* de nupt. & l. *nuptia ff. de rit. nupt.* constituit in infinitum parentes & liberos matrimonio jungi non posse, cujus auctoritatem unâ cum seculari potestate frustra conatur labosare Sanchez. *d.l.* Atque eam etiam sententiam, quam hætenus defendi, admittunt gravissimi auctores post gl. in *expof. arb. consang.* 35. q. 5. & gl. in d. l. *nuptia* Hostiens. in *summ. tit. de consang.* n. 9. & n. 17. q. 9. Abb. in c. *non debet* n. 8. ibique Præpositus n. 10. *extr. de consang.* aliique longo catalogo relati à Sanchez. d. q. 51. n. 12. quibus addendi etiam Menoch, de *arb. jud. quasi. cas.* 502. n. 2. Tiraquell. de *ll. connub.* l. 7. n. 32. Vallens. ad *tit. de consang. & aff.* n. 5. ibique Henr. Zoël. in *comment. Decretal.* n. 6.

49 *ut. n. 6.* ut merito isthæc opinio tanquam communior & receptior tenenda sit in materiâ dispensationum, vita enim hominum brevis extra dispensationes vix permittit contingere casum hujus quæstionis, ob canonicam prohibitionem *d. c. non debet*, cujus dispositionem Sanchez & affecclæ malè intelligunt de nuptiis etiam ascendentium ac descendentium ultra quartum gradum permissis, vid. Hoff. Abb. Sylvester ac Zoëf. *dd. h. Manser ergo* nec ullo jure has nuptias licitas neque dispensabiles esse. Sed quid de lineâ transversâ dicendum? Et in primo gradu tantum jure naturæ, ut illicita prohiberi matrimonia sc. inter fratres & sorores, idque etiam à gentibus cultioribus observatum, receptius videtur ex his quæ tradunt Sanchez. *d. lib. 7. disp. 52. vers. tertiâ sententiâ* & Grot. *d. c. 5. n. 14.* cæteri igitur gradus in lineâ collateralis prohibiti, aut pertinent ad jus divinum positivum *Lev. 18.* aut ad jura humana, civilia, Canonica, provincialia, &c. Nec distinguo fratres ac sorores sintne; unilateres an bilateres nihilò fecius enim ob mutua verendiam, ut plurimum etiam educationem simultaneam & præprimis ad tollendas occasiones peccati in nuptias convenire nullo modo, ne ex dispensatione quidem poterunt.

50 Sed quid de casibus juri divino positivo repugnantibus non verò juri naturæ, eruntne in materiâ nuptiarum dispensabiles nec ne? Certissimum est contra jus divinum non valere dispensationem ullius hominis, verùm

in nostrâ quæstione negat *d. l. Grotius* jus divinum voluntate Supremi Legislatoris *Lev. 18.* ad omnes gentes pertinere, sed tantum ad Judæos referri ait, ejusdem sententiæ fuit Cajetan. 2. *secunda quæst. 154. art. 9. circa sol. ad 3.* & consentit Sanchez. *d. lib. disp. 52. n. 6. & seq.* Quicquid sit tamen, quia negari non potest, hujusmodi conjunctiones, quæ in *Lev.* ibi prohibentur, includere quandam indecentiam naturalem, ut concedunt etiam Cajetanus & Sanchez. *dd. h.* à quâ utique omnes homines abstinere debent, rectius dicitur contra casus in Lege Mosaicâ expressè prohibitos dispensandum non esse, quanquam enim non legatur facta univèrsalis prohibitio sub præjudicio nullitatis matrimonii, tamen facta est sub interminatione pœnæ, ut patet ex textu *circ. fin. jung. Dn. Ziegler. in not. Grot. d. l. ad verba: nec difficilis est responsio.* Tandem quæro quid de secundo vel tertio genere affinitatis inter personas in lineâ rectâ sentiendum? v. g. Titius habet vitricum, is post mortem primæ conjugis matris sc. Titii ducit Semproniam, & postea moritur, an Titius & Semproniam possint in nuptias convenire, idemque in similibus? Resp. etsi talia matrimonia ipso jure naturæ non videantur irrita, imò à Pontifice Innoc. III. *in d. c. non debet* secundum genus affinitatis, quod in specie relatâ occurrit, ut & tertium planè tollantur ne amplius impedimento sint nuptiis, propter cujus dispositionis generalitatem hoc idem quoque volunt

volunt in casu tali, ubi quæstio est de conjunctione affinium secundi aut tertii generis in lineâ rectâ conf. Zoëf. *d.l. n. 9.* attamen honestius esse putem, tales nuptias non permittere *l. uxorem ff. de rit. nupt. l. semper pr. ff. cod. sc.* ad evitandum publicum scandalum certè hoc de iis intelligendum quæ sunt de secundo genere affinitatis, in quibus adhuc vicinior est proximitatis ratio, eoque jure utimur. *Carpz. d.l. 2. Jurispr. Conf. tit. 6. def. 101. n. 13.* unde meritò puniri poterunt contrà facientes, nisi fortè dispensationem impetraverint juxta *Beust. de spons. c. 3.* vel generalis isthæc juris Canonici dispositio specialiter alicubi recepta sit inter affines secundi generis in lineâ rectâ, omni
 . 55 tamen casu puto prædicta matrimo-

nia per se non esse nulla, & liberos inde natos legitimos, idemque censendo asserendum de affinitate secundi generis in primo gradu collateralis, quo ipso etiam honestatis saltem ratione nuptiæ prohibentur. *add. Carpz. d.l. 6. de fin. 102. n. 4. & seq. cum ibid. alleg. Theol.* ut ita quibus casibus primum genus affinitatis jure naturæ impedit nuptias, secundum genus regulariter de publicâ honestate obstat pro vitando scandalo, non quidem ad effectum nullitatis matrimonii, sed reatus & poenæ; tertium verò genus tanquam adhuc remotius permittatur, quanquam respectus paternus hic etiam non planè negligendus videatur *Carpz. d.l. 6. def. 103. n. 8. & 9.* ac pro ratione instituti hæc ad materiam præsentis capituli sufficient.

C A P. IV.

DE PROCREATIONE ET EDUCATIONE
LIBERORUM.

S U M M A R I A.

Num. 1. Matrimonii finis conservatio generis humani. 2. An gens genti obstringatur ad communicationem connubiorum? 3. Sabine virgines contra jus sunt rapta à Romanis, & quid de exemplo Beniamitarum. 4. Jure natura & gentium, subsequens consensus raptarum confirmat matrimonium. 5. Idem Jure Canonico obtinet. 6. & 7. Jura connubiorum inter gentes num indigeant expressâ lege? 8. & 9. an civibus injungi publico nomine possint matrimonia. 10. Alimentorum & educationis necessitas ex jure natura demonstratur. 11. Educatio & alimenta quibus consistant partibus? 12. An liberis etiam illegitimis & incestuosis jure natura

sura debeantur alimenta? 13. & 14. Quid in spuris vel incerto patre natis. 15. An Jure natura teneantur liberi parentibus ad alimenta. 16. Quid in personis linea collateralis? 17. 18. & 19. Quo ordine teneantur persona necessaria ad alimenta? 20. & 21. Alimenta quâ quantitate determinanda. 22. Quousq; alimenta prestanda? 23. Parentum obligatio circa educationem liberorum. 24. 25. & 26. Num teneantur liberis ad sumptus studiorum. 27. Verum de educatione liberorum.

1 **S**atis constat matrimonii finem esse conservationem generis humani, quod diu durare non posset, si mortuis alijs non subinde alii generarentur homines, Liv. lib. I. *hstor.* de primordiis urbis Romæ meminit: jam rem Romanam aded fuisse validam, ut cuilibet finitimarum civitatum bello par esset, sed penuriam mulierum hominis ætatem duraturam fuisse magnitudinem, quippe cum nec domi spes prolis nec cum finitimis connubia essent, hinc & factum ait, ut propter denegata petentibus Romanis connubia, Sabinæ virginæ 2 raperentur. Quâ occasione non inconcinne quæri poterit, an gens genti obstringatur ad communicationem connubiorum nec ne? Rationem dubitandi ex ipsâ institutione divina desumere licet; nam si genus humanum multiplicandum est per matrimonia, ipso Deo T.O.M. jubente, non rectè gens genti fœminas negare videretur ad connubia; ratio verò decidendi longè firmiter consistit in matrimoniali consensu, quem Deus Sapientissimus matrimonii auctor minime exclusit, sed potiùs inclusit, ac præsupposuit in institutione ma-

trimonii, ut igitur homines singuli viri & fœminæ, non invicem obstringuntur ad connubia citra consensum ullo jure, ita nec gentes inter se, & propterea illicite fecerunt Romani 3 rapiendo Sabinas virgines, quamvis patrum superbiâ, ut conqueritur Romulus nuptiis denegatis, neque conjunctiones illorum veri matrimonii nomen habere poterant, ante consensum saltem ipsarum virginum, quæ raptæ fuerant; nec exemplum Benjamitarum rapientium Siloenses virgines justum profusus est, licet ob consilium reliquarum tribuum Israël, & quod ex post facto, probabilius veniam impetrare potuerint, magis excusari queat, quâ de re *Jud. 2. vers. 21. 22. & 23.* Planè licet Sabini patres tardius consentirent, & bellum adversus raptorem filiarum moverent, ætamen istorum consensus jure gentium ac naturæ ad substantiam matrimonii non requirebatur, ut jam supra diximus *cap. prox.* Hinc ipsæ Sabinæ raptæ apud Liv. *d.l.* Haud obscure se uxores raptorum suorum agnoscebant ante parentum consensum, aded ut ejus necessitudinis commemoratione structas virorum & pa- 4

trum acies invicem dirigerant, pulchre hac de re Ovid. canit in 3. *Fast.*
*Jam steterant acies ferro mortisq; paratæ,
 Jam lituus pugna signa daturus erat;
 Cum rapta veniunt inter patresq; virosq;
 Inq; sinu patris pignora chara tenent,
 Ut medium canopi scissis terigere capillis,
 In terram posito procubere genu.*

Et post,

*Tela vivis animiq; cadunt gladiusq; remotis,
 Dant socii generis acceptulib; manus.*

quæ res ex juris naturæ & gentium principiis, aut legibus moribusve civilibus antiquis intelligenda est, nam jure Romano posteriori, ne superveniens quidem consensus vitium raptus fœminei tollit, vel inter raptorem & raptam honestas conditionis nuptias confirmat *l. un. §. I. C. de rapt. virgin.* Ex quo apparet jus Pontificium, quod moribus hac in re sequimur, dum in *l. fin. extr. de rapt.* permittit nuptias inter raptorem & raptam, ex subsequente consensu libero, juri naturæ & gentium conformis esse; planè jura connubiorum inter gentes, etsi præcluso consensu nullo nitantur vinculo, non tamen indigent publicæ conventionis vel constitutionis auxilio, quasi sc. homines diversarum nationum, in spectro jure naturæ aut gentium contrahere nequeant justa matrimonia, nisi prius connubii jus inter illas nationes publico pacto vel sanctione fuerit expressè obfirmatum, est enim facultas connubiorum juris naturæ, quæ accedente voluntate contrahentium, transit in vinculum matrimoniale, eoque jure utimur, nam Ger-

masi, Itali, Hispani, Galli, Dani, Lusitani, Sæcci, Britanni, Poloni, Batavi, &c. justas invicem contrahunt nuptias, licet nullo jure constituto aut publico pacto suffragante; unde sanctiones vel conventiones, quibus connubia cum gente aliquâ specialiter permittuntur, aut ad fœdera & amicitiam jungendam pertinent, ut quondam Sichemitarum placita, & filiorum Israël, item Troum Rutilorumque inter se; aut etiam effectus civiles respicere videntur, ut Lex Theophili Imperatoris Constantinop. concedens Persis licentiam conjugiorum cum Romanis, cujus inter Const. Imp. recentiores fit mentio *sub tit. de connub. Pers. cum Roman.* jure siquidem Romano justas nuptias non contrahunt, nisi cives Romani, *ex pr. Inst. de nupt.* ad effectum sc. patriæ potestatis; ea itaque Theophil. constitutio exceptit ab illâ regulâ Persas, sed jure naturæ ac gentium ipsa regula est permissiva nuptiarum, inter diversarum nationum homines, modò non specialiter à publicis legibus prohibeantur, ut Judæi & Christiani *l. no quis C. de jud.* item Christiani & Turcæ; Saraceni vel Pagani, quatenus cum his sine periculo religionis vel creatoris blasphemia commorari non licet *l. quanto, cum ibid. not. dd. extr. de divort.* Quæritur autem, an à potestate publicâ, præcipi possint civibus matrimonia? Putem posse propter interesse Reip. quæ progressu temporis numero civium destituitur, si matrimonia negligantur, quo intuitu etiam dotes

7

8

sunt in jure civili favorabiles *i. e.* cum
simil. ff. sol. matrim. atque sic Q. Met-
 cellus olim censuit, ut omnes cogere-
 rentur ducere uxores liberorum
 creandorum causâ, cujus postea cra-
 tionem de maritandis ordinibus Au-
 gustus Cæsar in Senatu recitavit, ve-
 lut in sua tempora scriptam, ut vide-
 re licet ex epitome fragmentorum
 Livii *lib. 59.* Quæ sententia utique
 9 minus dubia est quoad incontinentes,
 quibus ex præcepto Apostoli
 1. *Cor. 7.* præstat nubere quàm uri, ra-
 tionis cæterorum autem posset dubia
 videri, quia matrimonia debent esse
 libera, adeoque is qui decenter vive-
 re potest extra matrimonium, ad vi-
 tam illam individuum, tanquam ad
 speciem aliquam servitutis invitus
 cogendus non videtur; verùm rectius
 etiam quoad continentes quæstio
 affirmatur, licet enim matrimonia
 libera sint quoad personas in indi-
 viduo, utrum v. g. Sejus velit Titiam
 ducere nec ne; nihil tamen prohibet,
 quod minus generaliter loquendo ex
 auctoritate legis fiant necessaria, nec
 habet cur justè conqueratur cælebs,
 quia si vult in eâ Rep. vivere, cujus
 interest civibus repleti, debet se me-
 ritò submittere legibus & in matri-
 monio vivere, si id publicè visum
 fuerit, aut renunciât jus civitatis &
 vivat alibi in cælibatu, hæc breviter
 de primo puncto nostri capituli. De-
 10 veniendo ad secundum ex ratione
 naturali, apparet ante omnia educan-
 di necessitas & vinculum, quo pa-
 rentes liberis obstringuntur, nam
 cum natura nos edat planè egenos,
 neque perfectos perfectione secundâ,
 sive idoneos jam tunc ad peragenda
 ea, quæ hominis sunt in hac vitâ,
 erit profectò necessaria alimentorum
 præstatio & recta educatio, sine quâ
 homo vivere non posset, aut non vi-
 tam hominis; atque cum cernamus
 cætera animantia per instinctum na-
 turæ, sobolis à se generatæ eam cu-
 ram habere, ut possit illa postmo-
 dum vitam agere speciei suæ confor-
 mem, est certè manifesta ratio, quæ
 etiam in genere humano parentes
 urget, iisdemque naturali stimulo di-
 ctat, prolis generatæ curam, ab
 ipsis habendam esse alendo & edu-
 cando, unde rectissimè Plato *in crito* 11
me: Oportebat non genuisse filios, ait, aut in
eis educandis erudiendis, laborem non re-
cusare. Constat verò educatio huma-
 na duabus partibus (1) alimentorum
 præstatione, (2) animi instructione,
 quarum utraque necessaria planè est;
 circa alimenta jure naturæ tria in pri-
 mis consideranda veniunt, 1. perso-
 næ, 2. quantitas, 3. tempus præsta-
 tionis. Personæ sunt liberi & paren-
 tes inter se, quorum hi ex præmissâ
 ratione naturali debent, illis debentur
 alimenta *i. necesse* ibique vulgò *dd.*
ff. de agn. & al. lib. Et hoc est verum, 12
 non tantum de filiis ex legitimo ma-
 trimonio prognatis, sed & de natu-
 ralibus tantum, id quod & jus civile
 recepit Nov. 89. c. 12. *§. fin.* Quid de
 filiis incestuosis vel adulterinis? idem
 utique dicendum de jure naturæ, mi-
 litat enim eadem ratio & in his, quod
 sc. pater eis originem dederit, nec
 minor eorum existat indigentia,
 quàm

quàm legitimorum, quæ ratio omnino prævalere, nec vitio patris alimentaria obligatio filiis præcludi debet, quamvis jus civile in odium hujusmodi illicitæ generationis aliud voluerit *d. Nov. 89. c. ult.* à quo canones juri naturali hac in re conformiores, merito recesserunt, *c. cum haberet & 16. Canonista circ. fin. extr. de eo qui dux. in matr.* quorum etiam dispositionem, uti constat, moribus sequimur. Quid de spurii sive incerto patre natis? Certum est & his deberi alimenta à matre, sed quomodo à patre qui est incertus? Nihilominus deberi puto, non enim quia incertus est, ideo ad alimenta de jure naturæ non obligatur pater spurii filii, quanquam in foro externo exigi non posse videatur propter incertitudinem personæ, nam quando alimenta v.g. & dos filiarum spuriarum à judice adjudicantur, ut apud Vincent. de Franch. *decis. Neapol. 283. n. 9. & 18.* nomine filiarum spuriarum videtur intelligi naturalis aut ex stupro genita, licet à patre certo, cum aliàs contra sum non ageretur; non malè tamen afferri crediderim judicem rectè facturum, si decernat alimenta spurii pro rata exsolvenda ab his, qui pariter ad eandem meretricem accessum habuerint, maximè eo casu, quo mater non posset alimenta dare propter inopiam, exemplo simili, quo plures puniuntur propter incertum auctorem *l. item mela S. 2. l. ita vulneratus S. 1. ff. ad l. Aquil. l. 1. S. fin. cum l. seq. ff. de his qui effud. vel dejec.* Per inversum de parentibus etiam queri potest, an

iisdem jure naturæ debeantur alimenta à liberis? Planè ratio illa naturalis cessat, cum liberi non dederint nascendi initium parentibus, verùm alia substitui potest, quòd ab illis connaturaliter acceperint vitam, & eo intuitu æquissimè obstringantur parentibus egenis ad alimenta, quòd & jure Romano est expressum *l. 1. l. 2. C. de agnos. & il. lib. l. si quis à liberis S. 13. & S. 16. ff. cod. Nov. 117. c. 7.* quæ ratio nativitatis vel datæ vel acceptæ, cum cesset in personis collateralibus, fratrem fratri aut sorori jure naturæ ad alimenta teneri nego, licet honestatis intuitu, & conjunctionis sanguinis etiam inter fratres atque sorores, si una harum personarum dives sit, altera indigeat, aliud dici possit, quæ res jure civili nititur, *arg. l. qui filium, ff. ubi sup. educ. & l. 1. S. 1. ff. de tut. & riu. distrah. gl. in d. l. si quis à liberis verb. justè*, moribusque etiam servanda est, sed non ultra gradum fratrum & sororum in lineâ collateralis, Vinc. de Franch. *decis. 178. n. 10.* unde Modestino in *l. ex duobus S. 1. ff. de neg. gest.* alimenta in filiam sororis erogantur pietatis respectu, & sic non ex vinculo juris, quamvis tali animo conjunctæ personæ præstita repeti nequeant. *l. alimenta cum sim. C. cod.* Videamus quo ordine personæ prædictæ ad alimenta jure naturæ obligentur, & est probabilius, onus alimentorum prius pertinere ad parentes personæ alimentandæ, inde ad liberos, demum ad fratres vel sorores, quia prima est ea obligatio alimentaria, cui indigentia naturalis cau-

causam dedit, qualis est parentum ex generatione filiorum, alterum locum tenet liberorum obligatio, jure quodam reciprocationis ad sustentandos vitæ auctores subnixæ, tertio loco succedit fratrum obligatio, quæ honestate & sanguinis necessitudine nititur, quod si in eadem lineâ supersint plures personæ, ut quæque proximior est alimentandi onus agnoscat, sc. quia in eâ magis immediate & fortius ratio alimentandi ex isthâc lineâ concludit, hinc pater prius quàm avus, & avus quàm proavus in lineâ ascendente, filius prius quàm nepos, & hic quàm pronepos alimentata præstare tenetur, quæ res in lineâ collateralis, ubi ad fratres tantum & sorores alimentarium debitum restringitur, locum non invenit. Sed 18 quid in patre & matre concurrentibus? Pater prius tenetur alere de jure civili *arg. d. l. si quis à liberis §. 14.* quod de simplicitate juris naturæ vix æquè affirmandum, cum ad generationem infantis utraque persona concurrat, quod videtur respexisse Clemens III. Pontifex *in d. c. cum haberet circa fin.* licet alii aliter interpretentur, & multò minùs idem obtinebit quoad ascendentes à patre, quasi illi ante ascendentes à matre huic oneri subjicerentur, vel planè ante ipsam matrem, ut voluere Hostiens. *in summ. tit. de infans. §. qui parentes n. 2. Carol. Puin. vol. 5. cons. 94. vers. quoad quartum relati à Colero de alim. l. 1. c. 8. n. 12.* totum enim hoc est adscribendum juri positivo vel consuetudini, sive propter compendium pa-

triæ potestatis, sive propter alias causas, quæ quia cessant in nepote naturali ex filio, etiam in foro potius 19 ad matrem, quàm avum patrum onus alimentorum pertinere debet, quod intelligo de ipso jure natiuitatis, nam si fortè avus vel propter bona filii ab se possessa, vel propter occasionem filio datam & auxilium discedendi, causam dedisset, ut alimenta interverterentur etiam ante matrem pro alimentis nepoti naturali præstandis rectè conveniretur, & eo nomine haud injustè condemnari posset. Cæterum quantitas 20 alimentorum arbitraria est, præstarique debent pro debitoris facultatibus, id quod utroque jure satis est expressum, *d. l. si quis à liberis §. 10. & §. 4. l. pen. & l. fin. C. de al. lib. & par. d. c. cum haberet, circa fin.* Sed & juri naturæ non est incongruum, tenemur enim ad alimenta, quatenus bona nostra ferunt, neve ipsi indigeamus aut famem patiamur, ac solet pro determinatione alimentorum judicis officium implorari, qui causâ cognitâ, facultatum ratione certum quid determinat *dd. ii.* Hoc amplius etiam facultates alimentarii, cui alimenta debentur, & annon ipse habeat vel acquirere possit unde vivat, considerare judicem oportet *d. l. si quis à liberis §. 7.* Quin etiam dignitatis personarum hac in re ratio habenda est, *arg. l. cum plures. §. fin. & l. seq. in princ. ff. de admin. tut.* Quod tamen magis ex jure constituto vel gentium secundo, quàm ex jure naturæ strictè dicto, quippe quo dignitates non ita sunt 21

cognitæ, provenire dixerim. Tempus alimentorum quod attinet, expressum est in *l. Mela §. 2. ff. de alim. leg.* 22 usque ad annum 18. in masculis, & usque ad annum 14. in fœminis deberi alimenta, verùm illud ex causâ legati est, cum alimenta isto titulo usque ad tempus pubertatis sunt relicta, in alimentis autem jure naturæ debitis verius videtur eò usque deberi, dum quis sibi ipsi alimenta parare possit, vel habeat unde vivat, imò etiamsi ex post facto facultatibus fuerit lapsus, adhuc idem dicendum, alimenta nimirum eidem incipere deberi; Et de alimentis jure naturæ debitis hæc paucis considerasse sufficiat; qui plura desiderat in materiâ alimentorum, cum primis quatenus debentur factò hominis, vel per contractum vel per ultimam voluntatem, consulere poterit *text. ac Dd. in l. cum hi. ff. de transf. l. de alimentis. C. eod. t. 2. ff. de alim. leg. ii. C. divort. fact. apud quemlib. item Coler. & Surdum in suis tractatib. alim.* Restat ut consideremus animi instructionem: tenentur itaque parentes docere filios, sive per se sive per alios summa religionis capita, utpote sine quibus non humanam degerent vitam, sed bestialem potiùs, idque in Ecclesiis nostris spondere etiam solent patres Iustitici, quos vocant, circa capita religionis Christianæ in eum eventum, quo parentes vel curam hanc negligenter, vel præmaturè ab hac luce subtraherentur; insuper obstricti quoque sunt parentes, ut certo alicui generi vitæ, studii, militiæ, opificii, unde non inho-

nestè aliquando liceat subsidia necessaria parare, filios addicant atque assuefaciant, filias itidem, in his quæ sexum fœmineum decent, ceu par est, instruant vel instruendas curent. Unde 24 de quærere solent, an parentes teneantur filiis præstare sumptus ad studia literarum. Id nec juris naturæ nec constituti esse puto, hi enim sumptus planè non veniunt nomine alimentorum *l. jus alimentorum §. 5. cum l. seq. ff. ubi pup. educ. l. legatis ff. de alim. leg. l. de bonis §. 5. ff. de carb. edict. Angel. de testam. gloss. 45. n. 6.* quanquam parentes illi laude admodum digni sint, qui ad commoda liberorum in ipsam quoque Rempublicam redundantia, si viderint eos capaces esse, pro modo facultatum nullis hac in re parcunt sumptibus, quin rectè monent doctores, ut si jam cœperint per aliquot annos sumptus præbere, iudicis officio compelli possint ad eos continuandos, tanquam res non sit amplius integra Tulden. *in comment. C. ad tit. de alend. lib. n. 2. circa fin.* ubi dicit se ita consuluisse pro quodam studioso juris. Neque prædictis obstat, quod nonnulli ex adverso tradunt, sub alimentis comprehendì etiam studiorum sumptus, Bart. Bald. & al. *dd. in d. l. de bonis §. 5. Myns. cent. 3. obs. 12.* quia id rectè intelligit Tulden. *d. l.* non de studiis altioribus, sed initialibus circa capita pietatis, de quibus & nos concessimus parentes obstringi ad sumptus, vel certè de studiorum quibusdam rudimentis, quanquam negandum non sit, si quis filio intra probabilem modum sum-

sumptus suppeditaverit ad studia, patre inprimis non ignorante studium, quodd eisdem possit repetere *ex l. Macedoniani C. ad Sc. Maced.* Nolim tamen hoc ipsum intelligere cum Suarez. *recept. sent. lit. F. n. 185.* de eo etiam casu, quo pater prohibuerat antea, studii impensam, quia non video de jure tali casu fundamentum exceptionis à regulâ *l. fin. C. de neg. gest.* cæterum qui de privilegiis studiorum ac studiosorum plura cupit, doctores consulat in *l. qua pater off. fam. hercisc.* item in *d. l. Macedoniani* nec non in *auth. habita C. ne fil. pro patre,* & Horat. Lucium in *tract. de priv. schol.* Ego

27 caput hoc jam finio subnexis votis, ut non solum parentes, sed & hi, qui

ad clavos Rerump. sedent, supremæ curæ institutionem liberorum ducant, publice enim expedit educationi feliciter prospicere, si aliquando pro ignavis fortes, pro malis bonos, pro rudibus literatq; cives Reip. sistere velimus, nec certè educatio, res tanti momenti, hominibus insulsis & minimè peritis vel industriis, in quo magno Reip. malo quandoque peccari videtur, committenda est, conf. Diog. Laërt. in *Arist.* & Jüven. *Sat. 14.* ex vero etenim Plutarch. in *lib. de educ.* dixit; Παιδείαν νόμιμον τῆς καλοκαρδίας πηγὴν καὶ βίβαν. Sed hæc pro instituto fati.

C A P. V.

DE DEFENSIONE SUI
CONTRA VIM.

S U M M A R I A.

Num. 1. Instinctus sui conservandi naturalis quomodo se habeat in animalibus? 2. Moderamen inculpata tutela quid. 3. 4. 5. & 6. Defensio sui contra vim quatenus de mente & Corporum dici possit juris natura vel gentium. 7. Moderaminis inculpata tutela tria requisita. 8. Impune est respectu aggressoris. 9. An & respectu veris innocentis, cui salvus nobis parcere non est integrum. 10. & 11. Idem jure divino probatur. 12. Culposum homicidium an & qualem pœnam incurrat? 13. Corpus, honores & bona sunt defensionis necessaria objecta, sed diversimodè. 14. usq; 20. defensio cum cade adversarii num sit licita, ad avertendos sustinui ictus. vel colaphos? 21. usq; 24. An & quatenus contra injurias reales vel verbales? 25. & 26. An homini nabilis, ne vapulet, liceat impune occide-

occidere? 27. Duella jure natura sunt illicita. 28. usq; 33. Defensio rerum an & quatenus permessa cum cade invadentis. 34. usque 37. Moderamenis inculcata tutela excessus declarantur. 38. & 39. Moderamen inculcata tutela quibus non liceat exercere. 40. Jure natura non tantum licitè quis se defendit, sed tenetur etiam ad hoc, vel cum cade adversarii. 41. Autocheiria pugnat cum jure natura. 42. Autocheiria quibus casibus licita sit vel saltem excusabilis.

Secundum naturam nobis maximè competit instinctus, quo vim vi repellimus, nam etsi omnes res creatæ habeant virtutem à Deo conditorè inditam, quâ se nituntur conservare, & si qua fuerint contraria pro viribus pellere, ut teste experienciâ docet Scot. in 1. *Phys. Aristot. q. 23.* ibique *Pater de pitigan. Aretin. in not.* expressiùs tamen ac dilucidiùs hoc ipsùm apparet in corporibus facultate sensitivâ & locomotivâ præditis, videlicet in animalibus, hæc enim dum per sensum, quæ nocitura videntur, apprehendunt, mox appetitu talia objecta tanquam naturæ inimica averfante, instrumenta naturalia cient ad resistantiam vel fugam, prout sc. sensus objecta isthæc sub specie magis aut minus terribili appetitui sistit, atque etiam in homine passiones & affectus, veluti amor, metus, ira, &c. per speciem objecti jucundi vel tristici similiter generari solent, quâ de re videndus *Piccolomin. Philosoph. moral. grad. 1. c. 3.* Verùm ratio naturalis homini monstrat, an, quando & quousque appetitui sit indulgendum, tum in aliis, tum maximè in defensione nostri, & resistantiâ illâ, quâ

vim vi propulsamus, etiam cum læsione violenti aggressoris, quod rectæ rationis dictamen est licita sui defensio, quam vulgò dicunt moderamen inculpatæ tutelæ; Priusquam verò de istâ materiâ exquisitiùs dicamus, lubet quærere, cur & quo sensu defensio contra vim alibi adscribatur juri gentium, *l. ut vim ff. de just. & jur. alibi juri naturæ, l. 1. §. 27. ff. de vi & vi arm. junct. l. 1. §. 11. ff. si quadr. paup. sec. dic. can. jus naturale dist. 1.* Responsio effec facilis, si juris naturæ vocabulum sensu Grotiano acciperetur in allegatis textibus, pro eo sc. jure, quod à ratione naturali dictatur, præscindendo ab actibus, sive homini sint communes cum brutis sive proprii, tunc enim defensio sui contra vim pariter & juri naturæ & gentium adscribi posset, sed Jurisconf. includunt illos actus communes cum brutis in definitione juris naturæ, & *dd. ll.* contradistinguunt jura naturæ & gentium, ideo aliter est respondendum, & secundum glossam quidem *in d. l. ut vim,* dicendum, propulsationem violentiæ injustæ esse juris gentium, sed violentiæ simpliciter consideratæ propulsationem esse juris

ris

4 ris naturæ, & hanc quoque solam cadere in bruta; glossam aliquantisper vellicat *Bartol. in d. l. ut vim n. 5.* quod secundum illam sequeretur non esse permissam defensionem contra vim propriè non injustam, veluti si inferretur ab homine furioso, mente capto, dormiente &c: quod cum admittendum non sit, ipse aliter distinguit, nempe, inter defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ conjunctam, & defensionem simpliciter intellectam, quarum illa sit juris gentium, tanquam quæ cadat in solos homines, hæc verò juris naturæ utpote communis cum brutis; *Comm. comment. c. 6. n. 7. & 9.* existimat defensionem contra vim à Icto ibidem non ad jus gentium referri, sed ad jus naturæ, cui subscribit *Bartosa in d. can. jus naturale n. 7.* Sed vereor, ut contextus hanc assertionem admittat, nec enim verisimile est, cum in lege præcedente relata sint exempla juris gentium, & eadem verborum serie cohæreat *d. l. ut vim.* exempla alterius generis sine ullâ notâ adversariâ, subjuncta fuisse; Bartoli quoque præmissam distinctionem utcunque à multis assertam, probare non possum, quia dictamen rationis naturalis, quoad actus nobis cum brutis communes, minimè constituit jus gentium (in sensu sc: jurisconsultorum) sed jus naturæ, quamvis ipsa illa ratio naturalis competat solis hominibus, unde defensio contra vim etiam cum moderamine inculpatæ tutelæ, est reverà juris naturæ, omne enim jus etiam illud quod materialiter & re-

spectu actuum in bruta cadit, à ratione provenit, ut supra suo loco dictum est, & quemadmodum matrimonium est & manet juris naturæ actus, licet recta ratio dicat, homini conjunctionem maris & foeminae in specie humanâ non ita promiscuè fieri debere, sed cum vinculo individue societatis, quo à ratione introducto modo non conjunguntur bruta animantia, sic idem proportionè liter dicendum est de defensione contra vim cum moderamine inculpatæ tutelæ, eam sc. quamvis à ratione formatam non variare gradum juris vel speciem. Quare verius puto distinguere debere actus, pro quorum varietate defensio contra vim vel in bruta cadit, & sic ad jus naturæ refertur, vel hominum est propria, & sic juri gentium adscribenda, exempli gratiâ, defensio contra vim bonis illatam in bruta non cadit, defensio bellica Reip. propriè in bruta non cadit, cum non vivant in societate, sic & defensio quæ respicit honorem, solis competit hominibus & ex dictamine rectæ rationis, ergo est juris gentium, & idem in similibus; at ea, quæ corpus ejusve læsionem concernit, brutis communis est, & propterea ad jus naturæ referenda. Verùm his præmissis jam progrediamur ad ipsam moderamen inculpatæ tutelæ, quod quidem tria requirit (1) invasionem, sive ut quis ab adversario sit per violentiam invasus, (2) præsentaneum periculum ex illâ invasione, (3) impossibile vel difficile saltem effugium, quæ uti ex dictamine rationis natu-

ralis proficiunt, sic etiam juri positivo sine dubio sunt conformia *d.l. ut vim. l. itaque in pr. l. scientiam §. 4. ff. ad L. Aquil. l. 1. §. 4. ff. ad l. Corn. de sic. l. is qui cum ll. seq. (eod. c. significati. extr. de homicid. ordin. Crim. Carol. art. 140.* Hæc omnia requisita si concurrant, defensor immunitatis est omni jure à poenâ, *ad. text. ubi comm. Dd.* Idque est indubium, si loquimur de defensione adversus aggressorem vel socium ejus, qui quæcumque etiam præfulgeat dignitate, servato moderamine inculpatæ tutelæ licite occiditur, ut voluerit *Manua in repet. d.l. ut vim. n. 24. & ibi Bolgonet. n. 19.* Idem dicendum de aggressore furioso vel dormiente, *Bart. in d.l. ut vim. n. 5. ibique Fulgos. n. 1. & ad. comm.* Plus dubii habere videtur quæstio, si de mediatore vel alio tertio & innocente concipiatur, an & eum liceat sub moderamine inculpatæ tutelæ occidere? Rectè tamen etiam sic affirmatur, *per text. d.l. is qui, in verb. vel quemcumque alium,* atque ita censuere *Ful. Clar. in pract. Crim. §. homicidium n. 24. vers. addo. Ant. Gomez. var. resol. tom. 3. rubr. de homic. n. 34. in fin. & n. 35. Farinac. quæst. 125. p. 3. n. 139.* neque aliud de jure naturæ vel gentium dicendum arbitror, quia etiam tali casu militat ratio ista naturalis & gentium usu recepta, ut quod quis ob tutelam corporis sui fecerit, jure fecisse existimetur, scrupulum tamen de jure divino movere videret præceptum charitatis proximi, nam si proximum nostrum diligere tenemur, ut nosmet ipsos, quomodo ut servemur eum licite occi-

dimus? hinc non desunt, qui occisorem tertii teneri existimant in foro conscientie, *Carr. in repet. d.l. ut vim. 14. quem refert Farinac. d. q. 125. p. 3. n. 161.* Sed nihilominus vel de jure di-

vino verius est, sub moderamine inculpatæ tutelæ licitam esse defensionem sui, etiam cum cæde innocentis tertii, si quis aliter sc. vitam suam defendere nequeat, probatur, quia talis defensor per se non involvit inordinatum aliquem affectum legi divinæ repugnantem, occidit enim ejusmodi defensor hominem præter intentionem, dum vel casu eum vulnerat, vel certè non ex irâ vel vindictæ cupiditate, sed potiùs ex scopo conservandæ vitæ suæ, cui alter impedimentum aliquod affert, quamvis citra propositum, ita si quis eques

aggressorem fugiens armatum, qui ipsum interficeret, in viâ obterat puerum, non est reus cædis propriè loquendo, nec in foro poli; vel si eum, qui te bonâ fide omnibus viribus invitum conatur retinere, interficias, quò minus in manus violenti aggressoris mortem comminati pervenias, non subest reatus contra quintum decalogi præceptum vel proximi dilectionem, quem tenemur diligere sicut nosmet ipsos, sed non supra vel magis quàm nosmet ipsos, imò talis defensor, uti dictum, intuitu hujusmodi cædis non habet sequiorem affectum, ergò defensio isthæc erit quoque de jure divino licita; tantundem, ex paritate rationis dicimus, quamvis quis alterius innocentis vitam, non verò suam

pro-

propriam, cum cæde tertiæ defende-
ret. Præmissa tamen intelligi debent
12 (1) de cæde defensiva, quæ sit expers
omnis culpæ, nam ubi culpa adest,
fortè quòd defensor improvidè usus
sit armis, homicidium in personâ ter-
tiii commissum, non caret omni pœ-
nâ, & ratio est satis evidens, quia sc:
imprudèntia & culpa defensoris non
debet nocere tertio innocenti, idque
etiam de jure civili non improbabili-
liter colligi potest ex *d.l. scientiam. §.*
4. ubi Paulus ait: *Sed si defendendi mei*
causâ lapidem in adversarium miserò, sed
non eum, sed prætereuntem percussero, tene-
bor lege Aquilâ, illum enim solum qui vim
infern ferre conceditur, &c. Verum tamen
hoc etiam casu distinguendum est in-
ter pœnam criminalem sive corpo-
ris afflictivam & pœnam æstimationi-
nis pecuniariæ, ita ut hæc, non verò
illa, sive ordinaria sive extraordina-
ria locum habeat propter culpam
damni dati in necessariâ defensione,
atque ita sine dubio accipienda ve-
nit *d.l. scientiam* & resolverunt *Dec. in*
13 *d.l. ut vim n.12. Gomez d.l. Farin. de quest.*
125.p.3. n.141. Intelligi debent (2) pro
diversitate objectorum diversimodè,
tria enim sunt defensionis necessariæ
objecta, corpus, honores, & bona,
quæ omnia quidem defendere licet
vim vi repellendo, sed non omnia
pariter cum cæde hominis, itaque
corporis defensio licita est hoc ex-
tremo modo, honorum & bonorum
non æquè, vel certè non generaliter,
prout ex infra dicendis constabit:
ratio diversitatis, quia in his magis
datur reparatio damni per auxilium

judicis, aut vita semel erepta non po-
test restitui à judice, quæ ratio pro-
cedit etiam in inferente stuprum per
vim, quem utique sub moderamine
ineculpata tutelæ licet impunè oc-
cidere *l. §. 4. ff. ad l. Corn. de sic.* idem
quoque dicendum, de eo qui mem-
brum aliquod per vim abscindere vo-
lebat, nam si specie defensionis occi-
datur, occisor non tenetur, quia id
licite fecit ob tutelam corporis, *d.l.*
ut vim. Sed quid de defensionis con-
tra fustium ictus, vel colaphos? Hanc
quoque similiter cum necesse adversa-
rii ex communi opinione permissam
censent doctores, si aliter evitari ne-
queant colaphi aut fustium ictus, *gl.*
& Bald. ad l. l. n. 12. ibique Angel. (und. xi.
Alexand. Imol. vol. 1. conf. 76. n. 2. & vol. 7.
conf. 119. n. 5. Carer. in pract. crim. §. homi-
cidium. n. 98. ejusdem quoque senten-
tia fuit Farin. ind. 9. 125. n. 82. licet va-
riè loqui videatur n. 86. nec non n.
357. & 361. quo quidem ultimo loco
magis assertivè mentem suam expri-
mit. Quicquid sit, opinio isthæc de
15 *jure naturæ & gentium certa non*
est nec in foro conscientia satis tuta,
imò ausim hoc amplius dicere, quod
nec ex jure civili solidè demonstretur
sed dubio validè nitatur præsuppo-
sito, quasi sc. in genere liceat pro de-
fensione honorum vel rerum occi-
dere aliquem, de quo puncto paulò
inferius, probatur autem assertio no-
stra ex eo, quia debent propulsatio
ad offensionem seu periculum mor-
tis imminens proportionata esse c. ut
sema ex. de sens. excommun. Carpr. ov. p. 1.
pract. crim. quest. 28. n. 23. & seq. ubi ra-

tionem reddit iniquens; non enim quælibet offensio sufficit ad moderamen in culpatae tutelæ, sed solummodò ea, ex quâ periculum mortis imminet, quod aliter quàm adversarium occidendo insultatus evadere non potuit; quibus verbis ex mente

16 Carpzovii duo conjunctivè requiruntur, ad hoc ut offensio licitè occidat adversarium cum moderamine inculpatae tutelæ. 1. ut offensio sit in periculo vitæ constitutus, intellige vel formaliter vel æquivalenter, ut declaratur exemplo stupri ex *d.l.1. §.4. ff. ad l. Corn. de sic. 2.* ut non possit aliter declinare istud periculum quàm cæde, quæ quidem etiam conformia sunt requisito secundo & tertio supra præmissis; at in casu nostræ quæstionis, deficit prius illud requisitum, quia inflictio colaphi, per se & absolute loquendo nec formaliter nec æquivalenter haberi potest pro offensione inferente periculum vitæ, hoc enim ex colaphis vel non sequitur, vel rarè saltem & valdè accidentaliter. Ergò etiam ex hoc capite licita non erit defensio cum nece adversarii, idem dico de sustium ictu non privigen; neque obstat *Carpzov. d.l. n. 26.* ubi post alios censet: si aggressor solo pugno vel manu vacuâ insultum faciat, aut baculo invadat aliquem, cui in promptu non sit aliud instrumentum, quàm gladius, eum benè se tueri illo gladio posse, neque dici moderationem inculpatae tutelæ excedere; quia respondendum vel Carpzovium hic non loqui de defensione conjunctâ cum nece adversarii, vel

si ex licentia armatae defensionis licentiam occidendi colligere velimus cum Decio in *d.l. ut vim. n. 31. vers. sed tamen.* Carpzovium esse sibi contrarium & sine ullâ ratione allegatâ à priori suâ sententiâ recessisse, quare ei in posteriori dicto non esset standum; breviter: ex regulâ juris naturæ vel gentium, sustium ictus aut colaphi infligendi periculum, per se non constituit insultatum in licentiâ occidendi, specie necessariae & profus justæ defensionis, propter magnam illam defensionis, & offensionis disproportionem, idque etiam verum putem jure poli, & in foro conscientia, ex his, quæ tradit *Covarruv. in relect. clem. si furiosus p. 3. §. un. n. 4. de homicid.* licet ipse ibidem in fine dubitanter loquatur; Exceptio tamen 19 erit à regulâ, si tria hæc concurrant, ut sc: aggressor sit valdè robustus corpore, sic, ut sustium ictus vel colaphos inferendo, occidere haud improbabiler queat, prout Pisanus ille, cujus meminit *Barrol. in d.l. ut vim. n. 9.* deinde ut immineat insultato periculum ictuum vel colaphorum ab hoc tali homine; tertio ut aliâ viâ declinari nequeat, tunc arbitrò etiam cum cæde invaloris permissam esse omni jure defensionem, nihil enim utique interest, quâ ratione quis sit in periculo vitæ, sive propter arma adversarii, sive propter robur pugni aut manus vacuæ, sive propter sustes, maximè si invalor sit persona fortè debilis, *Bar. d.l. Bolognet. 16. n. 87. vers. sed si adversarius.* Imò iste quoque casus merito excipiendus est, si invalor 20 vellet

vellet in vaso extorquere gladium, cum enim incertus ex ea re fiat de salute sua, poterit se vel cum caede adversarii, quamvis manu vacua invadentis, defendere, qui invasionis intuitu habet, quod sibi imputet, vel vulnera vel mortem hinc secuta. Sed placet punctum defendendi honores considerare explicatius ubi mox distinguendum inter injurias verbales & reales; quod illas attinet, locum non faciunt moderamini inculpatæ tutelæ ad effectum occidendi adversarii, quia alia datur defensio vel apud judicem per actionem injuriarum, vel alias per retorsionem, quâ hodiè frequenter utimur, unde quantumcunque atroces injuriæ verbis aut scriptis famosis emissæ in te fuerint, non potes hoc nomine auctorem impune vulnerare, multò minùs occidere; realium injuriarum non est una conditio, quædam enim ignominiam tantam in vitâ communi attrahunt, ut nec à judice reparari queant, nec alio partis læsæ facti simili contra lædentem; eo numero sunt v.g. adulteria & supra uxorum vel filiarum, quibus si violentum immineat periculum, non ipsis tantum, sed & maritis vel patribus conjunctisque personis ratione subversantis honoris defensio competit adversus vim parantes, etiam cum cede eorum, si aliter vis declinari nequeat, *d.l.l. §. 4.*

22 *ff. ad l. Corn. de sic.* Neque obstat, quòd sceminae vi compressæ inviolatæ maneat existimationis de jure *text. in l. foedissimam. C. ad l. Jul. de adult.* quia nihilominus honoris virginalis vel

matronalis jacturam fecerunt, saltem famâ communi & hominum opinione, quòd respexisse videtur Carolus quintus Imp. *in ord. Crim. art.* Hoc amplius cædes per defensionem licita videtur, ut si quis sine stupro virginem vel matronam honestam in publico per vim impudicè tractare conetur, reverà enim si à defendentibus cultro forsan vel simili instrumento vulnus accipiat, aut etiam occidatur, quantum ad requisitum periculi imminenti attinet, servatum est moderamen inculpatæ tutelæ; quòd equidem jus adeò valuit, ut vel in Darii Persarum Regis legatis, apud Amyntam Macedoniae Regem perulantibus regias foeminas contrestantibus observatum sit, teste *Just. l. 7. histor. c. 3.* Sed de justitiâ hujus facti dubitare licet, quòd tunc fuerit copia legatos Persicos, sine cæde, ne taliter delinquerent impediendi; Quædam verò injuriæ reales magnam ignominiam comitem non habent, vel certè reparabilem, sive à judice sive partis facti, ut est ingressus violentus in ædes, qui pro injuriâ habetur *l. lex Corn. 22 nelia pr. ff. de injur.* irem fustium ictus vel colaphi, quâ de re jam antè dictum, & ratio est, quia percussor vicissim feriri potest fuste vel colaphis, quâ ex re hominum opinione satis consulti famæ suæ primò percussus, etsi fortè in ipso illo actu occasio non ferat, atque is ex intervallo percutiendo de injuriis teneatur, nam quia vicissim habet obligatum alterum ex primâ percussione, certè infamiam similiter non sustinet ut in

superioribus casibus, & propterea neque defensio pariter permiffa esse debet cum cæde adversarii, ratio enim naturalis tunc locum invenit, quando vel vita ipsa vel honesta, & sine labe vivendi conditio, periclitatur facto violento alterius, aut ex facili periclitari potest, ergò satis apparet, me hic sub fustium ictibus non comprehendere ignominiosam virgarum fustigationem, quæ à carnifice in facinorosos ad pœnam extraordinariam condemnatos solet exerceri, quæ si à privatis viro honestæ conditionis forsan vi intentaretur, aut à judice incompetente, quin defensio etiam usque ad cædem offendentium, si vis aliter evitari nequeat, jure permiffa sit, non dubito. Quid si nobilis sit, cui alter præsens alapam impingere conatur. Multi sunt qui putant defensionem cum cæde adversarii esse licitam, vel ex solâ nobilitate ejus, qui nisi se defenderet, vi pateretur alapam, *post alios Farin. d. q. 125. n. 322.* Sed contraria verior est sententia ob eandem disproportionem defensionis & offensionis, & sic attento jure naturæ *conf. Alberic. de ros. in d. l. 1. n. 13. in fin. C. und. vi. & Leonb. Less. de just. & jur. lib. 2. c. 9. dub. 12. n. 80.* ubi saltem in praxi hanc sententiam præalterâ admittit. Nec stringet pro contrariâ parte fundamentum *Grotii lib. 2. de jur. bell. & pac. c. 1. §. 10.* ubi censet eum, qui injuriâ me parat afficere, mihi, eo ipso dare jus adversus se in infinitum, quatenus aliter malum illud à me arcere nequeo, quia præterquam quod illud præsuppositum falsum sit, ut ostendit etiam *Dn. Ziegler. ibid. in not.* consequentia vacillat, nam possum honori meo consulere repercutiendo, vel statim vel fortè ex intervallo, ut non protinus gladio transigam aut lethaliter vulnerem, occidamve adversarium meum, quæ res putativi illius honoris læsi, vel læsionis, suo modo tribuit restitutionem aut rescissionem, videlicet hominum opinione, & licet ex intervallo facta juri minùs conveniens videatur, magis tamen toleranda est, cum minus malum foveat, adversarii cæde prætextu defensionis commissa; quid quod alia optima super sit ratio reparandi honoris sc. auxilio judicis, quo offensor compelli potest ad publicè deprecandum vel aliter satisfaciendum, ut hodiè cautum ferunt in Galliâ. Ex quibus apparet, quàm à jure & ratione naturali abhorreant duella privatorum, quibus deterrimâ quadam opinione expiandæ infamiæ viri nobiles vel milites invicem digladiari solent, qui corruptus mos tanquam summè perniciosus, ubivis terrarû per Reges, Principes ac potestates civiles, exemplo moderni Galliarum Regis, reprimi & prorsus prohiberi deberet, planè in Imperio nostro sperare id liceat aliquando futurum, si ordinum de prohibitione duellorum in præsentibus Comitibus placita, auctoritate Imperiali obsistentur, ac ubi in vim roburque legis publicæ sic transiverint, non minori curâ ac sollicitudine per Principum Statuumque territoria observentur. Devenio ad pun-

28 ad punctum rerum, ubi multi quæque sunt in hac sententiâ, licitam per extrema esse defensionem, & ea quidem consecraria videntur principii Grotiani paulò ante expositi, quod etiam ut probet operosus admodum est *Dn. Puffendorff. de jur. nat. & Gent. l. 2. c. 5. §. 16.* imò ipsi etiam interpretes juris communiore calculo tradunt, rerum defensionem vel cum cæde adversarii esse licitam, si aliter servari non possint, utuntur argumento. *l. 1. C. unde vi.* Sed iste textus reverà nihil probat, loquitur enim de defensione simplici non eâ, quæ fiat cum cæde offendentis, quod autem putant frustrâ licitam fore defensionem per arma, nisi liceret quoque armis occidere, non firmâ nititur consequentiâ, nisi quatenus vita vel corpus defensoris periclitatur, quod ex conflictu in invasione ac defensione rerum non infrequenter accidit; speciosiora sunt, quæ *Dn. Puffendorff. d. l.* in medium affert, quòd videlicet qui injuriam qualemcunque dolo malo intentat, hostis evadat, qui extrema quæque jure patriatur, item quòd non minus potestatis ad defendendas res, quam vitam competat, cum non majus jus ad hanc eripiendam, quam illas vi occupandas adversarius habeat, & quòd qui bona adimit, vitam quoque consequenter spoliare nitatur, item quòd ni potestas sit raptores rerum per extrema coercendi, societas civilis subsistere non possit. Quibus responderi posse arbitror, i. hostem simpli-

30 citer in statu naturali, & ut inter pri-

vatos consideratum haud indifferenter impunè occidi, adeoque falsum esse præsuppositum contrarium, nam cum, ut *ICTus* rectè ait: *in d. l. ut vim, inter nos cognationem quandam natura constituerit, ut hominem homini insidiari nefas sit,* quis jure naturæ æquum censeret, ad avertendam quamcunque injuriam, vel offensionem personæ aut rerum, aliter sc. reparabilem, hominem ab homine occidi posse? Quod enim jure gentium secundo id li-³¹ eet inter hostes, est ex publicâ auctoritate, quæ propter causas graviores, si in iis alia non detur satisfactio, communi gentium placito, extremum belli remedium decernere potest, quo utriusque partis civium & sociorum, rerumve ad eos pertinentium, permilla sit offensio, cædes vel captura; hostem igitur occidere possum non quia me aut res meas læsit: aut læsurus est directè & immediatè, sed quia *Remp.* tametsi à me ut privato bonisque meis manus absteineat; deinde non est præcisè metienda defensio cum interneccione ex non jure offendentis, aliter omnem injuriam etiam levissimam, etiam reparabilem cum cæde adversarii possemus avertere; minùs etiam verum est, bona & vitam pari passu ambulare, bona etenim vel recuperari possunt, vel alia acquiri per modos acquirendi in jure proditos, quoad vitam verò aliter se res habet. Denique satis cautum erit societati civili aut publicæ tranquillitati, si coercitio raptorum sit publica, non verò privatorum arbitrio permilla. Ita que ju-
re na-

re naturæ verius puto cum *Sylv. in Summ. verb. homicidium. quest. 4. & Covarruv. in relect. clem. si fariosus, p. 3. §. un. n. 5. vers. contrarium.* quæ etiam est
 32 *Dn. Ziegl. d. l. ad Grot. §. 12.* sententia, defensionem rerum per extrema, sive cum cæde adversarii permissam non esse, nec aliud jure gentium est putandum de homicidio privatæ auctoritatis ad tutelam rerum, sc. ob paritatem rationis, neque etiam in foro conscientiæ, *juxta gl. in can. inter hec. 33. q. 2. Panorm. & al. in c. interfecisti ext. de homicid. Jason. in d. l. ut vim n. 27.* Sed & de jure canonico verius est, homicidium pro defensione rerum per se ac directè licitum non esse, *c. si perfodiens c. suscepimus ext. de homicid. Felin. in d. c. interfecisti n. 4.* Sola igitur restat juris civilis dispositio, secundum quam tradunt, contra insultantem licitam esse defensionem rerum, vel per extrema & cum cæde ejus, *vid. dd. in d. l. 1. C. unde vi.* Sed est isto quoque jure verius, homicidium non esse pro defensione bonorum in regulâ permissum, nisi fortè ex actu illius defensionis sequatur periculum corporis vel vitæ defensoris, ut videtur *insinuare textus in l. furem ff. ad l. Corn. de sic. & ponderant Covarruv. d. l. Dec. in d. l. ut vim, ubi post longum discursum sic distinguit n. 31. vers. & concludendo. Bus. in l. sed etsi princ. n. 6. ff. ad l. Aquil. Grot. d. §. 12. & ib. Ziegler, à quâ sententiâ, neque aliena videtur sanctio*
 33 *Criminalis, Carolina d. art. 140.* nam cum ibi Imperator homicidium pro defensione vitæ & honorum submoderamine inculpatæ tutelæ (quod ul-

timum tamen intelligo juxta declarationem hætenus factam) permissum esse velit, de bonis altum silet, quasi eo ex capite non profus impunitum censuerit homicidium: quicquid sit, ne in foro quidem exteriori communem sententiam, quam præter *dd. in l. 1. prolixè defendunt Farinac. d. q. 125. n. 169. & seq. nec non Carpzov. pr. Crim. q. 32. n. 14. item n. 21. & seq.* judicando vel consulendo aliter admittendum arbitrator, nisi 1. res (saltem comparative) quoad facultates insultati loquendo) magni existat momenti vel pretii, ut videri possit quodammodò sanguinis loco habenda. 2. non potuerit alia viâ defendi, aut si amissa esset, vel non vel vix aliqua recuperatio sperari. 3. si in ipsâ defensione non improbabilis (ex genere videlicet & circumstantiis colluctationis æstimanda) accesserit præsumptio periculi quoad vitam vel corpus; alia quædam Carpzov. exigit specialiter in homicidio furis nocturni *in d. q. 32. n. 38.* quæ legibus nostris non disconveniunt. Hæc ita verò, quæ præ- 34
 missimus quantum ad moderamen inculpatæ tutelæ profus impunitum, & idèd notandum principaliter 3. quod etsi quis in homicidio defensivo excessum aliquem commiserit, non tamen statim veniat puniendus ordinariâ pœnâ, sed arbitrariâ aliquâ extra ordinem, contingit autem excessus in aliquo præmissorum requisitorum inculpatæ tutelæ, h. e. ut doctores vulgò explicant, in causâ, modo vel tempore defensionis; causa respi-

respicit defensionem semetipsum à vindicta per text. d. l. *scientiam* §. 4. circa fin. & c. *significasti est. de homic.* Ergo qui vel ipse aggressus est, aliquem & post eam in periculum incidisset, se eodem illo actu, quasi defendendo occidit adversarium, vel primum quidem vi invasus est ab altero, sed postea eum jam recedentem & fortè fugientem occidit, transgreditur moderamen inculpatæ tutelæ; tempus respicit præsentiam periculi, hinc ex continenti vim vi repellendo juxta prædicta licitè quis occidit, ex intervallo non sequè text. in l. *quod est* §. 9. ff. *de vi & vi arm.* modus denique proportionatam defensionem & paritatem armorum exigit, non eam quidem in specie, sed eatenus saltem, ut insultatus sine armis ad mortem inferendam aptus, non utatur mortiferis armis d. c. *significasti in fine.* Certè si alia sit armorum vel defensionis copia, uti declarant *Carer. in præd. crim. d. n. q. 28. n. 27.* imò si etiam non sit alia se defendendi copia, vel alia arma, lethiferis armis circumspicte utendum est non studio ad eandem aggressoris, secundum quod supra diximus & *fac. d. c. significasti in fine.* Breviter, prout in uno vel altero prædictorum ex circumstantiis plus vel minus excessit defensor terminos defensionis, gravius etiam vel leviùs propter homicidium arbitrio magistratus est puniendus, idque etiam Carolina sanctio constituit, *art. 142. vers. nemlich ist hierin.* Collige

37. & nota principaliter (4.) etiam eas causas, quæ antequam ad actum de-

ducantur, locum faciunt inculpatæ tutelæ, si de præsentì immineat periculum, ut dixi de stupro, de abscissione vel mutilatione membri; idem dicendum ex mente plurium doctorum (quanquam contraria sententia ut verior à me asserta sit) de personali injuriâ veletiam reali ut verberibus, item vi bonis inferendâ, tamen si jam non amplius impendant, sed ut ita loquar consistant, in facto esse, haud ultra ad inculpatam tutelam referri; sed potius respicere vindictam injuriæ illatæ, e. g. si qua stuprum passa est, & ex intervallo demum fortè post aliquot dies vel septimanas occidat stupratorem, excedit utiq; inculpatæ tutelæ moderamen, & idem in similibus: ob justum tamen dolorem poena solent esse mitior ordinariâ, quod & in aliis casibus jurastatuerunt l. 1. §. *fin. ff. ad l. Corn. de sic. l. Gracchus C. ad l. Jul. de adult.* Ceterum notandum (5) esse aliquos, quibus non convenit moderamen inculpatæ tutelæ, etiam vi invasus vel offensus, quod ex eo accidit, quia ipsi ex permisso publico licitè occidi possunt, adeoque in iis obtinet vulgatum illud doctorum axioma, ut quoties offensio sit justa vel licita, defensio contra sit injusta & illicita, quo numero habentur hostes, rebelles, transfugæ, publici latrones, qui quia societatem humanam turbant, haud injustè à singulis interficiuntur, idq; jurigentium consentaneam arbitror; eodem jure sunt in legibus Romanis nocturni agrorum populatores, publici prædones, & militibus deserto-

res l. 1. 2. C. *quand. lit. nra. f. stud. vel publ. devot.* Sed & huc referri debent adulteri in actu deprehensi, si jus Romanum consulamus, sub distinctione tamen inter patrem & maritum, nam à patre in adulterio filiae domi deprehensus quilibet adulter licite occiditur; à marito non aliter quàm si ejus sit conditionis, ut per L. *Juliam necari potuerit d. l. Gracchus*. Ratio redditur in *l. marito princ. cod.* ubi quinam & quales ii sint, quos juxta legem Juliam in actu adulterii uxoris deprehensos, marito liceat occidere, declaratur, de quare instituti nostri ratio jam non fert pluribus differere, sed ~~veretur~~, ut hæc distinctio jure ~~vetustate~~ vel gentium subsistat; quin potius dicendum sit, nec patri nec marito, quibus vita & honeste vivendi conditio, adulterio filiae vel uxoris non adimitur, nec jure facultatem occidendi competere, præsertim ita ut cum adultero, ceu in patre voluit jus Romanum *l. quod at. pr. & S. fin. ff. ad l. Jul. de adul. junct. l. p. ori. cod.* per speciem vindictæ privatæ adultera simul interficiatur. Pertinent verè insuper huc banniti, quos offendere singulis est permittum, & uti volunt etiam occidere, quod sc. in Imperiali banno obtinet *vid. ord. Cam. p. 2. tit. 9 S. Co semand.* Atque ex deductis homicidium inculpatae tutelæ non tantam omni jure licitum apparet, sed consequenter homicida ex defensione necessaria etiam in foro conscientiae tutus est; an verò ad sui defensionem obstringatur quis etiam cum caede adversarii, insuper Decto-

res quaerunt? Et jure naturæ affirmativam veriorē puto, Nam si ex instinctu naturali & dictamine rectæ rationis tenetur vitam suam quis conservare, quantum potest depellendo contraria, profectò tenebitur ad homicidium aggressoris insultantis, si ipse aliter salvus esse nequeat; exceptiones subjiciunt, de quibus videbis in *d. l. ut vin. Befid. & Brunne-man.* quas tamen de jure naturæ vix admiserim, imò nec in foro conscientiae. Ex his autem (6.) sequitur manifestè; autochiriam pugnare cum jure naturæ & ordinatione divinâ, etsi ex simplici tædio vitæ, non conscientia criminis alicujus quis sibi mortem consciverit, nemo enim debet ex hac vitæ statione, in quâ se non collocavit; semetipsum dejicere, sed finem revocationis divinæ expectare; nonnullis tamen aliud dicendum videtur, si propricidium sc. non sit directe in intentione autochiris sed publica salus, veluti si incenso ab se pulvere tormentario, ne apparatus belli in manus hostiles deveniat, aliquis unâ interficiatur; verum quia superior lex est divina ac naturæ, quæ se occidere vetat, non satis tuta apparet hæc sententia in foro conscientiae, utique tunc, si suis manibus vel suo facto specie publicæ utilitatis periturus quis sit, secus si etiam certum mortem pro Rep. oppetiturus, sed manibus hostium ut olim Lacedæmonii apud Thermopylas, & duo Decij in proclijs contra Gallos & Latinos, pro exercitijs Romanis (quanquã gètili superstitione) devoti: huc referunt etiam

iam casum, qui non quidem publicæ salutis vel utilitatis, sed privatæ honestatis speciem præbet, si v. g. virgo aut honesta matrona in flumen se præcipitet, aut aliud genus mortis eligat, ut imminens ab hoste stuprum evitet, nam quia non videbatur postea honestè amplius vivere posse, aut potius quia periculum suberat, consensus alicujus in peccatum, dum in in tali violatione difficile censetur mentem ab omni labe prorsus immunem continere, aut phoniam licitam putant, ut quemadmodum metu stupri alium interficere licet, propter notam & turpitudinem vitæ subsecutu-

raz, sic si ejus interficiendi facultas desit, eadem licentia in proprium corpus derur, adeoque tali specie autochiria non tam ex intentione mortis infundæ, quàm sese dedecori subtrahendi permiffa videatur aut saltem excusabilis, vid. Grot. lib. 2. de jur. bell. & pac. c. 19. §. 5. & Dn. Puffendorff. lib. 2. de jur. nat. & gent. c. 4. §. 5. non desunt tamen qui aliter sentiant ob majus malum mortis, quàm stupri, quæ ratio si sola concluderet, etiam alium vi stuprum illaturum, non videtur permiffum fore occidere; sed de nostrâ materiâ pro instituto hæc sufficiant.

C A P. VI.

DE RELIGIONE IN DEUM ET
THEOLOGIA NATURALI

S U M M A R I A.

- N. 1. & 2. Religio erga Deum juri gentium convenit. 3. Religio quid sit? 4. religionis due partes, Dei notitia & cultus. 5. Cognitionis de Religione quatuor pronunciata ex mente Grotii. 6. Zigleriana objectiones. 7. & 8. Grotius contra illas defensio. 9. Divina essentia & attributorum cognitio naturalis. 10. 11. & 12. Deum esse demonstratur. 13. Cognitio Dei duplex absoluta & relativa. 14. Deus est essentialiter purus actus intellectivus vita & amor. 15. Deum esse unum demonstratur. 16. Dei attributa varia. 17. Dei cognitio respectiva in quibus consistat. 18. Creationis & conservationis rerum veritas demonstratur. 19. Dei providentia probatur. 20. Atheismus pugnat cum rectâ ratione. 21. Atheista à publicis consiliis arcendi. 22. Atheista convincuntur probabili ratione. 23. πολυθεϊσμός & idololatria repugnant rationi & juri natura. 24. Anima humana est immortalis. 25. & 26. Cultus divini numinis jure natura non est ar-

dicarunt. 27. Christiana religio prae ceteris tumini recta rationis est conveniens. 28. Atheista practici nocent Reip. & Epicuro sunt deteriores.

1. **J**uris illius gentium, sive ut alii nominant, naturalis principium aliquod caput est Religio erga Deum, cujus etiam facit mentionem *J. Crus in l. velut ff. de just. & jur. & Cicero necessitatem agnoscit in l. de nat. Deorum; cum ait: cum pietatis sanctitatem simul & religionem velle necessarium esse, quibus sublatis perturbatio non potest sequi & magnam confusionem.* Alibi inquit: 2. de Incent. Nullam gentem ad obprobrium, ad obprobrium esse, cujus mentem non imbuerit aliqua opinio Deorum. In eandem etiam ferè sententiam scripsit *Aristot. 1. de celo, c. 3. Omnes homines de Diis aliquam habere existimationem.* Et *Seneca, Epist. 117. Nullam gentem usquam esse, ad obprobrium extra leges moremque projectam, ut non aliquos Deos credat.*

2. quibus colligere licet, communi gentium consensu, certè cultiorum omnium, Religionem erga Deum non tantum ad gloriam divini Numinis approbari, sed etiam necessarium esse fundamentum conservandæ in humano genere societatis civilis. Etenim si tollere velis è cœtu humano metum Dei, simul profectò & reverentiam civium subditorumque, erga Reges & Magistratus, & mutuum non inter privatos solum, sed vel inter ipsos Reges & Respublicas, juratae fidei vinculum sustulisti. Hinc in concilio bellico Scipionis Africani legatis Carthagenensium perfidia exprobrata est, notante *Esrio lib. 30. histor. iidemque pro obprobrium no-*

væ pacis moniti sunt, ut tot cladibus edocti tandem Deos & jus jurandum esse crederent, quasi sc. in pace & foederibus non sit firmius humanæ fidei vinculum, quàm religio Numinis: quod & collimat *Plato in Epinomide.* Poterit autem definiri ex lumine rationis Religio, quod sit assidua erga Numen divinum cognitum, & in cogitationibus, & in actionibus humanæ mentis, reverentia. Paulò aliter *Marsilius Ficinus in Eutyphronem*, ubi subtiliter Pietatem, sanctitatem & Religionem distinguit; quasi Pietas sit Dei cognitio; sanctitas, Deo agnito facta eorum, quæ ipsi debentur, retributio; Religio autem, indissolubilis cum eo in meditatione & operibus religatio: in effectu tamen hætenus videtur eodem collimare; neque enim religatio illa indissolubilis quid aliud est, quàm assiduæ reverentiæ nexus cum Deo, in omnibus sive interioribus sive exterioribus actibus. Absolvitur itaq; religio duabus partibus præcipuis, videlicet Notitia Dei ac Cultu. Notitia duplex est, una naturalis, altera revelata; pro duplici sc. origine: quia aliud est Lumen rationis, unde naturalis Dei rerumque divinarum notitia promanet; aliud, Lumen revelationis, de quo Theologi agunt, atque ex eo, quatenus scripturis sacris comprehensa sunt, capita religionis revelatæ deducunt. De priori nobis sermo est. Et quidem *Græc. lib. 2. de jur. bell. &*

- ps. c. 20. S. 45.* notitiam Dei naturalem, quatuor pronuntiatis complectitur, quibus vera Religio omnium ætatum communis indigitatur, nempe (1.) Deum esse, & esse unum; (2.) Deum nihil esse eorum quæ videntur, sed his aliquid sublimius: (3.) à Deo curari res humanas, & æquissimis arbitriis dijudicari: (4.) Eundem Deum opificem esse rerum omnium extra se; quæ etiam effata *Grotius d. l. ostendit*, primæ tabulæ decalogi esse conformia; vellicat verò illum in *d. S. 45. Dn. Zigler*. Potiora quæ objicit duo sunt. 1. Veram religionem omnium ætatum communem non esse eam, quam Grotius capitibus istis inclusit, sed tantum naturalem cognitionem rerum divinarum. 2. Hanc ipsam naturalem cognitionem imperfectam esse, non solum quoad praxin, sed etiam quoad theoriam; quatenus se nunquam doceat, quis sit Deus, sed aliquid tantum de Deo sub generali notione concipiat: nec enim rationem sibi relictam, sine antecedente revelatione, unquam concipere posse talem unitatem essentia divina; quæ in pluribus Personis non multiplicetur; aut talem Deum, qui sit Pater Domini nostri Jesu Christi, hinc fieri, ut unitas Essentia, quam credunt Christiani, non sit illa unitas Entis supremi, per naturalem hominis corrupti discursam investigabilis, juxta *Hilsem. in brev. supplen. c. 2. n. 3.* Sed pace viri dixerim, vix hæc sententiam Grotii stringunt, quæ si bene consideretur, istam fortè notam hæc in

parte haud incurrere debuit; neque enim Grotii hoc loco mens fuisse videtur, explicare veram & perfectam religionem ad vitam æternam sufficientem; sed tantum *communem omnium ætatum*, veram tamen, h. e. omnium tempore pro verâ communiore calculo agnitam: quo sensu certè cuncta religionis revelatæ capita dici non possunt *communis omnium ætatum*. Fuerint enim cognita populo Israëlítico in veteri foedere; (quod ipsum tamen hodiè non est profus sine controversiâ) an propterea recepta fuere etiam apud alias gentes quamvis cultiores, ac religiose agnita? Deinde *naturalis cognitio rerum divinarum*, ex lumine rectæ rationis proveniens non est opponenda *Theologia revelata*: ac licet ob insufficientiam rejiciatur, non tamen propterea vera non est: neque ab imperfectione ad falsitatem argumentum valet; in specie, error circa SS. Trinitatem in divinis non tollit veritatem cognitionis circa unitatem Essentia: nam qui cognoscit Essentiam divinam à se existentem, summè spirituales & actualissimam, omnisciam, omnipotentem, immutabilem, æternam, in se unam &c. nescit tamen, in hæc supræmā Essentiâ tres Personas esse, verum Deum, qui in Essentiâ unus est, cognoscit; non enim alii hæc attributa divinitatis conveniunt, nisi vero Deo, imò etiam citra contradictionem asserti potest, quod talis iste cognoscat Deum, quæ est Trinus in Personis, sed non quæ Trinus est. Ex quo enim cognoscit substantialia prædicata, soli Deo usi-

no juxta veritatem nostræ religionis competentia; quomodo negabimus, eundem cognoscere Deum qui trinus est, quamvis non omni respectu quo verè est cognoscibilis, videlicet quoad trinitatem? Cæterum quod rem ipsam attinet, etsi non dubitem, quin notitia de Deo etiam naturalis se ad plura extendat; tamen quatuor isthæc à Grotio allata, potiora videntur Theologiæ naturalis capita, saltem quoad usum vitæ humanæ & consensum gentium in religione. Profectò autem ex lumine rationis ostendi possunt adhuc alia, scitu vel dignissima; veluti, quodd Deus à se existat actualissimo modo, & sic sit Actus purus, summè spiritualis, intelligens perfectissimo modo sui ipsius Essentiam, & hac cognitione eminenter omnium rerum naturas, tanquam opere externo per quandam communicationem bonitatis imitabiles, atque ad statum existentiae, ut ita dicam, deducibiles; unde *Omniscientia* divina & *Omnipotencia* haud obscure colligi possunt: quoniam qui cuncta potest facere, quæ possunt fieri, necessariò est omnipotens; at Deus cuncta illa facere potest, vel quando solus agit, vel quando causæ secundæ virtute primæ agunt; tertius enim modus dari nequit: rursus, quia in divinissimâ Essentiâ comprehenduntur omnium rerum imagines, Deus autem suam essentiam perfectissimè cognoscit: non potest non esse omniscius. Sed & ex isthac Essentiæ divinæ summâ spiritualitate, & Existentiâ à seipsâ, *immutabilitas*

eiusdem omnimoda & æternitas manifestè deprehenduntur: cum nec à causâ mutante externâ, propter independentiam effectivam; nec à partium dissolutione, sc. cum his careat, subire ullam mutationem vel corruptionem possit. Quâ de re pulchrè canit Philosophia apud *Severin. Boëth. lib. 3. de consol.*

*O qui perpetuâ mundum ratione gubernas,
Terratum cœliq; sator, qui tempus ab
avo*

*Ire jubes, stabilisq; manens das cuncta
moveri:*

*Quem non externa pepulerunt fingere
causa*

*Materia fluitantis opus; verum insita
summi*

Forma boni livore carens: tu cuncta superno

Ducis ab exemplo pulchrum, pulcherrimus ipse,

Mundum mente gerens, similisq; in imagine formans.

Enimverò, forsitan dicit aliquis: frustra de attributis divinis discursus instituitur, quando ex lumine rationis demonstratum non est, dari Deum. Apage has cogitationes: ac liceat mihi cum *Fusto Lipsio* exclamare *cent. 2. ad Belg. epist. 26. Ades mens, syle, manus, exsurgite & incalcescite ad illum afferendum, qui vos fecit, direxit, movit*; nam si, uti experientia docet, eorum quæ sunt, quædam ab alio existunt veluti à sole & virtute ejus diffusâ, frutex, herba, animal, & vel illud, à quo aliquid est, rursus est ab alio, & hoc deinceps ab alio sine fine, vel in serie causarum & effectuum

in

in circulum itur, vel ad aliquod primum pervenitur: in circulum iri non potest, tum quod per se ipsum absurdum sit, v. g. gramen, à sole ejusque calore productum, dedisse existendi originem vel corpori solis, vel superiori causæ: tum quod posito circulo isto, periret tota rerum series, pereunte uno aliquo ex his, quæ circulari ratione non esse dare invicem supponerentur & accipere; cujus contrarium testatur experientia: neque in infinitum progressus est in causis: id quod non tantum in omni genere causarum demonstrat *Aristot. l. 1. (aliis 2.) Metaph. cap. 2.* sed etiam ex eo suadet, quod aliàs daretur actu infinita rerum multitudo: at, numerum aliquem rerum actu infinitum dari, implicat contradictionem, ex *Arist. 3. phys. c. 5.* Quod breviter etiam ita probari potest: Quemcunque numerum ponas, ei aliquid poterit addi: nullus ergo datur numerus infinitus: Assumptum probo: Omnis enim numerus, quantumcunque sit, complectitur plura quinque quam decem, ac plura decem quam viginti, & sic deinceps; prout patet ex proportionem horum numerorum: poterunt ergo plura decem, plura viginti, addi; & consequenter, numerus non poterit esse infinitus: Ergo illud tantum restat, nec aliud dici potest, quam in serie causarum & effectuum perveniendum esse ad aliquod primum, quod cæteris causis sit cur existant, ipsi verò nihil aliud; hoc jam vocamus Deum: Quem si ex impietate adhuc negatam cupe-

res, Nomen negabis; sc. illud supremum, in quo est status causarum, debere dici Deum, non Numen, quoad rem ipsam. Deinde sic demonstrari idem potest: si non datur Deus, nec erit Ens summè necessarium; quod Deum dicimus: sed falsum est posterius; ergo & prius, adeoque erit Deus. *Minor* deducitur hoc modo, quia si non sit Ens summè necessarium, omnia poterunt non esse: Hoc verò est impossibile; quia sic nihil esse posset, cum si nihil actu esset, nec possibile foret, aliquid esse; si quidem ne fingi quidem queat, quæ admodum à non esse ad esse aliquid perveniat, si non præexistat aliud, quod existentiae causam præbeat. Plures rationes quibus probatur, dari Deum, colligi possunt ex *Arist. in 8. phys. c. 5. & seq. nec non II. aliis 12. Metaph. c. 6. & in primis c. 7. Thom. Aquin. p. 1. q. 2. art. 3. Patre Philippo de Sanctis. Trin. p. 3. summ. Philosoph. quest. 22. art. 1. aliisque Theologis ac Philosophis quamplurimis: adde his dict. epist. Lipsii sanè elegantissimam & lectu dignam, Paul. Voët. Theol. nat. reform. c. 3. §. 2. n. 4. novissimè Franc. Cuper. arcana. atheis. revel. lib. 2. c. 11. per tot. quem miror tamen, in præf. operis prope finem, Deum facere velle Ens extensum, loco & tempore circumscriptum; adeo ut contraria opinio eidem videatur esse merus atheismus: quam rem contra se habere mox ostendam. Sed & de Attributis divinis, ex lumine rationis cognitis, loquere licet *Boët. in d. libello: Aristotelem c. loc. ejusque ibid. interpretes, Thom. Aquin.**

13 *Aquin. ac Theologos Scholasticos, in princ. summ. Theol. Phil. de Sanct. Trin. d. part. 3. summ. Philosoph. q. 23. art. 2. & seq. ubi de iisdem accuratè differit. Et hæc quidem Theologia naturalis, ex lumine rationis proveniens, quæ Deum Ter Optimum Maximum considerat, distingui potest in absolutam, respectu sc. Essentiæ divinæ, ejusque attributorum in se: & respectivam, ratione creaturarum: priore consideratione, Deum præcipuè cognoscimus viâ negationis, removendo sc. ea, quæ imperfectionem involvunt; vel à priore aliquâ causâ originem aut dependentiam, tanquam quæ repugnet primo conceptui de Deo: unde fit, ut ipsum lumen rationis ostendat, Deum nihil eorum esse posse, quæ mole corporeâ constant, aut materiam & passivam potentiam essentiali ratione includunt; quâ de causâ impossibile est, Deum esse extensum, vel propriè in loco aut tempore: quæ enim ita se habent, divisionem recipiunt in partes, & mutationem essentiali rationi deitatis repugnantem: Egregiè Aristot. in l. de cæl. c. 9. quocirca, inquit, neque apta sunt ea, quæ illis sunt (ultra primum nempe cælum) esse in loco, neque tempus fenescere ipsa facit, neque ullius eorum est ulla mutatio, quæ super extimâ sunt disposita latione; sed nullis altercationibus, nullis passionibus prosus subiecta, vitam optimam in universâ sempiternitate & sufficientissimam habent; ac testis est Boëth. in 5. de cons. philos. æternitatem esse interminabilem, vitam totam simul ac perfectam possessionem. Quæ res etiam solidè demonstrari*

potest ex ratione: nam si Deus ut nostra mortalium vita se habet, singulis tantum momentis existit, sequitur, quod possit aliquo tempore non existere: Consequentiam probor; quo enim tempore verum est quicquam non existere, eo etiam est verum posse non existere; impossibile est enim aliquid tempore quodam non existere, & tamen non posse non existere eodem tempore: quare si Dei existentia nunc ad crastinum diem, & omne futurum tempus, aliter se habet quàm cras, vel tunc si tempora advenerint; sequitur hodie verum esse, futuris temporibus Deum posse non existere: quod est ex prædeductis falsissimum, & implicat contradictionem in terminis. Erit igitur, ex necessario consequenti, Deus ter-opt. max. purus actus, existens per Essentiam immutabiliter, quin & Vita quoque auctori vitæ, eaque sine dubio optima, & Intellectus tribui debent: ne alioquin sine cognitione & quodammodò ut dormiens, (id quod & Aristoteles tanquam inconveniens notat) sese habere videatur: sic ergo erit Deus Mens per Essentiam existens, & summè perfecta; talis autem est quidem, si se ipsum, quo nihil perfectius esse aut fingi potest, perfectè cognoscat. Hæc etiam Philosoph. in d. II. Metaph. c. 9. His verbis colligit; Se igitur ipsum intelligit, (Mens sc. divina, de qua ibi loquitur) si quidem est id, quod est optimum, estq; Intelligentia intelligentia, & in fine illius cap. 9. quare sic se habet, ait, in omni æternitate ipsa sui ipsius intelligentia.

gentia. Ex quo sequitur, crassissimum esse errorem; Naturam, sive universi seriem & connexionem, pro primâ rerum causâ agnoscere: ut faciunt Atheistæ: præsupponit enim series, vel ordo, ordinantem: & tales res connexæ, sive una sive plures, corporales sunt; quibus ratio primæ causæ vel originationis rerum planè repugnat: Deberent verò atheistæ potius Auctorem hujus universi ex opere venerari, quàm gloriam ortûs rerum supremam conditis rebus impie simul & mendacissimè imponere.

15 Vid. *h. Sap. c. 13. n. 3. & sequ.* Porro etiam vero consentaneum est, summam esse in Deo sui ipsius *Amorem* ex perfectâ perfectissimæ sui ipsius Essentiæ cognitione: quin & ex eadem summâ & perfectissimâ actualitate, non potest non sequi, unum esse supremum Numen, nam quia *Existencia* ab intrinseco & primo conceptu Deo competit; nec enim fieri potest, ut vel non existat, vel non à se existat, si Deus est; & verò Existencia singularitatem sive rō hoc esse includit; non potest Deus esse, qui non sit hoc idem - numero Numen, cui illa divinitatis existencia in individuo convenit: impossibile est igitur, dari plura suprema numina; sicut impossibile foret, dari plures homines, si existencia Socratis includeretur in primo conceptu humanæ speciei. Hæc de consideratione

16 Dei *absolutâ*, cui addi possunt quoque *Attributa*; velut, infinita *perfectio*, *omniscientia*, *omnipotentia*, *immutabilitas*, *immensitas*, *aeternitas*, *vita* essentialiter

optima, de quibus partim diximus, partim Philosophi & auctores *cit. loc.* ex professo agunt & substantialia prædicata vel attributa de Deo demonstrant. *Respectiva* Numinis su- 17 premi cognitio continet tria: videlicet, *Creationem* rerum, *Conservationem* & *Providentiam*: neque enim possunt res creatæ, vel potuerunt, priusquam existerent, se ipsas, ut ita dicam, ex abyssu *nihili* extrahere, ad statum existentiæ; sed ad hoc, ut existere inciperent, indiguerunt operatione divinâ; quâ, velut aliquo radio existendi essentia actû communicaretur: neque dum existunt 18 vel durant in esse suo, minus dependent ab illâ operatione divinâ, quam Philosophi vulgò *Influxum* in esse vocant: non enim utique in progressu vitæ, vel existentiæ suæ, sunt Entia à se: quia hoc planè repugnat earum essentiali rationi: ergò ut continetur existencia creaturarum, est necesse, ut continetur influxus ille divinus, quo subtracto, ut nihil antè fuerunt res illæ, ita nihil amplius erunt, perinde ut aëri ad hoc ut illuminetur, necessaria est diffusio radiorum corporis lucidi, veluti solis; & ut illuminatus maneat, continuata quædam radiorum solarium diffusio: quâ cessante, v. g. ex descensu solis infra horizontem, aër simul lucidus esse desinit; hoc est, quod *Christus* ait in Evangelio apud *Matt. c. 4. hominem non ex pane solo vivere, sed in quoque verbo transiente per os Dei: & Apostolus Act. 17. 19 In ipso vivimus, sumus & movemur. Insuper, Providentia divina etiam clara est*

est, ex sanæ rationis principiis, nam quia Deus utique non ignorat suas operationes exteriores; ut res ipsas novit priusquam fiant; vero certè consentaneum est, eum non ex improviso agere, sed ex aliquo apud se constituto ordine; juxta quem ea, quæ etiam in se contingentia sunt, opportuno tempore ad suos fines dirigit: idque postea haud rarè ex eventibus nos mortales perspicimus, præcipue in bellis, conservationibus regnorum, aliisque humanarum rerum insignioribus casibus; quæ cum ita sese habeant, apparet (1) atheis-

20 mum pugnare cum lumine rectæ rationis, & consequenter cum ipso jure naturæ: unde quotquot deprehenduntur ejus notæ homines (dolendum autem est, aliquos in Christiano populo inveniri) procul è Republ. amandandi sunt, tanquam naturæ humanæ hostes: præsertim verò à consiliis publicis arcendi, si quidem bonus sperari debeat eventus. Etenim, ut Theognis ait: *multi quidem utuntur malis consiliis, Numine autem dextro; quibus, quod malum videbatur, cedit in bonum: sunt verò alii, qui consilio bono, sed Numine sinistro res gerunt, finis autem rebus non succedat.* Ecquis enim credat propitium Numen his consiliis, etiam specie externâ sagaciter excogitatis, quæ suggerunt Numinis ex negatione inimici? Hinc scitè Diogenes Cynicus, referente Laërtio in ejus vitâ, Lysiæ sciscitanti: An Deos esse crederet? Quomodo, respondit, non crederem, qui te Diis inimicum puto, sc: talia dubitative querenti.

Et sanè eò minùs consiliis magnarum rerum adhibendi sunt Atheistæ, si sacras literas consulimus, in quibus audiunt stulti, ut in XIII. Psalmo: *stulti dicunt in corde suo, non est Deus.* Quis verò censeat, de rebus magni momenti stultos esse consulendos? Si petas ejus rei probationem, quamvis auctoritas psalmistæ sufficiens esse potest; non tamen difficulter hæc redditur ex sacris literis, quòd *Timor Dei sit initium sapientia, vel ipsa sapientia: Prov. I. v. 7. Ecclesiastic. I. v. 16. Job. 28. vers. 28.* Sed Atheistæ carent Timore Dei, quem non credunt, Earent etiam principio sapientiæ; & per consequens, sunt insipientes ac stulti. Age verò καὶ ἀνθρώπων disputemus contra hominem atheistam: sint duo, qui tibi in bivio constituto viam velint monstrare; quorum alter hñc eundum contendat, nec aliorum, si metam contingere velialter fateatur, te illius ductum sequentem pervenire ad scopum; dum tamen ipsum sequare, perventurum similiter: utrum sequeris? profectò, nisi insipias, priorem, sc. quia sic utriusque confessione certior es, te quocupis hodogetâ priore perventurum: at hosce duos hodogetas noveris esse Christum & Epicurum: Christus pro scopo humanæ felicitatis monstrat talia media, quæ Epicurus non negat, (ut post dicitur) sed Christus negat, Epicuri doctrinam ducere ad felicitatem: quis vir prudens igitur non sequatur, misso Epicuro, Christum; cujus Evangelium, hujus vitæ qualiacunq; bona, ab Epicuro

com-

23 commendata, non intervortit, sed moderatè uti docet, & futuræ insuper longè potiora pollicetur? Apparet (2) pluralitatem Deorum atque idololatriam esse contra lumen rationis & jus naturæ: quâ de re consulendus *Aristot. in II. Metaph. c. 8. sub fin.* ubi asserit, ad vulgi persuasionem legumque usum, ac vitæ humanæ utilitatem, sub hominum specie conficta esse idola; à primis autem & veteribus hominibus tales imagines Deos esse, & universam naturam à Divinitate contineri, fabulæ instar ac velut per manus traditum. Ubi tamen notandus videtur *Philosophus*, quodd in contextu plures *primas Substantias* sub nomine Deorum admiserit: verùm *primæ substantiæ & Deorum* vocabula, in latiore significatione, pro intelligentiis cœlestibus, (sicut cum dicimus *superi*) videntur accipi; istâ ratione, quodd ipse *Aristoteles* a libi, non tantum primum Motorem unicum, sed & *eod. lib. II. c. 10. in fine*, supremum Numen unicum, ut absolute primum principium, admittat, 24 his manifestis verbis: *at rerum natura male administrari non vult: Non bona res plures domini, Rex unicus esto.* Plura subjici & plenius deduci potuissent, quæ naturalem ex lumine rationis notitiam non effugiunt, & suo modo ad Theologiam quoque naturalem congruè relata fuissent; veluti, quodd mens humana sit materiæ expers, facultatibus v. g. intellectu & ratiocinatione prorsus inorganicis prædita, & consequenter immortalis: *ex Aristot. d. c. 9. & 1. de anim. c. 4.*

item 3. de an. c. 4. & 5. quin ulterius quodd sit *Imago Dei*, procul inter alios *Phocylides* vetustus Poëta clarè agnoscit, dum ait:

Ἦν χαὶ γὰρ μίμονον ἀκίροισι ἐν Φδιμένοιαι
 Ἰσοδμα γὰρ ἐστὶ βας χροῖαι θυητοῖαι
 καὶ εἰκόν.

Plura ex antiquorum philosophorum testimoniis confirmat *D. Slevoe*, Professor quondam *Jewefis* celeb. in *diff. de lum. nat.* Verùm, quia *instaurati* nostri ratio non fert, in singula ista Philosophico discursu hic excurrere; dictis hætenus ac deductis quoad Theologiam naturalem breviter acquiescimus. Restat ut paucis agamus de 25 *Cultu Numinis*: ubi primò explodenda est ea sententia; quam nonnulli *Themistio* tribuunt: quasi Deus Cultum tantum sui ex dictamine rectæ rationis exigat; modum verò hominis arbitrio permiserit: reverà enim & *Modus colendi* Numinis conveniens esse debet: aliàs cultus divinus rectè perageretur cædendo hostias humanas, ut olim diversæ nationes barbaræ fecerunt: imò ipse populus *Israëliticus*, dum idolo *Molech*, sive *Vulcano*, combufferunt filios; aut *Circassiorum* gens *Tartarica* per finum & lac, *Sacra* rectè faceret; quod est absurdum. Rectius longè *Cato* aliique, Deum puritate 26 mens colendum censent: quæ puritas consistit tum in verâ Dei notitiâ, fide ac divinorum contemplatione assiduâ; tum sincero rectoq; erga Deum affectu, virtutumque studio. Pulchrè *Aristoteles* in *X. Nicomach. c. 8. qui* verò, ait, in *surgendis vita numeribusge-*

- rit se consentaneam menti, & hanc colit & reyeretur; rectissime affectus videtur esse, & cum probabile est Deo esse amicissimum. Etiam si Diu (sic gentili more loquitur) aliquam curam habent rerum humanarum; uti vero consentaneum est; illud etiam probabile erit, delectari eos parte hominis longè optimâ sibiq; cognatissimâ (hac utique mens fuerit:) & hanc maximè diligentibus & honorantibus. Vicissimq; & benefacere his, tanquam cultoribus earum rerum, quæ ipsi cara sunt, & alioquin etiam rectè & honestè vitam agentibus. Hæc Aristoteles: unde colligere licet: (1) Religionem Christianam, etsi multa contineat per rationem sibi relictam imperscrutabilia; attento tamen sine ultimo, esse convenientissimam lumini rectæ rationis: non enim homines ad libidinem carnis ducit, sed docet puritate mentis, & quidem elevatiore à Spiritu Sancto profectâ, colere Deum, quo nomine eam etiam cæteris religionibus rectè præfert Wilb. Gros. in lib. de verit. relig. Christ.
- 28 Colligere licet, (2) eos, qui vitam degunt corporis voluptatibus prorsus mancipatam, qualem quidem practici Atheistæ in prolo & usu habent, attestante lib. Sap. c. 2. esse nocentissimos in benè constitutâ Republicâ, cum primis Christianâ: abducunt enim à cultu divino, & à scopo tam Religionis, quàm Reip. ac, si verum fateri volumus, id furfuris homines longè sunt deteriores ipso Epicuro; hic enim ex falso illo principio, quasi in vitâ functos non caderet ulla vel felicitas vel miseria (quo quidem etiam usus est Cicero in lib. de fin. quamvis in cæteris Epicuro dispar,) voluptatem tanquam summum hominis bonum in hac vitâ commendavit; minimè tamen (si quidem Dioni Laërtio in ejus vitâ, & Epistolæ ad Menæceum credendum) quæ in gulâ & venereis illecebris consisteret; sed quæ esset conjuncta virtutibus, à quibus expressè dixit jucundam vitam separari non posse. En Epicureos istos, sine Epicuro antecessore tales: quibus quid aliud quàm sanior mens; Reip. verò meliores cives optandi sunt? Hæc haftenus de nostro capite.

CAP. VII.

DE OBSEQVIO ERGA PARENTES ET PATRIAM.

SUMMARI A.

- Num. 1. Ad obsequium parentum liberi obstringuntur naturali ratione.
 2. Liberi sc. naturales non merè legitimi. 3. patri magis quàm matri vel avo naturali ratione parendum. 4. dum tamen sit compos

pds mentis. 5. & 6. ad turpia & legi repugnantia non extenditur filiale obsequium. 7. patria potestas quatenus sit juris naturæ? 8. obsequium erga patriam est juris gentium secundarii. 9. obsequii hujus sanctitas & exempla. 10. patria duplex communis & specialis. 11. obsequium debemus patriæ communi & quo sensu. 12. obsequii erga patriam gradus. 13. Rebelles patriæ adversantur juri gentium. 14. obsequium an debeamus patriæ ingrata. 15. & 16. obsequii erga patriam obligatio an duret alibi fixo domicilio. 17. obsequium patriæ an obliget contra patrem hostilia molientem? 18. ob crimen perduellionis num liceat patrem occidere. 19. text. l. minime ff. de relig. ponderatur. 20. filius extra casum necessitatis non tenetur ad cadem patriæ banniti.

EX jure alimentorum & educationis, tum etiam nascendi origine, æquum est liberos parentibus teneri ad obsequium & reverentiam, idque etiam decalogo uti notum convenit, atque sic est juris divini ac naturæ, quod verò patronis etiam eorumque parentibus, liberis, ac heredibus honor debeat naturali ratione, prout asserit *Gordianus Imp. in l. venia C. de in jus voc. id non aliter intelligendum, quam de jure gentium secundario, quod & ipsum naturali ratione niti, jam est supra expositum, etenim jure naturali in specia:iore significatione non est cognitus respectus patroni & liberti, quia ignota servitus eo jure S. 2. Jus. de. 1. n. g. & civ. l. manumissiones ff. de just. & jur.* Cæterum quia fundamentum obsequii & reverentiæ filialis desumimus à nativitate, apparet parentes & liberos hic intelligi naturales, non eos, qui per commentum civile adoptionis aut moribus nostris ex pacto unionis prolium talem invicem re-

spectum nasci fuere, naturales verò liberos etiam illegitimos, veluti spurios, adulterinos, incestuosos, jure naturæ debere patribus reverentiam & obsequium, pari ratione concludimus, nam & parentes ipsis ad alimenta obligantur, uti supra dictum, nec distinguimus inter sexum, ætatem vel gradum, omnes enim liberi sive masculi sive fœminæ, sive majoris sive minoris ætatis, sive primi sive ulterioris gradus, parentibus, præcluso similiter harum rerum respectu, debent reverentiam; sed in vinculo obsequii aliqua deprehenditur diversitas, primò respectu sexus, nam patri utique magis, quàm matri, si contraria jubeant nec inhonesta, parendum est, tum ob pensius plerumque patris judicium, tum ob onus educationis & alimentorum, quod ante omnes respicit patrem; Ergo ei etiam obsequendum erit præ cæteris; deinde respectu gradus, pari enim ratione patri magis, quàm avo, (jure sc. naturæ) non

præcisè intuitu potestatis civilis, quâ interdum avus perfertur, ubi contraria non inhonestâ tamen jufferint, obtemperandum videtur, cum à patre non tantum immediate descendat soboles, sed ad eandem quoque cura educationis ex supra dictis pertineat ante avum; quin etiam ratione ætatis differentia est in obsequio filiali, patri namque non insipienti filius meritò tenetur parere, at si fortassis ex defectu usus rationis, quod nonnullis contingit in supremâ senectute, ferè repuerascat, quomodo filium obsequio directionis paternæ devinctum censeamus, cujus pater indiget jam ipse directione ac auxilio: idem de patre furioso, mente capto, summè prodigo dicendum, nec immeritò, tendit enim filiale obsequium ad commodum obsequentis, ut is sc. benè monenti patri obtemperando, rectius educetur, sed hæc ratio cessat in patre furioso, mente capto, summè prodigo vel aliâ rectæ directionis incapaci. Porro obsequium istud restringitur ex parte objecti, in his enim tantum locum habet, quæ non sunt moraliter turpia, nec cum lege Dei pugnant, imò nec legibus humanis adversantur, aut principum potestatumve publicis præceptis; ergò si parentes contrarium quid jubeant, non tenentur liberi ad obsequium, & quidem res clara est quoad ea, quæ honestati vel legi divinæ refragantur, sed quòd etiam legum magistratuumve imperia paternis præceptis præponderent, satis ex eo constat, quòd illa

publica sint, hæc verò privata, & quòd pater ipse legum sanctionibus magistratuumque decretis obligetur, non ergò potest auctoritate paternâ facere per alium nempe filium, quòd ipsi per se non licet, adeoque filius tali casu obsequium paternum licetè detrectat, tantò magis, quòd ipse filius familiâs ex omnibus causis obligetur, ut pater familiâs, sicut dicitur in *l. filius familiâs 39. ff. de obl. & act.* Non igitur potest prætextu filialis obsequii eludere debitam legibus observantiam, quanquam interdum ob metum reverentialem patris, si quid filius eo jubente contra leges commiserit, præcipuè in minori ætate, mitiori poenâ affici solet. Ex his colligere licet, quòd patria potestas originem trahat ex jure naturæ, non equidem, quoad effectus quos habet in jure civili, sed quatenus consistit in directione paternâ; & à parte liberorum, duos parit effectus sc. reverentiæ erga patrem & obsequii, *conf. Dn. Schnob. disp. 1. ad pand. n. 28. Bacchov. ad. §. 2. Inst. de patr. pot. Arum. exerc. 2. th. 2.* Tractemus jam breviter de vinculo obsequii erga patriam, quòd juri gentium adscribit JCrus in *l. veluti ff. de just. & jur.* Sed pertinet propriè ad jus gentium secundarium, non ad primævum, ut obsequium erga parentes, nam patria præsupponit utique societatem civilem in loco nativitatis, cui societati humanæ magis quàm loco per se debemus obsequium, atqui societas civilis & constitutio patriæ est juris gentium secundarii, Ergo etiam obse-

obsequium erga patriam ; hoc tale autem erga patriam vinculum sanctius ferè habitum est, aut certè cultiorum gentium consensu non minus sanctum, quàm erga parentes
 9 obsequium ; frustranea enim foret cura paterna pro liberis, si non esset nativi loci publica defensio contra vim, ab hac cum multum commodi & emolumenti redundare debeat in singulos, par est, id à singulis obsequio patriæ rependi & affectu ; hinc boni cives pro patriâ pugnant, monente Catone, & si res ita ferat, etiam pro patria mori haud detrectant, ut quondam sexcenti Spartani Duce Leonida ad Thermopylas in pugna contra Perfas; hinc Romanorum Horatii, Curtii, Decii, & tot alii insignes viri pro Rep. gloriose occubuerunt ; nec desunt Germaniæ nostræ exempla fortium virorum, qui in bellis præcipuè contra Barbaros, Saracenos, Turcas, Tartaros &c. vel olim vel nostrâ ætate, pro religione, pro libertate patriæ, egregiè pugnarunt, aded ut nec summa vel imminentis mortis pericula averlati sint. Cæterùm jure Romano
 10 patria est duplex, communis & specialis, communis dicitur urbs Roma, in *l. Roma ff. ad munic.* Specialis est locus originis vel nativitatis, de quâ patriâ loquitur *l. si. non speciali C. de testam.* alibi vocatur originalis patria, in *l. filii ff. ad municip.* Sed & jure gentium ita meritò distingui posse videtur, & hodie eo sensu in Imperii recessibus Germania nostra patria dilecta vel communis sæpè vocari so-

let, ut in *Rec. Ratisb. de anno 1567. S.* Und dann hieneben *Rec. Imp. de anno 1576. S.* Dietweil aber unsere Königreich / *Rec. Imp. de anno 1594. S.* wan aber diese / & alibi frequenter. Quæ cum ita sint, obsequium quod debemus patriæ, non intelligi debet de solâ patriâ speciali, sed maximè etiam de patriâ communi, sive de natione & principe gentis sub casus ditione & Imperio quisque natus est, etenim patria specialis potest esse locus ignobilis, fortè pagus aliquis aut villa, ubi pauci commorentur incolæ vel villici, nec quis ibi domicilium habeat, qui juridicundo præsit, quale ergò huic patriæ obsequium debeat, nisi quod debetur principi, Domino, aut Reip. cujus est illius loci jurisdictio. *per l. qui ex vico ff. ad municip.* Ex quibus sequitur, (1) dari in obsequio jure gentium patriæ debito, subordinationem aliquam secundùm gradus domini & jurisdictionis, ita ut summo principi velut patri communis patriæ, aut etiam Reip. supremum jus habenti debeatur summum obsequium, inferiori patriæ obsequium subordinatum; idque cernere licet, non tantum in regnis absolutis, vel Rerum publicarum formis simplicibus, sed etiam in mixtis, in quibus suprema potestas temperata est per leges. Sequitur (2) qui patriam armis impugnant sicut quondam Atheniensium Alcibiades, & Romanorum Coriolanus, facere contra jura gentium, unde possunt etiam licitè tanquam hostes occidi, sic etiam qui Germani milit-
 12
 14
 tant

tant contra Germaniam, sub censurâ & pœnis rebellium merito comprehenditur. *conf. const. Henr. VIII Imp. tit. qui sint rebelles vers. tenore*; ac si Cæsareis Principumque territorialium mandatis avocatoriis non paruerint, eod justis pœnis constitutionum Imperii afficiuntur, *vid. Rec. Imp. de anno 1541. §. Und wietwohl wir gem §. seq. Rec. Imp. de anno 1559. §. Damit dann hinfuro Rec. Imp. de anno 1641. §. & 14* *gen/ordnen/ vnd wollen*. Quid verò si patria sit ingrata an adhuc ei debemus obsequium? Hoc utique justius & generosius est, eatenus saltem, ne vicem ingratitude malè reddamus, non enim si patria haud facit, quod debet, ob eam causam hostili odio persequenda venit. *Scipio Africanus*, cum non pro merito in Remp. Romæ æstimaretur, actandem etiam voluntarium Linterni ageret exilium, non factis, sed verbis quodammodo injuriam ultusest, *ingrata*, inquit, *patria, nec ossa mea habebis*, ut videlicet memoria alibi humati corporis velut monumentum posteris esset ingratitude patriæ. Non igitur si qui cives, (quod quidem fieri non debet, & si fiat signum est corrupti status,) pro meritis, pro eruditione ac virtute in patriâ haud promoventur, sufficientem jam causam nacti sunt hostilis odii ac persecutionis, sed potiùs hi tales animum inducant alibi quærendam patriam, ibique eam inventum iri, ubi benè sit. Quæro ulterius an obligatio obsequii erga patriam duret, 15 quamvis alio loco sedem fortuna-

rum atque domicilium constituerimus? Studium equidem bonè faciendi & affectum erga patriam continuandum censeo, per omne vitæ curriculum, ubicunque locorum quis laræ posuerit; obsequium verò videtur habere tacitam conditionem, si in patriâ vixeris, aut certè non in aliâ gente fixum jam habeas domicilium. *arg. l. postliminii §. 2. & §. 3. ff. de capt. & postlim.* si tamen non extra imperium nationis tuæ, vel 16 patriam communem, domicilium constitueris aut transtuleris, sed tantùm patriæ specialis locum mutes, isthæ constitutio vel mutatio latium non tollit in totum obsequium patriæ, sed in tantum; obligatus scilicet manebis saltem quoad munera; ita in jure Romano cautum reperitur, *in l. ordine §. fin. l. libertus §. 4. l. incola & his ff. ad munic.* quanquam aliud juri gentium & moribus nostris convenire noscatur, tandem quæri potest, an patriæ obsequium devinciat aliquem etiam contra ipsum patrem vel personam necessariam, ut si hostilia molitur, deferri debeat? Id consequens est dicere ex his, quæ tradit *Cicero lib. de offic.* ubi appositè inquit, quòd si tyrannidem occupare, si patriam prodere conabitur pater, silebitne filius? Imò verò ob- 17 secrabit patrem ne id faciat, si nihil proficiet, accusabit, minabitur etiam ad extremum, si ad perniciem patriæ res spectabit, patriæ salutem anteponet saluti patris, hinc *in l. minime. ff. de relig.* asseritur, non lugendum patrem Reip. hostem, & qui si-

lius

lius talē patrem, vel contrā pater-
talem filium occidisset, etiam præ-
mio afficiendum; hūc pertinet exem-
plum matris Pausaniæ referente Cor-
nelio Nepote in ejus vitā, quæ inter
18 primos fuit filio ob conspirationem
cum Persis pœnæ gratiā occluden-
tium fores. Verūm difficile est in
tantā necessitudine ac reverentia fi-
lii erga patrem asserere ob crimen
perduellionis, simpliciter licitam
esse filio cædem patris, jure naturæ
vel etiam jure gentium; rectè enim
*Justin. ait. in Nov. 12. c. 2. licet legum
contemptor & impius sit, tamen pater est,*
quo intuitu filius patrem à conami-
ne perduellionis potiùs per gradus
adhortationis, minarum, vel si ne-
cessitas patriæ postulet, delationis
aut accusationis, cum ea quoque
contra regulam accusationum in per-
duellionis crimine filio permittatur.
arg. Nov. 115. c. 3. §. 3. deturbare debet,
non ipse verò paterno sanguine, cu-
jus effusione horret ingenuus ani-
mus, pollui, nec *text. d. l. minimè.* aliud
suadet, si rectè consideretur, quia
loquitur de eo, qui ad patriam de-

lendam, venit, ad parentes, ad libe-
ros interficiendos, qui utique ex
moderamine inculpatæ tutelæ licitè
occiditur. Ergo oportet ut hoc tale
19 facinus patris sit manifestum, nec
alia via extet defendendi patriam,
aliàs utcumque pater sit perduellis,
utcumque bannitus, non erit filio
permisum, eum occidere, quamvis
in loco illo statutum expressè per-
mitteret impunè occidere bannitos,
ita *Jul. Clar. lib. 5. sens. §. homicidium n. 59. Capoll. conf. crim. 5. n. 26. Menoch. de
arb. jud. quest. lib. 1. quest. 90. 43. & seq.*
multò igitur minùs obligatus dici
poterit ad cædem patris banniti & 20
perduellis, si desit vel patris noto-
ria hostilitas, vel patriæ inevitabilis
necessitas, pulchrè apud *Liv. lib. 27.
hisor. Calavio patri Perolla filius: Ego
quidem, inquit, quam patria debeo pieta-
tem, exsolvam patri, suam doleo vicem, cui
ter prodita patria sustinendum est crimen;
semel cum defectionem inisti ab Romanis;
iterum cum pacis cum Annibale auctor fui-
sti; tertio hodiè cum restituenta Romanis Ca-
pua mora atque impedimentum tu es, &c.*
sed hæc de præsentī materia.

C A P. VIII.

DE DOMINIIS EORUMQUE DIVI-
SIONE ET ACQUISITIONE.

S U M M A R I A.

*Num. 1. Dominiorum origo adscribitur juri gentium. 2. dominiū distinctio
in dominium jurisdictionis, universitatis & singulorum. 3. & 4.
dominiū jurisdictionalis origo ad jus gentium secundarium re-
fertur. 5. item dominiū universitatis, 6. dominium singulorum*

H

an ad

an ad idem jus gentium originaliter pertineat? 7. & 8. Communio rerum originaria an & quatenus aliqua fuerit? 9. usq; 13. mare an totum cadat sub dominium humanum. 14. originaria acquisitionis tria requisita. 15. occupationis diversa nomina pro diversitate objectorum. 16. captura rerum hostilium ab originaria acquisitione distinguitur. 17. facultas per occupationem acquirendi hodie valde restricta. 18. & 19. Fera hodiernum contra interdictum venandi capta fit capientis. 20. & acquiritur emptori, ut à domino venationis post auferri nequeat. 21. sub distinctione tamen scientis & ignorantis emptoris. 22. item nisi lex expressè disponat feram ex capturâ contra interdictum acquiri domino, 23. in aucupio & piscatura quatenus libertas occupandi restricta. 24. Et quatenus in rebus inanimatis. 25. quid in derelictis ab hoste captis vel thesauro. 26. accessionis objectum & species duplex. 27. accessio partim juri constituto, partim gentium secundario adscribenda. 28. insula fluvialis, quatenus est modus acquirendi declaratur; 29. insula fluminum diversis in locis tribuntur fisco. 30. Const. Adolphi Imperatoris quid bac in re cautum. 31. 32. & 33. alvei jus declaratur. 34. 35. & 36. arcifinium quid sit, & num mutato fluminis alveo fines regnorum vel territoriorum mutantur? 37. alluvionis jus non affert augmentum publico censui. 38. Traditionis fundamentum est ex consensu domini. 39. Consensus expressus & tacitus in quibus obtineant. 40. Traditio, successio, usucapio sunt modi acquirendi juris gentium. 41. & 42. quo sensu successio & usucapio. 43. Grotius testamenta malè refert ad modos acquirendi. 44. Testamenta forensium valent quoad bona alibi sita. 45. Albinatus vel Albinagii jus successionem in bonis forensium excludit, nisi adsit privilegium naturalisationis. 46. Albinatus jus per se iniquum sustinetur jure reciprocrationis. 47. Testamenta quamam jure gentium estimentur. 48. Traditio in commerciis ad translationem domini ex consensu necessaria est. 49. Grotii objectionibus respondetur. 50. Traditio an indistinctè & re etiam à domino non possessâ, necessaria habenda sit?

I **J**uri gentium inter cætera etiam adscribi dominiorum distinctionem, notissimum est ex Hermogeniano, JCrto in l. ex hoc jure ff. de just. & jur. quo sensu autem hoc intelligendum veniat, non aded est expeditum, etenim accipi poterit vel de dominio jurisdictionis, vel universitatis vel singulorum, hoc triplici sc. modo vocabulum domini distinguunt Doctores Covarruv. in reg. peccatum p. 2. §. 9. n. 8. Lud. Molin. de just. & jur. tract. 2. disp. 3. n. 7. Ergo vel hic est sensus: cœpisse jurisdictiones invicem discerni jure gentium, ita ut hæc esset hujus populi in terris competentibus, altera alterius in aliis locis; vel hic, universitates primùm seorsim res aliquas acquisivisse ex jure gentium; vel hic, dominia privatorum ex eo jure descendere atque distincta fuisse;

3 primus sensus maximè quadrat juri gentium secundo: postquam enim genus humanum jam in varias gentes excrevit, aded ut commodior vivendi ratio diversas regiones quærere impulerit, quod quidem primis illis post diluvium temporibus contigisse vero est consentaneum, juxta sacrum Codicem Gen. 10. v. 32. non potuit non communi consensu placuisse, ut quas terras unaquæque natio occupasset, coluisset, vel in quibus sedes constituisset, in iisdem

4 etiam ei jus esset statuendi ac jurisdictionandi; neque enim tot rationes tam diversarum linguarum, ab uno Rectore humano gubernari poterant, ergo id fuit consequens permittere singulis saltem tacitè & usu ipso, ut

personas & res sui districtus melioris vitæ gratiâ curarent, leges præscribendo atque ex bono & æquo jus statuendo, hinc rectè Dn. Brunnem. in d. l. ex hoc jure fluxisse, ait, ex jure gentium distinctionem dominiorum ac territoriorum, imò hoc etiam ad litora & contermina gentibus maria extendi debere, usus ipse declarat, quo intuitu, Celsus, Litora, inquit, in qua populus Romanus imperium habet, populi Romani esse arbitror, in l. litora. princ. ff. ne quid in loc. publ. ubi glossa hæc rectè interpretatur quantum ad jurisdictionem. Neque tamen diffiteor etiam secundo sensu intelligendo dominium, ejus discretivam originem ad jus gentium referendam esse, quia quas res quæque universitas cepisset, ejus etiam dominium communi gentium usu & consensu ad eandem pertinere debuit, & tantisper singulorum de universitate, siquidem utilis esse poterat, usibus subservire, sc. dum singulis seorsim sua assignarentur privata dominia; itaque quos agros, quæ nemora, pascua, saltus, unaquæque natio occupavit, illius dominio & communi singulorum ex eâ usui, prout dixi, cedebant; verùm ad evitandas rixas eodem jure placuit, suæ cuique assignare agrorum modum, hoc est, quod JCrus inquit in d. l. ex hoc jure, agris jure gentium terminos esse positos, ut nimirum sicut territorium esset distinctio inter gentes, sic agrorum inter privatos de eadem gente cives, nisi fortè universitas aliqua communia in eo statu retinuisset. Cæterùm tertio sensu ad jus gen-

rium secundarium non omninò referenda venit distinctio dominiorum, nam licet eadem in bonis universitatis postea inter singulos divisa, huic eidem juri secundum præmissa attribui possit, id tamen universale non est, in omnibus acquirendi figuris, quibus privati mox ab origine rerum conditarum proprium aliquid tenuerunt, hinc Grotius, quem sequuntur alii, distinguere solet inter acquisitionem originariam & derivativam factò hominis *lib. 1. de Jur. Bell. & Pac. c. 3. §. 1.* quanquam ille etiam acquisitionem per divisionem originariæ acquisitioni adscribat, quæ rectius tamen refertur ad derivativam factò hominis, quippe ager inter privatos dividendus jam præsupponit acquisitionem à parte universitatis, cujus factò utique humano (homines enim eam divisionem quondam faciebant hodieque certis casibus solent) assignatur privatis, quemadmodum si terras hostium captas civibus distribuimus, quas interdum soliti erant Romanorum Imperatores assignare veteranis in præmia. *l. Lucius ff. evict.* Ex his igitur colligere licet, dominia privatorum originem trahere ex jure gentium primævo, quod alii vocant jus naturæ, quâ de re suprâ. Verùm hîc non inconcinnè quæritur (1) an fuerit aliqua originaria rerum omnium communio? ita sentit *Justinus lib. XIV. hist. Erant, inquit, omnia communia & in-divisa omnibus veluti unum cunctis patrimonium esset*, consentit *Grot. lib. 2. de Jur. Bell. & Pac. c. 2. §. 2.* ubi latius expli-

cat. Sed alii contra censent, ut *Dn. Zigler. ad d. loc. Grot.* ubi tradit proprietatem hujus universià Creatore donatam Adamo, qui dominus fuerit & possessor totius orbis terrarum, ad liberos verò ejus vel descendentes donatione, assignatione, vel cessione paternâ velut jure peculii pervenisse. Ego Grotianam istam sententiam admittendam arbitror, sub distinctione inter communionem proprietatis & usus rerum; de illa si loquamur, ab origine rerum nulla fuit, consentiente ipso Grotio, cum enim ibid. affirmet proprietatem vel divisionem vel occupationem primitus quæsitam fuisse, profectò non poterit originariam aliquam agnoscere communionem omnium rerum intuitu proprietatis, nam quæ proprietas à divisione primam trahit originem, in statu communionis nondum utique fuit, aliàs divisioni prima proprietatis origo adscribi non posset; quæ verò occupatione cœpit, præsupponit rem occupatam antea fuisse nullius, & sic excludit communionem proprietatis; at verò cum primis hominibus promiscuus fuerit rerum ab aliis non occupatarum usus, nihil equidem video, quod obstat, cur non cum Grotio censeamus, hoc sensu aliquam fuisse rerum communionem originariam, nec refragatur donatio Adamo facta, tum quia certa non est ex verbis scripturæ, tum quia dispositio divina de usu carnium, olerum atque fructuum diversæ speciei non singulariter ad personam Adami, sed in plurali numero, adeoque potius ad

genus

genus humanum in personâ primorum parentum directâ fuit, tum denique quia non tam ab eâ, quàm ab aliâ post diluuium, Nœ ejusque filiis factâ concessione divinâ, origo humani domini arcessenda venit, cujus intuitu dubitandum non est, quin ex verbis & intentione scripturæ generi humano magis occupandi facultas concessa sit, quàm Dominiû actu ipso. Quæritur (2) quid de mari dicendum, an totum cadat sub dominiû humanum? Negat hoc Grotius lib. 2. de jur. bell. & pac. c. 2. §. 3. ubi ex ratione naturali & morali declarat, mare indivisum mansisse in genere humano, cum ejus usus omnibus gentibus sufficiat, sed & ob suam magnitudinem occupari à nemine posse, quorum utrumque tamen ibi impugnat Dn. Zegler. in not. quin & idem Grot. d. lib. 2. c. 3. §. 10. arbitratur, ex instituto provenire, non ex naturali ratione, quod mare occupatum non sit, aut occupari jure non potuerit;

10 Grotium sanè quod attinet, facile potest à contradictione vindicari, nam in d. §. 3. loquitur de oceanò terram ambiente, de quo etiam nostra est quæstio, sed in d. §. 10. de maribus agit particularibus, quorum jus ad privatos pertinere potest l. sanè ff. de injur. & si contrâ accidit, est ex instituto vel moribus, non ex naturâ rei vel ratione naturali, secundum quam si quis ab utroque latere prædia habeat, cur non dominiû hujusmodi maris acquirere possit, nihil repugnat Grot. d. §. 10. & §. 8. præced.

at si rem ipsam considerare volumus, Grotiana sententia de toto mari non occupabili neque divisibili, haud est extra controversiam & in primis dicam ei scribunt, qui ex Mathematicâ ratione juxta coeli situm mare sub divisionem cadere existimant, quod si sub divisionem cadat, quid obstabit, cur non portiones singulæ occupatæ à possessoribus in alium & vel in unum transferantur, aut sic occupentur vel occupatæ olim, cum nullius essent, fuerint, ut ita mare totum sub dominiû cadat? Verum enim verò politicis actibus vix robur accedere potest, ex Geometricâ dimensione illius rei, quæ ex toto & omnibus sui partibus unius ejusdemque usibus applicari nequit, cur non enim etiam centrum terræ ab homine acquiri ac possideri posse putamus, quia Geometriæ semidiametri terræ norunt dimensionem. Veriorem itaque & hic puto Grotianam assertionem, totum oceanum sub dominiû propriè non cadere, cum omnes ejus partes vix accessui pateant, vel certè non ita, ut animo possidendi liceat in iis subsistere, sive propter calorem intolerabilem, sive propter frigus, atque aded animus acquirendi vel possidendi jure naturali requisitus deficit, nec est simile in fundo, ad cujus acquirendam possessionem, haud est necesse, ut quis singulas glebas obambulet, sed sufficit quamlibet partem ejus introire cum animo possidendi, juxta Paul. in l. possideri §. 1. ff. de acq. poss. quia dispar ratio est maris totius propter inaccessam

cessam fore magnitudinem, illi enim, qui aliquam fundi partem ingressus est, per facile erit pariter cæteras partes coherentes ingredi, & ita animus possidendi potest præsumi, quod non similiter se habet in vastitate pelagi, alioquin dicendum foret, unicâ navigatione maritimâ cum animo possidendi, totius Oceani quæsitam possessionem, quæ res & ridicula in se apparet, & juri gentium
 13 contraria. Neque enim, si quod navigium tam felix sit, ut Oceanum circumquaque percurrat, quale superiore seculo referunt contigisse Francisco Draco Anglo; possessio
 14 capta censeri potest Oceani & partium ejus circumquaque, ad quas vi ventorum navis fortè fuit impulsâ, si vel maximè navigantes hinc voluissent acquirere possessionem, quia ad possessionis acquisitionem præter voluntatem requiritur factum apprehensionis, nec quod in quibusdam speciali ratione receptum est, ut affectus possidendi sufficiat *juxta l. i. S. pen. ff. de acq. poss.* ad occupationem totius maris extendi debet, quod generi humano natura commune fecit, atque indivisum dedit, nec in *d. S. pen.* de rebus communibus occupatione, sed quæ jam alicujus sunt traditione acquirendis agitur. Unde sequitur, ad originariam acquisitionem, quam JCI vocant occupationem, requiri tria. 1. ut res occupanda sit nullius. 2. ut sub dominium humanum cadat, & salvâ ratione naturali cæteris hominibus quoad usum intercludi pos-

sit. 3. ut occupans externo aliquo signo vel facto sufficienti animus possidendi & acquirendi declaret. Verùm pro diversitate objectorum occupatio aliâ atque aliâ sortitur nomina: nam quoad feras terrestres dicitur venatio sive captura per venationem, quoad pisces & aquatilia animalia, piscatura; quoad volatilia verò, aucupium, quod si quædam sint *ἀμφίβια*, species capturæ inspicenda est, proque ejus indole aut ad venationem aut ad piscaturam occupatio tunc referenda videtur; quantum denique ad res inanimatas, veluti thesaurum, margaritas, lapillos &c. occupatio dicitur inventio. Nec præmissis obstat exemplum capturæ, rerum hostilium, quæ licet alicujus sint, tamen justè occupantur, ea etenim species non ad originariam acquisitionem pertinet, sed juri gentium secundario, quo belli jura nata sunt, debetur, adeoque occupationis nomen, quatenus prædæ hostili attribuitur, latius erit originariæ acquisitionis vocabulo. Notandum tamen erit, quod naturalis isthæc, quam diximus; occupandi libertas, diversarum gentium & imprimis Germaniæ nostræ constitutionibus atque moribus, valdè sit restricta; hodie enim non passim omnibus venari permissum, sed tantum Principibus, vel qui Principum concessione id habent, vel aliàs legitime præscripserunt; ita enim usus venandi privatis interdictus est *per const. Frid. I. Imperat.* quæ constitutio
 inserta

infera est consuetudinibus feudo-
 dorum rubr. de pac. ten. §. 5. vers. nemo
 retia. & hodiernum in viridi est ob-
 servantia; nisi quod apros etiam se-
 cundum mores & statuta provincia-
 rum venari prohibitum sit, cuius
 contrarium Fridericianâ isthac lege
 nominatim placuit. Quanquam verb
 hæc ita sese habeant, ut lex prohi-
 bens privatis venationes ferarum sus-
 18 tineri queat, prout deducit Grot. d. c.
 2. §. 5. tamen verissimam putô Co-
 varruviæ opinionem, quod fera cap-
 ta contra interdictum venandi ad-
 huc fraa capientis, licet is meritò
 possit puniri, & fera sic capta ei e-
 tiam auferri; ratio est; quia fera syl-
 vivaga, ut in libertate naturali con-
 stituta, adhuc hodiè est nullius, er-
 go cedit occupanti contra interdi-
 ctum, consimili ratione, sicut ex ve-
 riore sententiâ ingressus fundum a-
 lienum contra interdictum domini,
 feram ibi captam suam facit, licet
 injuriam committat, venando con-
 tra interdictum domini, vid. Co-
 19 varruv. in relect. c. peccatum. p. 2. §. 8. n. 2.
 ubi subjungit & alteram rationem,
 quod nimirum lex prohibitiva tan-
 tum afficiat actum venationis, non
 verb acquisitionem ex venatione;
 sanè hæc distincta sunt, idque in si-
 mili etiam videmus, quod lex forte
 contractum aliquem prohibendo
 haudquaquam acquisitionem ex
 contractu prohibeat. v. g. si civibus
 lege interdicitur frumenta vendere
 externis, talis lex non impedit,
 quia si quis vendat, acquirat ex con-
 tractu pretium, licet poenam gravio-

rem legis incurrat l. quia C. qua res ven.
 l. nemo C. qua res export. Ex quibus col- 20
 ligitur velut corollarii loco, quod fe-
 ra contra interdictum venandi ca-
 pta ac vendita, fiat emporis, nec
 possit ei jure auferri à domino vena-
 tionis, quippe cui nullum jus in re
 est acquisitum ante ablationem a-
 ctualem, quâ occupanti fera isthac in
 poenam eripitur; nec obstat, quod a-
 liud obtineat in rebus commissis ob
 defraudatum vestigal, secundum l.
 commissæ ff. de publ. & vers. quia ratio
 est valdè diversa: nam per ipsum a-
 ctum defraudati vestigalis res comm-
 issa, ut ait ipse textus, desinit esse in
 dominio prioris domini, & sicco ac-
 quiritur, sed per actum venandi pro-
 hibitum fera capta non desinit esse in
 dominio priori, imò ne fuit quidem,
 sed incipit de novo esse occupantis,
 nec vel ex dispositione legis regulari-
 ter, vel juris naturæ aut gentium prin-
 cipiis, acquiritur domino, ad quem
 pertinet jus venandi, ut jam vidi-
 mus. Ergo de jure idem dicere non
 possumus hoc casu, quod in specie
 commissi. Putem tamen hæc dupli- 21
 citer declaranda. i. sub distinctione
 inter scientem & ignorantem em-
 ptorem; ille enim succedere videtur
 in vitium rei arg. c. quia exit. de jud. at-
 que adeò justè ei auferri poterit fera
 capta contra interdictum venandi,
 non æquè ignorantis, unde emptori
 ignotans videtur jure gentium feri
 dominus irrevocabilis capte hujus-
 modi feræ & à se emptæ, sciens verb
 tantum revocabilis, cui non quidem
 jure vindicationis sed privationis
 per

per decretum vel sententiam liceat feram captam auferre. Nec contra speciem, de qua loquimur, allegari potest *text. l. fin. §. fin. C. comm. de leg. ubi etiam ignoranti emptori succurritur tantum viâ evictionis contra venditorem; quia in casu hujus legis censetur ob existentiam conditionis fidei commissi per hæredem alienati in effectu res aliena vendita esse, quod juxta prædicta non est idem in casu hic proposito. 2. Covarruviana assertio limitanda arbitrator, nisi sc. lex vel statutum prohibens venationes, insuper disponat, Principi, vel domino ex occupatione ferarum à privatis factâ, acquiri dominium, tunc enim occupans committet furtum, feram à se captam postmodum vendendo, cum sit res aliena, unde tam contra scientem quam ignorantem emptorem, erit locus vindicationi & avocationi ex parte Principis vel domini juris vendendi. E' re igitur erit statuta venationes prohibentia sic concipi, ut etiam includant clausulam illam acquisitionis domini in feris contra interdictum captis, qualem equidem legem ferri posse nihil video obstare, præsertim cum constet, & in aliis casibus lege disponente alteri per alterius personam acquiri posse dominium; ut in filiis familiâs & servis notum est, ac præterea lex sola sufficiat ad transferendum dominium rerum, quæ nullius sunt, etiam ante occupationem, ut rectè vult *Grot. lib. 2. de J. Bell. & pac. c. 8. n. 5. circa fin. Plura de jure venandi, quæ vel consue-**

tudinibus locorum vel statutis nituntur, hic non placet subjicere; plane & in aucupio & piscaturâ cernimus libertatem jure naturæ competentem gentium moribus valde restrictam esse; nam neque nobiliores aves veluti gallos vel gallinas sylvestres, ficedulas, turdos &c. capere licet, nec piscari passim in publicis fluminibus, plerumque ex publicâ autoritate inter pisces secundum districtus divisos, vel alioquin à superiore concessis. *conf. Stypmann. de jur. marit. part. 5. c. fin. n. 11. & Dn. Struv. in synagm. jur. feud. c. 6. apbor. 7. n. 10.* Sic & juris naturæ libertas in rebus inanimatis est restricta, ut gemmis, lapillis, margaritis, cujusmodi rerum occupatio speciali jure ad Principes hodiè pertinet *Stypmann. de tract. p. 2. c. 4. n. 111. & seq. Gryph. de insul. c. 31.* Quid de insulâ maritimâ dicendum? Eam fieri occupantis, vult jus nostrum Romanum. *§. insula. Just. de rer. divis.* quod intelligendum quoad dominium proprietatis, etenim quoad jurisdictionem illius esse intelligitur, penes quem est imperium maris aut continentis forsan vicini *arg. 25 l. insula ibique Castrens. ff. de jud. Harprecht. in d. §. insula n. 3.* Huc pertinent etiam res pro derelicto habitæ, item ab hoste captæ *§. pen. Inst. de rer. divis. l. 5. §. fin. ff. de acq. rer. dom.* immobiles tamen magis publicæ potestatis assignatione, quam occupatione singulorum dominio acquiruntur *l. 11. ff. de evict. Sed & thesaurus hûc referri debet l. 31. §. 1. ff. de acq. rer. dom. §. 3. Inst. de rer. divis. qui si in suo, totus, sin*

fin in alieno ex dimidiâ parte fit inventoris, modò bonâ fide inventus fit, non artibus magicis *d. S. 79. Et l. un. C. de thes.* imò hodiè etiam sub distinctione tamen thesaurus est de numero regatum. *c. an. qua snt reg. in usib. feud.* Quibus omnibus subjungendus venit elegans *Grot. locus d. n. 5.* ubi concinnè inquit: *Germania populos, cum Principibus ac Regibus bona quadam essent assignanda, unde dignitatem suam sustinerent, sapienter existimasse, ab illis rebus incipiendam, qua sine damno cujusquam tribui possent, cujusmodi sunt res omnes, qua in dominium nullius cadunt; atque hæcenus de occupatione, primo illo originariâ acquisitionis modo.* Sequitur accessio, quæ pro objecto habet non res adsporas, sed ex adjacentiâ vel coherentiâ alterius dominio quodammodo adjectas, in quibus propterea locus esse nequit occupationi. Tradunt autem Doctores accessionem duplicem, sc. naturalem & industrialem, illa fit à naturâ sine factu hominis, hæc contrâ factum hominis exigitur; naturalis, tres sunt species, insula (fluviatilis sc.) alveus & alluvio, industrialis complures, ut implantatio, inædificatio, commixtio, confusio, specificatio, inscriptio, pictura, &c.

27 de quibus ad *tit. de divis. rer.* etsi aliqua videantur magis esse juris constituti, quàm gentium. Hoc ampliùs ipsa naturalis ita dicta accessio non adscribenda mihi videtur juri gentium primævo sive naturali, prout Grotius vocat, sed secundario, gentium consensu demum, introducto, nam & hoc ipso, quo insula fluviatilis &

alveus proximis accolis acquiruntur, præsupponitur dominiorum distinctio; idem in alluvione. Sed missâ origine jam rem ipsam declaremus, & primò insulam; ea intelligenda tantùm est de fundo ipsius fluminis 28 publici ex mutatione alvei, divisus aquis relicto & rursus unitis circumdato, non cum fundum, qui continentis erat, flumen de novo circumfluit, quia tunc jure gentium dominium terræ illius manet ejus, cujus antè erat, uti rectè perpendit *J. Cuius in l. ergò, S. 2. in fin. ff. d. 1.* quemadmodum verò dividenda fit insula fluviatilis inter vicinos accolas, præprimis si nata fuerit in medio flumine, docet *Paulus in l. inter eos ff. eod.* videndi etiam *Barr. & Gryphian.* in specialibus de insulâ tractatibus; egi etiam hac de re enucleatius in *tract. de jur. rer.* hæc 29 tenus nondum edito, planè diversis in locis insulæ fluminum non amplius privatorum dominio, sed Principum ac fisci compendio cedunt, ut in Rheno, Danubio, & aliis celeberrimis Germaniæ fluminibus; extat hac de re Adolphi Imperatoris constitutio, quâ id genus insulas adjudicat Imperio atque Comitibus in quorum districtu natæ sunt, quam 30 *constit. vid. apud Gold. tom. 1. const. Imp. p. 315.* sed nihilo secius jus gentium commune isthac sanctione non prorsus immutatum videtur circa insulas, cum loquatur tantùm de Comitibus telonia habente in flumine, ubi insula nata; ergo si nasceretur alibi, contrarium obtinere posset, *conf. Oestinger. tract. de jur. & consuet. limit. lib. 3. c. 3. n. 12.*

& hoc intelligo de terris intra Imperium; ad extraneas nationes, regna vel provincias eandem constitutionem haud pertinere certum est. Alvei porrò jus & ipsum naturale est,

31 quo dominium nobis adjicitur ab ipsâ quodammodo naturâ, flumine mutante cursum; id enim terræ spatium quod siccum inde relinquitur, conceditur proximorum prædiorum dominis, velut in levamen aliquod aut compensationem incommoditarum, quas flumen vicinum solet possessoribus afferre. Hæc ratio sine dubio est fundamentum accessionis,

32 etiam in insulis fluminum; sed in alveo si simplicitatem juris gentium consideramus, non æquè universaliter videtur concludere, nam si flumen mutat alveum priorem, & occupat novo alveo agrum vel partem agri alicujus, justius ut puto spatium prioris alvei concederetur domino agri amissi, sc. in compensationem damni, quàm aliis vicinis possessoribus, quos tantâ jacturâ flumen non affecit; sed aliud in jure Romano est expressum.

33 Certè æquitas, id quod dixi, quàm maximè suggerere videtur isto casu, quo flumen alveum priorem repetit, tunc enim non tam his, qui forsân tempore non longo fluvii vicini pertulerant quælibetque damna, quàm prioribus dominis, quasi quodam naturali postliminio, agri isti ex æquitate obvenire debent; quam quidem æquitatem etiam Cajus noster hoc casu, ubi sc. totus ager est ab aquis occupatus, sed postea reperito priore alveo relictus, probabiliter respexit

in l. aded §. 1. in fin. ff. d. t. ad d. §. 24. Inst. de divis. rer. atque ita judicandum foret si casus in factò contingeret, licet aliud Carpz. dicat p. 3. const. for. 31. desin. 14. nisi fortè flumen per speciem alluvionis ac longo tempore pedetentim recederet, l. Atius ff. d. t. vel jus alvei ex speciali lege pertineret ad Principem, non ad privatos; cujusmodi legem introduci posse ex his apparet, quæ circa insulam diximus. add. Carpzov. d. Const. 31. desin. 13. Illud 34 perelegantis est quæstionis, an flumen disteminans regna vel republicas, mutato alveo, uni genti augmentum afferat terrarum alteri decrementum? Grotius lib. 2. de Jur. Bell. & Pac. c. 3. §. 16. distinguit inter agrum limitatum, assignatum per universitatem, & arcifinium, quod agri non mensurati genus est, flumine, lacu, montibus, fines distinguentibus terminatum juxta Jul. Front. de agr. qual. p. 51. hic verò pro materiâ substratâ significat solum agrorum districtum flumine finitum. Grotius igitur in agris prioribus negat, in hoc affirmat quæstionem; de totali tamen alvei mutatione loquendo, veriùs est, quod nec in 35 arcifinio, ex mutatione alvei mutantur fines regnorum, quod Grotius quidem etiam concedit, d. c. 3. §. 17. sed contrarium sentit in eâ mutatione, quæ fit per speciem alluvionis, h. e. recessus latentis, ut est exemplum Rheni propè Argentoratum, quo quidem casu ad mentem Grotii ager adjectus à recessu fluminis est sub eadem jurisdictione, sub quâ alia sunt prædia ibi coherentia; quam sententiam

riam recipiendam puto, si constet flumen illud distinguens regna vel territoria absolute, & quomodocunque se haberet, positum vel agnitum esse pro limite; aliàs considerandum censeo, an properante forsitan mutatione intra paucorum annorum intervalum haud exigua terrarum spatia flumen ab unâ parte absorbeat, ut prior ille casus non sit absurdus ex æquitate totali alveorum mutationi; cum vero simile sit gentes agnovisse flumen pro termino, quatenus tunc se habebat, non quatenus postea cum insigni damno alterius partis se habere cœpit, ex tantâ licet latente mutatione, *conf. Dn. Zigler. ad Grot. d. J. 16.* posteriori autem specie assertioni Grotianæ locus relinquatur. Cæterum jus alluvionis inter privatos usque ad eò proficiuus est acquirendi domini modus, jure Romano, ut nec onus novi & auctioris census prædio licet adaucto afferat *l. fin. C. de all. v. quâ dere alibi.* Progredimur nunc ad modus acquirendi juris gentium ex fundamento consensûs domini. Itaque illarum rerum, quæ jam sunt alicujus, non possumus acquirere dominium nisi voluntate domini; nam ut cuiquam invito suum eripiatur omni juri repugnat; quam obrem ut in vitâ humanâ diversarum rerum dominia communicari rectè possint, opus est voluntatis domini translativæ expressione, aut publicâ autoritate legum, quæ sit loco expressæ voluntatis; atque sic illarum rerum, quæ jam alicujus sunt acquisitio, consensu nititur domini vel ex-

presso vel præsumpto; expressus in rerum commerciis ut plurimum obtinet, nec non in ultimis voluntatibus; præsumptus in successioneibus ab intestato, usucapionibus vel præscriptionibus, dominiorumque additionibus auctoritate supremæ potestatis, quod ultimum tamen magis est ex jure constituto. In hisce autem & similibus, licet prior dominus non consenserit expressè, præsumitur tamen consensisse ex auctoritate publicâ, quæ præsumtio succedit in locum veri consensûs; hinc dicitur, eum qui rem suam patitur usucapi, vix esse, ut non videatur alienare *l. alienationis ff. de verb. signif.* & alibi justæ obligationis vicem sustinere solet auctoritas jubentis *l. i. C. si in caus. jud. pign.* idemque in similibus aliis. Ex quibus apparet, præter occupationem & accessionem, dari adhuc alios tres modos acquirendi de jure gentium, nempe traditionem, successionem & usucapionem vel præscriptionem; quos modos recta ratio ex usu dictavit gentibus ad communicanda rerum dominia. Aut enim quia res tradita est, dominia quærentur, aut quia in jus defuncti quis succedit, aut quia longo usu cepit. Non latet, duos hocce posteriores acquirendi modos adscribi aliàs juri civili, quod & verum est, si de illis loquimur, secundum qualitates & requisita, quæ iisdem tribuuntur in legibus Romanis; absolute autem verum non est, nam etiam apud alias nationes jura successioneis obtinuisse, testamenta condita fuisse, prædia usucapta esse com-

muni gentium jure quis neget? quanquam non similiter, septem testes, subscriptiones, sigillationes, & similia, ut jure Romano, in testamentis requirantur, nec iidem præcisè obferrentur succedendi ordines ab intestato, nec tempus legale 10. vel 20. annorum ad complendam ufucapionem æquè definitum sit; quo intuitu Justinianus in *Inst.* hæc talia jura inter modos acquirendi juris civilis refert, licèt, ut diximus, origine & consideratione absolutâ sint juris gentium, pari modò, ut etiam patria potestas solis Romanis civibus adscribitur, sc. respectu peculiarium qualitatum & effectuum, quos de jure Romano habet, quanquam absolutè loquendo aliis quoque gentibus, ut suprâ dictum, fuerit in usu; quæ quidem jura gentium de præscriptionibus, testamentis, & ab intestato successione diversis in locis benè deducit & exemplis declarat *Grot. lib. 2. de Jure Bell. & Pac. c. 8. §. 2.*

43 & eod. *lib. c. 6. §. 14. & c. 7. §. 3.* quamvis in uno vel altero non desit, quod desideres, in primis dum *d. §. 14.* testamenta refert inter species alienationis, quod ipsum tamen, cum testamentis non auferant testanti dominium, ac pro lubitù revocari possint, nisi valdè improprie vocabulum alienationis Grotius sumat, admitti

44 non potest. Cæterùm ubi vis gentium ferè receptum est, ut quibuslibet etiam forensibus facere testamentis liceat, secundùm solennitates loci, ubi tunc degunt, quæ tunc effectus suos exporrigunt etiam ad bona ali-

bi sita, ut scribunt *ex commun. opinione Eman. Suarez. lit. T. n. 75. Guid. Pap. decis. Gratianopol. 262. Gail. 2. obs. 123. p. tot. Joh. à Sande decis. Prif. lib. 4. tit. 1. defun. 14.* ubi in fine ait, aliquoties ita in Frisîâ judicasse Senatium. Planè etiam peregrinis id tributum esse in terris Imperii, ut liberè testentur, constat *ex auct. omnes peregrini C. comm. de success.* & ipso usu observatur, fallit tamen notabiliter, si per speciales leges Regni bona advenarum, quæ secum habent, ad fiscum deferantur, quale quid in Galliâ obtinet, quod Albinatus vel Albinagii jus vocant, vigore cujus regius fiscus succedit in bonis exterorum, nec admittuntur vel testamentarii vel legitimi successores, vid. *Ren. Choppin. de domin. Franc. lib. 1. tit. 2. per tot. Bodin. de Rep. lib. 1. c. 6. fol. 97. Molin. ad consuet. Paris. §. 4. gl. 1. n. 182.* nisi fortè defunctus impetra-verit privilegium naturalisationis, ut vocant, cujus intuitu non jam pro peregrino habitus fuerit tempore mortis; Certè hæc leges Albinatus, 46 et si in se iniquæ videantur, dum justis heredibus advenarum, fortè ejus juris planè inferiorum, bona in Regno deprehensa auferunt; justè tamen vicissim ex edicto quod quisque juris in subditos Galliæ exercentur, etiam ab his Principibus vel Rebus publicis, quibus alioquin receptum non est jus istud; dicat aliquis subditos esse innocentes, respondeo, id etiam in bellis accidere, ut plerunque subditi sint innoxii, quos ipsos tamen & bona quoque illorum jure gentium tunc licitum est capere, quòd

quodd sub Rege vel Principe hoste degant. Exemplum ante paucos annos circa successionem Domini de la Motte allegari posset, sed in eo gratia principalis praevaluit. Illud speciale est, quodd testamenta quaedam jure gentium aestimentur, ut Principum, item testamenta militum & patrum inter liberos, simili privilegio gaudent jure Pontificio testamenta ad pias causas; verum de his haud genus; plura enim sive in successionum sive in praescriptionum materia, hic tractare velle non ex re esse arbitror, cum pleraque magis positivis legibus, quam ex simplicitate juris gentium decidi soleant. Traditio sequitur, quae utique pro modo acquirendi juris gentium habenda est, si adsit in commerciis consensus alienandi inter dantem & accipientem *l. quâ ratione §. 3. ff. de acq. rer. dom.* nec verò consentanea est Grotii sententia *d. c. 6. §. 1. & 2.* existimantis jure gentium non requiri traditionem sed sufficere illum consensum; contrarium enim benè ostendit *Joh. à Felden in not. ad Grot. d. l.* cui minus satisfacit hoc in loco *Graffvinckel. in striâ.* reverà enim non tantum hoc juris est constituti, sed usus gentium hoc jus induxit, ne dominia censerentur actu translata ante traditionem; quod etiam ratio suadet propter utilitatem commerciorum, atque hinc inter ipsas gentes obligatio quaedam mutui juris nascitur, per quam nemo censetur verè alienasse dominium, nisi verè rem alienatam tradiderit. Neque stringunt ejusdem

Grotii exempla contraria legis Visigothicae, juxta quam vera rei donatae censetur traditio, quando jam apud donatarium scriptura donationis prius extiterit; item alienationis per aes & libram apud veteres Romanos; Respond. enim (1) hæc fuisse juris constituti non gentium, inter quod & verum jus gentium Grotius ipse sepè distinguit. Resp. (2) in hisce exemplis saltem fictam traditionem subesse, quae certis specialibus casibus à lege notatis vel consuetudine receptis sufficit, nec opus erat Grotio, ut ad legem Visigothicam provocaret, circa primum exemplum, quando idem jure Romano, unde Visigothi post occupationem Italiae forsan suum illud jus desumpserunt, constitutum videmus, nempe *in l. 1. C. de don. & exemplum vetustæ per aes & libram alienationis, ad ultimas voluntates magis pertinuit, quam ad veram dominii alienationem. arg. princ. Inst. de testam.* Ut ut tamen sit, rectè distingui puto, utrum dominus rem suam alienans ipse possideat, an tertius, ut priore casu necessaria sit traditio vel vera vel saltem ex legis provisione ficta aut analogica *per l. si pater C. de act. empt. l. clavibus ff. de contr. empt.* posteriore verò sufficiat voluntas expressa *arg. l. si fundum ff. de fund. dot.* quicquid alii contra afferant; ratio enim hæc non jure tantum civili, sed & gentium concludit, quod non videatur serò transferre dominium, qui cum rem possideat, eandem retinet, ac solis verbis se transferre velle significat

d. l. si pater, at qui rem non possidet voluntate & consensu transferre posse, vel actu ipso dominium transulisse dicendus est. Verum de hac materia tantum dixisse sufficiat.

CAP. IX.

DE ORIGINE REGNORUM ET QUIBUS MODIS JURE GENTIUM ACQUIRANTUR.

SUMMARIUM.

Num. 1. 2. & 3. Regnorum origo probatur ex consensu. 4. varia regna antiqua & moderna referuntur. 5. modi acquirendi regnum quoniam de jure gentium obtineant. 6. electio Regis triplex respectu eligentium. 7. diversa etiam respectu eligendorum. 8. electio antiquior acquirendi regni modus. 9. majora vota jure gentium in regia electione obtinent. 10. jus regni ex approbatione electionis electus consequitur. 11. & 12. pacta & jus jurandum circa administrationem regni, item actus coronationis an sint juris gentium. 13. & 14. successio regni quid sit. 15. regnum etiam successivum potest esse restricta potestatis. 16. regni successio ex testamento vel ab intestato qualiter deferatur? 17. an regni successor debeat descendere à primo acquirente? 18. bellica occupatio quatenus sit modus acquirendi regni? 19. Translatio & alienatio regni patrimonialis permessa sine consensu ordinum. 20. secus regni non patrimonialis. 21. Translatio regni alia est plena, alia minus plena sive tantum quoad dominium utile. 22. Rex in regno feudali num habeat jura majestatis. 23. exceptio. 24. & 25. regni summum jus quatenus prescriptione acquiri possit. 26. regna quoniam patrimonialia & alienabilia, quoniam non? 27. ejus rei effectus. 28. regnum regulariter individuum est. 29. regnorum in successione praefertur sexus masculinus, linea & aetas, cessante secundum jus gentium successione cognationis 30. 31. 32. & 33. primogenitura an in successivis regnis jure gentium obtineat. 34. filii illegitimè nati num succedant in regno? 35. item nati à non

à non Rege non praferantur natis in dignitate patris regia. 36. 37.
& 38. descendentes ex faminis regis num jure gentium succedant
in regno?

1 **O** Rigo regnorum prima ex virtute & moderatione eorum fuit, qui imperio per electionem praeficiebantur teste *Just. lib. 1. histor.* qui Nimum ait avitum hunc gentium morem, primùm mutavisse cupidine imperii, sed nec Nimrodo defunt, qui regnorum incunabula tribuant, quòd in sacris audire soleat, fortis venator coram Domino *Gen. c. 10. vers. 9. unde Bodinus lib. 2. de Rep. c. 3.* colligit imperiorum initia violenta ac homines vi primùm coactos esse, ut novi regiminis formam, quã plures ac diversae familiae uni capiti subjicerentur, contra naturalem libertatem recognoscerent: certè magis naturalem fuisse priorem illam & propè patriam imperandi speciem quis neget? Ait verò, si rem penitius consideramus, di-

2 **ctamini rectae rationis regnorum originem valdè convenientem fuisse deprehendere licebit, cum *Arist. 1. Pol. c. 1.* Postquam enim genus humanum numerosa sobole admodum excrevit, è re visum est, quin ipsa necessitas & melioris vitae intentio efflagitarunt, ut homines non per singulas familias, quae forma & ratio vivendi, crescente malitiã, tandem humano generi perniciofa fuisset, sed novã ratione sociatis sub unius imperium plurimis familiis, regi inciperent. Hæc est verosimilis regnorum ex ductu rationis & subjectorum consensu origo; hoc illud gentium jus,**

3

quo gentes discretas & regna condita affirmat *Jctus in 1. ex hoc jure ff. de just. & jur. hinc pulchrè Philosophia apud Boët. de consol. differit; nil aliud regnum esse, quàm populi consensum, in sceptrum imperantis, & Liv. lib. 2. imperii vis omnis à & in consensu est. Quæ cum ita sese habeant, juri gentium secundo regnorum auspicia meritò adscribimus, quorum inter antiquissima Assyrium vel Babylonicum, & Ægyptiacum numerantur, sed & plura alia ut Israëliticum, Syriacum, Medicum, Persicum, Græcum, Romanum, per bellorum occasiones vel populorum transmigrations nata legimus; quæ hodiè florent pleraque vel Christiani orbis sunt, ut Romano-Germanicum, Gallicum, Hispanicum, Anglicum, vel partium Mahometanæ religionis, ut Turcicum, Persicum, Tartaricum, Indicum &c. cætera si qua habentur priscae gentilitatis, ignobiliora sunt: & de regnorum origine ac progressu hæc breviter. Modi acquirendi regna ex jure gentium sunt electio, successio, occupatio bellica, translatio & praescriptio, quorum duo priores quadrant in primis regno vacanti, posteriores verò imperio ex alienis manibus vel vi & armis extorquendo, vel consensu transferentis accipiendo: de omnibus dicemus ordine. Electionem regiam quod attinet, respectu eligentium triplex est, nam vel fit ab universã*

4

5

6

versâ natione, cui Rex imperaturus est, qualis fuisse videtur prima Regum electio, de quâ *Arist. & Just. loc. cit.* agunt; quæ hodiè vix ita in usu est; vel à nobilitate aut universo Senatûs Procerumve ordine ut in Polonia; vel à certis quibusdam Principibus eminentioribus, ut in Imperio Romano-Germanico; quæ electionis forma etiam melior est alterâ illâ; nam quò plures sunt eligentes, eò difficilius conveniunt; hinc factiones, hinc diuturna interregna publici status insigni malo oriuntur, cujus rei in primis Germania nostra post obitum Frid. secundi Imperatoris ante 460. annos & quod excurrit, funesta dedit documenta. Rursus respectu eligendorum varia est electio, nam vel quemlibet Regem licet eligere, vel restricta est electio, unde aut libera prorsus aut restricti voti dicitur; quæ restrictio aut ad nationem pertinet, ut in Germaniâ electio Imperatoris, teste Moguntino Electore apud *Sleida-*

7.

8.

num de statu relig. lib. 1. aut ad certam familiam, qualis fuit in Polonia familia Jagellonica. Cæterum modus acquirendi regnum per electionem nativus est & antiquissimus, nam & successio & translatio præsupponunt electionem in personâ primæ acquirentis; imò ipsa quoque bellica occupatio, quia imperium quod occupandum sit electione ac consensu prius constitutum esse debet, eo saltem casu excepto, quo homines catervatim ac sine civili potestate degentes, sub imperium essent coacti, ut olim Athenienses à Cecrope & Cretenses à

Minoë, quales etiam videntur fuisse aliqui Indiæ occidentalis populi, cum à Lusitanis, Hispanis, aliisque sub jugum mitterentur. Notandum tamen in casu dissensus eligentium, eum jure etiam gentium censeri debere electum, cui plura suffragia jus regni detulerunt, non enim tunc est alia expediendæ electionis ratio, nam ubi eligentes circa personam Regis planè ac finaliter dissentiunt, aut indefinitum interregnum habendum esset, aut ex alterâ eligentium parte & autoritate Rex designandus; jam cum minus probabile sit, ut in dubio deferatur paucioribus votis, consequens erit negotio regni electionis etiam jure gentium majora attendenda. Atq; ita cernimus non tantum in electione Imperatoris ex legè Aur. Bullæ, sed & aliis in regnis observari. Porro electio etiam ritè facta nondum tribuit actu secundo jus regni, sed electionis approbatio, sive à parte electi susceptio juris regni; reverà enim per modum conventionis regium jus ex electione quaeritur, unde necesse est, ut electus protinus certior fiat de electione, oblatamque hinc sibi potestatem & munus regium, aliquam consensus significatione amplectatur; posset enim tam laboriosa vel periculosa videri regni administratione, ut electus mallet eam ab se declinare, sicut olim Otto senior post extinctos Carolinæ stirpis Imperatores, & post Frid. secundum Richardus Angliæ & Alphonfus Castellæ Reges fecisse leguntur, qui Cæsareum fastigium ad se ex electione Principum

9.

10.

- necessitudine sanguinis vel aliter fundam. quæ consequenter infert distinctum modum regni acquirendi ab electione & translatione. Ex quibus
- 15 apparer non omne regnum successivum esse plane absolutum, tale enim in posteros continetur, quale primo acquirenti competit, adeoque si huic forte ex electione restrictum obtinerit non cum absolutâ potestate, tale etiam erit in successoribus, *conf.*
- 6 *Grot. d. l.* Porro autem an & quatenus regni successio ex testamento vel ab intestato locum habere, & in quos ex ordine devolvi possit, quæstiones sunt, ex diversâ qualitate regnorum diversimodè resolvendæ. Nam si regnum sit patrimoniale, poterit vel ex testamento deferri; quo intuitu Attalus Pergami Rex olim populum Romanum instituit heredem regni sui vel ab intestato in quosvis sanguine junctos, sc. ut quisque proximior est, posito quodd. etiam à primo acquirente non descendat. *Vid. Grot. lib. 2.*
- 17 *de jur. bell. & par. c. 7. §. 12.* ubi plus dicit regnum perventurum ad proximos ultimi possessoris, qui primum Regem sanguine non attingunt; sed hoc ipsum non tam communi gentium juri ex mente ipsius *Grotii d. l.* quam receptis hujus vel illius loci moribus adscribendum est. Diversum dicarem etiam juxta mores in regnis feudalibus communi feudorum jure delatis, ibi enim, ut in reliquis feudis, est necesse successorî docere non tantû conjunctionem sanguinis cum primo acquirente, sed etiam legitimum descensum ab eodem juxta *text.*
2. §. 11. Ergo alio jure in hoc puncto successio feudalis, alio successio regia non feudalis æstimanda est. Tum etiam in eo, quod in regnis liberi adoptivi succedant, ut quondam in Numidiæ regno Jugurtha Micipsæ, & Alphonfus i regno Neapolitano ex adoptione Johannæ Reginæ. *Vid. Grot. d. n. 12.* alia exempla antiqua allegantem, quod ipsum verò in feudis haudquaquam obtinet 2. *Feud. 26. versf. adoptivus.* Sequitur bellica occupatio, quæ gentium moribus receptis habetur pro justo fundamento imperii, modò bellum justum fuerit, de quâ re infra suo loco. Pulchrè apud *Livium lib. 30. histor.* Scipio major inquit: *Syphax populi Romani auspiciis victusque captusque est, itaque ipse, conjux, regnum, ager, oppida &c. prada populi Romani est;* Distinguendum tamen inter extremè devictos & certis conditionibus deditos, quorum hi non subjiciuntur imperio victoris ultra leges conventionis, illi verò absolute, quâ de re infra cap. de jure victoris in victos plura. Translatio fit 91 ex consensu Regis alteri regnum alienantis, quæ res in personâ accipientis initium & fundamentum tribuit juris regii; ubi duo notanda sunt (1) quòd in alienatione isthac pro qualitate regnorum desideretur vel non desideretur consensus ordinum; nam si sit regnum absolutum & patrimoniale, cujus generis illa sunt, quæ ex occupatione vel belli victoriâ obveniunt illimitatè & sine conditionibus, disponere Rex potest de regno & partibus ejus jure proprio,

pro, atque adeo alienatio eodem jure domini citra consensum ordinem debet esse permiffa; idem sine dubio dicendum, si expresse à populo hoc ipsum Regi esset concessum, nam si voluntas tacita, ex conservatione populi victi & victoris indulgentiâ, jus imperii cum facultate liberè alienandi tribuit, quidni populi liberi expressus consensus præstet idem? At contra si regnum non sit patrimoniale, nec cum clausulâ liberæ dispositionis obvenerit, sive electivum fuerit, sive successivum, sive ex translatione acceptum, Rex nunquam poterit inconsultis nec consentientibus regni statibus, alienare vel totum imperium vel partes ejus, utcunque alias in expediendis publicis negotiis sit absolūtæ potestatis. Nam hoc negotium tanti momenti est, ut ab eo regni salus planè dependeat; hinc cum superiori seculo Francisc. Primus Gall. Rex per tractatus pacis Carolo quinto Imperatori quasdam regni partes, præsertim Burgundiam se tradituram promississet, mox postea sese excusavit, Lege Salicâ utpote fundamentali Galliarum Reges prohiberi, quibus minus sine consensu procerum de partibus regni quicquam possint alienare; sanè profusa alienatio quondam rebus Germaniæ nostræ plurimum detrimenti attulit. Notandum (2) translationem regni esse vel plenam & sine ullâ reservatione factam, vel minus plenâ cum alienans vel transferens in regno translato sibi jus referat; quod contingit in nexu vel clientelari, quo olim Reges quibus ro-

gna potestatis Romanis obstringebantur ut Masimilla, Henricus aliq; vel feudali, ubi regnum sub parte regni per speciem feudi alieni confertur, ut quondam ab Imperatoribus Romano-Germanicis Delphinatibus Galliæ & Bohemiæ regnum, quod Imperii antiquum feudum non uno loco apud Lundorpium audit, de quo Ottocarus Rex à Rudolpho I. Imperatore fuit investitus. Exemplum aliud hodiè est regnum Neapolitanum ac Siciliæ, quod Rex Hispaniarum recognoscit à Pontifice Romano: Neque dubito hoc casu jura majestatis competere posse Regi, etiamsi regnum sit feudum; certè quin Hispaniæ Reges in regnis illis utur feudalibus liberè leges condant, fœdera pangant, bellum indicant, pacem faciant, & similia summæ potestatis jura exercent, sine Pontificis vel consilio vel jussu, indubium est. Sic & Duces Mediolanenses Sfortianæ familiæ vassalierant Imperatoris, & tamen vel ex ipsâ investituræ clausulâ, in magno illo ducatu poterant omnia ea exercere jura, quæ Imperator alias in universo Imperio. Non itaque absurdum est hodiè aliquem habere verum jus imperii, & tamen esse ac manere alterius Vassallum, nimirum si utile dominium regni, in quo supremæ potestatis potissima vis & effectus cernitur, ita vassallo competat, ut illud possit exercere, quantum ad jura majestatis independententer à consensu domini directi, licet eidem, in quo essentia feudo consistit, semper maneat ad fidelitatem obstrictus. Sed

hoc tamen quod fatetur, est cum gra-
 23 no satis intelligendum; nam ubi ipse
 feudalismus intrinsece includit sub-
 jectionem, ut in feudis Galliae & prin-
 cipatibus Turcarum imperio subjectis
 non possit aliquis vasallus esse & si-
 mul verus Rex, nisi nominatim aliud
 forte haberent leges concessionis, aut
 quae vice ejus est vetusta nec interrup-
 ta observantia. Denique quod de
 subjectione diximus, obrinet in o-
 mnibus illis casibus, quibus extra
 causas feudales regimini praepositus
 recognoscit superiorem, quippe qua
 dependentia majestas regni, jure gen-
 tium excluditur. Ac praemisso qui-
 dem sensu intelligo *Hobbes. de cive c. 2. §. 4.* & qui eum refert *Dr. Puffendorff. lib. 7. de jur. nat. & gent. c. 3. §. 7.* ni-
 mirum, remissionem vinculi feuda-
 lis à Rege domino feudi fieri debere,
 ad hoc ut Vasallus fiat verus Rex;
 quod utique est verum, si loquimur
 de vinculo subjectionis, non autem
 universaliter verum, de vinculo fi-
 delitatis, juxta ea, quae sunt expli-
 24 cata. De praescriptione quoque di-
 cendum, quod per eam jus imperii
 summi possit acquiri, atque sic vide-
 tur *Grotio de jur. bell. & pac. l. 2. n. 4. §. 3. & 2. cum seq. ubi §. 7. & 9.* tempus
 immemoriale ad hanc rem jure gen-
 tium sufficere existimat. Sed ut ego
 arbitror, rectius distinguimus inter
 praescriptionem provinciarum vel
 possessionum & praescriptionem ipsi-
 us summi imperii in populum, illa
 procedit sine dubio per immemoriale
 tempus, & forte per minus, si ex rei e-
 videntia de voluntate non repetentis

constet, quod declarant exempla à
Grotio d. l. adducta, quia sive populus
 liber possideat vel quasi, idem ma-
 nere intelligitur vel per immemoria-
 le tempus *l. proponchatur ff. de jul. sive*
Rex, ipsius & successorum tempora,
 conjungi poterunt, ad complemen-
 tum immemorialis praescriptionis
 acquisiti regni, territorii, vel pro-
 vinciae. Sed in praescriptione summi
 imperii, quatenus us aliquod inferat
 in populum, diversa planè ratio est,
 quia si sine titulo quis exerceat sum-
 mi imperii actus, non potest contin-
 gere, quin per aliquantum temporis
 populus vel consentiat imperio, sci-
 25 enter sc. obediendo, quo casu ex ta-
 cita & obedientium factis declarata
 voluntate, jam jure imperii praesum-
 pto niteretur, imperans ut praescri-
 ptione ulteriore opus non esset, adeo-
 que ista specie tan um tempus ad ob-
 tinendum jus Imperii sufficere, quan-
 tum ad eam rem pro voluntate po-
 puli & qualitate obedientiae suffici-
 ens judicari queat; vel dissentiret ac
 refragaretur, & tunc praescriptio fo-
 ret interrupta; quid quod ejus com-
 pletioni tali casu neque locus sit, cum
 usurpans jus imperii per immemo-
 riale tempus à Grotio requisitum
 non vivat, nec conjunctioni tempo-
 rum in personam successoris, congruè
 locus detur, propter vitium violent-
 26 tiae antecessoris. Ex praemissis verò
 colligere licet varia notata digna, (1)
 regulariter omne regnum electione,
 successione, vel translatione quaes-
 situm esse inalienabile, nisi specia-
 liter aliud ex modo & legibus con-
 stitu-

si a vis appareat; contra verò; regnum belli jure quaesitum esse regulariter alienabile vel prorsus patrimoniale, nisi aliud ex legibus deditiōis constet; praesumptio enim pro eo est, qui bello superior existit, quod a victoriā usus fuerit secundum ampliorem modum jure gentium permissum; unde qui contrarium asserit, videlicet exceptum quid esse aut remissum a victore in pactione dediticiā, debet illud probare; quæ res non similiter se habet in superioribus speciebus. Effectus autem insignes hinc resultant, nam in regno alienabili pater potest statuere vel disponere sive exhaereditatione, sive abdicatione regni in praesudicium liberorum, secus in regno non alienabili, *conf. Grot. d. c. 7. §. 25. & 26.* Colligo (2) regnum regulariter individuum esse, excepto hoc casu, si aliud fuerit constitutum, sive à Rege in patrimoniali regno, sive in aliis regnis à populo aut his, penes quos ea facultas est, delatis; semper enim in dubio praesumitur ea voluntas circa regnum fuisse, quæ magis regimini quadrat, cujusmodi est ut sit maneatque individuum *conf. Justin. tit. 27. c. 1.* Colligo (3) ex eodem fundamento in successione regnorum regulariter praerferri sexum masculinum; & ætatem inter descendentes primi acquirantis, id quod pluribus etiam tradit Michael ab Aguirra in apol. pro Philippo secundo Hisp. Rege. p. 2. n. 24. unde non admittenda est successio linealis cognatica, quæ praerfert foeminas masculis solius lineæ intuitu, de qua

Grot. d. c. 7. §. 22; nam si id alicubi obtineat, est potius tribuendum ex legibus positivis nationis, quam vero juri gentium, quod à muliebri imperio tanquam fragiliori & multis casibus exposito abhorret. Sed quid de primogeniturā, an virtute ejus regnum deferatur ex jure gentium? *Grot. d. c. 7.* distinguit, inter successionem regni linealem, vel regni aliā dividui, aut individui successionem; primā specie propter jus representationis tradit esse locum primogenituræ; secundā, concursum fieri in partes; terciā, modò ad primogenitum pertinere filii majoris, modò ad secundogenitum, prout hic vel ille fuerit natu major; eodemque modo esse resolvendam quaestionem subjicit, si non inter filium proximè defuncti Regis ejusque fratrem, sed inter mortui Regis fratrem & alterius fratris pramortui filium agitur; Mibi videtur, antiquo jure gentium regulariter primogenituræ locum non fuisse in regnis; eo ipso enim quia diversis gentibus variè observatum fuit, apparet non posse juri gentium adscribi, secundum illa tempora, ut primogenitus succedat in regno, arg. 1. *semper in stipulationibus ff. de reg. jur.* Enim verò ratio debilis est, quæ representationis fictione nititur; ea enim non videtur locum habere, quo, ad respectum ætatis & quantitatē personæ coherentem, quæ res in administratione regni plurimum momenti habet; nec si filius natu major succedit, in regno & imperio aptior est, quàm filius secundo-

genitus, ob eam causam aëros ex filio illo natu majore, similem habebit vel aetatis vel prudentiæ prerogativam præ patris suo; atque credendum est, voluisse populos, cum regna successiva condiderunt, sceptrum regni deferri semper ad aptiorem, & huic tanto muneri præ ceteris magis parè, qualis ex præsumptione aetatis in dubio est frater secundogenitus non primogeniti filius. Quidquid tamen 33 ejus rei fuerit olim, sanè moderno jure gentium primogenituræ in successione regnorum locum dari, extra dubiū esse putamus, idque etiam inductione ostendi potest regnorum Europæ successivorum, ut Galliæ, Hispaniæ, Angliæ, &c. imò & exterrorum ut Imperii Turcici, Persici, &c. nec sine ratione gentibus id placuisse videtur, quia si regni successio secundum senium deferretur exclusa primogenitura, Rex non pariter impensè procurabit regni utilitatem, si reputet post mortem suam non liberis, sed fratribus aut fortè agnatis remotioris gradus regnum devolutum iri. Sapienter igitur crediderunt posterioris ævi gentes, esse Reges singulos immolamentis publicis arctiori aliquo proprii commodi, & in posteris ex successione duraturi vinculo obstringendos, quod quidem aliâ ratione fieri non poterat, quàm si secundogenitos vel ulteriores moribus ac tacito consensu à regni successione tantisper excluderent, dum aliqua stirps masculina ex lineâ descendente Regis proximi superesset; itaque cum, uti dictum, regna sint regulariter in-

dividua, debuit profectò primogenituræ locus relinquì, cum ad secundogenitum, existente fratre primogenito, deferri regnum, auctoris ratio eo casu non mutata prohibeat. Intelligimus tamen primogenituram illam, utique de primogenito ex legitimo toro, non de filiis ex concubinâ prænatiss, hos enim nec patris Regis nec ordinum vel populi voluntas propter contemptum videtur ad successionem regni vocare, nisi fortè extinctis omnibus legitimis, ut Manfredò olim Siciliæ regnum obvenit; vel fortè pater aliter expresse disposuisset, ut Micipsa respectu Jugurthæ apud Salust. Melioris sunt 35 sortis legitimi filii, à patre nondum Regis nati, nisi aliud habeant leges regni; & est ratio, quia hi etiam reverà sunt Regis filii, quos patri superveniens regia fortuna, moribus concernere debet, ita rectè sentiunt *Tiraq. de primog. quest. 71. Grov. d. l. §. 28.* facit huc bene *Uxor. in l. fenudis ff. de Senat.* ut ut barbara quædam exempla in contrarium allegari possint, ut Dario nondum Moge nato prælati, referente *Herod. in polyen. de Bajacotis Turcæ, qui Zizimum fratrem similiter exclusit; vid. de hâc quest. Armis. lib. 2. de Republ. c. 2. sect. XI. per tot.* Difficilior est quæstio, an ad regni successionem vocentur etiam masculi ex filiabus regniis descendentes? Certum arbitror eos jure gentium non admitti, si supersint masculi ex masculis, quippe ad quos ex primâ intentione regni successio pertinet, sed si defuerint, 36

rius, quid obtineat, dubium apparet. Et in Arragonii regni hereditate ex constitutione Alphonsi Regis, masculinam prolem ex filia masculorum filibus præferri debuisse meminit *Mariana lib. 24.* & ex eo *Grot. l. c.* Sed illud 37 fuit juris constitutum; planè jure gentium, nisi diversum suadeant leges fundamentales, haud admitti arbitrator descendentes ex foemina in regnis non patrimonialibus, in quibus antiquam est, ut contra primævam institutionem regni, contraque ordinem vel populi voluntatem alicui descendenti ex filiabus regiis, fortè jam diversæ nationis, Respubl. committatur; sed in regnis patrimonialibus aliud dici poterit, ex præsumptâ 38 primi acquirentis voluntate, quem vero simile est sic voluisse in suam

progeniem devenire regnum, ut si non saperit filius masculina ex masculis, admittatur masculi ex foeminis, sc. tunc temporis ex sua posteritate ad imperandum aptiores; conjecturâ simili, sicut fideicommissa, sub qualitate masculinitatis, ut loquuntur, relicta, primò ad masculos ex masculis, & his deficientibus, ad masculos ex foeminis deferri solent. *Peregr. ad fideicommiss. art. 26. n. 22. in fine Mant. de conject. ult. vol. lib. 8. tit. 18. n. 43. vers. secundo etiam*; Cæteræ quæstiones hujus materiæ, quas *Grot. d. l. §. 32. & seq.* ex Emanuele Costâ subnequit, jure potius positivo quàm gentium videntur resolvendæ, uti perpendenti ipsarûm Grotii responsiones facilè constabit; hæc igitur de nostrâ materiâ attulisse sufficiat.

C A P. X.

DE REBUS PUBLICIS EARUMQUE
JURIBUS.

S U M M A R I A.

Num. 1. & 7. Rerumpublicarum origo. 2. qua Reip. species optima remissivè. 3. an assumptio consortis imperij mutet statum monarchicum. 4. Reip. summum jus vel est penes senatum vel penes populum. 5. imperantes negotium publicum ab aliis gestum consensu firman. 6. consensus tacite unde colligatur in publicis. 8. qui populi magis libertatem in Rebuspublicis amaverunt. 9. 10. & 11. converso regna in rempublicam opus est titulo abdicativo. 12. libertas Reip. armis parata cautè constabatur pactis. 13. Rempublicam esse liberam & in quasi possessione libertatis differunt. 14. & 15. num ex pacificatione cum Rege expulso libertas Reip. firma sit
de

de jure gentium? 16. Reservata a suprema potestate quæstio in alios transeat. 17. titulus quasi possessoris libertatis nullo acquiratur ex participatione? 18. Libertatis prescriptio quantum tempus requirat & quomodo interrumpatur. 19. Rege peccante in leges fundamentales an vpus sit prescriptio libertatis. 20. 21. & 22. Resp. contra potentes cives non delinquentes an justè se defendat? 23. & 24. civitate in factiones divisâ num patritij vel nobiles cedere debeant an plebeji?

1. **R**egium Imperium, de quo capite proximo, non omnes nationes æquali studio tulerunt, quin nonnullæ magis ad libertatem propensæ, non uni imperanti summam rerum commiserunt, sed vel retinuerunt ipsæ, vel saltem pluribus detulerunt, hinc Rerump. origo & rectè *Machiavell. in princ. sui pref.* omnem, quæ unquam fuerit inter homines imperandi rationem, vel ad principatum refert, quo ipso in genere intelligitur imperium unius, vel ad Remp. quâ voce sensu *Machiavelli*, denotatur imperium plurium; de quibus equidem imperandi formis politici aliâs inter se disceptant, utra melior sit Monarchia an Polyarchia, & in specie sic dicta Aristocratia; quâ de re post obitum *Cambysis* & magorum cædem disceptant inter se proceres *Perfici* apud *Herod. in Thalia a Id. Arnis. de opt. Rep. sect. 2. per tot.* ubi plures Theologos, Jctos, Philosophos, & Historicos allegat, & Monarchiam certis rationibus temperatam præfert, ac de Rerumpubl. formis diversis, mutationumque causis politicis, eleganter *Arist. scribit in pol. & Polyb. lib. 6. Histor.* Nostri non est instituti de eâ re pro-

lixius agere, sed jura tantum gentium in Rebusp. considerare, in quibus summa imperii jura, veluti legum, belli, pacis, fœderum, induciarum, sacrorum, legationum, collectarum, &c. sunt penes plures imperantes indivisim, ut in regno vel principatu penes unum Regem vel Principem; Quapropter quod jure gentium potest Rex vel Princeps in Regno vel Principatu suo, hoc idem possunt plures indivisim considerati in sua Republicâ; Neque verò putem, si quando etiam in regno vel principatu contingat, ut qui summæ rerum præest, alium adsciscat in consortium publicæ sollicitudinis, ob eam causam in substantiâ mutari statum Monarchicum, nisi evidenter constet jura, majestatis, voluisse adsciscere, non verè etiam tunc, ex æquo communicare, hinc nec in veteri Imperio Romano assumpti Cæsares, nec hodie in vitâ Imperatoris creati Reges Romani, efficiunt, ut status internè mutetur. Sed nobis de Rebusp. nunc agendum est, quarum variant formæ; nam vel penes Senatum summum est Imperium, vel penes populum, atque aded de publicis negotiis, quâ Sacris, quâ

quã profanis, jure gentium vel senatû constituet vel populus; quo quidem argumento Romani olim ad infirmandam pacem Caudinam nisi sunt adversus Samnites, eam pacem se non ligare, quòd injustu populi, quippe penes quem in statu tunc populari erat imperium, conventa esset; Hæc tamen omninò ita intelligenda, nisi illi, qui imperant, negotio ab aliis gesto consentiant, sive id fiat expressè sive tacitè; & in consensu expresso minor utique est difficultas, negotium contractum jure gentium valere, petinde ac si à Senatu vel populo imperante esset initum; quid enim refert imperantes consentire publicis pactionibus foederum, induciarum, vel similibus, an hæc talia negotia ipsos contrahere? Potior quæstio est de consensu tacito, non quidem an obliget, id enim hæcenus certum, sed ex quibus colligi possit, ut jure gentium intervenisse censeatur. Ductaque sunt taciti consensus in publicis negotiis indicia, nempe observantia pactionis & temporis diuturnitas; cui oniam dubium, senatam vel populum huic pactioni consensisse, quam ipsa observantia capitum conventorum diutino tempore approbavit; præsertim eum non multum interit quoad virtutem obligandi, an populus suffragio consensum dederet, an rebus ipsis & factis secundum *Jcum in l. de quibus §. 1. ff. de h. Verba* ut Rerum publicarum jura magis inclarescant, non abs re erit earundem incunabula aliud repetere. Est igitur verosimile, eam impe-

randi rationem post regna introductam, conventionem hominum spontaneam, qui libertati naturali sub Regibus præsertim vitiosè imperantibus valdè imminutæ assuetiores, summum imperium non uni committendum censuere; quæ exempla secutæ aliæ nationes jam Regibus vel Principibus subjectæ, per varias occasiones armis, pretio, concessione, se in libertatem vindicarunt. Præ cæteris Europæi populi Respublicas libertatis studio coluerunt, et Græci olim, Romani & nostri Germani, hodieque Veneti, Batavi, Helvetii, Genuenses, &c. de quibus singulis, quæ origine inceperint, extra metam nostri institui est prolixius discursere. Hoc tamen discrimen tenendum arbitror, ut quæ Respublicæ contra Reges vel Principes, armis libertatem obtinuerunt, ex post facto indigent titulo abdicativo regis vel principalis potestatis. Quas verò vel nunquam Regibus subsuere, ut Resp. Venetorum, vel concessione regis in libertatem pervenere, ut civitates olim Lombardiæ per pacem Constantiensem, jure gentium satis fundatum habeant statum. Nec quisquam obijciat, armis quoque & bello queri posse imperia de jure gentium; nam ut taceam, id regulariter non licere subditis contra Reges vel Principes suos, sufficiat, quòd possessione Imperii vi expulso Regi vel Principi, jure gentium Regnum suum vel Principatum armis repetendi non sit interdita facultas; sic Tarquinius, quamquam infelici successu, id olim tenta-

tavere contra Romanos; felicitus nostrâ ætate Magnæ Britaniæ Rex, qui, meritis annuente fortunâ, in regnum restitutus fuit; nec est ejus rei alia ratio, quàm quæ in regnis & principibus obtinet converso Reip. statu in Monarchiam. Potuit sanè Julius

- II Cæsar post victoriam pharsalicam dominari Romæ, sed de facto, non de jure; tunc verò etiam de jure ac irrevocabiliter, ubi populus in ejus dominationem consensit, cur? Quia populus jus, quod penes se erat, ex consensu transtulit in Principem; A pari & ex converso Rex expulsus vi atq; armis è finibus regni, possessionem quidè imperii amisit, non ilicò jus, aut certè non irrevocabiliter, nisi medio tempore consenserit, cum verò prorsus amittit, cum in ordines vel subditos rebelles jus summi imperii consensu transfert, quo casu ex isto regno facta intelligi debet & jure gentium fundata Respublica. Ex his autem sequitur (1) cautius esse, ut imperium armis obtentum, etiam pactionibus constabiliatur, exemplo Cantonum Helvetiæ; ceu constat ex *Instr. pac. Cæsareo Suec. art. 6. & Cæsareo Gall. §. 61.* eodem modo & Batavi post diutinam supremæ libertatis vel quasi possessionè jam superiori seculo partam maluerunt Phil. IV. Hisp. Regi tempore, pactione præter potentiam statum firmare, Sequitur (2) quòd aliud sit Remp. esse jure gentium liberam, aliud eandem esse in quasi possessione libertatis, nã ex quo in gentium tractatibus publicis admittitur, ad pacificationes, fœdera
- 12
- 13

& similia negotia, verè dicere possumus, eam frui possessione vel quasi plenæ libertatis, non tamen statim eam jure gentium esse liberam, quia fieri potest, ut contra Regem vel Principem ex non justâ causâ in libertatem sese vindicaverit, sine cujus consensu & abdicatione superioris domini, jus libertatis independentis consequi non potest, ut prius dictum. Quæritur autem quid dicendum, si 14 semel cum Rege vel Principe suo Resp. nova pacem fecerit, an adhuc possit postea vi & armis ad subjectionem compelli? Et interesse crediderim, an expressè conventum sit cum Rege vel Principe, ne is imperium repetat armis, quò casu standum utique conventioni; principem enim ex suâ conventionem etiam cum subditis inicit obligari certum est; atque adeò per arbitros controversia sopienda erit. An verò hac de re nihil conventum fuerit, quâ specie identidem defendi posse videtur, per pacificationem Regis aut Principis cum subditis rebellibus, qui libertatem usurpant tacitè remissum esse jus repetendi imperii per bellum. Quoniam enim causa belli præcipua fuit, ut præsupponimus, imperii Principalis aut regii excusio, hæc sanè per pacem remota videtur, quippe cum ex infra dicendis præcipuus effectus sit pacis, cessatio hostilitatum, in promptu autem semper erit causa novi belli; si integrum maneat Regi vel Principi jus suum armis repetere. Verùm hæc non obstantibus probabilius arbitror, per pacificationem simplicem jus

15

just. regni aut principatûs non remis-
 sum esse; neque exinde Rempubli-
 cam hujusmodi novam firmo statu
 niti; Causa enim hostilitatis per pa-
 cificationem adempta censetur inter
 Reges, Principes & republ. verè li-
 beras, non quando Rex paciscitur
 cum subditis rebellibus, qui semper
 etiam post pacificationem lædunt,
 Regem detrectando obsequium. Er-
 gò ex novâ detrectatione oritur nova
 causa belli, præsertim si subditi vel
 ordines rebelles non paterentur im-
 perii controversiam à mediatoribus
 vel arbitris justâ ratione decidi. Certè
 ita frustraneum foret jus regni post
 pacificationem reliquum, si non da-
 16 retur Regi potestas vindicationis con-
 tra subditos refractarios; & cum ex
 mente Doctorum reservata in signum
 supremæ potestatis, non nisi expressâ
 concessione vel immemorialis tem-
 poris observantiâ, à Rege abdicativè
 transeant in alios, prout *sexus* osten-
 dit in c. *super quibusdam vers. prater ea extr.*
de verb. signif. ubi Panorm. n. 2. aliq;
Canonista hoc idem scribunt; quis æ-
 quum censeat totam supremam pote-
 statem non expressâ concessione Re-
 gis, sed conjecturâ tacitæ voluntatis
 ex pacificatione amitti? Quæritur ul-
 17 terius, an non pacificatio, quam ex-
 pulsus Rex facit cum subditis vel or-
 dinibus rebellibus, tribuat saltem ri-
 tulum tractu temporis præscriben-
 dæ libertatis; Quod quidem mihi ve-
 rius videtur, nisi fortè Rex jus suum
 in tractatu pacis sibi per omnia refer-
 vaverit: Pacificatio enim ista, etsi non
 jus supremi imperii, saltem ejus pos-

sessionem vel quasi obfirmare videtur,
 atque à vitio violentiæ purgare; pro-
 ut in suis terminis scribit Jctus in l. *vi*
facit §. 2. ff. quod vi aut clam. maxime si
 interim hi tales ordines vel subditi di-
 versis fortè occasionebus, Rege non
 contradicente, se pro liberâ Rep. ges-
 serint; tunc enim colligitur tacita
 Regis voluntas de non repetendo im-
 perio, ut tractu temporis procedat
 præscriptio libertatis. Quantum ve-
 18 rò tempus requiratur ad præscri-
 ptionem, jure gentium præcisè deter-
 minatum non est; id ipsum dicimus
 quod suprâ in præscribendo summo
 imperio regio, sc. præscriptionem pro-
 cedere, si tot actus adsint, ut devolutate
 Regis jus suum remittentis ac conce-
 dèris moraliter constare possit, quæ res
 non præcisè ex tractu temporis, sed
 & ex aliis consensûs remissorii indiciis
 atq; conjecturis prudenter dijudican-
 da est. Quid si Rex tempore præscri-
 ptionis currente repetat imperium?
 Interrupta videbitur quasi possessio
 libertatis Reip. Quid si peccet in le-
 ges fundamentales regni, aut deli-
 ctis se imperio indignum faciat? Hoc
 casu non opus esse arbitror ullâ præ-
 19 scriptione libertatis in populo; qui
 imperium Regis excusit, quia hic
 talis Rex non tantum possessionem,
 sed & jus imperii de jure gentium a-
 misit; ergò non est requirendus ejus
 consensus, si postea subditi vel cives
 vivere velint in formâ Reip. Quâ ta-
 men in re, ne impingamus, omninò
 præsupponere debemus apertam talis
 contraventionem legum fundamen-
 talium vel delictorum atrocissimorum

perpetrationem notoriam, cuius intuitu Rex jam non ut Rex considerari mereatur, sed resolutojure regni ut privatus; Hæc de constitutione Reip. ex transmutatione Principatus; pauca de juribus conservandi; ubi certum est Reip. jus armorum competere, ut se defendat contra vim externam. An verò & quatenus justè sibi præcavere possit contra cives, majoris est indaginis, præsertim isto casu, ubi civis aliquis non actu molitur hostilia, timendus tamen est propter potentiam; ubi justum videtur, sic ad mediocritatem redigere opes, ne possint erumpere in necem Reip. Idque ex principiis domini eminentis, cujus vigore privatorum domina cadunt publicis utilitatibus; & cùm quilibet civis obligetur, vel mortem oppetere pro salute Reip. quantò justius opes immodicas & communi libertati graves in publicum conferre hætenus debet, quatenus salutem Reip. pessumdare possent. Sin hæc conditio non placeat, justum erit, hujusmodi potentem civem, etiamsi alias nihil deliquerit, è numero civium excludere, quod genus exilii honesti olim Athenienses exercuerunt, sub nomine Ostracismi, quale remedium si in Italiâ quoque usitatum fuisset, fortè nec Romæ Julius Cæsar Monarchiam, nec Laurentius Medices Florentiæ, vel Franciscus Sfortia Mediolani dominatum affectare vel constabilire potuissent; Neque verò promiscuè contra cives potentes hoc remedium in actum deducendum

est, sed cum quodam rationis temperamento politico, sc. tempore & loco, quo prudentibus civibus ad clavum Reip. admotis commodissimum videbitur. Quæ quidem politica est quæstio, non nostri hujus argumenti, quo quærimus, quid Reip. liceat vel justum sit circa exercitium & conservationem imperii, respectu civium. In specie autem de eo quoque casu quæritur, quid obtineat, ubi civitas divisa est in duas partes, videlicet in patricios vel nobiles ac plebeios homines, quænam in negotiis publicis inter utramque partem controversis sit decidendi ratio? Testantur sæpius historiæ Romanæ, quanta olim fuerint in illâ Republicâ inter Senatum & plebem dissidia, quot turbæ, quot secessiones plebis à patribus. Verum cardo hujus nostræ quæstionis generaliter dependere videtur à formâ Reip. utrùm sit popularis vel Aristocratica, in illâ enim, populi major est potestas, atque adeò per factionem divisâ civitate, optimates non possunt, nisi ut cives considerari, qui cùm numero sint pauciores, potius utique erit judicium plebis; contrarium in formâ Aristocraticâ servandum erit; Quòd si mixtam ponamus Remp. ubi nec statuere queat populus reliquus sine optimatum consilio & assensu, nec hi sine plebe, manifestum est extra amicabilem compositionem non esse rationem decidendi salvâ eadem formâ Reip. Unde necessarium foret, aut quod melius est, amicabiliter rem componi, aut indeci-

sam

sem manere, aut per vim partem u-
nam mutatâ Rep. alteri cedere, sicut
etiam in Republicâ Romanâ plebis

rogationibus, plerumque Senatus
cessit: sed hæc de nostro capite.

C A P. XI.

DE LEGIBUS IMPERIORUM
FUNDAMENTALIBUS.

S U M M A R I A.

*Num. 1. Leges fundamentales, qua & quomodo differant à legibus vul-
garibus. 2. Lex Fundamentalis ad conservandam Rempublicam ex
post facto supervenire potest. 3. Legum fundamentalium causa ef-
ficiens proxima qua sit? 4. Lex citra consensum conventionalem lata
quamvis Reipublica necessaria, non est propriè fundamentalis. 5.
& 6. Rex de plenitudine potestatis nequit tollere leges regni funda-
mentales. 7. leges fundamentales non subvertunt summam pote-
statem. 8. & 9. Grotiï distinctio perpenditur inter restrictionem
exercitii & juris ipsius in publicis actibus. 10. & 11. clausula an-
nullatoria actuum contra leges quid operetur in publicis. 12. usque
17. inclus. Necessitas an & quatenus permittat recedere à legibus
fundamentalibus. 18. relaxatio à juramento an sit necessaria pro-
pter neglectas leges in casu necessitatis. 19. & 20. Necessitatis casus
à lege expresse comprehensus non est à regulâ exceptus. 21. 22. 23. &
24. Leges fundamentales an & quatenus liceat non attendere pro-
pter publicam utilitatem? 25. & 26. legem mero arbitrio latam
potest Rex vel successor ejus quibuscunque Clausulis non obstanti-
bus revocare. 27. idem obtinet in statu Polyarchico. 28. usque 34.
Regi aut Principi leges fundamentales tollenti quatenus resistere
liceat.*

Proximum est, ut agamus de le-
gibus imperiorum fundamenta-
libus, quibus structura Reip. tan-
quam basi & fulcris innititur, ubi

ante omnia distinguere debemus has
tales leges à legibus vulgaribus. Quan-
quam enim omnis lex ad salutem
Reip. collimare debeat; non tamen

L 3 salus

salus Reip. vel forma à quolibet lege positivâ pendet, & quemadmodum in architectonicâ omnis pars ad ædificii perfectionem vel pulchritudinem refertur; soli tamen cardines, quibus ædificium superpositum continetur, fulcrâ ejus sunt: sic se habet in legibus Reipublicæ, De his igitur, quæ fundamentales sunt, hoc capite differendum; sunt verò leges fundamentales ipsæ illæ pactiones, quibus Respublica in formam Imperii coaluit. *conf. Dn. Passendorff. de jur. nat. & gent. lib. 7. c. 3. §. 1. in fin.* Neque hoc intelligendum arbitror præcisè de initio Reip. sed etiam si ex pôst facto lex aliqua feratur ad conservandam Remp. alioquin lapsuram, rectè fundamentalis dici poterit; cujus generis sunt, quas habemus in Imperio nostro leges fundamentales, Aurea Bulla, Constitutiones pacis prophane & religiose, instrumentum pacis Germanicæ, ac Cæsareæ Capitulationes, quæ omnes non inter initia Reip. Romano-Germanicæ, sed postea editæ ac promulgatæ fuerunt, quanquam utplurimum leges fundamentales superadditæ publico statui mutationem aliquam afferre solent. Ex his apparet (1) causam efficientem legum fundamentalium immediatam & proximam esse consensum eorum, qui imperant & parent; hi enim quodammodo inter se paciscuntur de ratione & modo exercendi imperii. Nec necessarium est, ut omnes cives vel subjecti paciscantur cum Rege hac in re, sed sufficit, si quidam ad quos ea res pertinet id faciant nomine o-

mnium uti in Imperio nostro serenissimi Electores per capitulationes Cæsareas. Verùm quod diximus procedit in legibus fundamentalibus imperanti propositis, per modum conditionis delati Imperii, non æquè in illis speciebus, quando Rex ad conservandum regnum vel Rempublicam constabiliendam durante regimine fert leges mero arbitrio; quia si penes hujusmodi legislatorem summa sit & absoluta potestas, poterit legem introducere imperio summè necessariam, absque consensu parentium ordinum ac subjectorum, quæ lex non est propriè fundamentalis, nisi secundùm quid, quatenus sc. ad finem conservationis Imperii collimat: forma enim ferendi per consensum & contractum diversa est. Apparet (2) non esse in arbitrio Regis tollerere leges fundamentales: sc. in quas consensit per modum contractûs cum ordinibus regni: ut si promiserit, sese conservaturam privilegia, non poterit postea ea tollere ex potestate regni vel ejus plenitudine, quia obligatio illa est juris gentium, à quâ non licet recedere Regi vel Principi. *Felin. in c. nonnulli vers. fallit quando extr. de refer. DD. in clem. pastoralis. de sent. & rejud. Aymon. Cray. in cons. 241. n. 20. Reim K. in terminis de reg. sec. & Eccles. clas. 3. cap. 12. n. 17. & 18. præ primis si promissio facta sit medio juramento, id quod hodiè multorum regnorum observatur consuetudine in obligandis per leges fundamentales Regibus. Hinc si Rex leges regni sui fundamentales violat, dici solet dignitatis suæ*

suæ homicida, præclare Theod. & Vas-
 lepi. Imp. in l. digna C. de ll. dignam vo-
 cem inquit majestate regnantis legibus
 alligatum se Principem profiteri, qui Im-
 peratores consequenter laudabili ex-
 emplo suam ab auctoritate juris pen-
 dere volunt auctoritatem. Colligi po-
 test (3) Leges fundamentales per se
 non subvertere naturam summæ po-
 testatis, unde hodiernum in terris Im-
 perii nostri summum jus est penes Im-
 peratorem, non obstantibus capitu-
 lationum legibus, ex his quæ scribit
 Grot. l. de jnr. bell. & pac. c. 3. §. 16.
 qui tamen ibid. fatendum ait, id ubi
 fit, h. e. ubi Princeps vel Rex circa
 rationem imperandi subditis vel or-
 dinibus aliquid promittit, arctius quo-
 dammodò reddi Imperium, sive ob-
 ligatio duntaxat cadat in exerciti-
 um actus, sive etiam directè in ipsam
 facultatem; quæ distinctio quam vim
 habeat in hac materiâ paululum ex-
 cutiamus; Itaque ubi in legibus fun-
 damentalibus constitutum est Regi
 vel Principi jus fas non esse hoc vel il-
 lud agere, obligatio cadit in ipsam
 facultatem, & tunc uti d. l. inquit
 Grotius, actus contrarius est ipso ju-
 re nullus sc. ex defectu potestatis in
 agente, v. g. si foedus est contractum à
 Rege solo, qui sine ordinum consen-
 su ex lege foedus pangere nequit, fo-
 edus hujusmodi non valet nec parit ob-
 ligationem juris gentium; est verò
 si lege conventionis Rex vel Princeps
 tantum promittit, se non contractu-
 ram foedus, nisi consentiant ordines,
 potestas foederis sine ordinum con-
 sensu peragendi adempta Regi vel

Principi non est, licet iis dissentien-
 tibus injustè exerceatur; ergò tunc
 foedus valebit, Rex tamen eò quòd
 fecerit contra promissa, tenebitur ad
 interesse Reip. vel ordinibus, quibus
 sese de non faciendo foedere obligavit.
 Sumamius aliud exemplum in R. I. de
 anno 1654. §. Diefer vnsere/ promit-
 tit Imperator se non concessurum mo-
 ratoria, & tamen si non concederet, salvo
 hoc recessu valeret moratorium ex ea-
 dem ratione, quia promissio isthæc in-
 tercludit tantum exercitium non jus
 moratorii. Ex quibus perspicuum est,
 quòd obligatio exclusiva facultatis
 imminuat jus imperii in publicis, non
 verò ea persequè quæ est exclusiva
 exercitii tantum; quanquam secun-
 dum quid, quatenus sc. Rex vel
 Princeps salvâ justitiâ, hunc vel illum
 actum ex conventionione exercere ne-
 quit, etiam obligatio ad exercitium
 relata, imperium restringat: & hoc
 sensu, non aliter admittimus Grotii
 assertionem. Notandum omninò est,
 quòd si promissio Regis de non facien-
 do annexam habet clausulam irritan-
 tem actus contraventionis, exinde
 afficiatur ipsa facultas agendi, v. g. si
 Rex promittit non facere foedus, non
 bellum movere &c. ac si fecerit, irri-
 tum illud fore atque inane, certè fo-
 edus ejusmodi vel bellum contra pro-
 missa factum propter hæc talia vel si-
 milia verba actum irritum declaran-
 tia, nullius erit momenti. Atqui in-
 stabit aliquis, idem quoque atten-
 dum fuisse demptâ illâ clausulâ per
 arg. text. l. non dubium. C. de ll. ubi sim-
 plex prohibitio legis idem operatur,

quod

11 quod clausula irritatoria contrario-
rum actuum; jam verò constat ex l.
pen. C. de don. int. vir. & ux. Principis
promissionem vel contractum valere
in vim legis, ergò ex se erit ejus vir-
tutis, ut actus contraventionis irri-
ter, contra præmissam Grotii senten-
tiam, neq; adèd indigebit clausula irri-
tante; Verùm responsio difficilis non
est, nam d. l. non dubiam, intelligen-
da venit, de actibus quoad substan-
tiam & jus ipsum prohibitis, hi ta-
les si de facto fiant, ipso jure non va-
lent, v. g. lex prohibet contrahere
nuptias impuberibus, ergò si de fa-
cto contrahantur ab impuberibus,
sunt nullius momenti, quamvis lex
prohibitiva non habeat clausulam ir-
ritantem, & idem in similibus. At a-
ctus, quos Rex in publicis promit-
tit, minimè quoad substantiam pro-
hibiti intelliguntur per se vi illius
promissionis, sicut nec si privatus pro-
mittit se non facturum, si contra fa-
ciat, id ipsum nullum statim est à sed
ob fractam alteri fidem, injustum.
Verius est igitur & cautius prædictum
discrimen admittere; ac in capitula-
tionibus Cæsareis non uno loco vi-
demus id genus clausulas irritationis
12 annexas. Quæritur autem hoc loco
an non saltem in casu summae neces-
sitatis permissum sit imperanti rece-
dere à legibus fundamentalibus. Sic
videri posset ex trito illo: *Sæpe Reip.
suprema lex est.* Quibus igitur in casu-
bus publica necessitas exposcit ali-
quo modo à legibus fundamentali-
bus deflectere, his etiam non obstrin-
gi imperantem harum legum nexi-

bus, meritò censendum est; etenim
omnia pacta omnesque stipulationes
intelligi debent, rebus ita stantibus.
l. cum quis sibi in pr. ff. de sol. & casus
emergentis necessitatis à regulis est
exceptus l. non exigimus §. 3. cum §. §. seq. 13
ff. si quis cau. jud. fist. l. sed est §. fin. ff. ex
quib. caus. maj. cum verosimile non sit,
voluisse paciscentes etiam eum casum
sub lege quamvis fundamentali
comprehendere, qui noceret Reip. à
mente autem convenientium rectior
sumitur interpretandi ratio arg. l. de
conventionibus ff. de verb. sign. Exemplum
ejus rei Doctores ponunt in Rege qui
per leges regni prohibetur alienare
bona domanialia, quod ipsum tamen
eidem volunt esse permissum in ca-
su summae necessitatis & vel in vitis
vasallia. *Bartol. in l. si quis. §. fin. ff. de
pign. subje. in l. §. m. 2. C. de nov. Eudor.
Gomes. in §. isem. Berrianen. 45. Inst. de ac-
t. in p. si id faceret pro bono pacis
publico, ex not. Barb. vol. 2. cons. 11. vol. 3.
vers. ad hoc respondet. Gabr. de jur. quos.
non null. conclus. §. l. m. §.* Sic certè in pa-
cificatione Germanicà Osnabrugensi
& Monasteriensi, ex his principiis op-
timè sustentantur honorum Imperii 14
Ecclesiasticorum secularisationes, ac
diversorum etiam secularium partium
quoad dominium directum, partim
quoad utile factæ translationes. Sed
has minùs dubie sunt propter con-
sensum ordinum Imperii, exemplum
aliud elegans supradictæ Capitulationis
Leopoldinæ art. 10. in materia fœde-
rum Imperii, quo loco nominatim
excipitur à regula universalis statu-
um consensus in fœderibus, casus pu-
blice

blicæ salutis & utilitatis, quippe in quo sufficiat Cæsareus consensus cum collegio Electorali, quanquam quid status cæteri ad hanc rem admonuerint, notum sit ex eorundem monitis ad *d. art. 10. conf. Spreng. in Jurispr. publ. p. 144.* de quâ re privatum iudicium hic merito suspendo; Aliqua tamen in thesi addenda, ac benè notanda sunt, (1) sc. ad hoc, ut casus necessitatis Reip. imminentis relevet Regem vel Principem ab observantiâ legum fundamentalium, debere necessitatem esse claram vel valdè evidentem; aliàs quilibet prætextus sufficere, ac propter illum leges fundamentales ludibrio haberi possent à malo Principe, quod dicendum non est, huc pertinet quod Doctores ajunt, in Principe resiliente à contractu suo non præsumi justam causam, nec simpliciter ejus assertioni hac in re standum, sed veritatem & justitiam aliunde probandam esse. *Felin. Dec. & alii in c. qua in Ecclesiarum extra de const. idem Dec. in conf. 602. n. 14. & seq. Cephal. con. 311. n. 77. Menoch. lib. 2. præf. 10. n. 32. & seq. ac præprimis n. 63.* non potest autem de necessitate melius constare, quàm ex facti evidentiâ, & notorietate publicâ; veluti si immineat provinciæ hostilis exercitus, si fames urgeat, si pestis grassetur; quin etiam si per probationes ex continenti demonstrari necessitas queat, adhuc idem dicendum videretur, cum hic casus etiam censeatur liquidus. (2) Requiritur ut probabiliter saltem appareat per recessum à lege fundamentali servatum iri Rempubl. Etiam si enim

alioquin patens sit ac notoria necessitas, si tamen constet, etiam recedendo à lege haud Reip. consultum fore, nec periculum inde averti, non liceret Regi vel Principi ob necessitatem etiam veram insuper habere leges fundamentales. Hæc duo enim, necessitas & publica salus conjuncta esse debent; necessitas quidem per modum causæ procatarticæ, publica vero salus per modum finis, ut Rex vel Princeps ad extremum devenire possit remedium neglectionis legum fundamentalium. Tale fuit Leonidæ & Spartanorum factum ad Thermopylas, qui pugnando mori potius voluerunt, quàm fugam capeffendo, quâ patriam tamen non liberassent à Persico periculo, leges violare. Ponamus alium casum, rem sc. esse cum hoste, qui pacta non sit servare solitus, eumque imminere Regni aut Principatûs finibus, certè tunc Rex vel Princeps lege prohibitus, aliquam partem Provinciæ, aut fortè pretiosa quædam coronæ bona pro obtinendâ pace, alienare non posset propter necessitatem, quia licet adsit necessitas, non tamen eo remedio procuraretur publica salus, quippe cujus intuitu præprimis fit licitum, quod in se & juxta leges fundamentales foret illicitum. *Dd. in l. qua propter ff. de reg. jur. Bald. in l. div. us sub fin. ff. de pet. her. Card. Tusch. tom. 5. concl. 2. n. 2. lit. U. Amajja ad l. 1. n. 13. C. ut nem. lit. in empr. spec. se excus.* Neque existimo, casu, quo Rex apertissimè servando Rempubl. recedit necessitatis intuitu à legibus, necessariam esse relaxatio-

M nem

nem à juramento, quod rex præstitit pro observantiâ legum fundamentali-um; quia sicut lex ipsa non obligat, ita nec juramentum tempore necessitatis, tanquam de quo casu pacificentes, qui legem fundamentalem condiderunt, verosimiliter non cogitaverint; atqui etiam jurata promissio non obligat in casu probabiliter haud præcogitato *l. si libertus ff. de oper. lib. Abb. panorm. in c. fin. vol. 2. extra de Eccles. adif. vel reper. ubi ponit exemplum in Episcopo, quod non obstante juramento de non alienando, possit inconsulto Romano Pontifice, alienare bona Ecclesiæ cathedralis, si immineat necessitas; refert & sequitur Cephal. conf. 451. n. 286. quæ res vel maximè procedet in terris Imperii nostri, ubi bona Ecclesiarum pretiosa, specialiter ex lege reservari debent, ad casus extremæ necessitatis, juxta Rec. Imp. de Anno 1542. §. über der Kirchen Kleinoder. Hoc amplius notandum est (3) ita demum Regi vel Principi ob necessitatem licitum esse legem aliquam fundamentalem in super habere, si casus necessitatis nominatim & expressè sub dispositione legis non fuerit comprehensus; quia videlicet exceptio casus necessitatis à regulâ legis, nititur præsumptâ mente conditorum vel pacificentium; at ubi expressa adest provisio legis casum necessitatis includens, hæc præsumptio cessat; quare tunc Rex vel Princeps allegatione necessitatis non poterit recedere à lege fundamentali. Exemplum ejus rei elegans habemus in consensu E-*

lectorali ad indicenda Comiticia Imperii necessario; hunc etenim Imperator ne quidem in casu necessitatis poterit omittere, propter expressam dispositionem *Cap. Ferd. III. Gloriosissimi Imperatoris art. 13. ibi, in jugelassenen/ nothdürftigen/ ohnverzüglichen und ohnvermeidlichen Fällen & Capitul. etiam invictissimi Imperatoris nostri art. 17.* Nec ea res sine ratione est, ut declaravi in collegio juris publici; etenim quodcunque negotium ferre nequit moram consensûs Electoralis, multò minùs videtur ferre posse moram Comitiorum, atque aded nulla exceptio necessitatis vel periculi ex morâ faciendâ erit à regulâ; idemque obtinebit in aliis casibus necessitatis à lege expressis, & sub regulâ comprehensis. Quæritur verò quid de casu publicæ utilitatis sentiendum, an similiter exceptus sit à strictiore legum fundamentalium observantiâ? Quod puto parcè affirmandum, nec nisi eo casu, quo publica utilitas evidens sit, nec fortè majus Reip. damnum inde metuendum. e.g. Si Rex ex legibus regiis prohibeatur alienare partes regni, & per tractatus majora bona ad perpetuam regni incorporationem acquirendi copia detur, poterit perfectò legem regiam in super habere, & minorem fortè Provinciam alienare, ut majorem sibi & regno suo acquirat. Neque certè est alia legum fundamentaliū intentio, quàm ut Rex nihil diminuat ex bonis regni; sed qui plus acquirit regno quàm alienat, in effectu utique nihil diminuere videtur, *arg. pr. Just. de auct. tut. junct.*

junct. l. sed etsi S. consuluit. vers. planè ff. de pet. her. atque sic suo modo considerant Socin. Jun. vol. 3. cons. 60. n. 53. & ex eo Aym. Crav. cons. 894. n. 2. ubi loquuntur in specie concessionis feudalis, quâ imperium auctum sit novis vasallis, multò magis ergò idem dicemus, si auferantur novis & majoribus bonis pro concessione minorum, ut tunc alienatio sit licita tanquam

23 *magis proficua regno. Aliud verò obtineret eo casu, quo fortè majus periculum belli, cum majoribus bonis regno attraheretur, tunc enim meritò standum foret regulæ de prohibitâ alienatione bonorum coronæ; utpote casu utilitatis publicæ existente dubio Meritò autem distinguimus quodammodò casus publicæ necessitatis & utilitatis; quamvis enim necessitas publica includat publicam utilitatem, positam in damno avertendo, non tamen contrâ omnis publica utilitas includit etiam necessitatem; cum quædam absque imminente periculo præcisè tendat ad lucrum*

24 *Reip. ut in casu præmissio. Planè illud quod de necessitate dictum est, etiam in publicâ utilitate obtinebit, ut nimirum si alienationes bonorum Imperii etiam in casu publicæ utilitatis nominatim prohibitæ sint, tunc imperantes ex eâ causâ, quantumvis evidenti alienare nequeant. His duabus rectè addenda est tertia exceptio, ut sc. Rex vel Princeps transgredi possit leges fundamentales, quoad præjudicium suum in capitulis fortè peculiare ipsius commodum concernentibus, non verò in præjudicium*

ordinum Regni aut Principatus; & est ratio, quia potest juri & favori suo, quilibet renunciare, juxta vulgatam regulam; quantò magis Rex vel Princeps, modò tamen aliàs non proberetur, dolo inductus vel circumventus. Quæro insuper, quid dicendum de lege secundum quid fundamentali, quam Rex vel Princeps absoluit condidit mero jure potestatis absque consensu ordinum vel populû subjecti? Resp. hanc talem legem utcunque clausulis prægnantissimis, veluti clausulâ juratoriâ, de nunquam revocando & similibus munitam, semper mutari iterum posse vel abrogari à Rege vel Principe, si is mutatâ voluntate contrariam tulerit legem, probo; quia absoluta potestas legislativa adhuc manet penes talem Regem aut Principem; cum jure gentium non amittat summum Imperium, nisi in alium transferat vel sponcione aut conventionione, ut ex supra deductis apparuit, vel jure victoriæ, quâ de re infra; sed per simplicem constitutionem ejusmodi clausulis firmatam, citra pactum nec ordinibus vel subditis est jus quæsitum ferendæ legis, nec Regi aut Principi ademptum vel restrictum; ergò cum potuerit ferre ex hac potestate eam legem, poterit quoque ex eadem, rursus tollere. Atque huc pertinet, 26 quod inquirunt Doctores: non posse Principem sibi talem legem dicere, à quâ ei recedere non liceat, ut voluere *Alex. Imol. vol. 6. cons. III. vel. 4. vers. voluit Paul. de Castro. cons. 102. c. ol. fin. Crav. cons. 126. n. 4. & 5. idque est verum, non*

tantum de ipso Principe, sed & de successore ejus, prout expressit Innocentius III. Pontifex in c. *innotuit*, ibique tradiderunt *Panormit. Inol. & Baldu extra de elect.* Fortius ergo ligat Principem, lex conventionis aut contractus, quam lex mere positiva, & ex absolutâ potestate introducta, quamvis de magnis & arduis rebus Imperii. Unde cautela est, ut si proceres volunt successorum regni efficacius obstringere ad observantiam legis positivæ antecessoris, ut specialibus id faciant pactis, sub quibus ipsi deferatur regia successio; id quod sanè in regnis Electivis est magis expeditum; in successivis enim jus regni eo modo devolvitur, quo fuit penes antecessores, ac proinde novus Rex pactis ejusmodi obstringi non potest invitus, h. e. sub conditione resolutivâ juris regni. Quin imò hoc idem, quod diximus, obtinet etiam in statu Polyarchico; ut nimirum lex ex mero Senatûs aut Populi, penes quem ea potestas est, imperio lata, contrariâ voluntate legislatoriâ iterum possit abrogari, quamvis interesse summum Imperii concernat. Sic populus Romanus antiquam de regno Imperio excluso legem, correxit lege regiâ, quæ fundamentum fuit Principatûs novi. Sic ante paucos ordines Generales confederati Belgii sustulerunt perpetuum edictum. Variant enim Imperiorum & Respublicarum tempora ac circumstantiæ; unde publicæ leges ad exercitium potestatis pertinentes, sæpe numero mutationem subeunt. Probè

tamen distinguere debemus, an potestas tali casu in alterum transferatur; an verò maneat penes priores imperantes; quia illâ specie, si alter ille suscipiat delatum sibi ex lege jus, vel expressum vel saltem tacitum, eâ in re pactum subest, unde postea lex ista mutari non potest; sicut quidem populus Romanus legem regiam de potestate Cæsarum, mutare amplius non potuisset; aut certè non nudâ illâ voluntate, ex quo in Principem à populo privativè transit summa Reip. Romanæ potestas; sed posteriore casu ex antea dictis diversum jus est. Tandem quærimus: an & 28 quatenus resistere liceat Regi aut Principi leges fundamentales tollenti? Hæc quæstio sanè in utramque partem disputari potest, suasque experitur difficultates: nam si simpliciter negamus, tali casu licere Regi vel Principi, quo tandem remedio consultum erit bonis ordinibus, vel populis contra malos Reges aut Principes, ut leges fundamentales in effectu factæ rectæ maneant? sin affirmamus indistinctè, quânam ratione tuti esse poterunt boni Principes & Reges adversus ordines vel subditos rebelles, qui semper aliquo violatarum legum prætextu insultabunt Majestati Regiæ, resque novas molientur? Enimverò hæc difficultates magis in facto consistunt, quam in jure, quia nec boni Reges vel Principes leges sui statûs violant, nec boni ordines prætextu illo falso, reluctantur Regibus suis vel Principibus; eatenus igitur Politica magis est quæstio,

fctio, quatenus imperium ita providè
 attemperetur, ne Rex transgressor le-
 gum sub imagine boni Principis no-
 cere possit: subjectorum privilegiis;
 néve hi aliquo tali conamine falso
 detrectare ex facili queant Regis ob-
 sequium. Ast verò hic eam pruden-
 tiam politicis relinquimus, ac de jure
 gentium sumus solliciti, posito nimi-
 rum, Regem subvertere leges funda-
 mentales, an tunc liceat ordinibus
 regni aut subditis regium obsequium
 detrectare, & se contra Regem vi u-
 rentem armis defendere: Ut certa ab
 incertis secernamus, nullus dubito, si
 de legibus secundùm quid funda-
 mentalibus, sc. ex merâ potestate ci-
 tra pactum conditis, sermo sit, quin
 tunc non liceat subjectis refragari re-
 gio imperio; vel hac solâ ratione, quia
 talis Rex pro arbitrio id genus leges
 tollere potest, ut priùs dictum; quâ
 in re cùm jure suo utatur, nemini fa-
 cit injuriam, inprimis talem, quæ re-
 bellionem subditorum excusare pos-
 sit. Verùm leges fundamentales magis
 propriè ita dictas, h. e. pacto vel
 conventione Regis cum ordinibus re-
 gni aut populo subnixas, si violari
 contingat, res majoris esse videtur
 indaginis. Ego breviter existimo, si
 quid hac in re legibus regni provisum
 sit, ut illud emergente casu observe-
 tur: sin nihil specialiter provisum, sed
 ex mero jure gentium responden-
 dum sit, tum arbitror affirmari posse
 quæstionem, non tamen nisi sequen-
 tia hæc concurrant. 1. Contractio-
 nis legum fundamentalium notorietas.
 2. magnum interesse ordinum vel

populi ex capitulis violatis. 3. de-
 sperata emendatio Regis. 4. senten-
 tia declaratoria amissi imperii; quæ
 requisita in depositione Wenceslai
 olim observata sunt, & superiori
 seculo Batavorum ordines in senten-
 tiâ suâ declaratoriâ contra Philip-
 pum secundum Hispaniæ Regem, ea-
 dem ferè expresserunt apud *Metteran-*
im zehenden Buch der Niderländischen
Historien. p. 534. & 535. Primum ve-
 rò requisitum jure gentium necessa-
 rium arbitror; nam si privatus ne-
 quit jure suo privari ex facto dubio,
 multò minùs Rex. Hinc nullo jure
 Cronwelliana factio defendi poterit,³²
 dum ex inculpatione criminum &
 violationis legum falsâ, certè non
 evidenti vel probatâ, & regno ex-
 spoliavit Carolum Stuardum Magnæ
 Britanniæ Regem & neci dedit. De-
 bet porrò subservari insigne interesse
 ordinum vel populi, veluti, si religio,
 libertas, privilegia à Rege de facto
 violentur contra leges regni; nam
 cùm leges fundamentales plerumq;
 complecti soleant varia capita, quo-
 rum alia magis, alia minùs ardua
 sunt, non malè utique in re tantâ de-
 siderabitur summum, quod dixi in-
 teresse, ne ob quamlibet statim trans-
 gressionem capituli forsan minùs
 ponderosi ad extremum remedium
 excutiendi regii imperii, quod ma-
 gnos motus in genere humano exci-
 tare solet, deveniendum sit. Accedat³³
 3. desperata emendatio, nam si non
 permissum est bellum inchoare, ubi
 spontaneam satisfactionē sperare li-
 cèt, quantò minùs erit justum, ordines

regni vel subditos si non prius omnes gradus cōpositionis & remotionis gravaminum incassum pertentaverint, Regi vel Principi denegare obsequium? Denique etiam melior certè tior est opinio, quæ declaratoriam amissi imperii contraventione legum fundamentalium exigit sententiam. Si enim in privatorum criminibus etsi regulariter sententiã salutem declarante opus est *l. ejus qui & ibi Bart. ff. de jur. fisc. c. fin. de her. 6. ubi Dd.* si magistratus quondam Romani non dixerunt causam ante abdicationem potestatis, multò magis hoc idem dictante rectè ratione est

observandum in Regibus, quibus talis objicitur legum fundamentalium transgressio; quo casu demum, cum à populo vel ordinibus nomine populi, penes quos ea res est, Imperii jus ex justà causà ac ritè abjudicatum fuerit, Rex erit ut privatus considerandus; nec antè homagium obligabit subjectos, quibus cum ille fidem non servaverit violando conditiones delati regni, non est ut de jure petat sub vinculo implementi harum conditionum promissa obsequia: sed de nostro capite hæc breviter.

C A P. XII.

DE MAGISTRATIBUS, PRÆMIIS

ET POENIS.

S U M M A R I A.

Num. 1. & 2. Legum & Magistratum in republicâ necessitas. 3. 4. & 5. Magistratum & jus dicentium virtutes quales esse debeant? 6. femina an jure gentium ad magistratus admittenda. 7. magistratus officium in exercitio justitiæ quale? 8. 9. & 10. Magistratum virtutes declarantur. 11. Magistratus officia togata vel sagata, quæ conjungi possunt. 12. & 13. Principes Imperii num sint veri magistratus. 14. Principes Imperii Imperatorem recognoscunt eiq; devincti sunt jure jurando. 15. & 16. Magistratus omnis propriè dictus recognoscit superiorem. 17. 18. & 19. Magistratum alii majoris alii minores. 20. Magistratus ex virtute, præ nobilitate generis eligendi. 21. Magistratum officia non debent esse venalia. 22. Magistratum officii adhibendi non sunt, qui se immerunt. 23. & 24. Patria ad officia vocanti parendum & quando secus.

secus. 25. Viri contemplativis studiis dediti num ad honores & officia publica aspirare debeant & num admitti? 26. Magistratus committendi ad eam rem maturis per atatem. 27. & 28. Magistratus supplicantium precibus auxilio sit. 29. iure gentium non dantur casus pro amico. 30. Magistratus vitio creati aut falsi gesta, an valeant. 31. Legis Juliae repetundarum aequitas. & 32. ac 33. 34. usque 40. Magistratus officium, quibus modis finiatur. 41. pramia bene meritis decernuntur juxta proportionem geometricam. 42. Scipionis Africani prudens & liberale factum in expugnatione Carthaginis nova. 43. Ducum erga milites munificentia commendabilis. 44. & 45. Quae pramia dari soleant? 46. Remissio poenarum interdum pramii loco est. 47. & 48. pramia togatis etiam viris ex merito cedunt & qualia. 49. usque 61. Poena num ex regalis justitiae commutativa infligantur, distinctè explicatur. 62. poenarum interpretatio in dubio fieri debet in mitiorem partem. 63. Poenam legitimam minorem num magistratus dicere possit? 64. poena arbitraria regulariter non extenduntur ad mortem, & quid si plura delicta concurrant?

Imperia non tantum legibus fundamentalibus, de quibus jam diximus, nituntur, sed alias quoque requirunt salubriores leges pro reddenda justitia, quarum exigitur non provida solum conceptio & promulgatio, sed imprimis etiam sanctissima observantia; hinc Creon meliorem ejus civitatis statum esse differit, quae vel deterioribus legibus constantur utitur, quam quae bonis legibus instructa, easdem negligit, *apud Thucyd. lib. 3. histor.* Quae cum ita sint, magistratibus opus est, qui bonas leges curae suae ducant, parum si quidem esset jurare condere, nisi qui ea tueatur, existat, *ait Joh. VIII. Pontifex in extrav. comm. de jud.* At verò ipsos solos, qui populis cum summâ potestate praesunt, pro

negotiorum multitudine huic muneri non sufficere palam est, & expertus Moyses in historia sacra *Exod. 18.* cujus exemplum & prudentissimum à Jethro socero suggestum consilium, reges & principes adhuc per orbem terrarum imitari cernimus, ut ipsi quidem publica negotia magis ardua sibi reservent, reliqua praesertim munera justitiae aliis committant. Neque id solum *d. l.* sed & virtutes expressae, quae magistratum deceant, tres nimirum, justitia, pietas, veracitas; quibus ibidem additum avaritiae odium, non quasi specialis sit & distincta virtus, qui enim justus est, avaritiam odit, sed ut significetur, quantum publicè intersit, munera justitiae haud committere hominibus avaris & im-

pro-

probis, qui metu Dei ac justitiæ veracitatisque studiis neglectis, eadem quavis occasione haberent venalia. Præter hæc verò virtutes indubium est requiri prudentiam juris reddendi, sine quâ magistratus vel iudex velut *καὶ φων πρὸς πάντων* omnia approbare vel improbare ad genium assessorum reapse cogitur; quo intuitu vel Romanæ gentis mores circa magistratus, meritam censuram vix effugiunt, quod sæpiusculè assumpti fuerint ad præturam viri juris dicendi minùs periti, quibus propterea in dubiis causis mos fuit consulendi jurisperitos. Pulchra insuper de magistratus officio notanda regula est, *ex l. observandum 19. ff. de offic. præf. sc. jus reddentem, nec nimis facilem esse debere nec valdè morosum, nec severum nimis ac difficilem aditu, nec lachrymis supplicantium propensum, sed virum verè bonum & omnibus casibus à virtutis tramite immobilem.* Cætera quæ fortè originem familiamve judicis concernunt, aut honestatem natalium, & similia, juris sunt constituti, non gentium, & si verum fateri volumus, jure gentium nulla stringens ratio reddi potest, cur illegitimè nati, si sint ingeniosi ac virtuosii prorsus incapaces esse debeant majorum dignitatum, honorum & officiorum. De eo ulterior quæstio institui potest, an fœminæ jure gentium ad magistratus vel publicam administrationem admittendæ sint? Mihi negativa verior videtur, naturâ enim fœminæ fallaces sunt, & judicii minùs constantis, adeoque meritò à publicis negotiis atque officiis arcendæ,

quod & leges civiles volunt gentiumque moribus convenit, ut propterea allegans contrariam consuetudinem audiendus non sit, nisi probet. Magistratus officium cum latissimum sit, juxta *Vipian. in l. 1. ff. de jurisd. summa* 7 tim absolvitur in his quæ sunt voluntariæ, quæque contentiosæ jurisdictionis. *d. l. 1.* sive igitur aliqua incidant inter partes volentes, sive inter judicio disceptantes, magistratui incumbit decernere. Proinde si alimenta decerni postulentur, si bonorum possessio petatur, pupilli aliive tutoribus aut curatoribus indigeant, si alimenta determinanda, prolium uniones confirmandæ, inventaria facienda, donationes, testamenta insinuanda &c. magistratus suis partibus fungi debet; maximè in alimentorum causis celeriter, ne alimentario interim fame pereundum sit. Sic & in actibus contentiosæ jurisdictionis, litis contestatione, testium examinationibus, instrumentorum transumptione, causæ decisione &c. qui iuridico præ est, munus suum observabit; de justitiâ hæc paucis. Quæ verò ratio, cur magistratus debeat esse pius? Nempe quia sine metu divini numinis majus est seductionis & corruptionis periculum: unde *Josaphat Rex Judæ. 2. Paralip. 19.* in primis iudicibus suis commendat timorem *Jehovæ.* 8 Veracitatis etiam studium idèd necessarium est, quod homines ventoris aliud facile decernerent, quàm sanctissima juris præcepta exigunt. Odium avaritiæ per se quidem ex præmissis virtutibus à munere

ma-

magistratus excluditur, cum nequeat esse homo verè justus, pius, verax, qui sit avarus; interim ex speciali illo avaritiæ interdicto cernere licet, quàm contrarietur pecuniæ per fas per nefas corradendæ studium justitiæ. Etenim homines avari, an per fas vel nefas aliquid acquirant, parum curæ habent; quapropter etiam jure inhabiles censendi sunt ad munera justitiæ.

9 Quò pertinet, quodd alibi ab Apostolo avaritia specie idolariæ fuerit insignita; quæ vel sola ratio efficit, ne avari ad officia magistratum publica debeant promoveri. Multò igitur minùs, qui fovent atheismum, cum in his nulla sit pietas, & omnis divini numinis metus exfulet; magis potuere qui plures Deos vel olim in gentilitate adstruxere, vel hodiè fortè (quanquam id rariùs) in partibus quibusdam infidelium, idem credunt, hoc errore non obstante, ad magistratus admitti; quando satius est vel errore plurium deorum, affectibus imperare, quàm sine omni numinis metu quidvis appetere & justitiam habere venalem. Præter hæc verò virtutes sine dubio in magistratu requiruntur prudentia politica & rerum agendarum industria, ut munere suo in arduis Reip. negotiis dextrè fungi possit; quæ munera cum sint duplicis generis, togata & sagata, fit ut magistratum cura vel ad pacis otia & jurisdictionem inter cives exercendam, vel ad directionem militiæ referantur; quæ qui dem olim Romæ consulum fuit, cum ordinariam jurisdictionem circa administrationem ju-

stitiæ prætores haberent teste *Pomponio in l. 2. ff. de orig. jur.* Planè utrumque hoc munus interdum conjungitur, ut provincia aliqua committitur uni eidemque cum curâ & militiæ gubernandæ & juris reddendi inter cives. Exemplo esse possunt Duces, quos & curam exercitus quondam habuisse, & juri dicundo præpositos fuisse constat *ex l. fin. C. de. off. mil. jud. jur. Ita l. si. quando C. de app.* Quod dici posse videtur inspectâ juris feudalibus dispositione. 2. F. 10. ubi Dux esse dicitur qui de ducatu est investitus, Marchio qui de marchia, Comes qui de comitatu; è quibus certè Duces ac Marchiones, priusquam officia hæc facta essent hæreditaria, non tantùm justitiæ sed & militiæ numeribus functos fuisse verosimile est; sicut hodiernum solent regii præfecti apud Hispanos, aliaq; nationes. De Germanis Principibus quæri solet, an magistratus nomine veniant? In negativam propendet *Arniseus de stat. Imp. Germ. c. 6. sect. 5. n. 124.* quod hodiè officia regaliû dignitatum in Germaniâ sint hæreditaria. *conf. Borckels. de regal. n. 37. in fin.* Videmus tamen in imperii recessibus non uno loco, status etiam Imperii venire nomine magistratum; plurimum instar sit recessus Imperii *de anno 1654. S. wann sich auch / ubi vocabulum Germanicum Obrigkeit / comparatione aliorum judicum sine dubio tribuitur Imperii ordinibus, ibi: So soll gegen der schuldhaften Obrigkeit so wohl als deren geordneten unterrichteter Bestrafung fürgenommen werden.* Verùm ab Arnisei sententiâ temerè

recedendum non est, dicendumque vocabulum *Obrigreit* / distingui à voce magistratus in propria significatione, quæ sc. denotat merum publicum officium à superiori potestate commissum, quanquam *ὁ πλάσι* magistratus omnes dicendi sint, quicunque partem aliquam potestatis publicæ, sive ab universo Imperio, sive Cæsare, Principibus, & reliquis proceribus Imperii, item nobilibus, civitatibus tam directe quàm indirectè Imperio subiectis, jure ordinario exercendum acceperunt juxta *Daurm. de jurisd. Imp. Rom. Germ. lib. 1. c. 26. n. 2.*

14 Hinc cum negatur Principes Imperii esse magistratus in præmissâ strictiore significatione, minimè negatur fidelitas erga Imperatorem, vel quòd eundem recognoscant superiorem; sed saltem asseritur quòd non sint officiales, qui in juribus suis publicis à superioris nutu & arbitrio planè pendeant. Sed hæc per discursum adjecimus propriè ad jus publicum Germaniæ pertinentia; gentium etenim juribus specialis Principum nostrorum conditio, etsi minimè repugnet, hæud tamen inde originem trahit, sed vel ex constituto vel fendorum moribus.

15 In summâ hoc dicendum, magistratum omnem, quantæcunque sit potestatis, alium habere superiorem; quamvis sint potestates quæ jure suo conditionem magistratuum excedentes, interdum nomine illo vocentur. Veritatem autem regulæ cernimus vel in exemplo dictatorum Romanorum, qui cum summum in antiquâ Rep. gesserint magistratum, subfuere ta-

men populo, ut in Principatu præfati prætorio principi: nec igitur privilegia inferunt magistratûs independantiam; non erat fas olim à dictatore provocare; & tamen Fabius senex in causâ filii, qui injussu dictatoris Papirii contra Samnites prosperè pugnaverat, & hinc de capite periclitabatur, cum inexorabilis videretur Papirius, 16 ad populum provocavit eleganti oratione; *quandoquidem*, inquit, *apud te nec auctoritas Senatus, nec ætas mea, cui orbitatem paras, nec virtus nobilitasq. magistris equitum à te ipso nominati valet, nec preces, quæ sæpè hostem mitigavère, quæ Deorum iras placant, tribunus plebis appello: & provo ad populum, enimq. tibi fugienti exercitus tui fugienti Senatus judicium, judicem fero, qui certè unus plus, quàm tua dictatura potest polletq. &c.* Liv. lib. 8. *hystor.* Cæterum alios magistratus majores, minores 17 alios esse debere, non tantum locus Biblicus apud Moysen paulò antè allegatus suadet, sed & ratio: quia sc. diversa inveniuntur negotia publica, diversi etiam homines, qui ea gerunt, unde alius ad majora, ad minora alius aptus invenitur. Elegans exemplum in Lucio Minutio Consule, quem obsidione Æquorum ereptum Quintius Cincinnatus dictator sic alloquitur: *Tu L. Minuti, donec consularem animum incipias habere, legatus bis legionibus præeris; cui dictatoris jussui non succensuit sed paruit consul; ecce veterum & benè consulendi & majoribus obsequendi studium, quod olim tanti fastigii consul habuit, hodiè vix minimæ conditionis homines: & in T. Otacilio alerum, sui creato consuli, nemo*

18 nemo magis obstitit, quàm affinis Q. Fabius maximus, veritus, ne & Reip. saevo belli punici secundi tempore, & designato consuli, in nervum erumpat consulatus. Pulchra sunt perorantis ad populum Romanum verba; Otacilius, ait, *fororis mea filiam uxorem atq. ex eâ liberos habet; ceterùm non ea vestra in me majoresq. meos merita sunt, ut non potiorem privatis necessitudinibus Remp. habeam; & paulò post; in minore re ex-*

19 *perti T. Otacilio operam tuam sumus, haud sanè, cur ad majora tibi fidamus, documentis quicquam dedisti: classem hoc anno, cui tu praesidisti, trium rerum causâ paravimus; ut Africa oram popularetur, ut tuta nobis Italiae litora essent, ante omnia, ne supplementum cum stipendio commeatuq. ab Carthagine Annibali transportaretur. Create consulem T. Otacilium; non dico, si omnia haec, sed si aliquid horum Reip. praesidit, sin autem te classem obtinente, etiam velut pacato mari qualibet Annibali tuta atq. integra ab demo venerunt, si ora Italia hoc anno infestior, quàm Africa fuit, quid dicere potes, cur te potissimum ducem Annibali hostem opponant? si consul esses, dictatorem dicendum exemplo majorum nostrorum censeremus; nec tu id indignari posses, aliquem in civitate Romanâ meliorem bello hosti quàm te: magis nullius interst quam tua T. Otacili, non imponi cervicibus tuis onus, sub quo con-*

20 *cidas &c. Utinam verò hæc talia etiam nostris temporibus observarentur, forsitan Respublica domi forsique melius gereretur. Nulla sanè major pestis est in publicis negotiis, quàm contemplari genus & necessitudines, posthabita virtute; quid enim vulgò homines sperent, quid in aliquo di-*

gnitatis gradu constituti, si videant virtuti obseptum iter, non suâ culpâ, sed minùs splendidâ majorum prospiâ; quod si veteres, teste lege Juliâ, ambitus tam solliciti fuere, ne corruptis suffragiis ad magistratus aliqui surreperent, quidni cavendum optandumque sit, ne à publicis potestatibus ad ejusmodi officia recipiantur indigni. Quocirca jure gentium minime probandi videntur mores quorundam imperiorum, quibus officia prostant venalia; nec enim mirum tunc videri debet, si empta officia ab emptoribus vicissim vendantur h. e. corruptè administrentur. In Alexandro VI. Pontifice, earum rerum insigne exemplum habemus, qui cùm malis artibus, corruptis sc. vel coëmptris Cardinalium suffragiis Pontificatum adeptus esset, ut Guicciardinus testatur lib. 1. *hisor.* Sacerdotia vicissim, officia & munera Ecclesiastica venalia habuit, unde versus investivi, quos ex Pontano refert *Dresser. in millen. sext.* sed vitioso metro:

*Vendis Alexander, sacramenta, altaria,
Christum,*

Emerat ille prius, vaudere jure potest.

Planè illi, qui sese ingerunt & quasi obrudunt publicis potestatibus per ambitionem, temerè assumendi non sunt, quin rectius meliusque magistratus committuntur invitis, quod legimus fecisse Alexandrum Severum Imperatorem apud *Lamprid.* in ejus vitâ *fol. 211.* quod non ita intelligendum, quasi ad extremum contumaces esse oporteat eos, quibus publica officia & magistratus deferuntur;

- tur; neque enim nobis solis nascimur, sed ortus nostri partem sibi patriam vindicare, partem parentes, partem amicos, rectè censuit *Plato in epist. 9. ad Archib. Tarent.* Vocante igitur te patriâ ipsâ ad Remp. gubernandam, impium esset non parere, ne aditum pravis hominibus relin-
 23 quas, prout ex *Plutarcho scribit Befold. lib. 2. polit. c. 3. §. 10.* Sic Cincinnatus dictaturam, Paulus Æmilius consulatum susceperunt, alii alia munera, quamvis inviti, quod non expeterent, mallentque curis publicis vacui esse. Idque locum inveniet, quamdiu spes superest, Rempublicam sublevatum iri consiliis, laboribus, virtute præstantium civium: alioquin his vitio verti non debet, si Reip. corruptæ, cujus vident desperatam curam esse, declinent officia, exemplo *Pomponii Attici apud Cornelium Nepotem, & Labeonis, qui oblatum ab Augusto consulatum recusavit.* Huc & pertinet exemplum *Arun-
 24 tuntii apud Tacitum in Principatu Tiberii, qui malle se in obscuro loco vivere, quam accusantium temeritati Romæ expositum Senatorem, professus est.* Sanè ipsius *Germanici quid fortunas vitamque abstulit, quam Tiberii patris & patris adoptivi machinationes consulatu & militiæ Asiaticæ præfecturâ fucum facientes?*
 25 De cætero non negamus, viros contemplativis studiis deditos, opinionem beatæ vitæ ex otio abjicere, & comuni hominum utilitati concedere debere secundum ea, quæ scribunt *Aristoteles 7. polit. c. 2. & 3. item
 Cicero 3. de orat. quomiam sc. vitæ munera non solis viventium commodis, sed universi generis humani. certè nationis, in quâ quisque nascitur data videntur, sanè hos tales etiam, si de peritiâ constiterit, rebus agendis admovendos propter fidelitatem nemo nisi imperitus judicaverit. Porro
 26 quia ut jam diximus magistratu futurum oportet esse huic negotio parem, optimè agitur, si non intemptivè aut immaturis annis id genus publicæ functiones committantur; vel maxime ided, quod ætas tenerior affectibus magis sit obnoxia, quos à magistratibus abesse valdè convenit, juxta *Callistratum in d. 1. observa. dum.* Quæ res tamen pro diverforum hominum ingeniis diversimodè judicanda; alii enim citius, alii tardius eâ sunt judicii maturitate ac præstantiâ, ut rebus gerendis possint præesse; sicut *Scipio Africanus ante annos consuetos ædilis factus, jam
 27 24. ætatis anno feliciter in Hispaniam duxit exercitum contra hostes. Præprimis etiam magistratus officio incumbit, ut non sit difficilis accessu, quâ ex re homines subjecti absterri possint. Elegans est in *Nev. 20. c. 9. locus, ubi Justinianus regulas præscribit Proconsuli Cappadociæ, quemadmodum se gerat in administratione publicâ; Juri dicundo, ait Justinianus, cum summa animi intentione & curâ incumbet, neque ut hætenus rusticanos homines sine injuriâ opprimi; aureum certè dictum, omniumque magistratuum cordibus quasi inscribendum, ne, ut hodie sæpè fit, desistant homines supplices pu-***

publico justitiæ auxilio; quo sine in regulis Romani juris legimus, non esse committendum singulis, quod publicè possit expediri per magistratus; & alibi vis compulsiva in urbe negatur, quod potuerit quis jus publicum invocare & adire aliquem potestate præditum, qui utiq; vim eum pati prohibuisset. *l. fin. in princ. ff. quod met. caus.* quæ cum non tantum sint positivis legibus conformia, sed quam maximè rationi naturali & gentium moribus; apparet satis magistratus eos juri gentium adversari, 29 qui secus fecerint. Denique ex quo magistratus bonos viros esse decet, & ab omni partium studio alienos esse oportet; quare nullos jure gentium admittimus casus pro amico. Hunc tu accipe gladium, ait Trajanus Imperator præfecto suo prætorio, pro me, dum videris, me justè agere, aliàs vel contra me stringito: digna tanto Imperatore vox, ut illa quæ refertur *in l. 4. C. de ll. quâ se Princeps Romanus legibus alligatum profitetur.* Et quid pulchrius apud Justinum est in Lycurgo Legislatore Lacedæmoniorum, quam eundem non magis legali prudentiâ, quam vitæ innocentia, populum ad observantiam legum invitavisse atque traxisse. Reliqua, quæ de magistratus officio adduci solent, veluti, ne diutiùs duret, ne homini provinciali committatur, & quæ similia sunt, ad præcepta magis pertinent politica. De gestis magistratus ex jure civili quæri solet, an valeant, si vitio creatus sit? Rectè sentiunt *Dd. valere ex l. Barbarius ff. de off. præ.* utique si Princeps vel popu-

lus, qui magistratum detulit, haud fuerit ignarus obstantis vitii, ut consideratur *in d. l. Barbarius, & in l. quidam ff. de re jud.* diversum foret, si quis titulum publicæ creationis mentiretur, ex *l. actiones 7. C. de numer.* Planè 31 in prohibendis donis vel pecuniis pro munere publico, justissima est lex Julia repetundarum, quæ vetat pro gestione officii magistratus quicquam accipere, & transgressoribus etiam severas pœnas præstituit. Volunt tamen vulgò, munuscula in esculentis & poculentis licitum esse accipere magistratui, ex *l. solent. §. 3. ff. de offic. procons.* quod jure gentium temperatè accipiendum est, & considerandum, num id genus oblationes consuetæ sint; item num magnæ aut parvæ? Ponamus magnam vim frumenti, vel plura vini plaustra donata fuisse magistratui, officii intuitu; quid justius est, quam hæc talia, specie esculentorum & poculentorum data, acquirenti extorquere, eundemque criminis repetundarum, vel barrataria, quam vocant, reum postulare? Fingamus per contrarium, 32 ejusmodi donativa fuisse modici valoris, non conveniet certè, condemnare reum, quia præsumptio corruptionis faciliùs cessat, sic fit ut ea res à prudenti arbitrio circumstantiarum pendeat. Interim in dubio generosius facit magistratus, si quæcunque munera non recipiat, ea præsertim quæ speciem corruptionis præ se ferre possunt; ne sc. Spartam conceditam turpi lucro prostituere videatur. Progrediamur nunc ad contraria vel 34 modos, quibus publica magistratum

officia jure gentium finiuntur; è quibus est (1) mors, fragilitatis rerum humanarum communis arbiter. Loquimur verò hic de magistratibus meris, quorum officia contemporanea sunt, spatio constituto, vel ad summum vitæ; etenim quibus in regnis vel Rebus publicis hæreditaria facta sunt, ut olim in Germaniâ, plus jure magistratûs simplicis, quæ ab arbitrio superiori pendet important, quâ de re paulò antè dictum. (2) Expirat magistratûs officium ex lapsu temporis, quando sc. potestas superior, tempus expressit gerendo officio, sive publicâ lege, sive speciali rescripto aut mandato; utrumque enim sufficit, quia magistratus secundum formam & tempus commissæ administrationis præcisè cogitur officio præesse, *arg. tit. Cod. de mand. princ. nov. 17. nov. 30. nov. 102. cum simil.* (3) Magistratûs officium ex superioris potestatis imperio finitur; quæ res dupliciter contingere potest, sive apice revocationis, & sine notâ gerentis: quod hodiernum videmus Hispaniarum Regi usitatum in revocandis gubernatoribus Provinciarum, idemq; modus etiam in aliis absolutis regnis vel imperiis procedit, in quibus liberè Rex disponit de magistratibus regni: sive specie privationis propter delictum, ut in imperiis restrictis, quando regia imperandi forma exerceri debet κατὰ νόμον, quâ ratione officium publicum adimi debet causâ ritè cognitâ, ne contra leges peccetur, vel jus suum alicui præter meritum auferatur. (4) Desinit magistra-

tus officium resignatione, nam quod in mandatis inter privatos obtinet, in publicis quoque locum sibi vindicat; ad mentem Labeonis, quem refert Paulus *in l. & quia ff. de jurisd.* idque etiam ratio dicitur; siquidem officii publici administrator, non ultra fidem obstructam teneri debet; ergò liberum erit susceptam Spartam resignare: utique si publica officia initio suscipiuntur sine præfinitione temporis; alioquin enim ad tempus usque conventum persistere deberet magistratus in officio. Sed & si tempore minùs opportuno illud resignaret, justa videtur exceptio à parte conferentis, ne præsidem vel magistratum tunc dimittere cogatur; cum nulla inter homines conventio trahi debeat ad dispendium alterutrius partis, ex casibus verosimiliter non præcogitatis. Atque hi modi finiendi magistratus locum habere possunt, republicâ vel imperio manente in suo statu. Cæterum ubi status mutatur publicus, ipso jure etiam videntur magistratus desinere, quia à supremo imperio omne jus potestatis accepere; quale quid accidit Macedonum præfectis debellato Persæ. Est verò harum rerum differentia; neque enim ex solâ captivitate imperantis, sed ex imperii occupatione, magistratuum publica potestas resolvitur; exemplo Francisci Primi Galliarum Regis, qui, ne sui tanquam mortui in regni administratione ratio haberetur, voluit: itaque regni Galliæ magistratus in suâ conditione remansere, etiam capto Rege, ut olim Præsides

&c

39 & magistratus Romani, capto à Perſis Valeriano Imperatore. Verùm quando non ab hoſte ſed à cive per ſpeciem tyrannidis imperium occupatur, quousque magistratus in officio priori maneat, quaeri poteſt? Manere reſpondemus donec removeantur, imò tunc etiam non juſ, ſed poſſeſſionem officii iisdem interverti à tyranno; certe donec in tyrannidem populus vel ordines conſenſerint: quòd ſi contingat tyrannum interfici aut poteſtate dejici, quoscuſque ad publica officia aſſumpſit, verius eſt hoc ipſo poteſtate ſua excidere, cùm juſ nullum habuerint niſi à tyranno jure deſtituto. 40 Multa fuit apud Romanum Senatum, interfecto Julio Cæſare, diſputatio de actis geſtiſque illius, de qua materiã non ſemel Cicero in Philippiſis agit; ubi reſcindenda placuit acta geſtaque illius, ut jure ipſo valuiſſe videantur etiam poſt mortem; verùm ibi ſpecialis cauſa ſuberat, quod populus & Senatus, ceu ex fragmentis Livii videmus, in poteſtatem ejus conſenſerit, ut jure reſcindi debuerint interfecto Cæſare acta illius; aliã poſteà etiam fuiſſent obſervanda. Hæc de Magiſtratribus. Tractemus nunc de præmiis 41 & pœnis breviter. Expedita res eſt, quòd ad juſticiam diſtributivam præmia pertineant; ſolent nimirum decerni ex publicis bonis pro ſingulorum meritis, ſive juxta proportionem Geometricam. Abſurdum enim foret, ſi v. g. Dux aliquis militiæ in diſtributione donativi, vel quorumcunque præmiiorum militarium pariter habere vellet milites fortiffimos,

qui in præliis vel occupatione urbium ſingularem fortitudinem oſtendiſſent, cum militum vulgo, vel ignavè vel ſaltem non virtuoſè ſeſe gerentium. Elegans hujus rei exemplum Livius ſupeditat *lib. 26. hiſtor.* in expugnatione Carthaginis novæ, ubi Scipio Africanus in Hiſpanicis cum collaudaſſet militum virtutem, quòd eos non eruptio hoſtium, non altitudo mœnium, non inexplorata ſtagni vada, non caſtellum in alto tumulto ſitum, non munitiffima arx deterruiſſet, quòd minus tranſcenderent omnia perrumperentque, profeſſus eſt, ſe omnia quidem omnibus debere, præcipuum tamen muralis coronæ decus ejus eſſe, qui primus murum aſcendiſſet; & cùm de eã re contenderent Q. Trebellius Legionis quartæ Centurio, ac Sexrus Digitius ſocius navalis, ad extremum ſuggerente Lælio, pronunciaſcit: *ſe ſatis compertum habere, Q. Trebellium & Sextum Digitium pariter in murum aſcendiſſe, ſeq. eos ambos virtutis cauſã coronis muralibus donare, Liv. d. l.* Ecce quanti æſtimata ſit apud veteres bellica virtus, ut maluerit Dux, duobus, quorum alter tantum promeruerat, in caſu dubio, coronas murales concedere, quàm militum animos, ſi neutri dediſſet, vel alterutri negaſſet, abalienare: ſed ubi hodiè illi duces, ubi illa ex præmiis virtutis incitamenta? Fateor equidem lubens virtutem ſibi ipſi præmium eſſe, h. e. majus nullum in humanis bonis inveniri ipſã virtute; ſed non omnes ſimiliter ſentiunt; certè pars pleraque hominum provocanda eſt & extimua.

mulanda externis rebus ad commo-
dum Reip. non relinquenda nativo
virtutis, cujus pulchritudo & digni-
44 tas vulgò ignoratur, splendori & or-
namento. Porrò præmia, quæ distri-
bui solent militaribus viris varia sunt;
quandoque enim pecuniæ, quando-
que prædia vel aliæ res militibus con-
ceduntur: prædiorum exemplum est
in l. de 6. ff. de evict. Mago apud Car-
thaginenses post varias contra Roma-
nos victorias efflagitat, ut stipendia,
ut frumenta mittantur tam benè me-
ritis de nomine Punico militibus,
45 *Liv. lib. 23. histor.* verùm hæc videri pos-
sunt non præmia sed debita; clariùs
vocula Legatus apud *Tacitum lib. 4. hi-
stor.* exprobrat militibus ad Germa-
nos tunc deficientibus, quòd dona-
tivum acceperint seu à Vitellio seu à
Vespasiano, Romano certè Principe:
hæc talia verò solent esse communia
multorum præmia, plus gratiæ inest
singularibus; eaque non tantùm cer-
nuntur in muneribus rerùm, sed &
privilegiis, honoribus vel dignitati-
bus; Græcis, qui in ludis Olympicis
vincebant, Oleagina olim corona ces-
sit pro præmio virtutis, quæ de re mi-
ratur Tigranes Perla *apud Herod. in Ve-
ran.* huc referenda & præmia Germa-
norum nostrorum, in hastiludiis vul-
gò Tournoi; sic & apud Hungaros,
qui hostem Turcam occiderunt, de-
cus nostris quidem propè ridiculum,
ipsis tamen insignis pennarum integu-
mento capitis adjunctarum gestant.
46 Quin & poenarum remissio interdum
præmii loco est; sic tertius ille victor
Horatius sororicida servatus, cum con-

tra regiam condemnationem ad po-
pulum esset provocatum; quia illum
neci dare, recens meritum non patie-
batur. *Liv. lib. 1. histor.* Verùm non o-
portere spem veniæ delictorum in me-
ritisponere tristia Egmondi & Hornii
Comitum in Belgio, præside Albano
duce; Bironi item baronis sub Hen-
rico quarto Galliarum Rege capite
punitorum exempla præ cæteris do-
cent. Togatis viris benè se gerenti- 47
bus non minora debentur præmia,
quàm sagatis; quod vel exemplo Ci-
ceronis patet, cui Patris patriæ no-
men ob profligatam Catilinæ conspi-
rationem populus Romanus detulit;
& hodiernum quando honores decer-
nuntur benè merentibus extra bel-
lum, ut nobilitatis privilegia, gra-
dus doctorales & similia, justitiæ di-
stributiæ norma exercetur, certè ex-
erceri debet; & multò magis in pu-
blicis officiis, quæ de re paulò antè di-
ximus; Quia & huc pertinent togatis 48
viris propter benè merita concessa feu-
da, jurisdictiones, regalia, pensiones
annuæ & similes præstationes gratia-
les: quas meritorum intuitu Reges
aut Principes interdum conferre so-
lent. Sed quid si fiscus regius fortè ex-
iguus sit, vel alioquin sumptibus ex-
haustus? Æquum justumque erit vi-
ros benè meritos moram patienter
ferre pro levamine Reip. hoc enim te-
lum necessitas extorqueat; dummodò
meminerimus, etiã in difficili tempore
benè merentium curam habendam
publico nomine, ad minimum ut ali-
menta percipiant, & quod restat me-
liori tempore solvendum. De poenis
ma-

major quæstio est, an ex justitiæ commutativæ, quam Grotius explettricem vocat, an verò distributivæ regulis infligi debeant? Quibus pars prior placet, sic argumentari velle videntur: sc. pœnæ etiam per se graviores ac dispares pro diversâ conditione delinquentium pares sunt, sequitur quoddam ex proportionem Arithmeticâ magis quàm Geometricâ imponantur; sed verum prius, ergò & posterius. Cæterum hæc argumentatio præsupponit, quod pœnæ ex eodem delicto irrogatæ, sed respectu hominum variæ, prorsus æquiparentur, velut si in homicidio humilioribus dictatur ultimum supplicium, nobilioribus fortè relegatio vel deportatio in insulam *l. ejusdem §. 5. ff. ad leg. Cornel. de sicar.* quæ res non ita clara est, ut ex dicendis apparebit; quamvis facile largiar, pœnam semper commensurandum esse delicto, omnique jure iniquum majorem pœnam crimine commisso irrogari, & vicissim non tolerandum imponi minorem, ne ex scelerum impunitate res publica lædatur.

50. Quæ de causâ distinctè respondendum arbitror ad quæstionem præmissam; nam in privatis delictis justum æquumque est, servari proportionem arithmeticam; quid enim refert, in æstimatione damni ex lege Aquiliæ, procerum aliquis an vulgaris homo intulerit damnum, ceu rectè notat *Frank. ad tit. ff. de just. & jur. n. 34.* idque verum erit tam jure positivo Romano, quàm gentium; Sed in criminibus ad vindictam publicam pertinentibus Romano juri non parum in-

terest: quia alia pœna honoratiori viro, alia homini inferioris conditionis ex eodem delicto sæpè solet imponi, ut disertè constat *ex l. 3. §. 5. ff. ad L. Corn. de sicar. l. 6. in princ. ff. ad L. Jul. pecul. l. fin. ff. de injur. l. 28. §. fin. ff. de pœn. l. 5. l. 12. C. cod.* Sed hic alii excipiunt, in irrogatione quoque pœnarum, servari justitiam commutativam sive *explettricem*, (quæ de nominis diversitate nunc non disputo) servari, inquam, banc justitiam excipiunt, quod pœnæ in se etiam diversæ propter diversam hominum punitorum conditionem æquales censei debeant, juxta proportionem arithmeticam; nam pœna publicæ ignominis v.g. honoratis viris longè gravior, quàm plebejis & infimæ sortis hominibus; sicut cum Leo X. Pontifex Bernardinum Carvajallem & Federicum Sanseverinatum Cardinales à Julio secundo præscriptos, ordini purpuratorum restituit, pœnitentiæ indictâ restituendis, ut nudis pedibus veniam orarent, gravior visa est ob dignitatem Cardinalatûs, quàm eam tulisset aliquis è vulgo hominum. Verùm ex eo nondum stringenter concluditur: quod in pœnis, quantum ad publica crimina, locum habeat proportio arithmetica, & juxta eam justitia expletrix vel commutativa; nam nihilominus pœnarum diversitas superest, quæ pares censentur ad summam improprie, & per analogicam interpretativam; deinde æquivalentia diversarum pœnarum analogica ne per se quidem extra scrupulum est, quod videlicet pœna hono-

honestiori viro inflicta, præcisè commensuretur graviori, quæ imponitur homini vilioris conditionis. Summus exempli loco, quod propter homicidium commissum vel propter sacrilegium humiliores vel bestis subijci soliti fuerint, altiores verò in insulam deportari, juxta Marcianum in d. l. 3. §. 5. & Ulpianum in d. l. 6. princ. ff. de pen. quæ verò proportio illius tam gravissimæ poenæ, quæ quis bestis crudeliter dilaniendus subijcitur, cum deportatione in insulam, etsi vel maxime personarum diversitatem consideremus? in priori enim, naturalis vitæ immuni modo eripitur: in posteriori adhuc vitæ & restitutionis spes est, quæ condemnatis interdum obvenit, ut in l. 1. de C. desent. pass. & rest. Ast verò exempla hæc sunt juris civilis & ab illis temporibus petita, quibus personarum respectus pro genio imperantium, collapsâ disciplinæ & legum severitate, pluris valebat; quod flex simplicitate juris gentium dicendum sit, planè fateor rectius esse, ut poenæ æqualiter ex regulis proportionis arithmeticæ imponantur, præcluso personarum respectu; id enim egregiè tueretur auctoritatem legum; sanctionibus adhuc moribus apud Romanos observatum; insigne est Junii Bruti Consulis exemplum, qui filios ob conspirationem de reducendis Tarquiniiis cum cæteris compliceibus supplicio affici iussit; Liv. lib. 2. histor. & alterum T. Manlii Consulis, qui filium contra edictum consulare cum hoste pugnantem, quamvis victorem, securi percussit imperavit, Liv. lib. 8. histor. Præ-

stat nimirum insigniotes viros sua potius innocentia aliis exemplo esse; quàm levioere facinorum poenâ, scandalo; Manlius d. l. ad filium; cum aut mortuâ, inquit, scienda sine Consulibus imperia, aut immanitate in perpetuum abroganda; nec te quidem, si quid in te nostri sanguinis est, recusare censeam, quin disciplinam militarem culpâ tuâ prolapsam poenâ restituas. Ac de eo quidem miris dubitem, poenas lege expressas pertinere ad omnes cives, quæ nobiles quæ ignobiles, ut quisque in legem commiserit, si potestati legislatoris subijcitur; cæteri enim ob defectum legislatoris potestatis immunes esse possunt, ut olim Romæ ante legem Hortensiam patritii cives à plebiscitis; nam quia generalis est verborum conceptio, censeretur debet similis in legislatore voluntas, quod sc. & in poenalibus voluerit obligare ad observantiam omnes cives, pari poenâ imminente singulis si deliquerint; sed in arbitrariis quæstio major ac difficilior videtur, annon quantum ad publica crimina poenarum distinctionem adhibere debeamus respectu hominum delinquentium? Nos negativam jure gentium admittimus ex præmissis rationibus; sed affirmativam jure civili Justiniano exemplis præallegatis defendere quis posset; in quibus non sufficit recentiorum quorundam excusatio, affirmantium, poenam diversis personis, absolute loquendo graviores vel leviores dictari, non intuitu muneris, quod in Rep. gerant, sive propter diversam earundem conditionem per se & principaliter, sed sal-

fitivo congruit *l. pen. ubi Dd. ff. de pen. sic & juri gentium*. Inventa nimirum sunt genera poenarum emendandis hominibus, non poenter necessitatem excruciantis; itaque ubi magistratus dubitat de voluntate legis poenalis, rectissime debet eligere mitiorem partem. Cæterum an minorem legitimam poenam imponere possit quaeritur? quod negandum puto, ne jus Reip. remissive videatur, etsi quandoq; benignitatis temperamentum adhibere jus Romanum permittat *ex l. perspicuum pr. ff. de pen.* Verbo itaque iudex vel magistratus insisteret vestigiis legum, nec graviolem nec leviolem legitimam irrogabit poenam; nisi quod illud benignitatis temperamentum jure &

moribus probetur, v. g. ut qui vivus comburendus erat, prius decolleretur, & postea concremaretur; idem in eo, qui rotâ contendendus erat, cujus quandoq; cadaver gladio prius puniri rotæ imponi solet. In arbitrariis, nisi ex magnâ causâ & præeunte lege, ad poenam mortis deveniendum non est, eadem ratione, quâ diximus, mitiorem partem eligendam; quod si plura crimina ab aliquo perpetrata sint, poenæ omnes, ubi compatibles fuerint, irrogari debent; aliâs ea, quæ gravior erit; quod absurdum sit, hominem facinososum propter plura delicta mereri excusationem; de quâ re post alios dixi *in praxi judic. p. 2. c. ult.* hæc verò pro præsentis scopo sufficient.

C A P. XIII.

DE COMMERCIIIS ET CONVENTIONIBUS GENTIUM.

S U M M A R I A.

Nam. 1. Commerciorum origo & necessitas. 2. commercia propriè quid sit? 3. commercia triplicis generis prohibita. 4. contractus favoratissimi repugnant legi divinæ morali 5. usura jure canonico prohibita sub nomine interesse permittitur. 6. & 8. Lex divina, Canonica & traditiones interpretum circa usuras differunt. 7. jure civili olim usura intra certum modum permissa, nec prorsus repugnant juri divino vel naturæ. 9. Canonistarum sententia de omnimodâ prohibitione usurarum multis in locis antehac recepta. 10. usura non nisi immoderata repugnat juri gentium & quare? 11. Ad interesse Canonicum, quod cum usurâ moderatâ, eadem vititur aequitate, tria requiruntur. 12. interesse lucri cessantis & usura lu-

cratoria jure natura & gentium non differunt. 13. interesse & usura hodie quincunci aestimatione determinantur in Imperio. 14. interesse ex morâ debetur jure gentium citra conventionem. 15. Annui redditus jure canonico censentur liciti, & habere sortis naturam. 16. Requisita usura illicita ex mente canonistarum. 17. usura num in mutuo fluant à tempore conventionis? 18. 19. 20. commercium meretricium est jure natura illicitum. 21. commercium Eunuchorum quatenus repugnet rationi naturali? 22. commercium armorum & frumenti cum hoste illicitum est. 23. commercium vini, olei, & aliorum liquaminum non jure gentium sed positivo cum hoste prohibita. 24. extra detrimentum Reip. cum hostibus permessa. 25. periculo tamen contrahentium, quorum res bello capere licet. 26. nisi aliter conventum sit. 27. commerciorum tractatus vel pacta in pace non tribuunt securitatem contrahentibus tempore belli. 28. Alexandri Tertii Pontif. constitutio in c. innovamus extr. de treug. & pac. merè positiva est. 29. commerciorum pactum tempore belli initum de mutua securitate contrahentium, etiam pro tempore belli obligat. 30. commercia positivo jure prohibita quam? 31. privilegia excludentia ceteros certo negociandi genere publica utilitatis intuitu permessa. 32. commerciorum libertas quam variè possit restringi à Principe. 33. & 34. commercia subjacent variis oneribus publicis. 35. Monopolia & jure positivo & gentium sunt prohibita. 36. nundinarum solemnium concessio pertinet ad Principem. 37. commercia terrestria sunt vel maritima. 38. commerciorum intuitu olim fœdera Hanseatica coaluere, hodieq. florent praecelebres in Batavia societates. 39. mercatorum causa ex bono & aquo determinanda ac viâ celeri. 40. 41. & 42. mercatorum causa an & quatenus juxta leges loci contractus, vel consuetudines suas sint dirimenda. 43. & 44. commerciorum proventus an & ad quos usus possint reges ac potestates sibi vel fisco suo applicare? 45. 46. & 47. commercia an & quatenus possint restringi vel prohiberi per potestates civiles. 48. & 49. conventionis natura in genere & differentia à commercio declaratur. 50. & 51. contractum secundum jus gentium species referuntur. 52. conventiones juris gentium vel respiciunt gentem vel singulos. 53. usq. 57. domivia rerum per conventionem traditione non subsecuta

band transferuntur jure gentium. 58. contractus aestimantur juxta leges loci ubi celebrantur. 59. & 60. fallit in contractibus Regum ac Principum. 61. ac 63. fallit etiam si qua natio eo loco habeat consulem jung. 62. contractus in loco initus, ubi non certa vigent leges, judicatur jure gentium. 64. 65. & 66. Quid si tali loco contractus celebrato, implementum vel solutio pactione expressa referatur ad alium locum, ubi certa leges positiva circa ejusmodi negotium valent?

Commerciolorum originem deberi juri gentium propriè sic dicto, dubium est nemini. Nam cum juxta vulgatum, illud: non omnis fert omnia tellus; variæ regiones variis indigerent, & huic sal, illi frumentum, isti vina, aromata, &c. decissent; utique ad vitæ humanæ necessitates sublevandas, & commoditates promovendas, modus inveniri debuit, quo res invicem communicarentur, Regionisque ac Provinciæ diversæ succurrerent mutuæ harum vel illarum rerum inopiæ. Hinc commercia non tantum ex illâ regulâ generali, quod prohibita non sint, permissa censeri debent, sed & ad conservandam humanam societatem necessaria, ita ut absolutè loquendo prohiberi non possint. *Sigism. Scacc. de commerc. quest. 1. §. 1. n. 47. vers. quod est necessarium.*

2 Ex his igitur constat commercium in propriâ significatione, quæ hujus loci est, nihil esse aliud, quam rerum communicationem, negotiatione mutuâ peractam. *Fab. de man. unabh. de emp. vent. quest. 4. n. 1. in fin. vocat commercium communicationem; quæ nomina tamen commutationis & mercium generaliter intelligi debebunt;*

aliàs latitudinem commercii vix exhaurient. *arg. eorum, quæ tradit Jcius in l. 1. pr. & §. 1. ff. de contr. emp.* Germanicè vocare solemus *Genverb* oder *Handelschaft*. Excipiuntur verò triplicis generis commercia, quæ jure prohibita reputari debent; scilicet (1) quæ repugnant legi divinæ morali, sive quæ adversantur honestati naturali vel bonis moribus (2) quæ tendunt ad præjudicium insigne Reip. (3) quæ specialiter à legibus prohibentur, &c. Exemplum primæ exceptionis est in contractibus fœnoratiis; hi enim prohibiti sunt tam legibus veteris quam novi fœderis, *Exod. 22. vers. 25. Levit. 25. vers. 36. Deuteron. 23. vers. 19. Psal. 15. vers. 5. Luc. 9. vers. 34.* quo intuitu *Canonica* in totum prohibuere usuram; ita, ut quicquid forti accideret, pro usurâ haberetur illicitâ. *can. si fœneraveris can. pleriq. & p. 101. 14. q. 3. t. 1. extra in 6. & Clem. de usur. Color tamen quæsitus est à glossographis, ut videlicet usuram tanquam usuram prohibitum sit accipere, non verò tanquam interestes; ita glossa in c. consuetum extra de usur. quam communiter recepere Canonistæ Panorm. *ibid. n. 6. Innocent. in c. 1. n. 2. extra eod. Barboza**

in d. c. conquestus n. 6. cum ibid. alleg. Uti-
 tur glossa hoc argumento, quod cano-
 nes ipsi prohibeant usuram ad
 quæstum vel incrementa *l. quoniam
 multi, & c. si quis oblitus 14. q. 4.* imò ali-
 bi expressè permittunt interesse, uti
 videre licet ex *c. dilecti extra de for. comp.
 c. pervenit cum c. seq. extra de fidejuss.* Ve-
 rum hi textus ad summum probant
 licitum interesse damni emergentis;
 non verò interesse lucri cessantis, pa-
 riter esse permissum, quod tamen ex-
 pressè etiam volunt permissum *Pa-
 normitanus & Barbosa loc. cit.* estque sine
 dubio communis & recepta senten-
 tia extraditis *Covarruv. l. 3. var. resol. c. 12.
 n. 1. & 2.* Neque si verum fateri volu-
 mus vel legum divinarum eadem per
 omnia fuit sententia; quæ canonum;
 neque canonum veterum eadem;
 quæ glossæ & interpretum. Nam
 quod leges divinas attinet, respexere
 sine dubio charitatem proximi, &
 ejus solius intuitu usuras prohibuere,
 præprimis in foro animæ, non quasi
 omnis usura, quæ non aded læderet
 proximi amorem, in foro exteriori
 deberet prohiberi per leges positivas,
 nam & præceptum habemus misericordię
Luc. 6. v. 36. & alia ibidem,
 veluti de amore hostis, & quæ simi-
 lia sunt; quæ tamen trahi non oportet,
 neque tracta sunt sub necessitatem
 legis externæ, uti quidem juris cano-
 nici auctoribus placuit circa usuras:
 Quid quod usuræ in veteri testamen-
 to vel fœdere satis apertè permissæ
 fuerint, quoad alienigenas, ut *in d. l.
 Deuteron.* quomodo ocunquè verba hu-
 jus textus elata ab aliis contorquen-

tur, vid. *Covarruv. l. 3. ver. resol. c. 1. n. 7.*
 Hinc & à legum civilium conditori-
 bus, nec tantum Ethnicis adhuc, sed
 & Christianis Imperatoribus usuræ
 intra certum modum sunt permissæ
l. acceptam. l. pro auro. l. eos. & n. C. de usur.
 qui si existimassent eas juri naturæ
 prorsus repugnare, nec Ethnicis, nec
 Christianis Principes; sin directè sac-
 cris literis, saltem Christiani Cæsares
 non potuissent usuras permittere.
Scio Gall. 2. obs. 5. n. 5. in contrariâ esse
 sententiâ, & usuras omni jure prohi-
 bitas dicere; sed excepto jure Cano-
 nico de cæteris absolutè & simplici-
 ter probare id non potest; contrarium
 sanè defendit satis eruditè *Petr. Frid.
 de mand. c. 72. n. 7.* Glossæ & interpre-
 tes, ut dixi, genuinæ canonum sen-
 tentiæ annexuere interesse lucratori-
 um, cum ipsimet canones generaliter
 omne lucrum ultra sortem prohibe-
 ant, quo & pertinent *dicit. can. quoniam
 multi & d. c. si quis oblitus;* neque in *d. c.
 dilecti d. c. pervenit cum simil.* de alio quàm
 interesse damni emergentis agitur.
 Nec sanè verbis ponendæ sunt leges,
 sed rebus & effectibus, & *si per alium
 §. 2. ff. ne quis eum qui in jus voc. vi exim.
 l. omne verbum sub fin. C. comm. de leg.* Ac
 si quis petat magnum interesse lucra-
 torium, crediderim illum magis ad-
 versari æquitati naturali, & magis
 offendere legem charitatis proximi,
 quàm illum, qui exiguas & modera-
 tas accipit usuras lucratorias, licet
 Canonistæ illud permissum, has prohi-
 bitas censeant. Quicquid tamen
 sit, illorum sententia in multis regnis,
 Christiani orbis antehac prævaluit
 quæ

quæ legibus positivis prohibere usurasetiam in foro exteriori ; idque rectissime fit quantum ad excessum fœnoraticium, ut in Imperio nostro. *vid. ordin. pol. de anno 1548. & 1557. sit. von wucherlichen Contracten.* Hos tales enim contractus repugnare legi divinæ & naturali æquitati ob magnam disproportionem commutationis est verissimum ; sed ut in universum de usuris moderatis & conventionem partium subnixis idem dicatur, rationes, si æquitatem naturalem inspicimus, nullæ convincunt ; ac debiliores sunt, quas ex Thomâ Aquinate & aliis congestit *Covarr. d. c. 1. n. 5.* prout rectè perpendit *Carol. Molin. de contrah. p. 74. n. 528.* cui addatur *Frid. Mind. loc. cit.* Ex quibus apparet contractus usurarios non repugnare juri gentium, nisi quoad excessum. Sicut enim in quibuslibet contrahendi figuris, propter facilitatem commerciorum, aliqua toleratur proportio commutationum ; impossibile enim ferè est in externis negotiationibus omnia ad rigidam revocare ammissum ; sic usura, ut magis sint hoc corrupto seculo, qui mutuum dare velint, in usu commerciorum permitti poterit ; licet creditor aliquid amplius ex conventionem, adeoque ex voluntate debitoris accipiat ; præsertim cum ipse re suâ interdum carere cogatur, prout in responso suo de anno 1619. ponderant *J. Cti Francofurtenfes apud Dn. Richterum decis. 74. n. 3.*

Atque in hac æquitate fundatur etiam prædictum interesse canonicum quod usus approbavit, ad quod ex

mente *glossa in d. l. zonque stas, & Dd. communiter* tria requiruntur, nempe 1. vinculum obligationis principalis ; interesse enim cum sit accessorium hoc semper præsupponit. 2. mora debitoris in solvendo. 3. damnum inde in creditorem redundans, vel lucrum occasione retardatæ solutionis interversum ; in quo ultimo tamen requirunt præterea, ut creditor fuerit solitus negociari, & occasio lucri extiterit in promptu : Ita *Paulus de Castro post gl. in l. arbitraria §. fin. n. 3. ff. de eo quod cert. loc.* quam doctrinam communiter amplexi sunt doctores & consulendo, secuti *Riminald. Jun. conf. 218. n. 19. Honded. lib. 1. conf. 50. n. 3. & lib. 2. conf. 39. n. 2. Latò Scacc. d. tract. §. 1. quæst. 7. & §. 2. ampl. 8. n. 99. cum mult. seq.* Hinc 12 interesse lucri cessantis differre videtur ab usurâ lucratoriâ, quam vocant, præcipuè in morâ debitoris & compensatione lucri, quod creditor ex morâ istâ impeditus ob carentiam suæ pecuniæ procurare non potuit. Sed usura lucratoria conventionem nititur, & eatenus videtur prohibita esse ; nam lucrum quod provenit ex conventionem, magis censetur pugnare cum ratione & æquitate, quàm quod ex facto & morâ alterius partis. Ast verò accuratiùs rem considerando, puto ne hanc quidem differentiam jure naturæ & gentium satis fundatam ; quia & usura lucratoria nititur morâ debitoris, nec unquam potest peti, nisi pro eo tempore, quo debitor creditori non restituit pecuniam & sortem suam. Absurdum verò est, lucrum ex morâ debitoris sine

con-

conventionis, iustius putare lucro conventionali, cui mora debitoris est conjuncta. Vides igitur interesse lucri cessantis & usuram lucrativam, si rem ad principia juris naturæ & gentium exigamus, haud discrepare, quamvis illud Canonistæ permittant, hanc verò ut fœnus illicitum improbene. Porro cùm supè litigaretur de ipsius interesse affirmatione *per constitutionem Imperii de anno 1600. §.*

14. *So* vel nunc dissem nach, ea determinata est, ut liceat accipere quinque de centum; idque sive ex lucro cessante sive ex damno emergente; quàm dispositionem tam in annuis redditibus quàm mutuo *novissimus Rec. Imp. de anno 1654. §.* anreichend repetiit; atque sic interesse hodiè est ex lege præsumptum, ad eam usque quantitatem à tempore moræ; quamvis expressum ibidem non sit, idem deberi ex mutuo ob solam moram citra conventionem; Planè jure gentium non opinor requiri conventionem; sufficit enim eo jure, ut meâ inter sit propter moram tuam in solutione pecuniæ mihi debitæ commissam quâ effecisti, ut vel aliquid, quod potuissim non acquisiverim, vel aliquid rerum mearum amiserim, sive damnum incurrerim; unde suadet æquitas, quæ in gentium obligationibus principaliter consideratur, ut hoc idem resarcias; quid verò jure civili vel *const. Imp.* obtineat, *vid. præx. meam judic. p. 1. c. 16. n. 31. & 32.* Quid de annuis redditibus? Liciti habentur & non usurarii etiam de jure canonico *c. 1. & 2. in extrav. comm. de emp. &*

16 *vend.* cujus rei duplex est ratio, tum quia sunt irreluctivi à parte creditoris, *dd. text. Reform. pol. d. 1. von wucherlichen Contracten §. und nach dem,* tum quia fortis naturam habent, non accessionam, *juxta Gail. 2. obsrv. 7. n. 6.* Hinc ut usura propriè censetur illicita, ex Canonistarum opinione tria sunt necessaria. 1. accessio ad sortem, cujus defectu annuus census vel redditus non est usura. 2. lucrum merè conventionale quod sc. præstendatur ex conventionem sine factio vel mora debitoris, cujus defectu tam punitivæ usuræ, quàm compensativæ sive interesse non habentur pro usuris illicitis. *per gl. d. c. conquestus.* Verùm hæc in re jure naturæ vel gentium jam demonstravimus, etiam usuras lucrativas, non nisi solâ conventionem, nisi fortè ponamus talem casum, quo mutuatario ex pacto non sit integrum solvere sortem, sed is cogatur, expectare certum tempus, quo liceat reddere pecuniam & se ab obligatione liberare; tunc enim fateor, cùm debitori solvere parato, mora imputari nequeat, tale pactum esse fœnoratitium, 3. requiritur qualitas contractus, ut sc. subsit mutuum, cùm in eo tantum propriè locus sibi vindicet prohibita usura *gl. ibid.* Hinc introductum ut à tempore conventionis in mutuo non fluant usuræ sicut in annuis censibus (*Giltverlausungen*) quod nec hodiè mutuum planè est *per Rec. Imp. de anno 1654. d. §. anreichend/* ut declaravi in 14. *disp. ad cond. sb. 84.* quanquam moribus regionum passim aliud obtineat; qui

mores quò minùs obtineant, præter interpretum juris Canonici comen-
ta supra adducta, nihil est quod ob-
jici possit, sive naturæ vel gentium jus
ex deductis, sive civile confideremus
u. ff. & C. de usur. l. si in quis promiserit
18 *in princ. ff. de verb. oblig.* Porro ad idem
genus prohibitorum commerciorum
ex legis divinæ vel honestatis natu-
ralis repugnantia, referri etiam debet
commercium meretricium. Sanè e-
nim fœda illa & confusa libido non
humana censeretur debet, sed bestialis;
atque hinc etiam ut turpis in legibus
notata ac prohibita est *l. idem §. 3. ff. de*
cond. ob turp. caus. l. mercalem C. eod. l.
non aliter ff. de us. & hab. Nov. 14. c. un.
§. 1. Ord. crim. Carol. art. 122. 123. quin
& in sacris literis interdicta legitur
Gen. 38. n. 24. Levit. 21. v. 9. Ad. 15. v. 20.
19 *1. ad Corinth. 6. v. 18.* Nec obstat exem-
plum Judæ in *d. cap. 38.* ubi concubi-
tum opinione suâ meretricium pa-
ctus erat mercede capri alicujus; quia
non approbatur, sed refertur tantum
isthæc conventio. Certè turpitudi-
nem ipsius actûs & conventionis in
se non tollit præstatio ipsius rei pro-
missæ, vel etiam obligatio ad solven-
dum; quasi hinc promissor, uti qui-
dem sensisse videtur Juda, extra rea-
tum vel culpam constituatur. Adhuc
verò fœdior est à parte mulieris vul-
garis corporis communicatio; unde
ipsemet Juda *d. l. igne expiandum*
censuit scortationis crimen in nuru
Thamar. Neque porro refragatur
text. in l. ancillarum §. 1. ff. de pet. her. ubi
quæstus meretricius ex lupanaribus
venit in petitionem hæreditatis; &

in multorum honestorum virorum 20
prædiis dicuntur esse lupanaria; quia
conniventia honesti alicujus viri ad
actum turpem, non facit actum ipsum
licitum ac honestum; imò de jure no-
velarum contractus est iste textus per
d. Nov. 14. ut notat ibi glossa; Ex qui-
bus jam facile respondere possumus
ad consuetudines modernas, quæ ali-
cubi terrarum lupanaria tolerant; ne-
que enim commercium meretricium
licitum faciunt, sed hoc depravato
tempore metu majoris mali idem ad-
mittunt, tanquam minus malum,
quamvis semper per se illicitum, *conf.*
Angel. in d. l. ancillarum post gl. ib. & Co-
varuv. de sponsal. p. 1. c. 4. n. 10. qui sic ex
Can. duo mala dit. 17. & Aristot. 5. Ethic. c. 31
nec non ex *Augustino l. 3. de ord.* bene
declarat. Eiusdem quodammodo 21
furfuris cenfeo esse commercium Eu-
nuchorum, quod & ipsum rectæ ra-
tioni repugnat; quippe cum adver-
setur primariæ intentioni naturæ,
quæ in singulis individuis collimat
ad conservationem humani generis,
sed hoc suo fine ex commercio homi-
num castratorum destituitur. Adver-
tendum tamen, quòd tale commer-
cium moralem contineat turpitudi-
nem, quatenus negotiator aliquis
non tantum emit venditque Eunu-
chos, sed & facere solct. Hoc enim
factum directè tendit contra natu-
ram, negotiatio verò ipsa tantum in
consequentiam, sive quatenus turpi-
tudo facti ex eâ re fovetur. Nam si
non essent, qui pretio compararent
Eunuchos & venderent; fortè etiam
non forent qui facerent; hinc in Ro-
manis

manis legibus hoc tale factum sub
 pœna capitis prohibetur, commer-
 cium autem interdictum, tantum
 quoad Romanæ gentis homines, non
 quoad eunuchos barbararum nationum
 extra Imperium factos *l. 1. l. 2. C. de
 de eunuch.* De secundo ordine commer-
 22 cii prohibiti loquitur *Scacc. de commora.*
S. l. q. 7. p. 8. lim. 10. n. 2. estque eius
 exemplum negotiatio armorum cum
 hostibus; Jure enim gentium prohi-
 betur quisque civis ab eo commercio
 propter apertissimum damnum inde
 redundans in Remp. cui obstricti sunt
 singuli ad commoda promovenda &
 damna avertenda. Atque hoc intuitu
 Imperator Marcianus sub confisca-
 tione bonorum & capitali pœna pro-
 hibuit, ne quis cujuscunque generis
 arma ad barbaros transferret vel ex-
 portaret *in l. nemo. C. qua res export. non
 deb.* Eodemque jure etiam haberi de-
 bent, frumentum & similia, unde bel-
 la directè juvari vel sublevari solent;
 quod sc. maximè intelligendum iis
 in locis, quibus bellum geritur, vel
 res permutatæ ad exercitus hostiles
 haud difficulter transferri possunt,
 Hoc amplius interdicit jus commune
 commercium vini, olei, vel id genus
 liquaminum cum barbaris *l. 1. d. 2.*
 Verùm id juris est merè positivi non
 gentium; & vix hodiè usu servatur
 d. l. 1. dispositio, nisi barbari actu ho-
 23 stes sint; videmus enim aliàs promi-
 scua commercia. Sanè quoad Chri-
 stianas gentes attinet, non debent in-
 vicem barbaræ haberi, ac certissimum
 est commercium vini vel aliorum liqua-
 minum permissa esse, nisi specialiter

sunt prohibita; cujus generis prohibi-
 tiva edicta tempore belli in Batavis
 promulgata fuere quoad vina Gallo-
 rum, Extra eos verò casus, ubi com-
 24 mercia redundant in Re. p. detrimen-
 tum, vel publicis edictis verantur, et-
 iam inter hostes prohibita non sunt
 jure gentium, sed possunt civēs hostiles
 invicem contrahere, & ex contractu
 obligari, salvo jure Reipublicæ vel
 civium reliquorum, quibus ex bello
 jus quæsitum est capiendi res hosti-
 um. Ponamus igitur merces ex con-
 tractu ab hoste traditas, & navi im-
 25 ppositas, licebit certè ea traditione non
 obstante piratis (*Secropens*) auferre;
 quia hostis ille ad nihil aliud hosti
 tenebatur, nisi ad implementum con-
 tractus, cui tradendo satisfecit; at-
 que ita hostem accipientem fecit ra-
 rum traditarum dominum, per con-
 sequens cum res hostium generaliter
 capi possint jure gentium, hæc tales
 etiam ejusdem erunt conditiones si-
 milique subjacebunt periculo; unde
 fit, ut commercia cum hoste etiam in
 rebus non prohibitis tempore belli
 difficulter procedant. Quo quidem 26
 intuitu durante bello ob commune
 interesse interdum belligerantes so-
 lent circa commercia convenire, ne
 quid hinc inde hostile fiat; ut præ-
 terito bello ea res tractata fuit inter
 Suecos & Batavos; & tunc commer-
 cia libera erunt, nec licebit, hujus aut.
 illius partis civibus vel subditis has
 tales res, quæ ex commerciis advo-
 huntur, capere; tam insignis est effe-
 ctus pactorum circa commercia, quæ
 in eam finem nominatim sunt con-

venta; quod quidem non sine ratione requirendum est; tamen enim
 27 inter aliquos gentes pacta quaedam commerciorum obtinerent, minimè tamen extendenda forent ad casum belli; quasi sc. personæ contrahentes, vel res commercio traditæ, gauderent tunc etiam publicâ securitate, nisi fortè hoc ipsum sic appareret specialiter conventum. Sicut enim per bellum justum intelligitur recessum esse à pacis & fœderum conventionibus; sic & à pactis publicæ securitatis circa commercia; adeoque illis non impedimentibus licitum erit res utrinque capere. Planè quod Pontifex A-
 28 lex, III. constituit in c. *innovamus extr. de vobis. & pac.* ut inter alios mercatores securi sint, non est juris gentium, sed positivi Pontificii, quod ne Principes quidem Christiani tempore bel-
 29 li hodiè observant, ceu constat. Putem verò si inter Reges vel Resp. beligerantes hujusmodi pactum in initum sit tempore belli, vigore cujus mercatoribus promittatur mutua securitas, id suffecturum ad hunc effectum, ut naves & res mercatorum in navigiis & itineribus negociationum immunès sint à capturâ vel piraticâ hostili, quamvis expressis verbis de tempore belli durantis (quod tamen melius est exprimere:) dictum nihil fuerit, quoniam circumstantia temporis quo pactum est conventum, satis arguit, eam fuisse partium voluntatem, ut quàm maximè durante bello ad conservandum utrinque publicum interesse commerciorum, mercatores eum rebus suis inter negociandum

tuti sint; præprimis quia pactum statim ex quo conventum est, si aliud non sit expressum, debet obligare; & ab illo vinculo obligationis bellum subsequens non jam tunc præsens so-
 tet relaxare conjecturâ tacitæ voluntatis, quòd partes ad tale punctum temporis, quo armis invicem possent decertare, paciscendo de commerciis non respexerint, nec ad eum casum pertinere voluerint; suas in pace & otio factas mercantiæ, ut vocant, conventiones; quæ omnia cessant in pactis commerciorum tempore belli conventis. Tertii generis com-
 30 mercia, quæ ex positivâ ratione in hæc vel illâ Rep. prohibentur, similiter impermissa sunt; Cujus exempla habentur de jure civili in ædificiis ad diruendum comparatis l. *Senatus § 2. ff. de contr. emp.* item in purpurâ, serico, publicis frumentis l. *1. cum seq. C. qua res ven.* Et notandum in primis ex l. *comparandi eod.* quòd commercium serici det *Seidenhandel* / ademptum sit privatis; soli enim comiti commerciorum ibi facultas reservatur comparandi serici à barbaris. Unde non sta-
 31 tim illa privilegia, quibus proceribus quibusdam vel civitatibus certa mercium genera exclusis cæteris tribuuntur, in speciem monopolii prohibiti incidunt *Stacc. d. lim. 10. n. 15.* (qui *seq. n. 16.* idem rectè tradit de privilegiis concessis à Principe librorum impressoribus) sed compensanda quodammodo est hisce casibus publica utilitas; quæ cum varia sentiat onera, vicissim hoc vel illo commodo debet relevari *arg. l. fin. vers. quia enim*

C. de quadr. præstr. & l. secundum naturam ff. de reg. jur. cuius rei jure Romano clarum habemus argumentum ex. l. si quid C. de vestig. & commun. ubi sales auferri debent & addici mancipibus, si quis sine eorum personâ emere vel vendere sales præsumpsit. Et hoc est quod supra dixi; posse, sc. Principem non quidem planè tollere privatis, sed tamen certo modo restringere libertatem juris gentium circa

32 commercia competentem. Isthæc verò restrictio potest esse varia vel quoad personas, veluti clericorum, nobilium, sive militantium & officialium publicorum, de quâ re per *dd. tit. extr. ne cler. vel mon. neg. soc. & l. un. C. neg. ne mil. vel quoad res sive merces, ut est exemplum in l. fin. C. de vest. holos. & aur. d. l. Senatus, vel quoad speciem contractus l. curialis l. miles l. licet C. loc. cond. vel quoad locum ut in l. mercatores C. de commerc. & quæ id genus aliæ sunt circumstantiæ similes. Colligamus igitur ex hæcenus dictis; quæ commercia nec divinis legibus vel honestati, nec publicæ utilitati nec principum aut potestatum constitutionibus vel edictis repugnant, permissa esse; Ut ut verò permissa sint commercia, tamen pro mercibus solvi debent onera*

33 vestigalium, teloniorum, accisiarum & similium præstationum, quæ per viam indirectam sæpenumero negotiationes mercantiles valdè impediunt. Hinc Reip. expedit, ne passim nova vestigalia vel telonia, similibusve jurium privilegia concedantur, multò minùs propriâ auctoritate usurpentur, atque cum talia tempore

triconnalis belli Germanici antehac sæpiusculè usurpata fuissent in terris imperii, per *Instrum. pac. Cas. Sac. arc. 9. §. & quia publicè pro reducendâ commerciorum efflorescentiâ sublata iterum sunt; eoque nomine in Camerâ Imperii decernuntur mandata S. clâa. de tollendo nova vestigalia; non tantùm si prorsus nova sint, sed etiam si excessu dicantur talia. Porro ad commerciorum onera pertinet 34 jura stapularum, quæ in modum privilegii quibusdam locis conceduntur, eum in finem, ut mercatores trãeuntes ibidem merces suas venum exponant. Huc referri etiam possunt præstationes salvi conductus, itæ gabellæ, quas vocant stationem *geleids- und Standtgelt* / quibus & similibus aliis negotiationum usas juris gentium liber restringitur, & hoc de jure; De facto id contingit per varia monopoliorum illicitorum genera, 35 quæ tanquam commerciis adversa, non tantùm jure positivo prohibita censi debent *l. un. C. de Monop. Refor. pot. de anno 1548. & 1577. tit. von Monopoliën* / sed etiam jure gentium, quod non patitur, ut cum damno communitatis ab uno vel paucis solis hæc vel illa commercia exerceantur. Planè etsi ipsæ negotiationes mercantiles juri gentium debeant origi- 36 nem, solennes tamen nundinæ à civili potestate conceduntur, nec privatis permissum est hujusmodi celebrare nundinas absque indultu principali, regio, vel publico, *l. 1. ff. de nund.* Cæterùm commercia aut 37 per terras exercentur, aut per mare*

vel aquas: hinc alia, terrestria vocari solent alia maritima, quod & suo modo commercia in fluminibus pertinent. Neque hodiè ignobiles soli, (quod ex juris civilis dispositione quondam obtinuit) sed nobiles etiam ac civitates, imò illustres, & vel Principes quoque ac Reges, propter insignem in Rep. usum commercia aut ipsi agitant, aut eorum habent curam impensius. Quo intuitu olim publica illa & notissima Hanseaticarum civitatum foedera coaluere; & in Batavis hodiernum florent præcelebres societates propter commercia Indiarum maritima conventæ, vulgò die Ost- und West-Indianten Compagnien. Illud dubio caret, negotia mercatorum ex bono & æquo interpretanda atque dijudicanda esse, *Barr. in l. si fidejussor. §. quædam ff. de fidejuss. Rota Gemuens. decis. 95. n. 5. & decis. 195. n. 12.* hinc causæ mercantiles censentur summarissimæ, in quibus acceleranda est sententia & executio; eaque propter in terris Imperii appellare tunc non licet ob periculum moræ; certè non ad effectum suspensivum executionis *l. fin. ff. de appell. recip. Rec. Imp. de anno 1654. §. als auch bey Handelsstätten.* Quæritur autem secundum cuius loci leges negotia & causæ mercatorum dijudicari debent? Et est verius secundum leges loci contractus tunc judicandum, ex præsumptâ mente contrahentium; quæ præsumptio non tantum juri civili est consona *l. si fundus 6. ff. de evict. l. 1. pr. ff. de usur.* Sed etiam juri genti-

um; quoniam partes utique sic intelliguntur contrahere voluisse, prout jure gentium par est & æquum; sed par est eo jure & æquum, ut singulorum etiam forensium actiones in dubio regulam accipiant ac normam à legibus loci in quo consistunt; ergo & dum ibi contrahunt; & quemadmodum partes, si aliud non expresserint, censentur respexisse tempus præsens contractûs, ita pariter etiam locum & leges loci *Dd. comm. in l. cunctos populos C. de summ. Trin. Hæc ita nisi contractui adjectus sit alius locus solutionis, quia tunc magis attenditur tanquam ad quem collimat finis & implementum negotii, l. aut ubi. 3. ff. de oblig. & act. Rot. Gen. decis. 105. n. 3.* Quid verò si casus emergens ex legibus loci contractûs decidi non possit? Tunc videtur utique recurrendum ad jus gentium, vel alioquin receptas mercatorum consuetudines, quæ in causis mercantilibus plurimum solent attendi, *Rot. Rom. apud Merl. decis. 338. n. 2. Strach. tract. de navig. n. 24.* Hisce consuetudinibus etiam adscribendum censeo, quod mercatores speciales suos habeant iudices, quos consules dicunt. Nam quod doctores vulgò *ex l. fin. C. de jurisd. specialem* hancce in causis mercantilibus jurisdictionem probari putant, à sensu hujus textus est alienissimum; crediderim potius ex antiquissimâ lege Solonis, sustineri mercatorum pacta, quibus sibi consules constituunt, *per l. fin. ff. de colleg. vide de consul. hisce mercatorum Strach. de mercat. rubr. de jud. sen-*

caus. mercat. & quon. in caus. eer. sit pra-
ced. p. 500. cum mult. seq. Queritur ul-
 43 terius, an & quatenus Reges vel su-
 premæ potestates civiles commercio-
 rum provenus sibi vel sisco applicare
 possint? Respondeo id *permissum es-*
se eatenus. & ex iisdem causis, qua-
 tenus & ex quibus permittitur iure
 domini supereminenti; privatocum
 res ad usum publicum convertere.
 Unde si salus regni subversetur vel
 Reip. si periculum imminet ab ho-
 ste, nec alendo militi pecunia suppet-
 rat aliunde parata, poterunt Reges
 vel potestates devenire ad insignium
 imperii sui societatum mercantili-
 um quæstus, & ex illis tantum desumere,
 quantum saluti vel necessitati publicæ
 sufficere possit, ubi tamen postmo-
 dum ex æquitate in compensationem
 damni mercatoribus sive sociis istis
 quicquam retribuendum est; Et cen-
 seo quidem id hæc in re licitum etiam
 44 in vixis mercatoribus; quâ ratione sub-
 levandæ necessitatis publicæ privati
 quodammodo desinunt esse rerum
 suarum moderatores & arbitri; ac do-
 minium illud region, vel superemi-
 nentis casu tali prævalet; Ex quibus
 apparet non facere injustè Hispaniæ
 Regem, si ex causâ necessitatis belli-
 cæ argentum mercantilis clas-
 sificæ Indiis advectum potiori ex parte reti-
 neat; idemque in cæteris, nisi fortè
 speciale aliquod pactum obster, vel
 lex imperanti hujus rei nominatim
 intercludat potestatem. Quid de fa-
 45 cultate prohibendi commercia, quos-
 nam sc. habeat limites? videtur tota
 hæcres in æquo potestatum civilium
 arbitrio consistere; utpote quarum
 est perpendere, quousque publicè ex-
 pediat permittere aut restringere ne-
 gotiationes. Facile apparet univer-
 sum commerciorum usum non esse
 interdicendum, ne ratio commodi-
 us conservandæ societatis humanæ
 & Resump. hinc evertatur; restringi
 tamen congruè posse, sive quoad per-
 sonas sive quoad quædam mercium
 genera, dubium non est; & exem-
 plis paulò antè allatis constat. Sic Im-
 perator de consensu statuum justis de
 causis prohibere potest exterorum ut
 vocant manufacturas; quatenus ad
 civilium & subditorum Imperii pu-
 blicum detrimentum redundare vi-
 dentur. Hoc amplius non dubito pos-
 se 46 commercia respectu universæ alicu-
 jus nationis, v. g. ne quis civis Impè-
 riî cum hac vel illâ gente commercia
 exerceat, interdici; si videlicet ani-
 madvertatur; plus damni quàm com-
 modi exinde in Remp. invectum iri;
 quod & in hostibus victis admittitur.
 Certè opes Asiaticas quamvis bello
 partas tutius Romanis fuisset non ac-
 quirere, quàm Remp. luxu Asiatico
 corruptam magis magisque ad perni-
 ciam inclinare; si id possunt devicti
 regni vitia, quid integri & florentis ex
 commercio vires non præstabunt? Eo
 magis igitur justis de causis nocitura
 47 universæ genti commercia publicè
 poterunt prohiberi de copiosissima
 istâ commerciorum materiâ, succin-
 ctè & paucis hactenus dictum sit, fu-
 sius eandem explicavere Scaccia, Mar-
 quardus & alii. Conventiones genti-
 um restant, quæ alterum constituunt
 capitæ

- capitis nostri partem, quas differre à
 48 commerciis ut causam ab effectu fa-
 cile ostenditur. Etenim manna com-
 municatio rerum, quæ supra commer-
 cium descripti, ut fundamentum præ-
 supponit partium contrahentium vo-
 luntatem, cujus expressio sub vincu-
 lo dandi faciendive, consensus ille
 est in idem placitum, quo Jctus in *l.*
1. §. 2. de pact. pactionis vocabulum
 conventioni Synonymum in genere
 descripsit; & exinde nomen placiti
 satis etiam elucescit, non qualecun-
 que videlicet; sed negotii gerendi
 placitum intelligi; quæ re à consen-
 su opinionum theoretico, conventio
 in genere accepta rectè secernitur;
- 49 Latissimam verò esse conventionis
 naturam Ulpianus declarat in *l. con-*
ventionum ff. eod. dum & publicas &
 privatas & legitimas, & juris genti-
 um esse tradit: & rursus in *l. juris gen-*
tium pr. & §. 1. eod. conventiones juris
 gentium subdividit in eas, quæ actio-
 nem pariunt, vel in proprium nomen
 contractus transeunt, & eas quæ ex-
 ceptiones tantum producant, nec
 speciali contractus nomine gau-
 dent. Quæ de causâ si de conven-
 tionibus juris gentium ex totâ la-
 titudine dicere animus esset, de
 contractibus cunctis ex jure gentium
 descendentes (quod quidem alii in
 tractatibus juris gentium prolixius
 50 fecerunt) agendum foret: Mihi hac
 vice sufficit proposuisse genera; om-
 nes igitur homines dum commer-
 cio invicem utuntur, vel ad dandum
 vel ad faciendum sese obstringunt,
l. stipulationes non dividuntur ff. de verb.
- ut.* promissiones dandi & hinc de-
 scendentes obligationes respiciunt,
 ut causam finalem commutationem
 dominiorum v.g. in mutuo, emptio-
 nibus, venditionibus, rerum permuta-
 tionibus, &c. Faciendive verò pro-
 missiones ad usum pertinent vel ro-
 rum vel operarum, eamque vel gra-
 tuitum ut in mandato, deposito, com-
 modato & similibus; vel mercena-
 rium ut in locationibus, conductio-
 nibus, & contractu inominato facio
 ut facias. Rursus quædam promissio-
 num obligationumque species sunt
 51 beneficiale, quæ ex regulis amicitias
 derivantur, quoties aut usum rerum
 aut operas nostras gratis deferimus,
 ut in allegatis mandati, depositi, &
 commodati exemplis. Nam manda-
 tarius & depositarius operas suas,
 comodans verò rei usum gratis con-
 cedit, quod & referri debet precarium,
 & ad gratuitam operam ex quasi
 contractibus negotiorum gestio. Quæ-
 dam onerosæ, cum est reciproca pro-
 missio vel præstatio, ut in societate,
 pignore & similibus; cui congruum
 quod nonnulli contractus *μίσθωσις* 52
ῥοι, quidam *ἀντιλήψεις* vocentur. Ast
 verò quia pleraq; ad contractus istos
 pertinentia ex ipsis legum fontibus
 desumi solent, ubiorem contra-
 ctum juris gentium & pactionum
 privatarum pertractionem alii loco
 reservabo; & hic inprimis de illis
 conventionibus, quarum insignior
 est inter ipsos Reges & Respublicas
 usus, in sequentibus per species disse-
 ram. Itaque sciendum conventiones,
 quibus homines ex gentium jure
 inter

inter se utuntur, duplicis generis esse; vel enim conveniunt, quæ gentes sive communitates, ut in foedere, pace, induciis, jure neutralitatis & similibus; vel quæ privati & singuli. Prioris generis conventiones, quoniam ab illis fiunt, qui publicam habent auctoritatem, veluti regiam, aut potestatem civilem, hinc publicæ; posterioris verò, (quas jam per genera breviter declaravimus) quoniam à privatis sive ab ejusdem gentis, sive diversarum nationum hominibus inveniuntur, privatæ vocantur; id quod & suo modo ostendit *textus d.l. conventionum*. Circa istas verò conventiones notandum, quodd ex veriori sententiâ nec jure gentium sufficiant, ad transferenda rerum dominia, sed requiratur ad hunc effectum traditio; quia voluntas domini aliàs est imperfecta, si in meris terminis conventionis subsistat, utiq; tunc si dominus habet copiam inducendi eum, cum quo contraxit, in vacuam possessione, juxta *text. in l. si pater C. de act. empt.* Quâ de causâ jure Romano est expeditum regulariter non transferri dominium citra traditionem solâ conventionem *l. traditionibus C. de pact.*

54 Neque aliud ex ratione relatâ obtinet de jure gentium, prout supra in consideratione modorum acquirendi ex jure gentium deduxi pluribus, ubi simul ad argumenta Grotii dissentientis est responsum. Planè hanc sententiam, quæ ultra conventionem traditionem requirit in translatione Dominiorum, commerciis gentium longè utiliorem, imò ferè necessa-

riam esse, non est difficile ostensu. Nam si solus consensus conventionalis sufficere dicatur jure gentium, hoc jus innumerâs fovet lites; dum nemo certus esse posset de Dominio rei sibi traditæ, sed semper timere cogeretur, ne tradens illam jam antea alteri promiserit, qui juxta hypothesin Grotianam ex conventionem vel contractu priore dominus factus, rem eandem sit vindicaturus. Item celebriora quædam emporia, ut Lubecensis civitas, aded ex re commerciorum esse crediderunt, quantum fieri queat, accipientes ex traditione securos esse de dominio, ut etiam si tradens non fuerit dominus, sed fortè commodatarius aut depositarius, nihilo secius habeat deponens vel commodator, quod sibi imputet, dum depositorio aut commodatario eandem commisit; eoque intuitu non possit regulis domini uti contra tertium possessorem, cui res bonâ fide tradita est. Non disputo nunc an ejusmodi consuetudo vel statutum justum sit nec ne, sed dico tantum abesse, ut jus gentium quod commercia introduxit, opinionem de domini translatione per simplicem conventionem admittat, ut potiùs contrarium ex usu deprehensum sit; commercia sc. tantò magis promoveri, quantò magis bonâ fide rem comparantes de dominio ex traditione tuti reddantur, ut negotiationis gratiâ melius visum sit suo modo, potiùs extendere regulam acquirendi ex traditione domini, etiam ad bonâ fide accipientes à non domino, quàm restringere

gere ad incertos & dubios casus, quibus tradens antea eandem rem alteri non promiserit per contractum. De 58
 cætero considerabimus, an & quatenus jus gentium in privatis conventionibus & contractibus obtineat; sine dubio enim contrahentes, etsi sint ex diversis regnis vel gentibus, censentur se subicere legibus loci ubi contrahunt, *arg. d. l. mercatores C. de commerc.* & sic contractus privatorum non erunt ex jure gentium, sed legibus positivis regni, ubi quodque negotium gestum est, adjudicandi, *arg. eorum qua tradunt Dd. ad d.l. si fundus, ff. de evic.* ut videatur prima fronte superflua tractatio hæc. Attamen superflua omnino non est, quia si leges regni illius deficient, in casibus omissis, ut dixi paulo antea, est recurrendum ad jus gentium. Breviter ergo sic puto distingui posse: vel contrahunt aliqui in partibus orbis, ubi certæ vigent leges positivæ, vel non; priore casu illæ leges sunt observandæ, tametsi à jure gentium aliquantulum discrepent. Aliud tamen obtinet in contractibus Regum, Principum, & potestatum supremarum, in quibus illa conjectura cessat, nam licet Rex in alieno Imperio non gaudeat suæ potestatis exercitio, nisi forte in homines suos, non est tamen verosimile, velle Regem alterius regni, in quo contractum inter Reges celebrari ponimus, locum habere leges positas contractibus naturâ suâ privatis; quippe quæ leges tantummodò regulam præscribunt subditis regni vel aliis privatis personis, non

fastigio regali. Quanquam enim Rex ipse legislator merito observet leges à se positas, saltem de honestate & propter exemplum, quod collimat *l. digna vox, C. de ll.* cessat tamen hæc ratio in Rege extero, qui leges alieni Imperii non tulit; & consequenter contractus ejusdem intra alienum regnum celebrati adhuc æstimandi sunt jure gentium. Idem de Principibus Imperii dici potest, quantum ad jura statutaria, & idem si alicubi introductum est per statutum, ut fidejussiones v.g. non valeant, nisi insinuatae apud Prætores vel Senatum, Princeps alius in illo territorio fidejubens vel cavens legibus hujusmodi statutariis non subest, & sic Principis fidejussio valet sine insinuatione; diversa utique si privatus Principi extero fidejubeat in hoc territorio; quia quod dixi de Principe & Rege est personalissimum quid, nec egreditur personas præsumptâ sc. legislatoris voluntate, qui non personas fastigio similes, sed Imperio subditas positivis legibus obligare voluisse censendus est. Aliud porro obtinet, 61
 in casu principali priore, si qua natio habeat fortè consulem mercantiæ in alieno Imperio, cui liceat suæ nationis hominibus jus dicere; tunc enim à pari, si hi ibidem contrahant, ceteri debent non utique respexisse leges illius regni, sed suas proprias, vel his deficientibus jus gentium. Natio enim privilegiata, cum suum peculiarem in alieno Imperio habeat judicem, etiam privilegiata videri debet, ut apud illum judicem suis vivat ac judi-

62 judicetur legibus. Posteriore casu principali, recurrere debemus ad jus gentium; ideoque si v. g. mercator Batavus contrahat cum Hispano in partibus orbis inhabitatis, mari vel vacuâ Insulâ, nec Hispanorum legibus nec Batavorum contractus æstimari debet, sed jure gentium. Unde si fortè placuit contrahere in scriptis, licet solennitates *l. contractus C. de fid. instr.* apud alterutros observentur, non tamen tunc erunt necessariae, sed contractus etiam non in mundum redactus, relectus vel subscriptus jure gentium valebit; & si vel in Hispaniâ vel apud Batavos ex eo agatur, jure gentium judicari debet. Aliud tamen hoc etiam principali secundo casu dicendum, si duo Batavi, vel duo Hispani in partibus infidelium eo loco contraherent, ubi suæ nationis, ut modò dixi, haberent consulem. De eo casu dubito, si Hispanus v. g. cum Batavo contrahat

64 in Indiis, ita ut in regno Hispaniæ solutio sit præstanda ex contractu, an non tunc Hispanicâ lege sit æstimandus contractus? Sic dicendum videtur ex doctrinâ Pauli de Castro in *l. 2. princ. ff. de eo quod cert. loc. post gl. ibid.* sed contraria est sententia Bartoli & Jasonis in *d. l. junctos populos.* qui volunt locum gesti contractûs esse attendendum, ejusque leges sequendas, non leges loci implendi vel exequendi contractus. Mihi videtur in hac

65 quæstione considerandum, num con-

trahentes locum solutionis in contractû expresserint, per modum necessarii capituli ad substantiam obligationis pertinentis, quo casu veram arbitror esse Castrensis sententiam *arg. l. aut ubi ff. de verb. auctor. jud. post. & l. contraxisse. ff. de oblig. & act.* an verò accidentaliter fortè & per speciem pacti superadditi, & tunc censeo Bartoli, Jasonis & aliorum assertionem prævalere debere; Ratio diversitatis posita in eo est, quod anrior sit & clarior voluntas contrahentium, qui nisi certo loco solutio fieret vel contractus impleretur, contracturi non fuissent, quàm si ex occidenti forsam mentio fiat de loco solutionis, ubi non est verosimile contrahentes voluisse, ut ex legibus illius loci negotium gestum adjudicaretur. Quamquam in Hispaniâ Bartoli sententia in dubio prævaleret: Quippe qui in contrarietate doctorum lege publicâ potior habetur, ut testatur Caccialupus de mod. stud. & ex eo Besold. in differt. de lib. jur. civ. In cæteris specialioribus quæstionibus mutui, commodati, pignoris, depositi, emptionis, venditionis, locationis, conductionis, mandati, societatis, permutationis, aliorumq; id genus contractuum, ex ratione suprâ allatâ, plura hîc non adjicio; cui volupe est videre hâc in ro poterit, *Mozz. & Wading. de contr. item Dn. Puffendorff. tract. jur. nat. & gens. lib. 5. c. 2. cum seqq.* hæc de nostro capite.

DE LEGATIS AC PLENIPOTENTIARIIS,

S U M M A R I A.

Num. 1. Legati descriptio nominalis. 2. & 3. Legatorum sanctimonia unde originem trahat? 4. Legati Character quandoq; dubius. 5. Legationis vera quatuor sunt requisita. 6. Legationis jus habent & suprema potestates & his analogae. 7. specialiter Principes Imperii. 8. quod & juri gentium est conforme. 9. & 10. legandi jus habent Reges & Principes, quamvis alii feudi vinculo obstricti. 11. Legationis jus ex sua personâ non habent Vice-Reges & Praesides. 12. Rex vel Princeps victus, & Regni aut Principatus possessione exutus num habeat jus legationis? 13. & 14. legationis jus exposcit commissionem publici negotii tractandi peragendive. 15. & 16. Legati an & quatenus mittantur ad aequales? 17. legatis principum vindicantur tituli ambasciatorum, & juris gentium securitas. 18. Legationis jus non habent Principes merâ dignitate tales, non vi Imperii. 19. Legati in quem finem & effectum mittantur ad belli duces diverse gentis. 20. Legatorum securitas ab admissione expressâ vel tacitâ dependet. 21. item 28. & 29. legati num indistinctè omnes jure gentium admittendi? 22. quaestiones de vinculo admittendi & de complemento characteris legatorum distincta sunt. 23. & 24. missus ante admissionem publicam alterius partis est mundatarius mittentis, non verus legatus. 25. consensus tacitus sufficit ad legationis admissionem, & unde colligatur? 26. ampliatio ejus rei. 27. Princeps vel Rex ad quem legatio destinatur, ante de eadem certior fieri debet. 30. legati definitio realis. 31. legatorum distinctio ex jure gentium. 32. legatorum Curia Romana distinctio. 33. legati gaudent salvo conductu & publicâ securitate. 34. & 35. Legati quondum sagminibus vel ceryciis, hodiè literis salvi conductus pro tutela publicâ utuntur. 36. Legatorum securitas ad comites legationis

gationis & bona pertinet. 37. legatorum privilegia securitatis non habent locum respectu tertii. 38. & 39. in criminibus vis publica & laesa majestatis à legato commissis cessat sanctimonia. 40. modo reatus sit notorius vel evidenter probari possit. 41. Legatos non licet violare propter simile factum alterius gentis. 42. Legati pro tempore legationis gaudent privilegio fori & revocandi domum. 43. usque 49. inclus. an & quatenus hoc privilegium habeant in delictis. 50. usque 55. an & quatenus in contractibus. 56. an & quatenus in successioneibus ex testamento vel ab intestato. 57. & 58. legati sub distinctione rerum mobilium & immobilium utuntur privilegio fori. 59. legati quatenus hoc privilegium habeant in nominibus, & juribus realibus. 60. an in actibus voluntaria jurisdictionis leges loci legationis vel domicilii observent. 61. legati habent privilegium in exercitio sua religionis. 62. legato competit jurisdictio in homines legationis & jus asyli adibus ipsius. 63. legatorum virtutes referuntur. 64. legati officium principaliter consistit in duobus. 65. Legatus habens duo mandata aliud expressum aliud tacitum, num obliget mittentem ex mandato expresso contra tacitum. 66. & 67. plenipotentarii quatenus possint obligare Reges & Principes suos, & num in aeternitate ipsorum desideretur ratihabitio.

Postquam in genere diximus de pactionibus quæ publicis quæ privatis; & harum quidem specialiore tractationem convenientiori loco reservavimus; illarum verò, quæ in sequentibus sigillatim pertractandæ erunt, ea est conditio, ut per intermedias legatorum personas contrahi ac perfici soleant, visum fuit caput hoc de legatis ac plenipotentariis præmittere. Legatio igitur nomen à legando dictum, etsi variè accipitur, uti videre est ex his, quæ posuit Dominus Felbing. *amicus meus honorandus in differt. de leg. th. 3.* Pro præsentis consideratione significat personam ad tractanda vel peragenda publica ne-

gotia à Rege, Principe vel Republicâ missam; unde vocari nostro idiomate solet ein Gesandter. Sanè ipsa quodammodò necessitas effecit, ut pax, fœdera, induciæ & similia negotia, per mandatarios expedirentur, cum ipsæ potestates, Reges vel gentes non tam congruè convenire aut colloqui possint, ubi notat Dn. Felden. *ad Gros. lib. 2. de jur. bell. & pac. cap. 18. §. 4.* quantum non negaverim etiam publicam utilitatem pro concusâ allegari posse introducti juris gentium de legationibus, vid. Dn. Zigler. *ad d. cap. Grotii §. 3. verb. legationes assidue.* neque enim publica utilitas & necessitas contraria sunt, imò illa in hac includitur; quod

etenim publicè est necessarium, etiam publicè expedit, ut fiat, etsi quandoque aliquid publicè utile videatur, cujus nomine legatio mittatur, sine publicà necessitate absolutà; ut in legationibus susceptis ad commercia, amicitiam conservandam sive etiam ad congratulandum vel condolendum, prout læta vel tristia inciderint; superest tamen etiam tunc necessitas saltem quoad modum congruè tractationis; quia non potest, vel saltem non congruè potest inter ipsos reges vel potestates publicas utile illud negotium personaliter tractari, longè convenientius verò per intermedias

3 legatorum personas; Atque ex his publicæ necessitatis & utilitatis principis legatorum publica illa securitas & sanctimonia consensu gentium originem traxit; de quâ pulchrè Pomponius, in l. fin. ff. de leg. Si quis, inquit, legatum hostium pulsasset, contra jus gentium id commissum esse existimatur, quia sancti habentur legati, & idem, si, cum legati apud nos essent gentis alicujus, bellum cum eis indictum sit, responsum est liberos eos manere, id enim juri gentium conveniens esse; hæc Pomponius; Verùm quia quandoque dubium est, an hic vel ille resp. 4 se gaudeat titulo & caractere legati, non abs re erit in veri legati, qui publico illo ex jure gentium præsidio munitus sit, penitius inquirere definitionem & requisita. Ac ut vetera mittamus, recentissimum fuit controversiæ de caractere legati exemplum in Principe VVilhelmo Furstenbergico, cujus capturam Galli pro violatione juris gentium, Cæsareani pro

re licità habuere, tum ob deficientem veri legati qualitatem, tum ob ejus subjectionem respectu Cæsareæ Majestatis; quas quidem rationes hinc inde emissa scripta luculentius ostenderunt. Sirem ipsam considero, quatuor necessaria arbitror ad verum jus legationis, (1) potestatem mittentis, (2) commissionem peragendi publici negotii, (3) potestatem ejus ad quem mittitur, (4) consensum ejus sive admissionem legati, de singulis aliquantò dicemus specialius; Primum requisitum quod attinet, *Grot. d. c. 8. §. 2.* & alii eum secuti, non nisi supremum intelligunt potestatem, adeoque hac sententiâ stante jus legationis competere non posset Principi superiorem recognoscenti; consequenter missus à tali Principe non gauderet publicà securitate, certè non ex jure gentium, sed opus foret ad eam rem aut speciali lege aut pacto; quod ipse etiam *Grotius d. l.* scribit, de legatis provincialibus aut municipalibus; eos videlicet non jure gentium sed civili regi; verùm enim verò 6 opinionem istam, quæ non nisi supremas potestates ad jus legationis admittit, falsam hodiè censo, nisi etiam analogicas potestates complectamur, ut quæ imaginem, summæ potestatis cujus vices jure suo agunt, repræsentant; quas propterea oportet juris legationum capaces esse. Unde 7 sequitur Principes Imperii nostri gaudere jure legationis, eorundemque legatos non tantùm ad Imperatorem, missos, sed etiam ad Reges vel Resp. exteras publicà uti securitate. Quia enim Prin-

Principes nostri possunt foedera & similia negotia cum Imperatore vel exteris contrahere *juxta art. 8. pacif. Osnebr. §. gaudeant*, quis negabit posse eodem pro perficiendis hujusmodi negotiis sub vero caractere legatos mittere. **8** Nec dicat aliquis hoc ipsum tantum esse ex constituto, non jure gentium, quia. 1. immemorialis temporis observantia docet legatos principum nostrorum intra Imperium & extra in publicis foederum, pacis, & similibus conventibus, ut veros legatos admissos fuisse, hodieque admitti. Sicut hoc ipsum satis deduxit serenissima ducalis domus Brunovicensis & Luneburg. inter tractatus pacis Noviomagensis, testibus literis ad Regē Angliæ missis, *Act. & memoir. des negotiat. de la paix de Nimègue tom. prem. p. 233. & seq. 2.* sufficit ad hoc ut quis jure gentium legatum mittere possit, si habeat ex jure constituto facultatem pangendi foederis, faciendi pacis, & similibus negotiorum publicorum; nam & reges, qui ex legibus regni sui supremam habent potestatem & sic ex jure constituto, pro expediendis hisce negotiis legatos mittere possunt jure gentium: etenim ut cujusque Imperii vel Reipublicæ jus constitutum, tribuit facultatem publicorum negotiorum, sic jus gentium ad ea perficienda legatis addit publicam securitatem; **9** Atque sic in universum Reges & Principes, qui regna & principatus suos feudi titulo aliunde recognoscunt, ad negotia publica regnorum ac principatum peragenda legatos mittendi jus habent; Benè fateor ta-

men, si ad ipsum dominum feudi mittant, legatos reverentiam & ex causa etiam obedientiam præstare debere; uti superiori seculo cum Galliæ & Angliæ Regum cæterorumque foederatorum, qui apud Carolum quintum negotium pacis tractaverant, legati re infectâ & ruptis deliberationibus discessum pararent, uni Mediolanensium Ducis utpote vasalli legato mandatum Guicciardinus refert, ut in aulâ Imperatoris manerer. Sed hæc **10** aliqualis restrictio non tollit jus mittendi legatos; nam & *Grotius d. §. 2.* eos concedit, qui impari foedere junguntur, cum sui juris esse non desinant, jus habere legationis. Concludo igitur, & supremas potestates, & potestates hisce analogas, quales sunt Reges atque Principes titulo feudi jura regni aut principatum obtinentes, auctoritate pollere mittendi legatos sub eo, quod diximus ex gentium jure securitatis præsidio. Cæteræ vero **11** potestates utcumque magnæ, quæ mero jure magistratus censentur, ut Vice-Reges, præsides, &c. suo nomine non habent jus mittendi legatos, jure gentium æstimandos. Quod si forsitan quandoque id fiat nomine regis & ex ejus concessione, pro utilitate provinciarum quibus præsumt, tali casu legati, non ex auctoritate Vice-Regis aut præsidis mittentis, sed Regis ipsius caracterem habent juris gentium. Quid de Rege vel Principe victo & regni possessione exuto? *Ait* **12** *Grotius d. l. eum cum aliis regni bonis & jus legandi perdidit; Dn. Ziegler. ibid. in verb. jus legandi perdidit, con-*

contrà disputat, quod Rex hujusmodi possit adhuc majorem populi partem, vel aliquam saltem penes se habere, cum spe recuperandi regni; sed Grotius loqui videtur de rege planè devicto, & cui nulla prorsus superest spes restitutionis ex armis, qualis olim fuerat Perseus Macedoniae Rex, cum caduceatores mitteret ad Paulum Æmilium consullem; aliàs si loquimur de Rege vel Principe, qui licet possessione regni aut Principatus expulsus, armis adhuc nititur vel propriis vel socialibus, veram censeo Dn. Zigleri sententiam. Sic Maximilianus & Franciscus Sfortiani Duces in principatum Mediolanensem ex fœdere restituti sunt contra Gallos; qui cum potuerint in statu exilii fœdus contrahere, quidni & legatos mittere, ut supra argumentati sumus? præsertim cum Rex ejusmodi vel Princeps se possit ad certas condiciones obstringere, vel ducendæ militiæ vel pecuniæ ad bellum præstandæ, sive satisfaciendæ, quæ utique poterit pacisci ac spondere per legatos. Porro ad personam & jus legati obfirmandum desiderata fuit commissio publici negotii peragendi, quâ ipsâ notâ discernitur legatus ab aliis tantâ prærogativa non subnixis. Ideoque etiam internoscunt ambasiatores quos vocant & simplices nuncios à Rege vel potestate missos, quorum ratione muneris concediti minor solet esse auctoritas vel amplitudo; & quemadmodum in privatis causis negotium aliquod vel simpliciter committitur vel cum clausulâ sub liberâ, cujus

vigore plenior facultatem administrandi consequitur. *l. mandato. l. procurator totorum l. procurator cui. ff. de procur.* Sic se res habet in negotiis publicis; Quâ de causâ alii legati vocantur simpliciter tales, alii plenipotentiarii, quos & invicem in rubricâ distinximus, & infra considerare placet. Sed cur publici negotii tractandi peragendive commissio requiritur, cum legationes, ut supra dictum, etiam mittantur ad congratulandum vel condolendum? Resp. hæc quoque negotia publica esse vel publicis connexa videri, quatenus nimirum Regi vel Reip. ad quem vel quam legatio mittitur, lætum quid aut triste acciderit. Talis fuit Hieronis Siciliae Regis ad Romanos legatio ad condolendum de clade exercitus apud Thrasimenum acceptâ, & ad promittendum auxilium; contraria Masaniissæ ad congratulandum patribus ob. debellatam Africam. Cæterum mandatum ipsum, & concedita forma tractandi perficiendive negotii, quam instructionem vocare solemus valde differunt. Illud enim, pro personæ ut loquuntur legitimatione, quoddam sc. sit hujus aut illius Regis vel Reipublicæ legatus, palam ostendendum est; idque fieri consuevit per literas quas vocant credentiales; hæc in arcanis habenda, nisi necessitas quandoque editionem aliqualem efflagitet, *post. Frid. Marsellæ. Dn. Felbing. dict. differt. de leg. th. 5.* Tertio loco requisita superius est potestas ejus ad quem legatus mittitur; nam & illum volentem æqualem esse debere mittenti; quâ de

de re Graem d. 5. 2. sciendum est, inquit, qualemque est hoc jus gentium, de quo videbimus, ad eos legatos pertinere, quos mittunt qui summi imperii sunt compaes inter se, Paschal. cap. 2. de legat. hoc ipsum adscribit antiquae observantiae, ait enim Christianorum Regum potestatum esse morem, ut suas legationes ad eos tantum destinant, qui tituli dignitate ipsis sequantur; quales sunt reges & Imperatores exceptis quibusdam rebus publicis, cuiusmodi sunt Veneta, Helvetia, & Rhetia; idque singulares ob causas. Sed hæc Pascalii opinio hodiernis moribus non aliter obtinet, nisi & de magnis vel insignioribus Principibus intelligatur; videmus enim non tantum ad Principes Germaniam & Italiae multoties à regibus mitti legationes, & vicissim ab illis ad hos; sed quandoque etiam ad Resp. Imperii. Quis diceret verò hos Regum ac Principum legatos non gaudere publicâ securitate juris gentium? Ut igitur ante ostensum est, principes imperii jura legationum habere, licet ab Imperatore seuda recognoscant; sic eodem jure ad stipulante usu versa vice uti debent, ut ad illos à regibus & potestatibus rectè mittantur legati. Atque aded quemadmodum paritas, quam ex jure gentium scriptores requirunt inter mittentem & eum, ad quem mittitur legatio, non est intelligenda de multitudine agrorum, & opum magnitudine ac potentiâ, quod rectè scribit amicus noster *Dn. Felbing. dict. disert. ib. 8.* sic crediderim eam non præ-

ciâ de supremâ maiestate, sed vel de superioritate analogâ, quam princeps aliquis jure suo habet, ex præmissis accipi posse. Objicit: eos legatos quos reges mittunt ad principes superiores recognoscences, vel contra, non esse proprie dictos ambasiatores vel supremi ordinis legatos sed nuncios minoris auctoritatis; respondeo; præterquam quod principum legatis ambasiatorum titulum vindicari exemplis Noviomagenis tractatum constat, negari non posse veros esse legatos quos ipsi mittunt. Nec nunc de solennitate vel amplitudine legationis quaestionem instituimus, sed de vero legationis caractere, qui ex consequentiâ inferat publicæ sanctimonie ac tutelæ, alioque id genus effectus de jure gentium. Illud tamen facile largior, eos principes, qui culmine tantum dignitatis tales sunt, non potestate imperii regii vel quasi regii sive territorialis, juris legationum capaces non esse, ubicunque intra Imperium vel extra degant. Frustrâ enim vel ab eo, vel ad eum ab alio, legati mitterentur, propter tractanda publica negotia, si non sit penes eundem jus vel potestas publicorum negotiorum; Loquor autem de jure; possessio enim provincie, manente jure legationis, ab alio vi erepta esse potest, ut prius dictum. Sed ad huc obstare videtur huic tertio requisito, quod legati interdum mittantur ad Duces belli, regio tamen imperio vel simili destitutos; sicut Romani legatos misere ad Annabalem Sa-

guntur obsidentem Carthaginenses ad Publicum Scipionem in Africa de pace; Verum responsio non est difficilis; id enim si contingat, vel sic pro avertendo periculo ex morâ imminente; ut in obsidione Saguntinâ; vel nomine Reip. non ducis; unde opus est, ut is vel mandatum habeat à Rege vel Republicâ, aut quicquid agitur, sub spe rati agitur; hinc pax, fœdera, & similia negotia cum Ducibus Romanis conventa, postmodum à Senatu oportuit confirmari, ut ex historiis notum. Succedit ultimum requisitum, sc. legatorum admissionis: pulchrè *Felden. ad d. cap. 18. §. 3. præcipuum ait in legatione est admissio; inde enim alterum, quod inviolabiles sint dependent. Nam admissio quasi contractus est, quo legati suam salutem credunt esse, ad quem missi sunt, aliter vero securitatem pollicetur sive expressè sive tacite; hinc quarelibet iusta oritur, si securitas non præstetur; hæc *Feldenius* planè conformiter *Grotio d. c. 18. §. 5. Quæ si ita sunt; profectò legati ante admissionem non gaudebunt publicâ securitate, tanquam deficiente fundamento. Sed contraria apparet Hannonis Senatoris Carthaginensis oratio apud *Liviam lib. 21. histor. Annibalem de violatò jure gentium accusantis; quod legatos Romanorum in castra non admisserit, nam si jus gentium ex solâ non admissione legatorum tollitur, ut Hanno censuit, multò magis tollitur ex non administratorum violatione. Sed rectè *Grotius in d. §. 7. monet, non ita crudè illud intel-****

legendum, & causam addit; nec e-

nim jus gentium præcipere omnino admitti legatos, sed vetare sine causa rejici; Quales equidem causas rejiciendarum legationum in genere ibi triplices refert, nimirum rex personam mittentis, ex persona missi, & ex qualitate negotii legationis, ac variis historiarum exemplis illustrat; Ego à *Grotio & *Feldenio* sententiâ procedendum non arbitror; attamen duas hæc agitari video quæstiones distinctas, & minime confundendas, (1) utrum ad complementum characteris legati pertineat admissio, quam diximus, ita, ut sine illâ non censetur venis legatus ad effectum securitatis publicæ ex jure gentium (2) utrum teneatur Rex vel Princeps, ad quem legatio destinatur, jure gentium consentire in legationem eamque admittere? Hæc idèò autem distinguo, quia sæpè aliquid est necessarium ad substantiam, integritatem vel complementum alicujus personæ vel rei, ad quod tamen aliquis obstringitur, v. g. investitura de feudo promissio necessaria est, ut quis sit vasallus, & tamen dominus promittens tenetur ad investituram; idèòque in similibus; Sic ergò admissio à parte Regis aut Republicæ ad quem vel quam legatio dirigitur, poterit esse necessaria ad complementum vel characterem legati, si vel maxime Rex ipse vel Republica ad eandem obstringi, si etiam per contrarium non obstringi ponatur. Hinc de utraque quæstione dicam separatim. Et quod priorem attinet, bene considerandum est, non hæc sermo-*

nem

23 **nomine de mandato simplici, sed legato. Potest enim quis sine in publicis, sive in privatis; mandatum suscipere contra tertio gerendum, absque consensu illius; sed tamen utinam tertius ille ad nihil obligatur mandatario alterius. Verum in legato plus requiritur; nempe ut ad praesidium securitatis obligetur Rex vel Respublica; cum quo vel qua negotium mittentis tractandum est; Ergo utique ejusdem Regis vel Respublicae consensus intervenire debet, qui sit hujus obligationis de jure gentium fundamentum. Secundum haec igitur missi ad tractanda publica negotia, antequam hi, ad quos missi sunt consentiant in legationem, sunt quidem mittentis mandatarii, non vero jam tunc legari, nisi destinatione solâ & improprie sic dicti. Ast tibi partis alterius accesserit consensus; jam verum nascitur legationis characterem. Quae de causa *Quintus d. l.* improprie loquitur de legatis, dum quaerit an jure gentium à Regibus, aut Rebus p. ad quos vel quas mittuntur admittendi sint; quia ante admissionem, ut modo dictum, proprie ne sunt quidem legati. Durissimum enim foret aliquem obstringi ad tractanda negotia, vel ad praestandam securitatem, etiam in-
 24 **vitum ac reclamantem. De caetero non dubito, consensum admissionis vel tacitum vel expressum sufficere; quorum hic quidem nullum scrupulum patitur, ille vero quibus conjeturis colligi debeat, ulterius per-
 25 **spiciendum est. Existimo igitur, Re-******

gionem, qui sciens ad se mitti legationem non repugnat, consentire videri; ex scientia enim ac taciturnitate non omisa protestatione colligi consensum tacitum, maxime in his, quae a declaratione animi pendent, patet ex *l. 1. §. 2. ff. de trib. act. nec non ex l. item quaeritur §. fin. in verb. hoc enim ipso &c. ff. loc. cond. ad que maxime attendendum de negotio legationis publico, ubi gentium interest, ut legari citius conveniant, nec in tractatibus pacis foederum & similibus praeter necessitatem retardentur; quod fieret, si dubii relinquerentur de suo caractere post certiorationem de legationis adventu, nec factam ex altera parte contrariae voluntatis significationem. Usque adeo, ut verius censeam, etiam vi generalis consensus taciti eas legationum personas, securitate publicâ fini debere, quas si Rex vel Respublica, cui legatio destinata est, scisset, probabiliter non admisisset. Habes enim quod sibi imputet, tunc non personas legationis singulas specialius inquisiverit. Diversum obtinet in eo Rege, qui protestatur & voluntatem ostendit contrariam, sive contra totam legationem, sive contra certas personas. Ex his igitur constat, quam necessarium sit, ut Princeps vel Rex, ad quem legatio destinatur, hac de re certior fiat; Idque observari solet maxime in legationibus Turcicis ad Imperatorem, de quarum adventu solet anterior ad Aulam Caesarem deferri noticia. Quin & hac eadem juris gentium ratione usi sunt Duces ac Principes
 26*

in obsidione Trevirensi, ad quoscumque Galli obsessi misissent, ut abitur pacifcerentur, nec prius, ut tutus comitatus daretur, impetrassent, qui missi fuerant, captivi detentum sunt. Circa secundam questionem

28 *Grotius loc. cit.* affirmativam videtur asserere, saltem eo casu, quo non adest iusta causa recusandi legationem; quæ quia non præsumitur, regula erit ex mente Grotii, legationes esse admittendas à Regibus vel Rebusp. defuper certioratis; exceptio autem regulæ erit, si qua iusta causa reperiat legationis non admittendæ; Militi videtur verius, quantum ad vinculum juris gentium, regulam constitui negativam, ut, siue adsit iusta recusandæ legationis causa siue non, haud faciat contra jus gentium, qui renuit admittere legationem; quanquam si sine causâ eandem detrectet, peccet quodammodo contra officium humanitatis;

29 Ratio est in promptu, quia conventio de fœdere, pace, induciis, neutralitate, similibusque negotiis, quorum causâ legationes mitti solent, est meri arbitrii respectu Regis vel Reipublicæ, ad quem vel quam mittuntur; nec requiritur aliqua iusta causa, ut in perfectionem talis alicujus negotii Rex aut Respublica consentiat; Ergo etiam admissio legationis, quæ ad illum scopum collinat, erit meri arbitrii, præcluso sc. respectu causæ justæ intervenientis vel non intervenientis. Quod verò quodammodo faciat contra officium humanitatis, si quis Rex, vel si qua

Respublica, sine iustâ causâ legationem alterius potestatis aversetur, facile ex eo colligitur, quod & in privatis curiis, qui rigorem iustitiæ placide translationi præfert, quadantenus atidiat inhumanius, *arg. l. juris §. 3. ff. de his qui not. inf.* multo magis id in publicis locum habere debet ratione majoris interesse. Planè Gustavus Adolphus Suevicæ Rex inter causas belli adversus Ferd. II. Imper. hanc quoque posuit, quod legati ipsius in conventu Lubecensi haud admissi. Ex hætenus autem dictis satis elucescit, qualiter persona legati definienda sit; nam congruè definire possumus; *legatum esse mandatum publicis negotiis, à potestate summâ vel analogâ, ad aliam similem potestatem sub lege fœderatio expressâ vel tacitâ missum, ut negotium sibi demandatum nomine mittentis proponat, tractet, perficiat.* Sed & pro diversitate commissionis legati distinguuntur, ut alius sit major, quem nomine ambasiatoris indigitamus, alius minor, (*envoye*) item alius plenipotentarius, cui negotium tractandum cum liberâ commissum est, ut Scipioni Africano negotium pacis cum Carthaginensibus faciendæ; alii minoris potestatis, qui certis instructionis suæ aut mandati cancellis est circumscriptus. De cætero legati etiam discernuntur in natos, à latere, & missos, quorum illi dicuntur à munere legationis annexo dignitati; ergo statim, dum ad dignitatem hujusmodi evehuntur, legati censentur; qualis est Archiepiscopus Remensis in Galliâ, *c. pen. extra de fil. presb. c. per vne-*

venustabilior extra qui fl. sine legit. Tole-
 ranus in Hispaniâ, Cantuaronsis &
 Eboracensis (antehac) in Angliâ c.a.
extra de off. leg. c.1. extra de appell. Azor.
f.2. infl. moral. lib.5. cap.27. Isti ex re-
 ceptâ sententiâ dicuntur Cardinales,
 quod à latere versentur Pontificis
 mittentis. Hi denique sunt reliqui
 nuntii missi; Verùm distinctio hæc
 constitutionibus & curiæ Pontificum
 debetur *per alleg. tom. junct. c.1. de off. leg.*
 33 *m.6.* non juri gentium. Præsuppo-
 sitis autem, quæ hæctenus declaravi-
 mus, legationum requisitis, gaudent
 legati (1) privilegio securitatis pu-
 blicæ, communi quodam gentium
 consensu. Hinc Rex, ad quem mit-
 tuntur, tenetur illis ad salvum con-
 ductum intra terminos regni sui; &
 si damnum ibi senserint, facto Regis
 vel subditorum, vel quod Rex cum
 avertere saltem potuisset, inferri le-
 gatis passus est, ad illius refusionem.
 Verùm ne quis fortè ex ignorantia
 34 legatorum personas vel comitatum
 invadat, publico aliquo signo, quo-
 ties opus esse videatur, muneris sui fi-
 dem facere solent, quibuscunque ag-
 gressoribus. In hunc finem Roma-
 norum olim legati sagmina herbæ
 genus usurparunt; Græcorum, Ce-
 ryciâ ut ait *Marcianus in l. sanctum §.1.*
§. de div. rer. sed & fecialibus ea usita-
 ta fuisse legimus, & nominatim in A-
 fricam ad foedus feriendum missis ex
 Senatus consulto injunctum, ut *privor*
lapides, silices privataq. verbenas, (sc. pro
 foederum ceremoniis ritè peragendis)
secum ferrent, uti prætor Romanus bis impe-
navet, ut fidas ferrent, illi prætorum sagmi-

na posserent, Liv. lib. 30. hislor. qui ibi-
 dem addit, herbæ id genus ex arce
 sumptum (Capitolii sc.) dari feciali-
 bus solere; sic ergo Romani legati
 & feciales gentilitiis legationis ac
 muneris sui insignibus, tuti fuêre.
 Hodie legatis Regum, Principum,
 Rerumque publicarum, literæ salvi
 someatus vel conductus, vulgè voca-
 mus Passportem, extradi solent, quò
 magis iter ad locum legationis, tum
 ibidem negotia commissa, tutò per-
 gere possint; quæ quidem literæ dif-
 ferunt à veterum legationum secu-
 ritate, quod concedantur fide publi-
 câ à Rege vel gente, ad quem vel
 quam legatio dirigitur, non merò po-
 testate gentis, quæ legatis mittit, ut
 Romanorum sagmina. Aque illud 36
 quod dixi securitatis privilegium
 ad comites quoque legatorum per-
 tinet; *juxta l. lege Julii 7. ff. ad leg. Jul.*
de vi publ. Sed & ad bona eorundem
 mobilia, quibus in legatione utun-
 tur, *Gros. 9. c.18. §. 8. & §. 9.* Non ha-
 bet autem locum respectu tertii, ad 37
 quem legatio missa non est; maxime
 si forsan ad præjudicium ejus colli-
 maret, & hostilia consilia per lega-
 tionem agerentur. Ideoque justè po-
 tuerunt Romani intercipere Philippî
 Macedoniae Regis legatos ad Anni-
 balem, cum quo societatem armo-
 rum contra Romanos is juncturus e-
 rat. Nec ratio assertionis hujus est
 obscura; quoniam præmissio securi-
 tatis, legationi, expressè vel tacitè
 facta, non obligat nisi promittentem,
 tertium verò minime. Unde caracte-
 rem suum legati non habent respectu

tertii, sed tantum respectu illius, ad quem mittuntur. Deinde cessat publicae securitatis praesidium, in casu, quo ipse legatus vim faceret. Cum enim vim vi repellere liceat, ex principiis juris naturae, ut supra dictum, usque ad caedem invaloris; poterit sane etiam legatus alium per vim invadens ab invaso repelli vel interfici. Idem dicendum de legato, qui hostilia molitur contra Regem vel Rempublicam ad quem vel quam missus est. Quanquam *Grot. d. c. 18. §. 4. vers. verum is apex*, tali casu nolit facultatem interficiendi legatos permittam esse, sed tantum retinendi ac interrogandi; quod hoc satis videatur ad declinandam extremam machinationum hostilium legati periculum. Sed ego verius crediderim, legatum in Regem vel Rempublicam, cuius tutelae se commisit, hostilia machinatum, eo ipso excidisse caractere suo. Non enim quia hostilia molituro, sed quia publica commisionis negotia tractaturo, fide publica legato promittitur & competit securitas; hanc tacitam conditionem si non servet, indignam se facit juris gentium auxilio; nec Rex vel Respublica in hunc casum, minime cogitatum vel placitum, ei obstringitur ad publicam defensionem. Atque ita cum *Domino Eglero ad d. loc. Grotii* censio, vel interfici posse legatum ex crimine laesae majestatis eius Regis vel Principis, apud quem negotia legationis agere debebat; modò tamen reatus sit notorius; vel alias legatus de eo pallio evidenter convicti;

Et si vel maxime tali specie ex defensione jurisdictionis, ut vult *Grotius*, de legato poenam sumere non liceret, tamen ut alius hostis quilibet occidi posset, qui factis suis se non legatum, sed hostem declarasset; nec certe legatorum securitas ex jure gentium extendenda est, ad impune peccandi licentiam. Sed quaeritur, quid si non legati deliquerint, sed gens, à qua missi forte violaverint antea alterius partis legatos; num liceat reddere vicem? Minimè, nam qui postea admittit legatos, fidem obstringit, quae servanda, nec praetextu prioris injuriae frangenda est. *Xerxes* Persarum Rex, cuius legati *Spartae* violati erant, cum mitterentur, qui hoc factum expiarent; negavit se *Lacedaemoniis*, qui jus gentium violassent, similem fore. *Herod. in Pelymn.* nec *Scipio Africanus* perfidiam *Carthaginensium*, qui per inducias expugnaverunt naves, ultus est in legatis, cum victi pacem peterent. (2) Legati gaudent etiam privilegio fori domestici, dum in loco extero, ubi agunt pro tempore legationis; conventi non possunt, id quod & in jure Romano expressum est; *l. consensisse §. 3. ff. de jud.* illudque privilegium originem trahit ab exemptione jurisdictionis, quae de re eleganter *Gronov. l. c. 18. §. 4.* ait: *placuisse gentibus, ut communis mos, qui quocumque in alieno territorio existentem ejus loci territorio subiecit; exemptionem pateretur in legatis, qui sicut sibi quaedam habentur pro personis mittentibus, ita etiam sibi simili constituerentur, quasi extra territorium.* Res ipsa per se & regula

43
 gula facta clara est, quousque verò extendenda, vel restringenda, non plures extra scrupulum. Nam ex delictis in legatione commissis legatos cogi iudicium Romæ pati, sive ipsi admitterent, sive servitorum, scribit *Paulus in l. non alias §. 1. ff. d. t.* latius intelligit *Grotius d. §. 4.* ubi sub distinctione criminis levioris & atrocioris, respondet ad questionem de foro legatorum in delictis; sed in effectu eorum omnia collimant, non eos fortini fori in loco delicti, sed consensu mittente. Neque enim concedit Regi aut Republicæ, in cujus territorio legatus deliquit, nisi facultatem iubendi eum excedere è finibus, vel remittendi ad ablegatorem, ut puniatur propter crimen vel datur. Sic & *Felden. ad d. §. 4. Goni* assertionem istam generaliter approbat. Mihi cum alijs contrarium placet, certè, quoad ea delicta, quæ Principem vel Regem, ad quem legatio facta, directe lædunt, vel etiam subditos ejus; tunc enim salvo jure gentium existimo, Regem illum, Principem vel Republicam reparationem damni ex delicto sumere posse; si modò damnum reparabile est. Finge legatum incendium fecisse; vel ut heret mandasse, quid justius est, quam ut damnum patris, vel ab ipso Principe aut Rege in loco legationis, compellatur legatus satisfacere? nam eum spe incertâ ad mittentem remittere, & ibi precariam sollicitare satisfactionem, aut bellum minari vel indicere, ut aliqui suadēt, inconvenientiora longè sunt, quam moderatio illa, cui insistimus, juris

gentium circa exemptionem fori legatorum interpretatio; Sin criminis in Regem vel regios homines commissi damnum reparabile non sit, ut in adulterio, stupro violento, homicidio & similibus, potest locum habere arbitror, cessante pecuniarum refectione damni; nisi quòd in homicidio ex circumstantiis quandoque adigi possit legatus ad solvendum, occisi forsitan liberis & coniugi, intuitu ex cæde in eos redundantis damni pecuniarum expiatoriam vulgò *Das Gohn gelb.* Quòd verò tali casu legatus jure etiam gentium puniri queat, probat ratio paulò ante adducta, quæ legatam personam non sub ratione delictum perpetratum; sed negotio commissi tractatum publicâ fide admitti diximus, quò quidem *apud Pæcep. 1. Goni. referente Gratio*, illud Theodahati pertinet: *Sancimus legatorum nomen asseverantis, quamvis dignitatem legationis modestè sibi manentem; existimare animo homines suo esse vel interficere legatam, si is in Principem, ad quem mittitur sit injuriosus, aut alienum matrimonium violat.* Quantum verò ad alia delicta, non in Regem vel regios homines commissa, obtinere poterit Grotiana illa fictio, ut credatur legatus contra territorium constitutus, adeoque vindicta reservetur mittenti, & is desuper certioretur. Nec ratio disparitatis est obscura, quia priore casu non solum delinquit legatus, sed reverà violat legationem: nam quem admodum Rex ex admissione obstringitur, quò minus patiatur legato injuriam fieri per se, vel per homi-

nes suos, ita ex publicâ securitate, quâ fruuntur vicissim tacite obligatur legatus, ne Regi, familie regie, vel
 47 hominibus injuriam faciat. Tenentur enim etiam privilegiati homines ob summam æquitatem ex edicto, quod quisque juris, *arg. l. fm. C. de fraud. & sit. sup.* Hos igitur limites si legatus transgressus fuerit, tenetur Regi, (idem de Principe & Republicâ) ejusve hominibus læsas, non proprie ut legatus, sed ratione cujuscunque in eos redundantis dispendii, & quidem ex delicto contra fidem tacitam legationis commissis; per consequens in ipso illo loco, secundum quod distinximus damnum reparando vel amissionem aut potestatem subeundo; legatus satisfacere, vel delictum expiare debet; nec tali specie jure gentium censetur exemptus. Sed hæc ratio cessat in delictis à legato non in Regem, ad quem ablegatus est, familiam ejus vel homines perpetratis; merito igitur ex his ipsis diversum jus obtinere censendum est; Et maxime locum habent, quæ de legato in delictis non exempto diximus, si causa ad mittentem fuerit delata, nec is legatum suum puniat vel compellat pro delicto satisfacere *Besold. lib. 2. Pol. sup. §. 2. n. 15.* paulò aliter distinguit, nempe inter delicta contra officium
 48 hominis, & contra officium legati commissa, ita ut in prioribus remissioni ad Principem, in posterioribus verò, si Princeps mittens delictum non puniret, animadversioni in legatos ut hostes locus detur. Sed hæc opinio isto inconfuso laborat, quòd

adulteria, homicidia, & id genus facinorosa generaliter & indistinctè remittenda censent ad Principem legantem; cum tamen, quatenus in regiam familiam vel subditos regni talia perpetrantur, ut antè deduxi, jus gentium non tribuat legato privilegium fori; imò idem ille dici possit hujusmodi delictis, contra officium legati facere; qui quâ talis erga regem, apud quem legationis munera fungitur, & erga regios homines ita se gerere tenetur, prout fides promissæ securitatis reciproce exigitur: Ideoque à proposito distinctione meâ non recedo; fateor tamen, si casus in facto contingat, quandoque melius facere Regem, si legatum alterius ad se missum non puniat ex delicto, sed rem ad mittentem deferat, ut fecit Imperator noster invictissimus ante aliquot annos, in causâ legati Hispanici; non quasi aliud non liceat jure gentium, sed fortè ad evitandam offensam mittentis, & hinc emergentia majora mala; sive etiam propter alias causas, *confer. excell. Dn. Felbing. in d. dissert. th. 27.* hæc in delictis: Porro
 50 & in contractibus privilegium fori esse volunt legatis, ut in loco exercendæ legationis conveniri nequeant, sed coram mittente; ita ut ad postremum usurpentur ea, quæ adversus debitores extra territorium positos usurpari solent; sunt verba *Grotii d. c. 18. §. 9.* quâ de causâ consequenter ex mente Grotii dicendum, ut si Rex, qui legatum misit, ad instantiam creditoris non administret justitiam, tunc locus sit reprensivus in bonis

bonis aliorum incolarum ejus regni ubicunque deprehensis. Verùm & hic jura Romana certo casu non agnoscunt tale forum privilegiatum in contractibus, si nimirum legatus contraxerit in loco & tempore legationis; tuac enim videtur privilegio tacite renunciâsse, ut ibi conveniri possit, *text. in d. l. consensisse §. 4. à contrario sensu & text. in l. si legationis ff. de*

51 *jud.* Sed dicat aliquis, legatum non posse renunciare huic privilegio ad præjudicium regis mittentis; cujus quodammodò læsa videretur majestas, si legatus judicium subiret in loco legationis; nec adeò stringere videntur textus juris civilis; quia verosimile est eos propriè esse intelligendos, de legatis civitatum municipalium, qui ex jure constituto hoc privilegium propter onus legationis habuere, ne regulariter coacti sint Romæ judicium pati, sed potuerint domum revocare; his igitur, quò minus isti privilegio, in favorem ipsorum principaliter introducto, renunciare liceret, nihil ob stare poterat; sed diversa apparet ratio in legatis Re-

52 *gum & gentium liberarum;* Quicquid tamen sit, verius arbitror, etiam hos tales legatos justè compelli posse, ut debita in loco ac tempore legationis contracta persolvant; quanquam omnibus modis præcedere debeat amica solutionis admonitio; quâ non præstitâ si id commodè fieri possit ad dominum legationis querela deferatur; qui si ne ipse quidem legatum suum ad solvendum compellat, minus rectè conquiri poterit de violato

jure gentium, si postea legatus in loco legationis publicâ auctoritate constringatur præstare solutionem. Idque propter sequentes rationes; quia, 1. præterquam quod gravitate legati indignum, etiam planè injustum est, legatum v. g. mutuum, depositum, commodatum &c. accepisse tempore legationis, & non reddere ex fide contractus, sed titulo legationis ad defraudandos creditores, qui ibidem ubi legatum agebat cum ipso contraxerant, velle abuti. Quam rationem procul dubio consideravit Cetus in d. *si legationis*, eaque similiter procedit in legatis sive Regis aut liberæ gentis, sive à civitate superiore recognoscente missis. 2. in contractibus privatis legatus non representat Regem vel populum mittentem, sed in commissis publicis negotiis: nec. 3. jus gentium decipientibus legatis, aut contra fidem contractus ex alieno damno lucrum captantibus, assistit, habet mittens, quod sibi imputet, cur talem legatum miserit, aut postea ad solvendum non adegerit. Atque ita in debitis liquidis, salvo jure gentium, immixtione aut capturâ rerum pro solutione, vel quo simili remedio executivo contra legatos in loco legationis, procedi possit; Diversum casus in illiquidis; nec enim legati, qui ob publica negotia advennerunt, dubiæ vel scrupulosæ litis nexibus irretiri debent. Et creditores se ipsos negligentiae accusent, quòd sibi non prospexerint melioribus documentis; Neque illud probo, quod nonnulli tradunt, ex pecuniâ publi-

câ creditoribus legatorum, solutionem præstandam, atque à mittente eam repetendam esse; imputent enim sibi creditores, cur contraxerint cum legato, quos scire debebant difficilius conveniri posse. Et illud quodammodò obijcietur creditoribus, etiam in casu crediti liquidi, ad hunc effectum, ne possint solutionem pecuniæ legatis creditæ adversus Principem vel civitatem suam petere, si fortè ex causâ nolit uti concessio jure in exigendis legatorum debitis: Nam licet ex præmissis rationibus id fieri possit, debito existente liquido; non tamen ut fiat præcisæ est necessitatis. Igitur ne quidem eâ specie est oneranda communitas solutione alieni debiti, si fortè prævaleat boni publici ratio, & majores difficultates appareant susceptâ adversus legatum executione; Voluntate etenim suâ, qui cum legatis contrahit, damnum tali casu sentire videtur, ut cesset refusio ejusdem ex publico. Breviter: quantum ad viam executivam in debitis, tempore legationis contractis, ac liquidis, contra legatos fundarum esse arbitror forum loci legationis; utique, si præcesserit apud legatum monitio, & apud mittentem instantia de solvendo, nec solutio præstetur; In illiquidis contractuum causis, vel viâ processûs ordinariâ contrarium verius videtur; Quid in successionebus hæreditariis dicendum? Sive ex testamento sive ab intestato hæres fuerit legatus in loco legationis verius est, quòd immissio in bona ibidè contra eum obtineat, *juxta L. de eo ff. de*

jud. & l. un. C. ubi de her. Aliud puto, si de ipso jure hæreditario moveretur quaestio contra legatum in peritorio; hæc enim ad locum domicilii spectat; ad locum rei sitæ verò, ita, si reus conventus ibi degat. *d. l. un.* sed legatus ratione fori non censetur degere in loco legationis, ut priùs dictum; Distinguunt alii inter mobilia & immobilia; illa, etsi legatus habeat in loco legationis, ibidem tamen cum personalia censeantur, vindicari non possunt, sed in loco domicilii; quanquam interdum in talia bona tempore legationis, & in loco illo acquisita ob moram solvendi detur immissio, ut antè deductum; Hæc verò sequuntur leges & jurisdictionem loci rei sitæ; ideoque si legatus possideat bona immobilia in loco legationis, poterit ibi conveniri; nam si etiam verè existeret in loco unde missus est, adhuc in loco rei sitæ posset conveniri. *fin. & ibi ad. C. ubi in rem act. Alex. Imol. vol. 6. conf. 19.* ergò etiam admittâ prædictâ Grotii fictione, quasi legatus sit extra territorium loci legationis, idem dicendum erit, quia juris fictio non habet majorem effectum ipsâ rei veritate; Ego hanc distinctionem probo in singularibus judiciis in rem, non æquè in universali petitionis hæreditatis; ne causæ continentia dividatur, si res hæreditariæ immobiles in loco sitæ hæreditatis, mobiles verò in loco domicilii peti deberent; adeoque potius est, ut totum jus hæreditarium in foro domicilii contra legatum possessorem rerum agitari debeat. Facit pro hæc

59 sententiâ, quoddammodo petitiô hereditatis alibi dicatur iudicium personale mixtum. Quid de nominibus? Personalia sunt, & sic subsunt foro legati privilegiato; *ex trad. Perez. ad d. l. un. in fin.* Aliud obtinet in iuribus realibus, vel quæ sunt vice realium; nam etsi legatus non adstringatur legum solennitatibus in loco legationis, si ibidem contrahat; tamen aliud est, in iuribus realibus. Ideoque si ad pignus rei immobilis constituendum, ex forma statuti localis requiritur insinuatio, legatus contrahens ad effectum validæ hypothecæ, in re tali ubi existente debet observare insinuationem; idem in acquisitione domini & similibus, pari ratione; nam etsi extra constitutus, de re immobili alieni territorii contraxisset, debuisset leges ejusdem territorii circa jura realia observare, *conf. Christ. decis. Belg. vol. 2. decis. 3. n. 2.* Quid in adoptionibus, emancipationibus, & quibuscunque voluntariæ jurisdictionis actibus? Personales sunt, adeoque legibus loci domicilii, non legationis, æstimandi. Tertium privilegium est in exercitio sacrorum sive religionis; quod pro tempore legationis in ædibus legati permittitur, licet ibidem locorum religio isthæc esset publicè prohibita, *Marsell. lib. 2. dissert. 15. circa fin.* Sic Viennæ 61 anno 1665. Turcicus legatus Mahomeranæ suæ religionis habuit exercitium; sic & in diversis Christianorum religionibus eandem cernimus libertatem legati permissam circa sacra, si non publico, saltem priva-

to exercitio; quanquam alibi solutius, alibi restrictius. Plura legatorum privilegia notare solent: *vid. Dn. Felbing. dissert. differt. 1b. 10.* sed sunt ea juris constituti. *Grot. d. l. 18. §. 8.* Insuper de jurisdictione in homines legationis, item de jure asyli in ædibus legati disquirat, & rectè cõsuet ea non competere legatis ex jure gentium; sed posterius ex indole *estis*, apud quem quis legatione fungitur, prius verò ex concessione mittentis, quippe cujus est statuere, quanta potestas comperat legato, dependere videtur. Putem tamen in dubio aliqualem saltem intelligi concessam, ne alias legato omni jurisdictione & imperio destituto, negotia legationis remoram patiantur. Qui enim voluit aliquem fungi munere legati præsumendus est etiam ei tantam potestatem in homines legationis communicare voluisse, quanta ad expediendam hanc spartam requiritur, *arg. l. 2. cum ibid. not. Dd. ff. de jurificta.* Virtutes legatorum, quæ legatis quælibet competunt, sunt, 1. prudentia, præsertim juris gentium, & publici, ut sc. negotiis peragendis possint esse pares, 2. agendi industria, quam bona ingenii qualitas & praxis tribuere solent, 3. eloquentia, 4. decora staturæ proportio; hinc Romanorum legatos ad pacem inter Nicomedem & Prusiam Reges faciendam missos, quorum unus caput multis cicatricibus sparsum habebat, alter pedibus æger, tertius ingenio socors fuerat, falso scommate risit Cato, eam, inquam, legationem, nec caput, nec

cor, nec pedes habere, ut refertur in *epitom. Liv. l. 50*. Plures utique in legatis requiruntur virtutes; sed illæ communes sunt, de quibus hic non agendum. Cæterum legatorum officium præcipue in duobus consistit: sc. fidelissimâ publici mandati executione, 2. in responsi accepti diligentissimâ notatione ac relatione; quæ utraque vix certâ aliquâ ac præcisâ regulâ potest exprimi, sed ab illâ quam dixi agendi industriâ dependet; prior quidem apud Regem vel Remp. ubi legatio peragenda; posterior apud mittentem observanda venit. Ubi quæritur, quid obtineat si legatus habeat aliud mandatum expressum, aliud tacitum? Respondeo legatum quidem ex formâ instructionis suæ mandatum exerciturum; ita, ut si per tacitam commisionem prohibeatur facere, quod per expressam ei erat demandatum, potius tacitæ inhæreat instructioni; quanquam eo casu si legatus contra tenorem arcani, & juxta tenorem expressi mandati, quid agat; ex veniori sententiâ obliget committentem: quia tacita commissio respectu Regis extræ, cum quo negotium tractatur habet se in modum reservationis mentalis, quæ consideranda non est in humanis actibus, præcipue publicis; qui nunquam certi erant, si arcani mandati excessus posset allegari

contra Reges vel Respubl. cum quibus actum est, per legatos expressum mandatum habentes; consentit *Grot. d. lib. 2. c. 11. §. 14* idemque sine dubio obtinet, quando Reges vel potestates invicem mittunt legatos ad certum locum, ut in tractatibus pacis Germanicæ Osnabrugensis & Monasteriensis ac nuperiæ Noviomagensis, sc. propter repræsentationem mittentis. Quid de plenipotentariis, an illorum actitata ad summam præjudicium ablegantis valeant? Mihi videtur negativè respondendum, ex argumento simili, qui in privatis causis mandatum cum liberè non intelligitur de facultate profundendi vel donandi *l. filius familias. pr. ff. de don.* Nec certè arbitrium etiam liberè in aliquem collatum aliter est intelligendum, quàm de arbitrio boni viri, *ex. l. si libertus. ff. de op. lib.* Hinc videmus plenipotentiariorum actitata à principalibus committentibus esse ratificanda, ut factum non tantum in antiquâ Rep. Romanâ, eodem illo Scipionis Africani supra adducto exemplo, dum Senatus pacem cum Carthaginensibus ipsius arbitrio plenè prius permissam auctoritate sua comprobavit & ratam habuit; sed & nostrâ ætate in velatis pacificationibus Osnabrugensis, Monasteriensis, ac Noviomagensis: hæc verò de nostrâ materiâ.

66

67

CAP. XV.

DE JURIBUS SEPULCHRORUM

S U M M A R I A

Thym. 1. Sepulchra jure gentium inviolabilia. 2. mores sepeliendi diversi, usitatus tamen cadavera humi condere. 3. sepulchrorum jura duabus partibus constant. 4. Sepultura nec hosti deneganda. 5. Sepultura regibus Ismaëliticis quandoque ad pena divina exemplum negata. 6. punitorum cadavera sepelienda. *ibid.* & 7. contraria exempla. 8. funeribus defendendis, qua in jure Romano prodita remedia? 9. mulier pregnantis inter mortua lege Numa Pompilii non sepelienda ante excisum partum. 10. nec cadaver occisi ante inspectionem Medicorum ac Chirurgorum. 11. & 12. Sepultura hodie habentur publica; & quatuor species sunt sepulchra specialia. 13. usque 18. *αὐτοψους* num sepulchra privandi. 19. *αὐτοψους* qui ex causa honestiore manus sibi intulere, licet jure potè male fecerint, honestà tamen gaudent sepulchra. 20. *σεως αὐτοψους* temerarii. 21. & 22. exempla sese inserimentium. 23. judicium Deo relinquendum. 24. Sepulchri violati qua pena sint. 25. Sepulchra hostium num religiosa sint? 26. & 27. Hostium sepulchrorum & insepulchrorum exempla. 28. cadaveribus mortuorum hostium insultare barbaricum est. 29. Sepultura hostium non incambit hosti de jure gentium. 30. locus ex officio humanitatis & lege Evangelicà. 31. sepulchra hostium cadaverum non prohibere congruum videtur juri gentium. 32. funeraria actionis inter cives privilegium & naturalis aequitas.

Legationum juribus affinia sunt jura sepulchrorum, quia pari ferè gentium moribus gaudent sanctioni; cum nefas habeatur cadavera mortuorum, à quibus jam nemo laedi possit, violare: Apud Herodotum Scythæ Darium Persarum Re-

gem, fines Scythiæ cum exercitu ingressum, quasi ad pugnam & injuriæ ultionem sic ultro provocant; esse ibi tumulos & sepulchra majorum, quibus injuriam inferat, sensarum viros ipsos esse ad vindicandum paratos. Cæterum morem sepeliendi mortuos naturæ

quàm convenientissimum esse fate-
mur, cum *Grotio lib. 2. de jur. bell. &*
pac. c. 19. §. 2. ut sc. terræ reddatur
quod terrenum in nobis erat, spiritu
ad Deum qui dederat reversuro; ju-
xta Regis Salomonis *estatium in Eccles.*
c. 12. vers. 7. quanquam negandum
non sit, diversis gentibus circa fu-
nera aliud usitatum fuisse; ut mor-
tuos cremarent; quod apud Indos
Græcos olim & Latinos passim ino-
luerat; five etiam certis locis suspen-
derent, quod de Circasiis, Tartaris,
memoriæ proditum legimus in *tab.*
Geographicis Ortelii. Sed cum de jure
magis sollicitus sim, gentium fune-
rales ceremonias pluribus deducere
non ex re arbitror; Jus ipsum verò
duplex esse videtur; vel enim de per-
agendis nec impediendis sepulturis
quæstio est; vel de publicâ earundem
securitate & sanctimoniâ. Prius quod
côcernit, gentium moribus receptum
esse apparet, ut cadavera humana hu-
mi condantur; nec quis quò minùs
id fiat impediatur; cujus rei varia ex-
empla in *d. c. 19. §. 1.* affert ex histo-
riis *Grotius*, & *§. 3.* vel in hostibus
probat sepulturas, *Herculis*, *Ale-*
xandri magni, *Annibalis ac Romanor-*
um exemplis; Eadem nimirum sa-
tio, quâ paulò ante dixi, quòd à
mortuo nemo amplius lædì possit,
in hoste quoque valet; Quòd si quan-
doque ab eâ regulâ discessum est, ad
pœnam, vel jure quòdam recipro-
cationis, & velut ex edicto quod
quisque juris, id factum credo; hoc
sensu David comminitatur *Golia-*
tho; sese *Philistæorum* carnem fe-

ris objecturum pro cibo, quia *Golia-*
thus hisce minis contra *Davidem*,
ut eum à monomachiâ deterreret,
usus fuerat. Huc pertinent etiam
Propheticæ prædictiones, quibus re-
gibus quibusdâ Israëliticis, eorun-
demque familiis à Deo vaticinio ore
præmonstratum est, fore, ut sepul-
turis careant; Non enim id id fa-
ctum, quasi per se jure naturæ &
gentium æquum sit; sed quòd Deus
tam inimicos fore hostes præviderit,
eorumque immani ferociâ ad pœnam
uti voluerit; vel certè casu sic even-
rurum præsciverit. Exemplum ha-
bemus in *Jezebellâ* impiâ *Achabi*
uxore, cui cum *Elias* prædixisset à
canibus eam devoratum iri, & vin-
dex scelerum familiæ *Achabi* *Jehu* de
fenestrâ præcipitatum jussisset sepeli-
re, communem hanc humanitatis
legem jam anteverterant canes,
qui velut divini oraculi executores
cadaver reginæ propè totum jam de-
voraverant. Ecce etiam in maledi-
ctâ reginâ jus istud humanitatis va-
luisse, nisi divina ira ad pœnam al-
liud ordinasset. Porro & in facino-
rosis idem obtinet, quibus si inter-
dum sepultura negatur, specialis est
pœna, vel similis aliqua causa. *Ti-*
berium meminit *Tacitus* punitorum
corpora quotquot supplicio affecti fu-
erant, sepeliri prohibuisse *lib. 6. annal.*
addit *Sueton. in Tib. interdictum, ne ce-*
pisse damnatos propinqui lugerent, nemi-
nemq; punitorum non in Gemonias abjectum
uncoq; vultum, sc. ut inhonesta il-
la cadaverum abjectio vivos abster-
reret à factione, vel studio novarum
rerum

7 rerum contra Principem : Neque alia ratio Pontifices movit, ut hæreticis sepulturam Ecclesiasticam negarent, quam propositum deterrendi vivos ab imitatione; quod & de usurariis manifestis, item de mortuis in duellis vel torneamentis, & quibusdam aliis dici potest, de quibus in c. *quoniam cum gl. de usur. in 6. c. 1. de torn. Card. Tusch. tom. 7. concl. 188. lit. S.* Porro eadem etiã est supremarum potestatum civilium intentio, si quando perduellium punitorum corpora, ad publicam memoriam asservari vel suspendi jubent; ut sc. tam tristi continuoque spectaculo alii desistant patrare similia; quod quidem & in famosis latronibus exemplo territionis, partim etiam solatii cognatorum observari tradit *Callistratus in l. capitalium §. per ff. de pen.* Præter hæc exceptiones specialibus causis subnixas, insistere convenit regulæ; corpora sc. mortuorum quicumque fuerint, humanda esse. Huc jure Romano pertinent prætoris interdicta de mortuo inferendo; 8 item de sepulchro ædificando; quibus contra vim tuetur illaturos mortuum in locum competentem, vel sepulchrum ædificaturos *l. 1. princ. & §. 5. ff. de mort. in fer.* Hoc amplius durum funeris simili remedio defensum videmus in *l. ne corpora. ff. de relig.* & peccantes acriori poenâ coercitos à Justiniano in *Nov. 60. §. 1. junct. princ.* Hæc etsi ita sese habeant, ex circumstantiis tamen temporis & loci quandoque evenit, ut mortuorum corpora ad arbitrium sepelire non liceat;

9 Temporis respectu exempla duo sunt, alterum in muliere prægnante mortuâ, quam ante excisum partum humari *Leges Regiæ* (uti credunt Numæ Pompilii) veterum est; sed hoc exemplum nisi apparent signa viventis partus post mortem mulieris, moribus vix sequimur; Alterum in cadavere occisi, quod ante impositionem Medicorum vel Chirurgorum sepeliri non debet; quod magis nunc constat de lethaliitate vulneris. Possunt adijci tertium in corporibus, ad exercitium anatomiz extraditis; sed ea res gratiæ est non juris. Quod attinet locum, cum olim pro arbitrio privatorum fierent sepulchra (nisi quod rescripto Hadriani in civitate sepelire non liceret *l. 3. §. 5. ff. de sep. viol.*) hodiè in Christiano orbe publicæ sunt sepulturæ. Privatis tamen quibusdam vel privilegio vel consuetudine, specialia permilla sepulchra, quæ à familiis vel successione familiaria aut hæreditaria vocantur, *Geschlecht- oder Erb-begräbnisse*; quandoque etiam officii ratione conceduntur, ut hic loci professorum sepulturæ in templo *D. Petri*. Sepulturæ publicæ aded hodiè invaluere, ut ad partem juris publici spectare coeperint, dum in locis, ubi quisque privatus parochianus est, tumulari debet mortuus; sed hoc nolim adscribi juri gentium; ex constituto pontificio potius est, aut consuetudinibus illud jus sequentibus. De eo ulterius quærere lubet, an *ai τόχεις* sint privandi sepulturâ? Affirmat *Grotius d. c. 19. §. 5.*

ex Hebræorum & aliorum quorundam populorum institutis; sed contrarium est quod apud Tacitum legimus *d. lib. 6. annal. sub Principatu Tiberii*, eorum qui de se statuebant, humata fuisse corpora, mansisse testamenta, pretium festinandi; ubi Lapsius in notis addit, id mirum non esse, quod non damnati quidem nec peracti rei fuerint; sed si conferamus Marcianum nostrum, *in l. qui rei pr. ff. de bon. cor. qui ant. ser.* mirum utique videri possit inspectâ juris ratione; quâ qui mortem sibi conscivere ob conscientiam criminis capitalis, etiam non peracti, modo postulati rei, hæredem habere non poterant, sicut illi, qui ut Tacitus loquitur de se statuebant; quod certe exemplo Mamerci Scauri aliorumque apud Tacitum, qui rei postulati, voluntariâ morte anteverterunt sententiam, discere proclive est. Sed hæc sub Tiberio, ut pleraque, illius adscribimus Tyrannidi & pollicicis artibus. Leges tamen Romanæ, præsertim sequentium temporum, ut jam diximus, contrariæ fuere. Enimverò ex simplicitate juris gentium vix defendi potest, eos qui se interfecerunt penitus carere debere sepulturâ: nec enim aliud comiserunt, quàm quod hominem civili societati subtraxerint; & si quis dicat, eos violasse jus naturæ, quod sui defensionem præcipit; repono, idem jus homicidas alios, quibus tamen sepultura non negatur, violare sc. quia hominem homini insidias cumve injustè offendere, vel vitam adimere iniquum sit. Neque puto

argumentum à poenis valere, quoddammodo cadavera hominum se ipsos interficientium tali aliquâ poenâ afficerentur, id genus crimina impunita forent; respondendum etenim est, *arbitrarias* ex delicto ipsos sibi poenam infligere, dum se vitâ privant, quæ vel sola poena gravissima est, ut non opus sit superstitibus genere poenæ adversus cadavera dehortari, sc. cum naturalis ratio ipsa homines à tali crimine dehortetur, nec naturali aliquo affectu ad facinus ejusmodi inclinemur; Longè magis extra scrupulum positi sunt illi casus, dum aliqui se ipsos interficiunt, aut causam mortis sibi præbent in necessitatibus, veluti si qui fortaliticium aliquod insigne vel naves magis accendunt, & unâ pereunt, commodo Reip. quàm ut in potestatem hostium perveniant. Quis enim tales viros, si quæ ossa fortè vel reliquiæ invenirentur, ab honore sepulturæ arceat. Idem dicendum, si captâ urbe, matronæ vel virgines honestæ, in mare aut flumen præcipites se dare, quàm pudicitie ab hostili vi jacturam facere malint. Esto, quoddam hoc arbitrium juxta morales aliquos Philosophos non sit omni ex parte laudandum; certè non eam poenam merebitur, ut tam generosa pectora vel posito tali excessu, ubi sepeliendi copia sit, careant sepulturâ. Nolo patrocinium præstare se ipsos interficientibus, quasi rem licitam peragant; sed nego saltem, jure gentium iisdem interdendam sepulturam; præsertim si causa aliqua subsuerit, aut propter bonum publicum,

cum, aut propter honestatem semet
occidendi; Razii exemplum vulgò
improbant, ut ex August. in epist. ad
Dulc. & Lutheri Praefatione in libr. Mac-
cinab. constat; non tamen inde sequi-
tur, Razio mortuo debuisse denegari
sepulturam. Othoni Imperatori cum
semet ipsum post cladem Bedriacen-
sem à Vitellianis acceptam interfo-
sisset, funeralia habita & sepulchrum
extructum legimus apud Tacit. lib. 2.
hisor. quod genus mortis milites non-
nullos imitatos fuisse, vel juxta ro-
gum Principis vel in castris, non ro-
xâ vel ob metum, sed æmulatione
decoris, idem auctor refert; quos cer-
tè verosimile non est caruisse sepul-
turâ ob illud factum, ex quo decus
quanquam falsò promeruisse crede-
bant. Breviter, *αὐτοκτονία* non esse
causam privationis sepulturæ, ex di-
ctis sat clarum esse arbitror; multò
minùs si contingat ex causâ extre-
mæ necessitatis, honestatis vel pu-
blicæ utilitatis. Sic colligere licet,
etiam id, quod in se illicitum est,
miseratione humanâ, ac propter su-
perstities, remitti mortuorum corpo-
ribus; nihilominus manente fune-
rum distinctione. Nam qui ex causâ
honestâ manus sibi intulit, ut Cato
Uticæ cum pro Republ. contra Cæ-
sarem in armis fuisset; privandus non
est sepulturâ honestâ, etsi rectius fe-
cisset injurias tolerando. Animosè
Arruntius apud Tacit. lib. 6. annal. sua-
dentibus amicis ulteriorem vivendi
affectum, respondit: *sibi satis atatis,
nec aliud parandum, quàm quod inter la-*

debita & pericula anxiam sanctam tolera-
visset; diu Sejano, post Marcum, semper a-
licui potentium invisus; non culpa, sed ut
flagitiorum impatiens, &c. profecturo se
avium servitium, eoque fugere simul Asia &
inhanria. Qui verò temerarius, planè 20
est αὐτοκτονος, hunc quidem etiam, sed
non tam honestâ sepulturâ hodiè tu-
mulari videmus, ut aliqua maneat
vel post mortem ignominia eos, qui
temerè hanc vitæ stationem mani-
bis violentis usi deroliquerunt; sicut
& Plato voluit de ll. i. g. Diversum, ut
diximus, si causa subit honestè mori-
endi, vel suis manibus; quod non
jure poli, sed externo gentium vero-
simile arbitror. Pulchrè Cicero de mor- 21
te Catonis lib. i. Diss. quest. inquit: Cato
sic abiit è vitâ, ut causam moriendi natam
se esse gaaderet; verat enim dominant, ille
in nobis Deus injasus hinc nos suo demigrare;
cum verò causam justam Deus ipse dedisset,
ut tunc Socrati, nam Catoni; sedè multa,
na ille medius fidius vir sapiens, lacus ex-
bit tenebrâ in lucem illam excesserit; nec
tamen illa vincula carceris ruperit, sed tan-
quam à magistratu aut aliquâ potestate lo-
gitimâ, sic à Deo evocatus atque emissus exierit,
hæc Cicero; alibi Lipsi. in epist. com- 22
stantiam Arrianæ miratur, quem
maritum Ælium Pœrum consulta-
rem virum, quò minùs postea igno-
miniosioreni mortem pati cogere-
tur, non admonuit tantum, ut sibi
manus inferret, sed exemplo præi-
vit, cultro in pectus adacto, & viro
his verbis ad imitandum porrecto:
Pœre non dolet; miratur inquam Lip-
sius, miror & ego in fœmina mor-
tis

23 tis contemptum plus quam virilem; quem uti lege Christianismi, imò etiam naturæ non profus excusandum puto, quia sc. *antiquæ* talis expectare deberet carnificis ictum, vel ut nocens pro pœnâ, vel ut innocens specie infortunii; sic commiseratione honestæ sepulturæ dignum arbitror. Id genus enim judicia convenit homines relinquere supremo vitæ auctori Deo ter Optimo Maximo, cujus est judicare de his, qui stationem vitæ, in quâ collocati fuerant, immaturè dereliquerunt; humanitatis interim jura cessare non debent, & terræ communi matri nihilominus committi corpora: hæc de sepulchris extruendis nec prohibendis. Dicamus nunc etiam breviter de altero membro principali nempe de publicâ securitate & sanctimoniâ sepulchrorum. Horum violatores

24 legibus Romanis coercerentur infamiâ *l. 1. ff. de sep. viol.* vel etiam pœnâ legis Juliæ *l. 8. ff. eod.* vel alioquin ex circumstantiis gravi aut capitali *l. fin. eod. vid. plur. Menoch. de arb. jud. quest. cap. 38. per tot.* Paulus tamen Jctus *in l. sepulchra 4. eod.* negat hostium sepulchra religiosa esse; qui textus pervincere videtur sanctimoniam sepulchrorum non jure gentium niti, contra quam paulò antè diximus. Sed in rei veritate, mores Romanorum,

25 quid illi sc. observent in hostilibus sepulchris, recenset ibi Paulus, non quid jus gentium distiter; deinde specialis est quæstio de hostium sepulchris, de quibus antè dictum;

generalis, de sepulchrorum jure in universum, quibus jure gentium sine dubio debetur religiosa sanctimonia, ut *Grotius loc. prius alleg.* probatur per plura gentium & probatorum auctorum testimonia. Et esto Romanis hostium sepulchra non religiosa habita fuisse, quantum ad lapides vel similes eorundem materias; fuere tamen & in hostibus profectò inviolabilia, cum jus tumulandi hostes reciprocè legamus observatum inter Romanos eorundemque hostes; sed & Græcis, ut ex historiâ Thucydidis discimus, perusitatum; Fateor tamen, eâ in re inter hostes sæpè peccari, eaque humanitatis officia negligi. Macedonum ad Cynoscephalas interfectorum corpora non victores Romani tumularunt, sed postea Antiochus Rex sepeliri curavit ut narrat, *Liv. lib. 36. hist.* & trium Quintilii Vari legionum ossa in agro Chersulcorum sexto post cladem anno insepulta repererunt posteriores Romanorum exercitus, teste *Tac. lib. 1. annal.* Huc & pertinet querela Regis Latini ad Turnum: *Bu magna clade victi vix urbe tuemur, spes Italas, recalcena nostro Tyberina stuenta sanguine, & ingentes campi nunc ossibus alben.* *Virg. lib. 12. Æneid.* unde constat victos ab Æneâ acie & occisos Latinos caruisse sepulturâ; quarum rerum nostra quoque ætas exempla sæpè suppeditat. Sed rectiora sunt, quæ respiciunt etiam in hoste communem humanæ conditionis miserationem; Annibal quàm ferus atque immisus fuerit,

Pauli

Pauli Æmilii, & M. Marcelli consulum corpora sepulturæ tradidisse fertur; observaturus idem in C. Flaminio, ut Livius testatur, si inquitum invenisset. Superbum & barbaricum esse videtur, mortuorum corporibus uti ad insolentiam & ostentationem victoriæ; quod Philistæos legimus fecisse Saulo Regi & filiis I. Sam. c. ult. item Xerxem Persarum Regem, Leonidæ ad Thermopylas interfecto, cujus corpus cruci affigendum curavit, teste Herod. in Polymn. Generosius Pausanias, ad Platæam victor, cum ipsi suaderetur, ut simile quid faceret cadaveri Mardonii Persarum Ducis, ibi acie victi cæsiq; vicem reddere noluit, quod judicaret, id barbarorum esse, Herod. in Calliope. Hodienuum sanè barbaris nationibus Tartaris, Turcis, & similibus, sævitiam istam in cadavera mortuorum hostium usitata apparent, non Christicolis & gentibus cultioribus. Cæterum in victore respectu hostium occisorum optimè distingui videtur, num ipsi incumbere dicamus, gentium aliquà obligatione, procurare sepulchra; an verò non prohibere; Prius ex lege humanitatis est, non stricto jure gentium, quo hostem hosti non oportet facere amica, sive consideres mortuum sive vivum; sed Evangelicà lege apud *Matth. c. 5.* satis clarè docemur contrarium; neque id mirum, quia Christus oblitterata ferè humanitatis jura in humano genere, doctrinâ & exemplis, restauratum

ivk. Quid enim aliud sibi vult Christianorum illa dilectio communis, nisi ut omnibus vel amicis vel hostibus bonè faciamus? Christus sanè apud *Matth. d. c. 5. vers. 44.* non amicitiantum, sed & inimicis beneficiendum monet, & *vers. seq.* rationem reddit, quòd alioquin delectio non sit futura perfecta, cum homines etiam peccatores, ut publicani, amicos ament, inimicos odio habeant, quæ verò major delectio sit, quàm suprema illa erga mortuos, qui jam rependere humanitatis & pietatis officia nequeunt, pietas? Ex quibus nisi fallimur, apparet exemplum Alexandri Magni, Regio funere Darium ejusq; antè in captivitate mortuam conjugem sepeliri jubentis, item superiora Annibalis & alia Romanorum, non ex stricto jure gentium esse, sed ex virtute, quam illi generositate quadam civili exercuerunt, Christiani autem lege Evangelicâ & ex præcepto Christi venerantur. Verùm ut non prohibeat quis hostilium cadaverum funera, etiam iuri gentium congruum videtur; quæ de causâ tumulatio non neganda petentibus; inter cives utrumque & procurare funera & non prohibere sepulturas, ex antè deductis iustum est, quanquam non omnibus cura funeralis incumbat, sed tantum patri, marito, & similibus personis necessariis, vel hæredibus; cæteris verò extraneis haud æquè; quibus tamen, si spontè quid impendant in funus, jure Romano prodita

32 funeraria actio, quâ impensas funera-
les ab hæredibus, vel illis, ad quos
ea res pertineret, repetere possint; &
quidem cum privilegio præferentiæ
adversus æs alienum *l. pen. ff. de relig.
& sumpt. fun.* Verosimile sc. est, cre-
didisse prudentissimos legumlatores,
æs alienum intelligendum deducto
eo, quod tumulandis corporibus le-

ge quadam humanitatis communi
deberetur; nec audiendos, qui ad
contractus, pacta, vel alias privato-
rum dispositiones provocarent; cum
publica sortis humanæ obstet misera-
tio, necessitas, vel utilitas; sed hæc
paucis ad nostram materiam dicta
sufficiant.

CAP.

CAP. XVI.

De bello in genere ejusque requisitis

Summaria.

Thom. 1. Belli descriptio ex Cicerone & Grotio. 2. & 3. bellum privatum non est bellum proprie dictum. 4. bellum mixtum verè tale non datur. 5. nec bellum civile nec publicum non solenne jure gentium vera bella sunt. jung. 13. 14. & 15. item 25. & 26. 6. belli veri definitio. 7. magicis artibus pugnare aut hostem veneno tollere non licet. 8. & 9. ad bellum requiruntur causa justa, publica potestas, & indictio. 10. belli recta intentio praesumitur ex justa causa. 11. & 12. quatenus sit necessaria jure gentium vel in foro conscientia. n. 16. 17. 18. & 19. Grotii argumentis respondetur pro bello publico non solenni adductis. 20. & 21. Bellum quibus casibus sine potestate Majestaticâ permissum dicatur. n. 22. casus hi reducuntur ad terminos regulae. 23. & 24. subditi praetextu denegata vel protracta justitia non debent arma movere. n. 27. bellum foederatarum rerumpublicarum rupto foedere non est civile sed bellum proprie dictum. 28. Secus bellum inter reges vel principes, qui uni imperio praesunt divisâ per regiones administratione. 29. 30. & 31. Quid si perpetua sit facta divisio. 32. belli causa & indicendi forma connectuntur. 33. bellorum distinctio in defensiva & offensiva declaratur.

Bellum à Grotio lib. 1. de jur. bell. & pac. c. 1. §. 2. describitur : status per vim certantium quâ tales sunt, quâ ipsâ descriptione etiam à Cicerone, qui bellum certationem per vim esse dixit, quadantenus dissentiat Grotius, quatenus nimirum non actum secundum certaminis, sed statum generis loco rectius ponit, utraque tamen isthæc descriptio in effectu collimat ad idem, nempe homines cum versantur in eo vel statu vel actu exercendæ invicem violentiæ, in bello constitutos, illamque ipsam mutuz of-

fensionis conditionem videri bellum. Ast verò bellum in hac significatione justo latius accipitur, comprehendit enim ea etiam violentorum certaminum genera, quæ non nisi improprie belli nomine veniunt, ut bellum privatum, quantumvis enim Grot. in d. §. 2. hoc ipsum commune velit naturam habere cum bello publico, contrarium tamen perpenis circumstantiis verius est, nam 1. privatis bellum gerere ex regulâ permissum non est, ergò neque admittendum bellum privatum 2. etiam quibusdam casibus

2 (quos

(quos quidem infra considerare placet) armis certare privatis licet, tamen facultas illa certandi retinet naturam defensionis simplicis, quâ de re supra egimus, aut publicæ legis vel concessionis auctoritate nititur, ut veterum hastiludia equestria, quæ torneamenta vocant & singularia certamina adversus hostes provocantes, qualia tamen haudquaquam referri debent inter species belli propriè dicti, quod ex jure gentium secundario originem trahit, hinc monomachias, duella, & quascunque privatas pugnas à ratione veri belli unâ liturâ excludimus *add. dn. Felbing. disp. de bell. th. 19. præsertim 3.* quia non habent veros effectus in bellis jure gentium introductos, ut captivitates, redemptiones, postliminia &c. de quibus infra agendum est, cui bono igitur privati belli consideratio tanquam speciei distinctæ suscipietur sine effectu futura? Et consequenter neque bellum mixtum, quod partim sit publicum, partim privatum, de quo *Grot. d. l. 1. c. 3. §. 1.* concedi poterit, si enim non datur simplex species belli privati vera, neque poterit admitti bellum illud mixtum deficiente sc. altero illo simplici, ex quo & bello publico præsupponitur coalescere, unde quod mixtum ponunt bellum, si verum bellum est, tantum erit publicum *conf. Dom. Ziegler. in not. ad Grot. d. l. quod pertinet etiam responsum Ulpiani in l. hostis. ff. de cape & postlim.* Ubi ad veros belli effectus requiritur hostes esse ex utrâque parte, ut sic ubi ex unâ parte non sunt veri hostes ut in bello mixto, verum etiam & propriè dictum bellum nequeat subintelligi; hoc amplius bellum civile & pub-

licum quoque non solenne, quod à magistratu iudici tradunt, à naturâ veri belli segregandum censeo, quod ipsum mox evidentius apparebit ex justâ verique belli definitione ac requisitis. Poterit igitur hæc præmissis bellum pleniùs definiri *status licite offensæ hostilis ex justâ causâ inter potestates regias vel quasi publicâ auctoritate indictus*; dixi bellum esse *status licite offensæ hostilis*, quia non solâ certatione per vim hosti nocere permissum, sed stratagematibus etiam atque dolis, juxta vulgatum illud: dolus an virtus, quis in hoste requirat, modò tamen hostiles actiones alioquin non repugnent legi divinæ vel honestati naturali; hinc magicis artibus pugnare, aut hostem per veneni insidias corruptis ad hoc hominibus interficere, nefas est, quâ in re extat laudabile præter Romanorum virtutis exemplum de Pyrrho rege, in Italiâ haberet, noluerunt Romani ex insidiis ejus, qui ad eam rem se ultro obtulerat, veneno occidere, sed scelestum hominem Pyrrho remisere; addidi in definitione *ex justâ causâ*, quoniam sine causâ justitiâ bellum inchoare non licet, ut potest dicitur, deinde subjeci; *inter potestates regias vel quasi*; regum enim vel his similem potestatem habentium est bella gerere, non privatorum: tandem sequuntur verba: *publicâ auctoritate indictus*, bellum namque requirit ritè factam indictionem, & fit quodammodò ex consensu, uno indicente, altero acceptante, quæ quidem acceptatio num expressè fiat, ut in bello Punico secundo à Carthaginensibus, an verò tacitè, si sc. causis & gravaminibus belli

ab alterâ parte non satisfiat, ut in bello Peleponnesiaco Atheniensibus imputatum, hæcenus non multum refert, nam & qui causas belli non tollit nec amicabile ratione patitur gravamina transigi, consentire utique videtur in statum hostilem tanquam ultimum inter reges & gentes decidendarum controversiarum remedium. Ex his autem difficile non est colligere belli propriè sic dicti requisita, quæ tria sunt (1.) potestas regia vel quasi belligerantium (2.) causæ justitiæ, (3.) publicæ auctoritatis indictio. Hoc tertium belli requisitum omisit *d. Thomas in. 2. secunda quæst. 40. art. 1. & loco ejus substituit aliud, nempe intentionem bellantium rectam, quâ intendunt vel bonum promovere vel malum evitare; ast requisitum hoc etsi in se verum videtur, jam inclusum est in secundo, nempe in causâ belli justâ, qui enim talem habet, præsumitur velle evitare gravamina propter quæ bellum, cum altera pars admonita non satisfaceret, inchoatur, & rursus consequens inde bonum & licitum commodum vult promoveri; minirum ut æqua pax, quando aliter obtineri non poterat, bello & armis quaeratur. Ergo causæ belli justitiæ implicite continere videtur rectam belligerantis intentionem; quòd si quis fortè instet, belligerantem quandoque habere justam causam belli propter eam tamen non ad arma fuisse deventurum nisi odio vel irâ extimulatus esset, atque adedò distinguì posse justitiæ causæ ab intentione recta bellantium: huic respondeo id procedere demum in foro conscientiæ, quale forsitan respexit Thomas Aquinas, non verò quoad jus gentium externum, nam*

quemadmodum privati verum debitum possunt exigere ex odio debitoris, sine quo non tam rigidè exegissent, hoc ipso tamen injustè non agunt, quantum ad forum externum, quia suum petunt, sed tantum coram Deo & in foro conscientiæ, sic jure externo gentium, regibus vel potestatibus licitum est suum repetere, ac mi satisfiat ex justâ causâ bellum denunciare, quamvis ad hoc bellum odium vel ira simul extimulet, quæ extimulatio vitiosa est in conscientia, sed bellum tamen non facit injustum de jure gentium. Cæterum ex primo illo requisito summæ vel analogæ potestatis, facillè colligitur, non omne bellum publicum quod vocant, accuratè loquendo verum bellum esse, & imprimis bellum publicum non solenne, quod magistratus jure geri opinatur *Grotius d. c. 3. §. 1. excludendum censeo cum dom. Zieglero ibid. in not.* Neque leve ad eam rem probandam argumentum adduci posse arbitror, ex ipso *Grotio d. c. 3. §. 4. ubi scribit: ferme omnium populorum legibus cautum esse, ne bellum geri possit, nisi auctore eo, qui summam in cruce potestatem habeat, & paulò post §. 5. inter cætera exemplum affert Cn. Manlii à legatis suis justè acculati, quòd populi Romani injussu bellum Gallo-Græcis intulisset; quòd si ita est, prout verè se habet, & gentium quoque moribus convenit, non video sanè, quomodo adhuc defendere possit Grotius bellum publicum, quod jure gentium competat magistratui; nam si gentes omnes aut ferme omnes eo jure utuntur, ut sc. bellum pro vero bello non habeatur, quod auspiciis meri magistratus geritur, ergò tale*

4
 tale bellum jure gentium non erit verum bellum, maxime quia jure gentium illud demum bellum justum ac verum est, quod auspiciis illius vel illorum suscipitur, cui vel quibus jus belli competit ex legibus vel consuetudine suæ Reip. v. g. 25 non est justum aut verum bellum inter Germanos & Gallos nisi eorum nomine vel auspiciis gestum, qui potestatem belli in Germania vel Gallia habent, h. e. nomine Imperatoris & ordinum Imperii, itemque nominis regis Galliarum, & sic in similibus; si igitur hoc ferè in universoni ita obtinet, apparet gentes voluisse, non penes alium, quam penes regem vel Principem aut superiores potestates debere esse jus belli, adeoque non dabitur jure gentium bellum publicum, quod à magistratu solo esse auspiciis geratur. Neque stringunt ad eò, quæ in contrariam partem d. l. affert Grotius primò enim, etsi, ut ipse ait, licitum sit magistratibus jurisdictionem suam vi & armis defendere; hoc tamen non necessariò infert jus belli contra externos sed potius facultatem coercendi subditos quasi rebelles fuerint, armis poterunt ad obsequium revocari, non tamen ille armorum usus contra subditos erit verum bellum, ut sinistra ætate prorex Neapolitanus arma movit contra Messinenses, bellum verum non fuit, quia non veri hostes sed subditi, idemque in similibus, quòd si conjuncti sint veri hostes rebellibus subditis vel civibus, ut Mithridates Ponti rex, olim Sertorio, Germani nostri Classico ac Civili ducibus Romanis, aut proximis annis Galli Messinensibus, cum subditis vel civibus bellum verum jure gentium tale non est, 17 sed cum hostibus conjunctis. Quin

tutius ac melius facient gubernatores vel præfides, si ubi periculum armorum metuunt, & adhuc consulendi copiam habent, rem deferant ad regem vel principem suum, priusquam dubium certamen subeant; planè de jure Romano res clara est ne quis inconsulto Principe arma moveat, idque ex Valentinianæ constitutione in l. un. C. ut arm. us. quæ regula, quin jure quoque gentium obtinere dicatur, nihil est quod repugnet; Nec exempla Grotii d. l. pro contraria parte ad rem faciunt, nam quod attinet ultimam voluntatem, quæ jure civili alia est justa & perfecta, ut testamentum, alia imperfecta ut codicillus, illa equidem in se vera est distinctio, minus recte tamen hinc fastinetur vel illustratur divisio belli publici in justum sive solenne & non solenne, si quidem hoc ab illo differt, ex mente Grotii non tantum minoris solenitatis intuitu ut codicillus à testamento, sed respectu causæ efficientis, cum ex hypothese Grotianâ alia sit potestas, quæ bellum gerit solenne, nempe suprema vel regia & alia inferior, sive magistratuum potestas, quæ bellum publicum decernit non solenne; at in testamento & Codicillis contra se res habet, nam qui Codicillos potest facere, potest etiam testamentum condere & contra; Deinde neque huc facit exemplum contubernii servilis respectu matrimonii inter homines liberos, quasi illud bello minus solenni, hoc verò solenne respondeat, quia de jure civili contubernium planè non meretur nomen matrimonii, ergò illo jure non potest similitudine eorundem inter se declarari bellum publicum solenne ac minus solenne;

ne; quòd si de jure naturæ vel Canonico hoc exemplum intellectum velit Grotius, conjunctiones serviles sive vinculi sive solemnitate ratione habentur pro justis matrimoniis, non minus, quàm liberorum hominum conjugia. *conf. u. xi. de conjug. serv.* Ergò rursus hinc non rectè explicatur divisio belli publici in solenne ac minus solenne, quippe, cum constat & fateatur ipse Grotius hæc plurimum differre præsertim in effectibus, quid quod exempla qualiacunque declarare juxta regulam possint, non verò probare prædictam Grotii sententiam, quæ facilius concedi potuisset, si tantum formulam indicendi belli magis minusve solennem, non vero aliam atque aliam potestatem profundamento præsupponeret; enumerant tamen casus aliquos, in quibus jus belli aliis potestatibus competere videatur nimirum (1.) si inferiores ex legitimâ consuetudine vel privilegio habeant illud, ita docet *Molina. de just. & jur. disp. 100. n. 11.* item (2.) si rex vel Princeps faciat contra leges regni vel principatus fundamentales, sub quibus sc. ad imperium pervenit, quod superiori seculo confœderati Belgii ordines Philippo secundo Hispaniarum regi objecerunt, ut supra dixi ex Metterano. Verum hoc ipsum ob magnum periculum, quòd subversatur aut planè non, aut non nisi ex evidenti & maximâ causâ est recipiendum, alias imperia ex variis prætextibus faciliè subverterentur. (3.) quando rex vel Princeps superius non administraverit justitiam, tunc etenim inferioribus pro reparatione damni inter sese videtur competere jus belli juxta *Molina. d. l. n. 12.* Quibus (4.) ad-

di potest casus, ubi Princeps aliquis vel populus est in quasi possessione supremæ potestatis, si vel maximè jus ejusdem plenarium præscriptione vel alio modo nondum acquisiverit, argumenta sumi possunt ex his quæ de supremo imperio supra disserui Denique (5.) huc primâ facie referendas existimabis potestates, quæ habent jus majestatis analogum vel subordinatum, ut Principes Imperii, quamvis belli offensivi exercitum inter ipsos sanctiones pacis publicæ regulariter prohibeant. Verum hi casus & 22 si qui sunt alii similes non incommodè reduci possunt ad terminos regulæ, negavimus enim hæctenus, potestatem belli gerendi jure magistratus competere, aut ubi adest belli gerendi concessio vel privilegium à supremâ potestate indultum, aut ubi observantia diuturna vel consuetudo, quæ tacitam concessionem infert, tale jus attribuit, item ubi ob contraventionem legum fundamentalium in personâ regis jus regni resolvitur ac tacite in ordines recidit, nec non ubi adest quasi possessio supremæ potestatis, vel jus majestati analogum, jam minimè manet bellum mero jure magistratus, multò minus privatorum auctoritate æstimandum; non igitur mirum, si bellum à tantis potestatibus publicis indictum cæteris paribus jure gentium habendum sit pro vero bello; de solo casu tertio 23 superest scrupulus, quia iis terminis sine concessione, qualitate vel ullo caractere supremæ potestatis videtur inferioribus ac privatis tribui jus belli, sed de veritate hujus casus tertii ego valdè dubito, esto enim, quòd ob denegatam vel protractam justitiam liceat inferioribus

6
 vim adhibere, ut suum consequantur
 (quæ res ipsa utcumque se habeat, ob
 Reip. periculum parè admodum pro-
 banda) tamen vis isthæc esset sine na-
 turâ veri belli, utpote destituta veris bel-
 li effectibus, quibus licet hostem cape-
 re vel interficere, cum ad summum
 violentia illa competere possit ad obti-
 nendum armis id, quod sibi debetur,
 idque propter defectum iustitiæ in supre-
 mo principe, quanquam si quis omni-
 nõ cum *Molina d. l.* sentiat verum tali
 casu ac licitum bellum moveri, adhuc
 reponi possit subesse concessionem belli
 saltem tacitam, ex quo enim rex vel prin-
 ceptus absolutus non administrat justitiam
 sibi subjectis, videretur ex hypothesi po-
 testatem belli tacite concedere, sed mihi
 eam vim subjectorum inter se non itali-
 citam nec pro vero bello habendam
 existimanti, responsione illa opus non
 est. Ex his sequitur, quod neque in-
 calibus ex mente *Molina* atque aliorum
 exceptis quos modò retulimus magistra-
 tus quâ talis aut subditi, quâ tales decer-
 nere possint bellum propriè dictum, sed
 quatenus in iisdem icon supremæ potesta-
 tis quodamodò residet, vigore cuius ma-
 gistratus jure regis, subditi autem jure li-
 beri populi utantur, & ea specie con-
 ditionem suam mutant. • Quapropter
 jam constat distinctionem belli, in bel-
 lum supremæ potestatis & magistratus,
 quorum illud publicum solenne, hoc
 non solenne vocant penitus corrue-
 re, quia non datur bellum jure magistra-
 tus propriè loquendo, uti hætenus o-
 stendimus, & per easdem rationes bel-
 lum civile jure gentium rejicimus, etsi e-
 nim videri queat, quod in hujusmodi

bello publica auctoritas interveniat, ve-
 luti cum olim Marius & Sylla, Julius
 Cæsar & Pompejus, Augustus & Anto-
 nius, Otto item Vitellius & Vespasianus
 aliique postea Principes funestis armis
 inter se decertarunt, tamen reverà secus
 est, quia tali casu respublica in partes at-
 que factiones scissa esse solet, quibus in-
 vicem concertantibus & singularim con-
 sideratis uti non est jus summæ potesta-
 tis utpote in Rep. individuum, sic mu-
 tua civium arma jure gentium habenda
 non sunt pro vero bello, hinc bellum
 civile Cæsar & Pompeii eleganter Lu-
 canus vocat *commune nefas*, dum ait; *cor-
 ratum totis concussi viribus orbis, in com-
 mune nefas* &c. quo intuitu & Ulpian.
 in *l. si quis ingenuam* §. 1. ff. de capt. &
 postlim. denegat bello civili jura captivi-
 tatis & postliminii; idem sentit *Grot. do
 jur. bell. & pac. lib. 3. c. 6. §. 27.* ut me-
 ritò excell. *dom. Felbing. in d. dissert. de
 bell. th. 16.* asseruerit, divisionem belli in
 externum & civile esse æquivoci in æqui
 vocata, ac bellum civile propriè bellum
 non esse. Sed queritur, an bellum in-
 ter resp. fœderatas rupto fœdere civile
 dicendum sit nec ne? Verum bellum
 tunc esse puto, quia hinc inde geritur
 auspiciis diversarum rerum publ. & cum
 summo imperio; diversum putem de
 bello inter Reges vel Principes si divisis
 regionibus uni imperio præsent, hinc
 bellum Sexti Pompeii Siciliæ imperantis
 cum Augusto, & bellum Constantini
 Imperatoris adversus Licinium, cui
 Romanum Imperium in partibus ori-
 entis ex pactione obvenerat civilia
 puto, unitas enim Imperii efficit,
 ut divisio administrationis inter Prin-
 cipes

Alpes per regiones facta non tribuat
 jus veri belli invicem gerendi, hac
 in temporali administrationis supremæ
 divisione, non eodem jure arbitror ef-
 29 se Imperium in plures Principatus vel
 regna totaliter & perpetuò divisum,
 sive divisio fiat ex pacto, sive si secun-
 dum Imperii naturam id liceat (quæ de-
 re supra) ex testamentariâ dispositione,
 hinc non dubitandum, potuisse Caro-
 lum Magnum occidentis jam avulsis
 Imperatorem verum bellum gerere cum
 Græcis Imperatoribus orientis, idem
 affirmo de Ludovici pii Imperatoris fi-
 liis Lothario Ludovico & Carolo quod
 invicem bella gerere potuerint ex quo
 Francorum potentia in tria distincta
 30 regna Italiæ, Germaniæ & Galliæ divi-
 sa fuit; benè tamen hæc in re distin-
 guere debemus jus perpetuæ divisionis
 regnorum vel Principatuum à divisione
 meræ administrationis quamvis per
 plures successores observatâ e. g. cum
 inter filios Theodosii primi Imperatoris
 Arcad. & Honor. imperium Romanum
 divideretur, ut oriens Arcadio, occi-
 dens Honorio cederet, eaque etiam di-
 visio in utriusque successoribus impe-
 rii perstaret, crediderim bella illorum
 si qua invicem movissent non nisi ci-
 villa dicenda fuisse, qualia prius ex-
 arserant inter Constantini Magni filios
 Constantem & Constantinum imperio
 pariter diviso, nam reverà Imperato-
 res illi, etsi divisus imperii partibus im-
 peraverint, realem imperii ipsius uni-
 tatem non sustulerunt; quippe
 cum leges per orientem & occiden-
 tem valituras tulerint communi &
 indivisâ auctoritate quod non sit in

regnis perpetuo jure divisus vel separatis, 31
 ergo si eadem qualitas duraret in
 successoribus, semper conservaretur
 unitas imperii in se, & consequenter
 eadem quoquè maneret ratio belli præ-
 cipuè quia eodem argumento indivisæ
 legislatoriæ potestatis respectu totius
 imperii cives quoque sine distinctione
 partium regni tales hinc inde vi-
 dentur, inter quos non nisi civile bel-
 lum locum habere poterit. Missis au-
 tem hisce nunc quoque de justâ belli
 causâ, secundo sc. principali requisito
 dicendum foret, verum quoniam ea
 res paulò pensaculatiùs venit exami-
 nanda, sequenti capiti eam placuit re- 32
 servare. & simul ob connexitatem de
 indicendi belli vel clarigationis formâ
 disserere, nam si justam ad bellan-
 dum causam habenti non ultro vel
 amicabili ratione satisfiat, subsequi
 solet belli indictio ut ex historiis vete-
 rum & modernis quoque regum gen-
 tiumque actis elucescit, de cætero su-
 perioribus felicior est & magis tenenda
 bellorum divisio, quâ, ratione causæ
 finalis in offensiva & defensiva discerni
 solent, quemadmodum enim justâ ex 33
 causâ armis sese defendere licet per spe-
 ciem belli, quâ de re legati Atheni-
 ensium in Senatu Spartano ad judicia
 provocantes, si iis non relinqueretur
 locus nomine suæ Reip. protestabantur,
 fortiter bellum propulsatum iri,
 quod Spartani contra fœdera inciperent
 apud *Thucyd. lib. 1. de bell. Peleponnes.* Sic
 quoque alium regem vel gentem justis
 ex causis bello primum aggredi vel præ-
 venire permissum est, quale genus of-
 fensivi belli commemorat Annibal se
 Roma.

Romanis & Italiae intulisse, in orat. ad milites suos apud Liv. lib. 21. histor. ubi ita inquit: *inferimus bellum infestisque fignis descendimus in Italiam tanto audacius fortiusq; pugnaturi, quanto major spes, majorq; animus est vim inferentis, quam arcentis,*

quorum equidem bellandi generum; sive per speciem defensionis, sive invasionis passim obviam sunt exempla, interim pro penso nostricapitis hactenus dicta sufficiant.

CAP. XVII.

De justis bellorum causis & formâ clarigationis.

Summaria.

1. Belli causa justificanda duo sunt necessaria. 2. belli ratio, secluso jure & aquo perstringitur. 3. belli justitia deficit ex amicabili satisfactione. 4. belli offensivi distinctio, à fine. 5. & 6. belli causa alia justificata alia suaviora. 7. & 8. belli causa intentione morventis justificata confundi non debet cum vere justâ. 9. belli causa ex mente Grotii unde deducantur. 10. belli causa vel ad corporis, vel fama, vel rerum lesionem referenda. 11. belli justa causa nascitur, sive rex vel respublica, sive subditi inferant alteri parti injuriam 12. injuria atrox regi vel reip. illata, justam praebeat causam belli. 13. belli causa ob lesionem rerum latissimè patet. 14. belli offensivi causa ex Molina referuntur septem sed ad superiores reduci possunt. 15. usque 20. inclus. bellum indicere an liceat ex causâ dubiâ, distinctè resolvitur. 21. usque 27. inclus. belli causa an justa esse possit ex utraq; parte? 28. belli causarum justissimarum tres species. 29. regum gentiumque controversias alio quàm armorum remedio dirimere expedit. 30. & 31. Bellum an justè moveatur gentibus Mahometanis vel Ethnicis ob sequiorem religionem? 32. usque 36. belli justa causa an sit denegatio transitus per regnum vel provinciam. 37. usque 40. bellum gesturo contra tertium quatuor conditionibus praevis transitus negari nequit. 41. Sion Amorceorum regis exemplum negantis transitum populo Israelitico in terram Canaan. 42. 43. & 44. Bellum an justum sit contra Turcas vel Saracenos ob detentionem terra sancta? 45. belli justam causam

sam non præbet titulus universalis imperii nec alii diversi prætextus. 46. 47. & 48. bellum defensivum an & quatenus justam causam requirat? 49. belli publica indictio necessaria est, quæ olim per legatos vel feciales fieri consuevit. 50. 51. & 52. indictio belli hodiernis gentium moribus quomodo fiat? 53. belli denuntiatio duplex pura & conditionata. (Grotio clarigatio.) 54. indictio belli hosti principali facta extenditur accessorie ad socios.

I AD justitiam causæ belli, ejus proximo capite mentio facta est, duo sunt generaliter necessaria nempe (1.) insigne gravamen bellum moventi illatum, (2.) denegatio reparationis à parte alterâ, nec enim promiscuè ob quamlibet causam vel læsionem levem prorumpendum est ad bellum, propter majora mala, quæ hinc sequuntur & existimandum voluisse gentes, ut minores injuriæ ad tempus potius perferantur, dum commodior reparationis aut vindicationis sese exhibeat occasio, quàm ut statim ad extremum armorum remedium deveniretur, qui igitur vel verè læus non est vel modicè, non habet justam belli causam, & ab omni jure gentium prorsus abhorret perperam sic dicta ratio belli, quæ sibi persuasiva aliqui habent, omne illud licitum, quod status belli felicitus perficiendi videtur deposcere posthabito omni æquitatis respectu, qui ad eò perversè non belli iustitiam, ut jura gentium volunt, ex causâ metuntur, sed ex beneplacito belli gerendi æstimant remedia, hinc monstrum abominabile raison du guerre originem trahit, non ab simile Brenni antiquissimi Gallorum Regis juri naturali, qui à Romanorum legatis,

ent Clusium obsideret interrogatus, jure naturali, respondit, se id facere, quò minus fortis potentiori cedere jubeatur; uti refert Claud. Cantinnula in epist. nunc. paraphr. inst. præmissâ, paulò aliter Liv. lib. 5. histor. sanè populationes agrorum in territorio amico vel neutrali, militum excursions, depraedationes, hospitationes, collectæ extortæ, & quicquid insolentiæ contra jus, fas, & æquum arma improba committunt, huic deastræ potissimâ ex parte debetur. Porro quantumcunque sit gravamen, si pars inferens amicabili ratione illud reparat, vel desuper caveat nec in morâ sit spontaneæ satisfactionis, deficit justitia causæ belli; notandum verò dupliciter reparari posse gravamen vel in naturâ, vel per æquivalentiam, quando que enim res manet prorsus in eodem statu, & tunc restitutio ipsius rei sufficit, ut si quid bonorum ablatum fuerit, & auferens paratur sit ad restituendum, sc. cum fructibus & refusione damnorum, quandoque non manet in eodem statu, tunc restitutio per æquivalentiam sufficit, quod pro diversitate casuum fit, vel per pecuniariam æstimationem, si res eandem suscipat, vel genere pœnæ in auctoribus delicti,

b

aut

aut deditiōe ad pœnam, huc pertinet dictum Augustini in can. dominus 23. *quæst.* 2. dum ait: *justa bella definiri, quæ subiunguntur injurias, si qua gens vel civitas, quæ bello petenda est, vel vindicare neglexerit, quod à suis improbè factum est, vel reddere, quod per injurias ablatum, unde bellum offensivum distingui solet, quod aliud inferatur, ad ultionem sumendam de injuriâ illatâ, aliud ad recuperandum nostra eave, quæ nobis debentur, quando ignorantia invincibili detinentur, neque aliâ viâ obtinere ea possumus conf. Molin. de just. & jur. tom. 1. tract. 2. disp. 102. n. 4. & 5.* requiritur autem invincibilis hostium ignorantia in bello offensivo ad recuperandum, quoniam si hostibus sit vel scientia injustæ detentionis vel vincibilis ignorantia, est permîssum bellum offensivum ad ultionem, non tantum ad recuperationem rerum; si eas amissimus, quod in effectu censet *Molina d. l.* vel ad earundem acquisitionem si nunquam habuerimus, exempla utriusque passim obvia sunt; Sic Romani ob Sagunti excidium Annibalem & asseclâs à Carthaginensibus sibi dedî postularunt, & hinc bellum indictum ad ultionem; mitius Græci Helenam raptam cum rebus, non raptorem Paridem petière ut scribit *Dilys Cretensis*, planè cum factum infectum fieri nequeat, in illis factorum generibus, quæ restitutionem in naturâ impediunt, non poterit reparatio locum habere, nisi ex æquivalenti. Sed ut de argumento præsentis capituli enucleatius disseram, ante omnia præsupponendum censeo discrimen causarum

belli, de quo *Polyb. lib. 3. histor. Sc. ex eo Grot. de jur. bell. & pac. lib. 2. c. 1. §. 1. & c. 22. §. 1.* dum sc. causæ bellializ sunt & dicuntur justificæ, aliz suavoriz, illæ, ut nomen ostendit, sunt quæ bellum justum reddunt, idque vel vere & juxta exigentiam juris gentiũ vel saltem ex intentione bellum moventis, hæc sub ratione utilis ad arma impellunt, illas *προφαισεις*, has, *αιτίας*: dicit Polybius, & reverà prætextus belli sæpius publicè proponi solent, eũm aliz sint veræ causæ impulsivæ, quarum rerum varia exempla refert *d. c. 22. §. 1. Grotius*, hodieque si velimus ex vero æstimare belli causas, editæ in publicum aliz sæpius extabunt, cum aliz reverà ad bellum movendum impulerint; secundum hæc igitur Polybius *προφαισεις* nomine eam belli causam intelligit, quæ externo sermone vel scripto proditur, *αιτίας* verò, eam, quæ vera est, sive sit justa & jure gentium sufficiens ad bellum movendum sive non, unde existimò Polybium considerare causas belli in illo discrimine, quatenus de facto inter Reges vel republicas belligerantes sese habent, nec aliud judicium ferendum de *Æliano lib. 12. c. 53.* cum *ἀρχαίς πολέμων* dixit, vel de *Diodoro Siculo, lib. 14.* dum in bello Laedæmoniorum contra Eleos vocat junctim *προφαισεις καὶ αιτίας*, semper enim respicere videntur hi auctores ad causas & prætextus externos bellis præfiguratos, quibus interdum aliz causæ in pectore arma moventium latentes, ut gloriæ cupido, metus vicinæ potentiz, odia, & similes, occasionem dare potuere, igitur *ἀρχαί & προφαισεις*

7 *ῥησφαι* non perpetuò & ex necessitate opponuntur, sed quandoq; discrepant, si nimirum alia causa prodatur, alia verior lateat; quicquid tamen sit de his, in ordine ad jus gentium, nec externa, nec alia cryptica causa, sufficiens est ad bellum inchoandum nisi per se sit satis relevans & justa; propterea justificas belli causas, quas *Grot. d. r. 1. §. 21.* cum quadam secretione suasoriarum ad hoc argumentum applicavit, confundere non debemus cum causis justis per se, quia & tacita & expressa causa belli opinione moventis satis ponderosa, re ipsa insufficientis esse potest ad bellum, planè quodammodo confundi mihi videntur in *d. l. Grotii*, ea quæ ex mente præallegatorum scriptorum pro causis belli afferri solent, vel externis vel latentibus, cum veris cau-

8 sis juris gentium, nam Polybius & Diodorus Siculus causas illas distinguere videntur, habito respectu non tam ad justitiam ex jure gentium verè consideratam, quam ut dixi ad facta & actiones bellantium, quorum illi mores sunt, ut non raro alias prætexant, alias veras habeant causas, sed hinc jam sermo est de veris in se & sufficientibus bellorum causis, præclusâ merâ illâ moventium opinione; hoc

9 amplius, tales causæ dupliciter considerari possunt, vel respectu inferentis, vel respectu propulsantis bellum, nos hinc de inferente loquimur, consideratori tamen postea, quæ jura obtineant à parte defendentis, *Grotius d. c. 1. §. 2.* fontes sive causas bellorum refert à fontes actionum forensium, atque inde distinguit in causas ob non

factam injuriam, (sc. imminensem, quam cautione excludere volumus, ne fiat) vel ob factam competentes, exemplis ibidem ex jure communi adductis, nolo quæstionem hic movere de nomine injuriarum an benè accipiatur nec ne; quod rem ipsam attingit in *fine d. §. 2.* declarat mentem suam, ut injuriam nondum factam aut corpus petere affirmet, aut rem, quo in asserto videmus prætermittam famam esse, quæ aliàs cum vitâ pari passu ambulat; quid ita? quia visum est cautionem avertendi infamiam in futurum, etsi petita denegeretur haud posse suppeditare justam bellandi causam; planè quas *Grotius d. l.* justas belli causas pronunciat, ob injuriam nondum factam, sed imminensem, ad bellum defensivum spectare videntur, ut ostenditur *ibid. ex §. 3.* Sed nos in specie de justis causis belli offensivi utpote ordine naturæ prioris, prius quærimus. Ex igitur in genere sunt triplices, vel quæ lædunt corpus, vel quæ famam, vel quæ res? corpus læditur sive vulnerando iniquè, sive occidendo, sive detinendo, hinc Fridericus Tertius Imperator ob captivitatem Maximiliani filii justa arma movit contra Flandriæ procures, sed omnia illa præsupponunt læsionem injustam, ergò si quis justè in carcere detineretur, si justè corpus affligeretur, si pro publicâ utilitate fama alicujus ob notorium facinus læderetur, ex alterâ parte non foret justa causa belli, nam nec inter privatos tunc actionis vel accusationis foret copia, quâ forsâ ratione quæstio de justitiâ belli.

belli, quod Philippus Secundus Hispan. Rex Elizabethæ Britanniarum reginæ intulit, resolvi potest; utor autem his vocabulis latissimè, ut sive Rex, sive ministri, sive subditi regii aut reip. alicujus corpore damnatum patiantur, insigne videlicet & tale, quod moraliter iusta faciat arma, locus sit bello ex contumacia satisfactionis, quo numero haberi poterit factum Gibeonitarum, qui peregrinantis Levitarum uxorem usque ad mortem contumpraverunt. *Judic. cap. x.* cum igitur facinorosi perpetratores, nollent Beniaminorum dedere ad poenam iustè in eos arma mota sunt à cæteris Israelitarum tribubus. Pariter injuria aut contumelia atrox Regi vel Reip. illata, quæ dispendiū famæ causetur iustam tribuit causam belli, interest n. regum rerumq; publicarum, ne dedecus publicum sine iustâ vindicatione perferant, neque suam collabi majestatem sinant; hac de causâ David in Sacris adversus Hannonem Ammonitarum regem bellum concivit, quod legatis à Davide missis barbam ex mediâ parte per contumeliam radi jusserit, vestesque præscindi; & Fridericus Barbarossa Imperator bello exitiali Mediolanenses petiit, quod conjugem Imperatricem contumeliosius delulissent; Sic etiam Ibrahim Turcarum Sultanus ingentem belli molem commovit ob captam à Melitenisibus conjugem Sultanninam, quanquam Melitenisium factum non injustitiæ cogari possit ob perpetuas cum Turcis hostilitates, huc quoque referendum venit bellum Cyri adversus Astyagem, in ultionem factæ expositionis susceptum & similiter arma Romuli atque Remi contra Amulium, nec minus Tamer-

lanis Scytharum bellum, adversus Bajazetem j. Imp. Turcicum, quæ omnia ex historiis nota sunt; planè publicam oportet esse contumeliam vel injuriam ut locus sit armatæ vindicationi neque contrarium est, quod modò scripti de ministris vel subditis nam & hi ex publicâ causâ pati vel injuriâ affici possunt. Causa belli ob res læsas patet latissimè, nam quotiescunq; aut jura violantur regum vel populorum, aut res auferuntur, vel deteriorantur si damnû non sit modicum, nec amica obtineri queat reparatio, belli jure licebit res suas regibus gentibusque persequi; hæc triplex læsio corporis, famæ, rerumque cæteras causas jure gentium ad bellum offensivum sufficientes, facile complectitur, earum in specie septem enumerat *Molina d. tract. 2. disp. 104. 14 per tot.* nempe jus regni ab alio detenti, rebellionem, contumeliam publicam, auxilium hostile, defensionem sceleratorum, violationem fœderis vel pacti, ac denegationem aditus vel transitus similiumve jure gentium permissorum, quæ ipsæ tamen causæ ad superiores non incongruè reduci possunt, ita ut regni detentio, rebellio, (quanquam hæc in subjectis bellum propriè tale non inferat.) fœderis violatio, & denegatio jure gentium permissorum, (excipiendo transitu per territorium alienum de quo mox.) ad læsiones rerum; contumelia publica ad causas belli ob læsam famam; sceleratorum verò defensio & hosti præstita auxilia vel ad læsiones personarum vel rerum alterius partis rectè referantur. Quibus hunc in modum præmissis cætera specialiora circa causas bellorum expediemus per quaestiones &

(1.) qui-

(1.) quidem cum causarum iustitia, sæpe ambigua sit, quaeritur num liceat ob causam in se quidem probabilem, sed ratione facti dubiam bellum inchoare? Prætermitto quaestionem generaliore, an bellare liceat, utpote concurrente iustâ causâ ac cæteris bellorum conditionibus & requisitis proparte affirmativâ satis clarâ, de quâ fuse *Grot. lib. 1. de jur. bell. & pac. c. 2. per tot.* ubi contrariis objectionibus respondet, & ad longum *Molina disp. 99. per tot.* Sed pro resolutione quaestionis propositæ puto distinguendum esse inter bellum offensivum ad vindictam & ad res acquirendas vel recuperandas susceptum; bellum offensivum vindictæ nunquam puto esse licitum ex causâ dubiâ, ratio, quia hoc genus belli in effectu tendit ad pœnam, sed pœna infligi non potest ex causâ in facto dubia, ergò neque ex hac tali causâ permixtum erit, movere bellum per locum argumentandi à surrogatis; in bello offensivo pro rebus subdistingnuendum arbitror, nam vel ille, qui bello impetitur possidet rem controversam vel non possidet; priore casu iterum injustum est bellum offensivum, quia possitens meritis causæ dubiæ par petenti, sed commo possessionis superior est undè iniquè facit, qui in pari causâ principali, vult ipsum armatâ vi possessione privare quod usque ad eò procedit de mente *Molin. d. tract. 2. disp. 103. n. 8.* ut etiam locum habeat eo casu, quo major aliqua probabilitas militaret pro causâ petentis, cessante divisione rei, quam aliqui asseruere tali specie pro ratione majoris verosimilitudinis causæ inter petentem & possessorem instituendam; quia ut in-

quit *Molina d. l. nunquam auditum est, iudicem, qui arbiter non sit, precepisse, ut is qui bonâ fide rem aliquam cepit possidere, eam pro quantitate dubi dividere cum adversario, hinc colligit idem, iniquum esse adversarium, si in eo eventu bellum moveret, & restituere teneri damna omnia, quæ eo bello daret; verum enim verò huic assentioni non indistinctè subscribendum censco, quid enim si Rex vel republica petens tantam pro se habeat causæ probabilitatem majorem, ut propè ascendat in gradum plenæ probationis, annon tali casu iustum æquumque foret, ut jure suo cedat, eum eamve aliquid ab adversario consequi, causæ hujus probabilissimæ intuitu? nam & in judicialibus causis eo eventu obtinere posset contra possitorem saltem medio juramento supplementario; ergò in controversiis regum gentiumq; inter se, si pars petens tam bonam foveat causam, ut probabili æquitate vincat, cum eò nomine accessus non pateat ad iudicium vel arbitrium, nec aliter ullo modo satisfiat à possessore, sed satisfactio boni viri arbitrio petita denegetur; ac res ea, de quâ agitur (hæc vero præsupponimus) magni sit momenti, non puto errare eos, qui bellum offensivum licitum putant; extra verò eum probabiliore causæ gradum atque qualitatem, assentior Molinæ ex ratione prius adductâ, imò nisi apertè pateat tantæ probabilitatis causam subesse à parte petitoris, verius arbitror odio belli dicendū, illud tunc illicitū esse; quod si neuter controvertentiū possideat, vel merita possessionis similiter dubia sint, ut causâ ipsa principalis, tunc res erit inter eos dividenda, & qui divisioni renuit, adversus illū*

justum poterit moveri bellum *Molin. d. l. n. 11.* ratio, quia in illâ paritate causæ & possessionis facit alteri injuriam eum non admittendo ad consortium rei, planè quod Molina ibidem de malæ fidei possessore tradit, & in eo vult locum habere istam divisionem, non mihi probatur, nisi ut dixi sit possessionis paritas, aliàs etenim etsi unus malâ fide tantum possideat, urgeri non posset ad cedendam vel communicandam possessionem illi, qui circa rem ipsam non melius jus ostenderet, *arg. l. fin. C. de rei vind.* neque igitur contra illum ex eo capite posset moveri bellum; de cætero ex dictis facilè appareat, quid de summâ pecuniariâ magnâ sed dubiæ petitionis sentiendum? Uti enim executio non procedit nisi debiti liquidi, ita nec belli offensivi indictio, si tamen magna probabilitas causæ pro prætendente faceret, ea similiter obtinerent, quæ modò circa rem controversam casu tali probabilem dicta fuère. Quæro principaliter (2.) an possit bellum dari justum ex utraque parte? Respondet *Molina loco prox. cit.* posse, ita tamen, ut non ex utràque parte justum sit simul & formaliter & materialiter, sed ex unâ formaliter tantum, ubi in effectu hoc vult, quantum ad causam in se, non posse bellum ex utràque parte justum esse, quæ quidem est justitia causæ materialiter considerata, sed benè quantum ad justam credulitatem belligerantium in casu dubio, quæ est consideratio justitiæ belli

22 formalis; profectò igitur, cum justam causam ad bellum requirimus non hoc

intelligendum est ex utràque parte quoad justitiam in consideratione materiali, imò ne fieri quidem illud potest, nam si is qui movet bellum habet causam bellandi in se justam, sequitur quodd bello petitus nequeat habere causam etiam in se vel absolutè loquendo justam & contrà, quia belligerantes sibi adversantur, & unus ait, alter negat idem circa justitiam causæ belli, hoc est quod dicit *Archidiaconus in can. justum bellum 23. q. 2. causam belli unam solum legitimam esse sc. contumaciam, injustè resistens, tunc enim demum justè bellari, cum alter ab eo qui obnoxius est, justitia haberi non possit*, ubi Archidiaconus de causâ belli loquitur generalissimè, specialiter enim plures dari ex prædictis patet, quæ tamen causæ speciales, contumaciam injustè resistens omnes includunt, ut conditionem sine quâ non in genere requisitam, & hæc contumacia rursus involvit geminam illam conditionem nimirum læsionis & præfractæ renitentis, de quâ sub initium hujus capituli dictum est. Sic igitur ut revertar eò, unde digressus sum, non datur bellum ex utraque parte materialiter justum, sed considerationis formalis diversa ratio est, propter obscuritatem rerum, non rarè enim merita justitiæ tot tantisque involucris deprehenduntur implicata, ut probabilis hinc inde possit esse opinio justæ causæ, quanquam vera justitia sit ab unâ tantum parte, *conf. Grot. de jur. bell. & pac. lib. 2. c. 27. §. fin.* verum hinc novus scrupulus emergit, annon saltem ut bellum verum sit, justitia vera debeat esse à parte moventis, an verò ca-

23
tenus

centis nihil referat, si deprehendatur à parte contrariâ propulsantis? video ²⁴ *Molinam d. disp. 103. n. 1. asserere: ut bellum ex parte causa iustum licetumque sit non esse satis, Principem qui illud movet, arbitrari se habere iustam causam, sed opus etiam esse, ut quando res dubia esse potest, pro rei pondere, gravitate ac difficultate diligens prius inquisitio fiat; adhibito eorum sapientiam & prudentium consilio, de quibus merito credendum sit, sincero & maturo iudicio, passioneque semotà eà de re iudicaturos, veritatemque irruenturos, audiendas etiam adversariorum rationes, modo sinceri & sine fraude agere velint, hæc Molina; quæ si sufficiunt ad iustificandum bellum, à parte moventis, ad summum desiderabitur in motore belli iustitia causæ quoad considerationem formalem, omnia enim isthæc quanquam omninò providè observari poterunt, tendunt ad Principem moraliter certum reddendum, se iustam belli causam habere, quæ certitudo potest nisi erroneâ tam consiliatorum, quos non raro constat, magis ad beneplacitum consulere, quàm ipsius Principis opinione, adeoque tunc bellum movebitur, ad summum ex causâ formaliter tantum iustâ, quatenus Princeps post factam diligentem inquisitionem de iustitiâ credit errore probabilis bellum à se inchoari iustum, & hanc quidem sententiam maximè conformem dixerit gentium moribus quoad belli effectus externos, utrinque enim creditur licere hostes eorumque res persequi & capere, quamvis belli causâ existimeretur à parte alterâ esse iusta, aut certe aliquid habere minoris*

probabilitatis; sic Romani in bello Punico secundo Carthagenes censuere non iustam belli causam fovere, ²⁶ & contra hi illos, attamen utrinque indubium fuit, quin bello indicto alterius partis homines liceret capere vel interficere & omninò ea agere quæ hosti in hostem sunt permissa, hinc colligi videtur nec à parte moventis requiri causæ iustitiâ materialiter loquendo, quod si quis objiciat, hæc contraria esse supra jam decisâ, dum dixi, quoad jus gentium nec externam nec aliam crypticam causam sufficientem esse ad bellum inchoandum, nisi per se sit satis relevans & iusta, quasi exinde sequatur ad bellum movendum omninò requiri iustam causam in sensu materiali, non enim, inquit differre videntur causa per se satis relevans vel iusta & causa iusta materialiter; responderi poterit dari gradus iustitiæ in causis belli utique de iure gentium, qui enim probabilis nititur causâ & opinione iustitiæ, minus peccat indicendo bellum, quàm ille, qui conscius causæ iniustioris externam specie aliam comminiscitur, itaque ad aliqualem iustitiam causæ sufficit, ut facta inquisitione diligenti probabilis habeatur, ac talis reputetur à consiliariis Regis vel reip. quæ res infert iustitiam causæ ad bellum, quantum ad effectus juris gentium, etsi fortè contrariæ partis causa ex circumstantiis moventem latentibus in se sit probabilior & iustior, adeoque materialis iustitia causæ affligat majorem & absolutè præponderantem probabilitatem, ac consequenter dari poterit causa per se quodamodò, ²⁷
non

non improbabilis ad bellum, quæ tamen non sit justa materialiter. Unde in causis bellorum debemus distinguere tres gradus; quædam enim nituntur merâ opinione moventis absque probabilitate, qualis erat Brenni Clusium obsidentis, cujus paulò ante facta est intentio; & hæ causæ veræ quidem sunt, non tamen verè justificæ; quædam nituntur opinione auctoris belli in se non planè improbabilis & conjunctâ justæ ignorantie probabilioris causæ contrariæ, quædam denique fundamentum habent, non tantum in opinione bellum inferentis, sed causâ ipsâ etiam per se & absolute loquendo justitiori ac probabiliori; primi generis causæ sunt ad bella moventia profus insufficientes, & tales dicuntur non de jure sed quatenus de facto ex intentione moventium bella considerantur; secundi ac tertii generis causæ sunt sufficientes, ita tamen, ut hæ causæ sint optimæ, secundi verò generis tandem sufficiant quandiu rex vel Princeps auctor belli, non meliorem perspexerit contrariæ partis causam, ab eo enim tempore incipit quodammodo esse in malâ fide ac teneri ad desistendum ab armis ac satisfaciendum damnis eo nomine datis; planè omnibus modis opera danda est, ut controversiæ regum gentiumque alio remedio quàm genere armorum decidantur sc. vel mediis legationibus amicabilem viâ, vel fortè per speciem compromissi ex peritorum judicio arbitratorum, uti quondam inter Carolum Quintum Imp. & Joh. Tertium Lus. regem controversia circa insulas Molucas. conf. *Molm. dist. dist. 107. n. 11.* quarto specialiter (3.) an gentibus Ma-

hometanis vel Ethnicis ac barbaris justè moveatur bellum ob sequiorem religionem? *Alphons. à Castro 2. de just. hæret. pun. c. 14.* affirmat, eo argumento, quod propter idololatriam Deus præceperit filiis Israël delere gentes multas terræ Canaan; Sed negativa est verior, quæ præter alios placet *Covarruv. in relect. c. peccatum p. 2. §. 10. n. 4. & 5.* tùm ex defectu superioritatis vel jurisdictionis bella moventium, tùm ex defectu læsionis, quod idololatria & similia peccata juri divino vel naturæ repugnantia tendant tantum ad perniciem committentium, non verò ad læsionem gentium fidelium, ergò ubi deest specialis jussus divinus, censetur Deus sibi reservasse pœnam contra taliter peccantes & per consequens gentes fideles non læsæ haud poterunt bellum movere ex eo solo capite adversus infideles, hæc ratio mihi videtur sola sufficiens esse, nam prior illa à defectu jurisdictionis sumpta non quadrat bello propriè dicto, imò contrà, si adest jurisdictio in aliquos, pœna quidem ob delicta contra eos locum habere potest, sed non verum bellum, ut suprà deductum est. Cæterum hæc quæstio maximè fuit ventilata propter bella Hispanorum contra Indos Occidentales, qualia certè quicquid dicat *Castro d. l.* justa asserere non possumus ex præciso capite religionis vel superstitionis Indorum Ethnicæ conf. *Molm. d. tract. 2. dist. 106. n. 2.* Queritur (4.) an de-
negatio transitus per provinciam vel regnum sit justa causa belli contra denegantem regem vel Principem? Sic
visum

visam multis exemplo gentis Israëliticæ arma moventis contra Sionem regem Amorreorum ob denegatum per fines regni transitum *Nam. c. 21. vers. 21. & sequ.* ubi Augustinus à Gratiano relatus in *can. ult. 32. quæst. 2.* notandum; inquit, sanè est, quemadmodum iusta bella gerantur à filiis Israël contra Amorreos, innoxius enim transitus denegabatur, qui jure humanæ societatis æquissimo patere debebat, quo exemplo populi Israëlitiæ ex sacris, & auctoritate Augustini, permoventur multi, ut ex regulâ affirmant, licitum esse singulis gentibus transitum per aliorum régna, & si denegetur justam hinc nasci causam belli. Ita *Victoria in relect. de ind. insul. p. 2. in pr. Alphons. à Castro d. l. Covarruv. in rel. cap. peccatum p. 2. §. 9. n. 4. vers. quinta asian. Molina d. disp. 104. n. 7.* nec in effectu alienus est ab hac sententiâ *Groti de jur. bell. & pac. lib. 2. c. 2. §. 13.* quanquam enim commendet mediam sententiam, ut sc. prius postuletur, transitus ac si negetur tum vindictio iusta succedat, tamen antecedanea isthæc postulatio transcundi sine dubio à cæteris quoque doctoribus non negatur, sed potius præsupponitur. Vetum ab hac 34 sententiâ ita generaliter intellectâ alii ex modernis Scriptoribus merito recesserunt, ut *Dn. Ziegler. & Felden. in not. ad Grot. d. §. 13. Puffendorff. de jur. nat. & gent. lib. 3. c. 3. §. 5. vers. ex adverso tamen, Dn. Felbing. in disp. de bell. th. 25. & seq.* nam (r.) reges & potestates non minus jus habent, in regnis & provinciis suis prohibendi externos à transitu, quàm habent privati in agris suis, sed privati possunt, sine dubio ingressu-

ros prohibere ab agris; nec hoc nomine fit ulla injuria, ut constat, ergo id quoque poterunt, reges & potestates prohibendo ingressuros à finibus imperii, quâ quidem ratione in casu non absimili peregrinationis exterorum atque usus rerum provinciæ alienæ adversus Victoriam utitur ipsemet *Molina d. tract. 2. disp. 105. n. 2.* probatur & confirmatur idem (2.) à summo interesse imperiorum, quæ valdè periclitarentur 35 admissio promiscuo exercituum exterorum transitu, ergo cum reges ac republicæ, possint illud justè denegare, quod admissum competentem ipsis potestatem, ejusve exercitium facillè possent labefactare, & adducere in discrimen, colligitur non minus justè denegatum iri hujusmodi transitus, consequenter hinc non nasci ex parte alterâ justam causam belli generaliter loquendo. Cui accedit (3.) quòd etsi fortè homines transeuntes nil rerum novarum moliantur vel damni per se afferant (quod tamen omnimodè præcavere difficile est) tamen sæpius in iisdem terris, per quas fuit impetrata aut defacto sumpta commendi facultas sedes belli constitui soleat, dum pars altera fortè extra fines regni occurrit & bellum inferentem in eodem illo solo cogit subsistere. Sic accidit Gallis bello Punico secundo Annibalem admittentibus, quos, cum spe prædæ concitati vidissent terras suas sedem belli esse ac præmi utriusque partis exercitiibus vertisse retrò ad Annibalem ab Romanis odia, auctor est *Liv. lib. 22. histor. in princ.* 37 Fateor tamen sub certis conditionibus transitum per terras intermedias denegari non

ri non posse bellum gesturo contra tertium, aut si denegetur justam fore causam, si non belli contra denegantem decernendi, saltem ferro & armis sibi viam aperiendi; has conditiones puto quatuor esse (1) si transitus decenter petatur (2) si bellum contra tertium non appareat injustum, & periculose consequentia, hinc Turcarum Imperatori petenti transitum, Christiani reges vel Principes intermedii merito denegant, si is impugnaturus sit alios Christiani nominis reges vel republicas propter commune periculum, hæc dico de jure, sed quoniam singulorum denegantium sæpè minores vires sunt, magno Christianarum rerum dispendio infidelibus transitus copia plerumque patet, certè quantum damni Turcico Sultano Amurathi concessus per Venetorum ditiones transitus, Christianorum rebus attulerit, 38 ristic admodum prælii Varnensis eventus docuit; tertia conditio consistit in cautione idoneâ de indemnitate transductus, sub quâ comprehendo omnem damnum vel frugibus vel aliis rebus incolarum datum, item omnes impensas si quas ad obsidanda præsidia oportuit à rege vel republicâ, per cujus fines alieni exercitus transducuntur erogari, neque dubito, quin impensis transducentis militi præbendus sit convictus & si aliud de facto extorqueatur rusticis vel subditis terræ illius intermediæ, refusio justâ ratione, vi cautionis factæ peti poterit; plane per terras Imperii nostri moderni vigore legum publicarum, nomine impensarum expressè cavendum est, vid. *Rec. Imp. de anno 1576. §. Gesen / ordnen / und wollen Rec. Imp. de*

anno 1582. §. Demnach sehen / ordnen / ubi numerus militum quos exteri in imperio conscribere parant cum nominibus ducum & capitaneorum S. Cæsareæ Majestati indicandus est ac licentia transseundi per terras Imperii impetranda. Quæris quomodo cavendum sit? De jure gentium id fieri poterit datis obsidibus, aut quæcunque aliâ ratione, quæ utrinque placuerit, in Imperio nostro est speciale, quod de indemnitate cavendum sit fidejussoribus Imperio & circulo, per quem milites transituri sunt subjectis, ut videre est ex allegatis recessibus; quartam conditionem pono in modo 40 transductus, qui ad majorem provincie securitatem debet permitti regi vel republicæ, cujus illa est provincia, per quam copie alterius transitum impetrarunt, hinc pro cautela ponunt ut non omnis exercitus simul, sed per turmas, manipulos, vel legiones transmittatur, quod minus inde existat periculum, de qua re vid. *Dn. Felbing. d. disp. de bell. th. 26.* sanè modus iste per partes transseundi viris militaribus tolerabilior est armorum depositione, quæ quodammodo manuum abscissioni equiparatur, uti ex *Floro lib. 9. c. 18. notas. Dn. Puffendorff. loc. cit.* Ad exemplum Regis Amorre- 45 orum Sionis supra adductum potest dupliciter responderi; 1. cum regem è finibus suis cum exercitu egressum ultrò bellum Israëlitis intulisse, atque aded justitiam causæ non fuisse dijudicandam ex solâ denegatione transitus vid. *D. Ziegler d. l. ad Groz. verb. bellum intulit*, 2. Israëlitis speciali jure debitum fuisse transitum in terram Canaan, nam ex quo Deus ter optimus Maximus eas provin-

cias iisdem propter peccata incolarum donavit, jure poterant petere viam ad illas terras, ne promissio frustranea esset, quamvis ergò aut nesciverint aut forè non crediderint, intermedii reges ac populi hujus Promissionis veritatem, tamen Israëlitarum justæ petitioni hinc nihil debuit decedere, præsertim cum promitterent transitum innoxium, & ut videtur parati fuerint hoc nomine, quæ desiderantur præstanda præstare; non ergò hoc speciale exemplum debet in consequentiam universalis regulæ trahi

42 *arg. not. in l. quod verò contra ff. de ll.*

Quæro (s) an in specie contra Turcas vel Saracenos justa sit causa bellandi ob detentionem terræ sanctæ? Sic visum fuit Innocentio. in c. quod super n. 7. x. de vot. & vot. red. Bart. in l. 1. C. de apost. 7. in l. ex hoc jure. n. 25. ff. de just. & jur. cujus rei minus concludentem rationem allegat Bartolus d. l. quod terra illa sancta Canaan à Deo promissa sit Abrahamo & filiis ejus, jam verò

43 Christiani hodie simus filii Abrahami; etenim promissio isthæc divina de temporali Canaan non pertinet ad filios Abrahamæ spirituales, quales Christiani sunt sed naturales respexit per verâ generationem sanguinis descendentes; Innocentius d. l. justum pronunciat tale bellum, auctoritate Pontificia, sed similiter concludendi ratio firma satis non est, nec enim vel consecratio terræ per nativitatem & passionem Christi, firmam satis argumentum præbet ad recuperationem domini temporalis, vel jus Romanorum Imperatorum veterum armis quæsitum (etsi utramque hanc rationem isti opinionem prætextat Innocentius.) quia falsâ hypothesi nititur, quasi jus supre-

mi provinciarum Romanarum domini, ad Pontificem pertinuerit, contra quam hodie in vulgus notum est, etsi verum fateri volumus non est hodie orbis Christiani ullum regnum vel pars, ne ipsum quidem Imperium Romano-Germanicum, quod prisca illius amplissimi Romanorum Imperii omnes provincias variis casibus à diversis nationibus occupatas post tot seculorum decursum jure merito vindicet, hinc ex defectu juris competentis probabiliorum puto negativam sententiam, & propterea expeditiones in terram sanctam, ut quondam Hierosolymitana Gottofredi Bullæoni & principum confœderatorum non ex jure antiquo præcisè justificandæ veniunt; nec sanè allegatæ à nonnullis universalis Imperii titulus præbere potest justam belli causam, prout rectè perpendit Gros. d. lib. 2. c. 22. §. 13. cum quo etiam alias bellorum falsas causas vel insufficientes prætextus, ut metum incertum, utilitatem sine necessitate, negatum matrimonium in magnâ præsertim foeminarum copiâ, cupiditatem melioris soli, voluntatem regendi alios invitos in libertate sc. constitutos &c. d. c. 22. §. 1. & sequ. merito reuicimus, hæc de causis justis vel injustis belli offensivi; in defensivo etiam 45 requiritur aliqua justitia causæ, nam si justè, propterea offendimur quia alios læsimus nec requisiti satisfacimus, consequens certè est, tunc partes defendentis injustas esse, debebat enim ultrò satisfacere, nec contumaciâ amicitabilis restitutionis vel debitæ præstationis partem adversam ad justam amare compellere, unde injustitia defen-

defensionis in bello non consistit in hoc, quasi per se illicitum sit vim vi repellere, sed potius in contumacia iusta satisfactionis ultroneæ, quâ de causâ errant, qui censent bellum defensivum ex meris principiis naturalibus sive defensionis simplicis æstimandum, ad id ut neque propriè dictum bellum sit, inter quos est Jason in *d. l. ex hoc jure n. 38.* ubi loquitur quidem de defensione contra injuriam, & sic de casu ex converso, quando defensio belli est iusta, offensio verò iniusta; sed quicquid sit etiam sic negari non debet, bellum defensivum esse propriè dictum bellum, cum habeat & belli requisita & effectus de jure gentium, atque ex his iisdem fundamentis juris gentium optimè colligitur: prætextum defensionis, non sufficere, si quis alteri damnum intulerit, vel injuriam, nec hoc nomine satisfacere velit, quo ferè sensu pulchrè differit Stenelaides Ephorus in Senatu Spartano contra Athenienses, dum propter injurias Corinthiis aliisque locis factas suadet bellum Peleponnesiacum: *nec jam verbis, inquit, certandum in judiciis, cum non sint socii verbis tantum lesi, sed cum & omnibus viribus pernamus hostes, nec doceat nos quisquam tunc longâ deliberatione utendum esse, cum injuriâ affecti sumus, sed illi dum deliberent, qui alius illaturo sunt injuriam &c. conf. Thucyd.*

47 *lib. 1. histor.* In summâ quoties à parte aggressoris causa belli evidentè iusta est, veluti si ex adverso damnum ingens notoriè datum fuerit nec ulla congrua ex requisitione præstetur refusio, toties bellum defensivum deficit æquitate cau-

se, sed cum vel manifestè iniquum est bellum offensivum, aut saltem causa æquitatis hinc inde pariter dubia, tunc bellum contra, à parte defendentis vel propulsantis est iustum, sufficit enim ad iustitiam belli defensivi, ut defensor meritis causæ non evidentè sit inferior & commodo possessionis vel favore defensionis superior, quemadmodum in privatis disceptationibus reus eo ipso censetur justam causam fovere, si pars actrix non nitatur potiore juris & æquitatis fundamento, quapropter non aliæ causæ speciales circa bellum defensivum considerandæ sunt, sed eadem illæ & similes, quas vel quales in offensivo tractavimus, huc benè referri poterunt, hæc de belli causis. Perpendamus nunc breviter pro secundo membro nostri capitis modum belli indictionis sive formam clarigationis, quàm necessaria autem sit in bellis publica indictio, ad effectus juris gentium consuetos, tradit *Grot. de jur. bell. & pac. lib. 3. c. 3. §. 6. in fin. & §. XI.* ubi hanc causam proponit indictionis ut certò constare possit non privato ausu sed voluntate utriusque regis vel populi geri bellum, quo intuitu factum est ut per publicas legatorum personas aut peculiarium nunciorum, quos caduceatores vel fœciales antiquitas vocabat, sequior ætas heraldos, bellum indiceretur, formulas porò indictionis belli è priscis Romanorum & Latinorum moribus, refert *Grot. d. c. 3. §. 7.* verum istæ solen-

49 nitates indicendi belli moribus gentium hodiernis in defectum venere, quantum ipsa indictio adhuc necessaria utique sit, plane arbitrarium nostro tempore

pore est num bellum indicatur per legatos vel aliter veluti per scripta publica, quæ bellum, ut indictionis vicem subeant, declarare ac præcedere debent, vulgò manifesta vocamus, in quibus causæ belli iustificæ plenius solent, exprimitæ & deduci, necessarium tamen omnino est ut indictio aut ipsi capiti Reipublicæ, aut his penes quos summa rerum est, in notitiam perveniat, aut saltem probabiliter pervenire potuerit, quale quid accidit eo casu, quo si fortè copia non sit personaliter indicendi belli ipsis regibus vel patribus rerumpublicarum, proximo præfecto vel præsidi indicitur, ut in bellis Philippi Macedonis & Antiochi regum olim ex consilio fecialium proditum observatumque est, nec destituitur ea res ratione, quia similiter in privatis causis, si non sit facultas personaliter insinuandæ citationis, sufficit si ea fiat ad donum & novissimè per edictum *l. dies §. prator & torios. ff. de damn. inf. clem. 1. de jud. clem. un. de for. comp.* atque hinc etiam receptum, ut quandoque per publicos tubicines denunciatur bellum, quæ res vice indictionis est, & quemadmodum aliquod spatium conceditur citato ad se instruendum & respondendum de causa, ita æquitas deposcere videtur, ne quasi in momento indictionis, bellum actu inchoetur, sed aliquali interjecto tempore, quod olim, cum in terris Imperii diffidationes adhuc obtinerent inter Principes & Status, Lex nostra Carolina Aur. Bullæ rectè perpēdit *tit. 17.* ubi constituit *diffidationem die Befehdung/ non aliter valere nisi per tres dies naturales*

ipsi id ffidando personaliter vel in loco, quo habitare consuevit publicè fuerit intimata, postiq; de intimatione huiusmodi per testes idoneos fieri plena fides. Cæterum denunciatio belli duplex asseritur, pura & conditionata, *Grot. d. §. 7.* illa est quæ purè fit & speciali nomine indictionis venit, conditionata, quæ habet conjunctam rerum repetitionem, & in specie vocatur clarigatio, prout ex Plinio & Livio declarat *Grot. d. §. 7.* quanquam alio sensu clarigationis nomen idem importet, quod vocabulum represaliarum, *conf. Gail. de pignor. observ. 2. n. 8. de quorum requilitis in VIII. disp. ad Rec. Imp. noviss. th. xi & de distinctione à pignoracionibus ibid. th. 7.* post alios dixit illud notandum est indictò bello hostibus principaliter, ceteri illud idem accessoriè indictum eorundem sociis, ut in bello Antiochi à Romanis observatum quoad Ætolos cum meminit *Grot. d. c. 3. §. 9.* rationem alibi exponunt Corinthii apud Athenienses contra Corcyreos, dum inquirunt: *neceffe est si arma feratis inter hostes, ut simul interficiamini cum eis;* & Philippi Legatis responsum ab Romanis: rectè atque ordine fecisse Publ. Cornelium Scipionem, quoddam eos Philippi milites, qui arma tulerint contra populum Romanum, in acie captos loco hostium in vincula conjecerit, ubi tamen *Grot. d. c. 3. §. 10.* hoc ita verosimiliter existimat intelligendum, ut bello absoluto contra Principalem hostem, nova indictione opus sit, ut hostis accessorius per se bello peti queat. hæc hæc tenus.

CAP. XVIII.

De Effectibus bellorum & quantum in illis liceat, specialiter de captivitatibus, captivorum servitute, manumissionibus, redemptionibus & postliminio.

Summaria.

Num. 1. Bella gerentium intentio est suum consequi. 2. & 4. hostilitates quousque continuare liceat? 3. armorum justitia an presumenda sit ex belli victoriâ, vel progressibus? 5. damnum belli & reparatio quantum correspondeat. 6. 7. 8. & 9. bellorum causa subnascentes quid contineant, ubi de belli sumptibus & securitate infuturum. 10. & 11. Licita quadam in bellis sunt indirectè, qua directè illicita. 12. hostem non armis modo, sed & dolo petere quatenus liceat? 13. hostis ministros num liceat corrumpere. 14. Transfugas recipere licet. 15. Læsio hostilis reciproce permissa. 16. & 17. senes, fœmina, pueri cœteraque hostium turba inermis haud interficienda. 18. hostes armis resistentes interficere indistinctè licet, non verò aequè post deditionem vel armorum depositionem 19. Belli auctori- bus parci non solet, sed facilius his qui coactè cum hoste arma junxerunt. 20. & 21. dediti sub conditione salutis, sine perfidiâ interfici non possunt. 22. Deditionem offerentibus regulariter annuendum ac parcendum. 23. & 24. quod dupliciter fallit. 25. usque 28. obsides an possint hostè qui eos dederat fidem violante justè interfici. 29. Grotii distinctio inter impunitatem & licentiam cadis obsidum rejicitur. 30. hosti permissa non sunt adversus hostem moraliter turpia. 31. Hostilis licentia circa res stricto jure gentium major est lege humanitatis. 32. moderationis hostilis exempla. 33. Distinctio hostilis licentia inter res, quarum corruptio momentum affert ad bellum, & quarum non affert. 34. promissa fides pro contributionibus obligat hostem ad desistendum à populationibus non obstante prætextu rationis belli. 35. & 36. templis & rebus sacris, exceptis idolis, eorumque super-

*superstitiombus, parcendum in bello. 37. arbitrium circa exercitium sacro-
 tum victoria palmarium est. 38. Loca religiosa non violanda ab hoste. 39.
 Servitutatum origo ex captivitate & hæc ex commiseratione. 40. manumif-
 sionum origo ex voluntate dominorum. 41. mittores Christianorum inter se
 mores in bello, servitutem non admittunt, sed lytrum vid. 42. & 50.
 Secus quoad Turcas, Tartaros, vel alios barbaros bello captos. 43. Chri-
 stianos à Turcis captos jure gentium servos fieri probatur. 44. & 45. ejus
 rei effectus circa Legem Corneliam & jus postliminis. 46. Dominorum jus
 in servos verè tales, quale hodiè. 47. & 48. non tollitur si servus
 proficere incipiat Christianam religionem. 49. Serviendi tamen conditio so-
 lenterabilior esse debet vel servus professus Christianam religionem etiam ex
 publico redimi. 50. ut supra 41. 51. 52. 54. nem n. 39. 60. & 61. captivi-
 tatis finienda modi quinque referuntur. 55. & 56. Rex vel Princeps captus
 an teneatur ad duras condiciones obtenta liberationis? 57. cautio deimplendis
 tractatibus non sufficit sed ratificatio post liberationem requiritur ex per-
 sonâ capti Regis vel Principis. 58. Francisci Galliarum Regis exemplum. 62.
 hosti capto num post fidem datam de non fugiendo, liceat fugere? 63. Res
 immobiles, item arma, tormenta, quaque ad usum belli directè pertinent,
 non sunt occupantium. 64. idem in rebus pretiosis & personis insignioribus
 captis. 65. usque 76. Secus obtinet in cæteris rebus hostilibus ab hoste captis,
 qua in prædâ sunt rejectâ Grotii distinctione. 77. & 78. postliminii de-
 scriptio Grotiana insufficientis ostenditur. 79. postliminii jus à Paulo J.Cio
 descriptum perpenditur. 80. 81. & 82. postliminii definitio & requisita. 83.
 postliminium habent Christiani, in quocumque regnum vel provinciam
 Christiani orbis ex barbaricâ servitute pervenerint. 84. hostes inter Chri-
 stianos nec postliminii nec fictioni Legis Cornelia locus est. 85. usque 88.
 postliminium an habeat Christianus ex Turcicâ servitute ad gentem Chri-
 stianam sua nationi tunc hostilem refugiens. 89. usque 92. postliminii effe-
 ctus circa jura personalia, dignitates & officia declarantur. 93. 94. & 95.
 postliminium an obtineat respectu matrimonii. 96. postliminium habet lo-
 cum in immobilibus. 97. sed regulariter non in rebus mobilibus. 98. sen-
 sus. l. si quid bello. ff. de capt. & postlim. 99. ratio ulterior. 100.
 Covarruv. distinctio num res hostium capta intra præsidia deducta sit
 nec*

nec ne ponderatur. 101. postliminii usus in rebus mobilibus juxta Grotium. 102. pacis tempore nec captura personarum aut rerum nec postliminium jure gentium obtinet. 103. Seculi Nomadum reliquia. 104. capti Christiani à piratis Turcicis, & contra Turca à Christianis piratis postliminium habent, licet de piratis generaliter aliud jure Romano proditum sit. 105. postliminium datur etiam gentibus ac populis devictis, si in libertatem vindicentur. 106. postliminii juri an præscribatur?

- 1** PRæsens capituli argumentum necessarium subjiciendum est, quia frustra foret omnis belli indictio & justitia causæ, nisi liceret bellum gerenti hinc obtinere justam satisfactionem, verum ut eâ in re excessus vitetur, diligenter considerandi erunt effectus belli in relatione ad suas causas, ut inde appareat, quousque facultas offensionis hostilis justa sit ac licita. Præsupponendum autem est in frontispicio, inter hostes licentiam sese invicem lædendi, radicaliter provenire à consensu belli vel expresso vel præsumpto ut supra distinximus; quoniam igitur ille consensus ex mente partium interpretandus est, quæ mens optimè colligitur ab intentione vel scopo consequendi quod summum est, indubiè sequitur, usque dum obtenta fuerit juris sui executio non teneri aliquem ab armis desistere, & consequenter eo usque permissa erit continuatio hostilitatum; rursus cum incerti admodum sint ac varii bellorum exitus, uti apud Thucydidem describit Archidamus, videntur partes beligerantes quodammodò judicium fortis eligere ex consensu belli, cui præest divinum Numen, ut adeò illa pars censatur justiore habere causam, quæ victoriam reportat: *vos læcessisse*, inquit *Scipio Africanus*, in colloquio Hannibalis, *& tu ipse Pater, & Dñi testes sunt, qui & illius belli exitum secundum jus fasque dederunt, & hujus dant dabuntque, apud Liv. lib. 30. histor.* Eandem divini numinis directionem (sed veri.) agnovit Carol. v. Imperator ex victoria Papiensi, ut profiteretur: *se hinc videre. Deum sibi apertè propitium esse teste Guicciardin. lib. 16. histor.* 4
- 2** quanquam divini judicii dispar sæpè ratio sit, ex cujus dispositione quandoque justior pars premitur injusto adversarii bello ad pœnam, quâ de re non est hujus loci pluribus agere; interim hoc constat, usque ad quem terminum concessa sit inuturæ hostilitatis usurpatio, videlicet sensu exclusivo vel negativo, usque ad reparationem læsionis, nam antequam ea causâ tollatur, justè continuatur bellum; per inversum non què illud est expeditum: an obtentâ reparatione læsionis principalis licitum sit in bello persistere? Si sequimur *Francisc. à Victorîa, de jur. bell. n. 56.* neganda esse videbitur quæstio, ita enim ille *Si Galli irruentes in terram Hispanorum jussu regis sui pagum incendissent, non ideo fas erit Hispani integrum regnum Gallia occu-*
- 3**

lia occupare, sed solum quatenus iustitia & equitas permittit Gallorum illam injuriam vindicare adductis etiam belli expensis, hæc Victoria. Quæ si vera sunt, proportio observanda erit arithmetica inter damnatum, quod bello causam præbet, & inter bellicam licentiam, ut non plus liceat armis persequi, quam consecuti essemus, si bonâ gratiâ foret ab adversario satisfactum, nec plus pœnæ sumamus quàm noxæ commissum sit; certè primâ facie non ad eò improbabili, videtur Victoriæ isthæc assertio, surrogatur enim bellum loco judicii in controversiis regum gentiumque, quemadmodum igitur justus Judex parti petenti nil adjudicat, nisi quod pars altera extra figuram judicii, præstare facere vel restituere debuisset, sic iustitia belli non plus permittere videtur belligeranti quàm semoto bello justè exigere potuisset; verum quia monente *Grot. d. lib. 3. de jur. bell. & pac. c. 1. §. 3.* jus nostrum non ex solo Principio spectandum, sed & ex causis subnascentibus, æquissimum erit & ad ea, quæ durante bello contigerunt haberi respectum in puncto satisfactionis inter quæ imprimis numeranda erunt, 1. damna hostilia post indictionem belli illata, 2. sumptus in militiam erogati, quorum justissima est præter causam principalem restitutio atq; refusio, accedit 3. cautela de futuro, nam qui semel bellum vel injustè movit vel injustè suscepit, victus de facto rebellare poterit, itaque victor adimendo illi vires ad nocendum securitati suæ prospiciendi jus habet; Romani in conditionibus pacis ademerunt Pœnis naves & poten-

tiam nauticam, Perseo nondum victo & non aspernandas pacis condiciones offerenti responderunt; ita pacem dari, si de summâ rerum liberum Senatui permittat rex de se deque universâ Macedonâ statuendi jus; nec immeritò, nam & Pœni pacem priorem non servaverant, & Perseus Patris Philippi inita cum Romanis fœdera ruperat, cui nisi vires attritæ essent, tam facile fuerat à novâ pacificatione recedere, atque à priore, quâ equidem specie imprimis consideranda est, justo bello vincenti mutabilis armorum conditio, ut tantò justius deat non consentire in pacem, nisi aut loca illa, unde nocere possit victus cedat, aut aliam præstet cautionem arbitrio victoris, & ex bono & æquo sufficientem, quo intuitu Antiocho præcis Romanorum bellis Asia cis Taurum montem fuit adempta, alii hostes aliis regnorum partibus vel provinciis mulctati, ne temerè possent res novas moliri. Breviter ergo si præter causam principalem & impensis belli & interim datis damnis re ipsâ hostis paratus sit satisfacere & cessione locorum vel alioquin sufficienter cavere de non offendendo in futurum, rationem habet & ex æquitate amplectenda est Victoriæ sententia, sin minus, non æquè, quia et si fortè illud præstiturum se offerat hostis, quod ante belli initium meritò eum liberasset, tamen tunc, tempore se. oblationis res non est amplius integra, & propterea cogitur secundum statum supervenientem & circumstantias præmissas satisfacere alteri parti si iustitiam armorum ex adverso velit interrumpere.

- 10 rumpere. Observandum verò in super-
ingenerere rectè monet *Victoria d. l. n.*
27. & ex eo *Grot. d. c. 1. §. 4.* in
bellis quædam per indirectum & extra
agentis propositum esse licita, ad quæ
per se jus non esset, ut in nave piratis
plenâ, si in eâ sint pauci fortè innocen-
tes, nihilominus enim tormentorum
globis peti poterit, etsi periculum im-
mineat etiam innocentibus. quod *d. l.*
ex lege charitatis ita temperat. Grotius;
Si multo majus sit bonum, quo nostra
actio tendit, quàm malum id, quod
metuitur, cujus rei exemplâ cernere pos-
sumus in obsidionibus. *Castaliorum,*
in quibus etsi sint plures personæ inno-
centes, non tamen idèd minus tormen-
torum globis infestari solent, quia ex
ratione allatâ multo majus est bonum,
quod ex occupatione speratur, v. g. pro-
vinciæ & circumiacentium terrarum pu-
blica securitas, quàm quòd ex tormen-
11 torum dispendio timeatur malum, ad
summum enim præter intentionem ja-
culantium unus vel alter inde interficitur
innocens, qui talem mortem non
pœnæ loco sed infortunii ducere de-
bet. Quid quod principaliter ipsi sub-
diti belli jure capi possint vel etiam
occidi, licet per se sint innocentes,
hoc verò accidit non ad pœnam eo-
rundem, sed ad nocumentum Regis
vel reip. cui subsunt, qui rex quævè
respublicæ indicendo vel suscipiendo
bellum omnes suos cives vel subditos
posuit in statum hostilitatis, ut licitè
possint offendere hostem & parere ab
21 eo offendi vel violari. Illud sanè non
refert dolo an vi solâ armorum pug-
nent hostes, si modò dolus non ma-
nifestè repugnet honestati & sanis gen-
tium moribus, ut sunt v. g. veneno
interficere aut proditoriè ad eadem
domini sui, ad rebellionem sollicitare
& corrumpere hominum animos pu-
tà ministrorum vel subditorum; quâ
in re elegantem nobis regulam pro-
ponit *Grot. d. c. 1. §. 21.* dum inquit;
*quicquid alicui facere non licet, ad id eum
impellere aut sollicitare non licet, pro 13:*
*exemplo sint hæc: regem suum occidere
subdito non licet, nec oppida sine consilio
publico dedere nec spoliarè cives, ad hæc
ergo subditum, qui talis maneat permo-
vere non licet,* quâ ratione igitur tot
exempla insidiarum atque corruptelæ
proditoriæ ad amissionem juris gentium
poterunt non dicam justificari, sed
excusari? Diversum obtinere tradunt,
si citra sollicitationem aliquis utatur
proditiōne ministrorum vel subdito-
rum adversarii, cum id nullâ lege sit
prohibitum. *vid. Grot. d. l. §. 22.* ubi
exemplam proponit in receptione 14
transfugarum, quos spontè advenien-
tes admittere justum æquumque sit,
planè id ipsum etiam permissum in
belli Ducibus vel capitaneis insignio-
ribus, si fortè propter offensam à
priori militiâ discedant, & alterius
partis arma sequantur; ut quondam
Masanissa qui desertis Carthagenensi-
bus ad Romanos & superiore seculo
Johannes Medices qui ad Gallorum
castra à Cesareanis partibus contra Bur-
bonius Dux & Auris qui ad Carolum
Quintum derelictis Gallis accesserunt
& benignè recepti sunt, hodieque id
genus exempla studio prætermissa pas-
sim obvia, hæc de licentiâ belli genera-
liter

liter; in specie permiffum est hoftem laedere & in perfona & in rebus, idque ex utraque parte, tam e-
 jus qui iuftam habet caufam belli,
 quàm adverfarii qui minus probabili-
 lem, id quod & fuprà jam diximus &
 15 exprefse tradit *Grot. d. l. 3. c. 4. §. 3.* fed
 hoc utique intelligendum, ut fuperi-
 ori capite declaratum fuit de actibus
 externis juris gentium, non de foro
 16 interno confcientiæ, ut *Grot. ipfe ex-
 plicat d. l. 3. c. 10. §. 3.* Porro læfio
 iſthæc hoſtilis non tantum ad captu-
 ram perfonarum fed ad vulnera etiam
 & cædem ufque permittitur, id
 quod pariter exemplis declararem cum
Grotio d. c. 4. §. 5. niſi res eſſet per ſe
 fatis nota; hoc ſane durum eſt: ſub
 eâ interficiendi licentiâ non tantum
 viros armatos comprehendere fed alios
 etiam promiſcuè & vel infantes atque
 fœminas quamvis id velit *Grot. d. c. 4.
 §. 6. & §. 9.* quod ſc. non niſi de ſtricto
 jure gentium videtur intelligendum,
 & idem rectius *d. lib. 3. c. xi. §. 9.* pu-
 eros, fœminas & ſenes excipit, imò
*Pontif. Alex. III. in c. innovamus. V. de
 treug. & pac.* alios inſuper expreſſit, qui
 tempore guerræ publicæ ſecuritate gau-
 deant, ut preſbyteri, monachi, mer-
 catores, ruſtici, &c. quanquam hoc
 ipſum minus obſervetur hodiè in bel-
 17 lis. Hoc amplius notandum eſt, quod
 etſi jus gentium generaliter permittat
 occidere hoſtes, tamen rigide ille non
 indifferinatim ſit executioni man-
 dandus, ſed ſervato triplicis rationis
 temperamento perſonarum, caularum
 & temporis; in perſonis, præter ſe-
 nes, mulieres & pueros, quibus ex
 mitiore ſententiâ parcendum eſſe dixi-
 mus, imbellis quoque multitudo re-
 liqua trucidanda non eſt; quoad ar-
 matos verdè hoſtes plurimum valet di-
 ſtinctio cauſæ & temporis, nam dum
 ſunt in ipſo conſictu vel armis ad-
 18 huc utuntur, ut nocere poſſint, juſtè
 interficiuntur ſine diſcrimine, poſt
 deditionem verdè vel armorum depo-
 ſitionem non æque, tunc enim præ-
 primis cauſa eſt diſtinguenda, quidam
 enim auctores fuère belli ſuaſores vel
 incitatores, quidam nihil horum per-
 petrârunt, caſtra tamen ſecuti ſunt
 hoſtilia, illis minimè parci ſolet, ſed
 ad pœnam à victore juſtè peti poſſunt,
 ita in bello Ætolico Romani Dice-
 19 archum Menetam Epirotam, Aminan-
 drum regulum & Principes Athama-
 num ſibi dedi petière, in bello Anti-
 ochi Hannibalem; nec immeritè au-
 ctiores belli vel incitatores propter
 exemplum tantæ noxæ pœnas luunt,
 optandumque hodiènum id genus ho-
 mines qui reges & reſpublicas Chriſtiani
 orbis in bella præcipitant, eam ſubire
 ſortem, quò magis pax publica poſ-
 ſet aliquando eſſe facta tecta; reliqua
 armatorum multitudo diverſæ iterum
 conditionis eſſe poſteſt, dum nonnulli
 ſpontè alii coacti caſtra ſequuntur,
 quibus facilius promptiusque quàm
 prioribus illis vita donanda, impetrâ-
 runt hoc Thebani à Perſis victoribus
 in pugnâ ad Thermopylas eadem de
 cauſâ, quòd dicerent, ſe non ſpon-
 te ſed coactos ceteris Græcis arma
 ſociâſſe, *Herod. in Polymn.* Quotquot
 tamen ſemel, gratiam obtinuerint
 ex promiſſione, indiftinctè ſecuri
 eſſe

esse debent de salute & fide promissâ, hinc eos Romanos, qui in prælio ad Thrasymenum eruperant suamque salutem & abitum cum singulis vestimentis pacti fuerant cum Maharbale Pæno

21 *histor.* Quâ barbaricâ perfidiâ Machometes Bassa Turcicus Lozantium & præsiarios Temesuarenses, quibus vitam & salvum conductum promiserat, interfici iussit, ut est apud *Thuan. lib. 9. histor.* Planè Annibal factum illud aliquo modo colorare poterat, quòd se infcio liber abitus promissus sit Romanis à Maharbale, sed ne prætextu quidem hoc vel simili uti poterat Machometes qui sub expressâ salutis pactione deditos, perfidiâ Turcis non insuetâ vel occidi, vel in captivitatem abduci iussit.

22 Illud queritur an & quibus conditionibus dedere se volentibus sit deferendum iisque parcendum? *Grot. d. lib. 3. c. xi. §. 14.* non repudiandam censet deditio-nem sive in prælio sive in obsidione paciscentium vitam salvam, & §. seq. 15. his qui sine conditionibus se victori permittunt ac supplices fiunt, quod vocamus *auff Gnad und Ungnad sich ergeben* / parcere debere existimat, quæ sententia, ut regulariter humana est propter horrorem sanguinis humani non temerè fundendi; sic fallit dupliciter 1. Si dedere se volentes ad extremum resisterint, & tunc demùm cum multo suorum sanguine fuso victoriam in manibus ferè habet pars altera, deditio-nem offerant, quâ specie ad pœnam contumaciæ respui potest serius oblata pactio, præsertim si res isthæc ad exemplum per-

tineat, ut alii à simili ferociâ deterrè-antur, ita Gustaphus Adolphus Suecicæ Rex in expugnatione Francofurti ad Viadrum repudiavisse fertur seipam deditio-nem præsiariorum. 2. exceptio est, in his, qui aliàs enormiter deliquerunt, absurdum enim propterea eos impunitatem consequi debere, quia ultroneam deditio-nem offerunt sub conditione salutis, quam non merentur, justè igitur deditio repudiari poterit, si hi etiam, qui mortem meruere ex delictis pacisci velint salutem, quod verum est etiam quoad eos, qui pariter rei non sunt, si nolint ad mortem dedere facinorosos, 24 sed ipsis quoddam velut patrocinium præbere sub expressâ conditione pactionis salutis, unde Joab noluit prius desistere ab oppugnatione civitatis Abela, nisi rebellis Sebæ filius Bichri ab oppidanis foret deditus, cui etiam caput amputatum ex voto obsidentium extra muros projectum est. 2. *Samuel. xx. vers. 21. & 22.* De obsidibus queritur an hoste qui eos dedit fidem violante, justè occidi possint? Rectè id negat *Grot. in d. c. xi. §. 18.* ex ratione 25 quod dominium in vitam hominis Deo exceptum sit neque adimi debeat ex consensu vel pacto privatorum, quam quidem doctrinam ante Grotium tenuere communiter doctores *post. gl. in e. cum homo verb. supplicium. 23. q. 5. Felin. in c. cognoscens n. 2. X. de const. Cyn. & Salycet. in l. ad Commentariensem C. de custod. reor.* Et certè quemadmodum per allegatos Doctores fidejussor pro homine facinoroso, qui post aufugit, puniri non potest pœnâ mortis vel corporis afflictiva reprobato textu

d. e. cum homo, quem *glossa ibid. comm.*
 26 *recepta* meritò rejecit, ita obles tan-
 quam publicus regis vel civitatis suæ
 fidejussor interfici non poterit, si rex
 vel Respublica, cujus nomine da-
 tus est, fidem non servet, semper e-
 nim sive jus positivum inspiciamus *l.*
liber homo ff. ad leg. Aquil. c. contingit.
X. de sent. excomm. sive jus naturæ &
 gentium, militat eadem ratio, quod sc.
 nemo sit corporis vel membrorum su-
 orum dominus, atque ita res est satis
 clara, si de consensu vel pacto simplici
 27 privatorum loquimur; plus dubii verò
 quæstio habet, circa eum casum, ubi
 ex statuto vel consuetudine licitum
 censetur se obstringere pro alio ad pœ-
 nam corporalem, tunc enim multi
glossam in d. c. cum homo, secuti,
 quæ hunc casum excipit, existimant,
 auctoritatem talis legis statutarie vel
 consuetudinis conjunctam consensui pri-
 vati alicujus, ipsum etiam extra pactum
 innocentem ad pœnam istiusmodi obli-
 gare posse *ita Dec. in d. c. 2 n. 1. Roch.*
Curt. in c. fin. X. de consuet. Angel in
l. 2. vers. est tamen. C. de exhib. reis.
Mench. de arb. jud. quest. cas. 304. n. 4.
 Quæ si vera est sententia videtur & fi-
 dejussor pro alio ad pœnam mortis,
 quæ ipsa capitalis est, obligari,
 & sic ducto hinc argumento idem af-
 firmabitur de obside, nimirum inter
 reges vel populos, apud quos hæc ta-
 les leges vel consuetudines obtinerent;
 28 sed post *Feln. d. l. rectè Didac. Co-*
varruv. var. resol. lib. 2. cap. 8. num. 8.
 ab eâ sententiâ discessit, ex ratione,
 quod nullâ lege humana caveri aut
 consuetudine introduci possit, ut vita

pro alieno crimine ex pacto alicui
 adimatur, unde nec in fidejussore nec
 in obside aliud dicendum eo casu,
 quo lex aut consuetudo obligationem
 ad pœnam corporalem pro alio appro-
 bat, idem sc. obtinet quod in casu, quo ob-
 ligatio ad talem pœnam mero consensu
 aut privatorum pacto nicitur, quia ex legi-
 bus vel consuetudinibus nihil intro-
 duci potest, quod repugnet legi di-
 vine *d. c. fin. Et ibi Caronista X. de con-*
suet. Ex quibus consequenter arbi-
 29 tror hoc in passu nec Grotii distinctio-
 nem *in d. §. 18.* admittendam dum di-
 stinguunt inter impunitatem & licentiam
 cædis obsidum, quasi illa concedenda
 sit de jure, non verò hæc: nam quia
 leges humanæ vel consuetudines legem
 divinam tollere nequeunt in personis
 obsidum *per not. d. c. fin. add. Covarru-*
ruv. d. cap. 8. num. 7. etiam pœnam
 legis divinæ non tollent, quâ interfe-
 ctiores obsidum affici queant, vel al-
 terâ parte postulante licet in facto
 ipse probabilius putem, si talis ca-
 sus contingeret apud diversas nationes
 interfectum iri obsides. Illud indubi-
 30 um puto à nemine hostium ea licitè
 exerceri, quæ turpitudinem moralem
 involvunt, ut stupra, adulteria &c.
 quamvis forsan per conniventiam
 non animadvertatur in talia perpetrantes,
 quod enim divinâ æternâque lege
 morali prohibitum est, jure gen-
 tium aut ex constituto humano licitum
 fieri non potest. Quod porro attinet tem-
 31 peramenta hostilitatis circa res hostium,
 species quidem virtutis est, his aliquo
 modo parcere, sed aliâ quæstio, quâ
 in qui

inquirimus quid liceat jure gentium? quemadmodum si v. g. de avaro loquimur, in multis quidem evenire potest ut injustus non sit rigidè exigendo, quæ sibi debentur, sed tamen nec virtuosus ea in se est, dum jure suo strictè ex avaritiâ & promiscuè utitur; sic in casu nostro hostis, urendo pervastandoque terras hostiles injuriosius quidem per se non est, & facit quod sibi permittitur de stricto jure gentium, sed laude dignum & gloriofum non est

32 hoc summo jure uti, quin Alexandri Magni factum Asia agro olim parcentis & Gustaphi Adolphi, regiam Electoralem Bavaricam, quæ Monachii est haud destruentis & similia aliorum moderationis exempla in ævum celebrantur, licet Alexandro Magno incendium Persepolitianum, quod suavis Thaidis ebrius fieri jussit, gloriam moderationis haud parum deformet. Planè, ubi opus est vastatione agri hostilis, direptione, & similibus malis, quin ad diminuendas hostium vires cuncta isthæc jure permilla sint non

33 dubito, unde illud Onesandri: *hostium terram perdere, urere, populari meminere, nam & pecuniarum & frugum penuria bellum minuit, quantum auget copia, Grot. d. lib. 3. c. 12. in princ.* Distinguendum igitur omnino est inter ea, quæ perditæ, aliquod momentum ad victoriam belli afferre possunt, & quæ nullum possunt; illa in rebus hostium committere non tantum per se licitum, sed & omnis vituperii expers est, hæc contra refragante, si non jure saltè humanitatis lege nec in hostiū rebus usurpare decorum, quo in numero sunt fru-

giferas arbores excindere, palatia & alia magnifica opera destruere, villas insontes comburere, &c. unde nihil tuis rebus adjumenti afferas, barbarum sanè est, etiamsi nihil pepigerimus promiscuis uti incendiis, juxta illud Ovidii; *Extremas insontes hostica turba casat*; illud verò etiam injustum, imò injustissimum, postquam hostis ex contractu promissit non lædere terras vel ædificia quorundam locorum pro certis contributionibus, si eas receperit, & nihilominus pergat incendiis aliisve belli cladibus terras populari, id quod nullà belli ratione defendi potest, neque enim hoc prætextu uspiam licebit fidem fallere; & quod contra fit, facti est non juris gentium. Quæro quid de templis vel aliis divino cultui dedicatis rebus sentiendum, an liceat hostibus easdem perdere? Et negativa hæc quoque est humanior ex Numinis reverentiâ, maximè inter eos, qui eundem Deum ex eadem lege colunt, etiamsi fortassis sententiis quibusdam aut ritibus dissideant, ut

35 *Grot. d. c. 12. §. 6.* Certe reges vel Principes pontificis religionis non debent templa Evangelicorum bello capta, nec contra hi illorum profanare, & sic etiam de bello inter Turcas & Persas stante illo Mahometanz religionis dissensu idem dicendum videtur, imò in univèrsum rectius dixerim, ut loca, ubi verus Deus cœli & terræ Creator omniumque rerum Conservator colitur, haud profanentur, quamvis cultus per se improbatum sit, tolerabilius est enim, ut gentilis quidam Imperator censuit, vel Deum qualitercungè coli,

coll', quàm loca talia profanari, & multò minus, si rectior sit cultus veri Numinis templa, cæpta vel res sacræ profanari debent; scæda igitur est barbaries cum Turcæ Tartarique templa Christianorum bello occupata in æquilia convertunt, diverso jure arbitror esse delubra idolorum, modò sc. id fiat à gentibus veri Numinis conscis, nisi fortè quibusdam pari superstitione dementatis conscientia: erronea, quâ idolorum cultum verum putant, quodammodò impedimento sit, quò minus quod per se estlicitum, tali specie exequantur; Israëlita in sacris sæpè leguntur gentilia delubra atque idola destruxisse, quorum exempla secuti Lusitani in Congo Africæ regno & Hispani in Indiis occidentalibus idolorum simulacra meritò concremaverunt & facella ipsa superstitionis diruerunt; planè illud dubium non est, quia liceat jure gentium uti etiam in templa hostium, non ad profanandum, sed congruè moderandum, quo intuitu victor plerumque solet suæ religionis cultum introducere, quâ de re alibi. Quid de locis religiosis? Idem ex humanitatis legibus de his quoque, videlicet extra vim & spoliationem hostilem esse debere cum Grotio sentiendum *d. c. 12. §. 7.* Scythæ exprobranti Dario Persarum Regi cur in aciem non prodirent, viros ipsi sum mox inventurum responderunt, si tumulos & sepulchra majorum haud procul inde sita violasset, ut suprà ex Herodoto retulimus, quasi sc. ea res, præ cæteris justam hosti exacuat iram. Verum missis hæc de cæteris capitibus

nostri specialioribus materiis & magè propriis, velut de captivitatibus, servitutibus & similibus dicendum est: cum igitur durum esset atque truculentum, pomiscend' omnes, qui in manus hostium pervenissent occidere, communi gentium jure placuit capere hostes & in servitutem redigere justum æquumque esse § *sed jur. Inst. de ju. n. g. & cru. § servitus cum seq. Inst. de jur. person.* nam pro eo beneficio quod servati essent, par fuit, ut obstricti esse crederentur ad ministrandum, quale quid de Gibeonitis legimus in historiâ sacrâ *Jos. 9. vers. 23. & 27.* idque ministerium servile tamdiu duravit, quamdiu dominus, qui servasset, quive in ejus locum successerat, voluisset; ex contrariâ igitur voluntate domini nate sunt manumissiones, quibus servis libertas data est *l. manumissiones 4 ff. de just. & jur.* hæc ita per multa secula fuere gentes inter belligerantes observata, sed posterior ætas in bellis Christianorum inter se mitior fuit, ut capti non amplius in servitutem redigerentur, sed amissis rebus, quas secum habuissent tantisper detinerentur, dum aut lytrum præstitum esset aut fortè facta captivorum permutatio; quod quidem jus inter Christianos diversarum nationum ante trecentos circiter annos introductum fertur; Cæterum quod ad bella Turcica aliorumvè barbarorum attinet nondum planè exolevit jus priscum gentium circa servitutes, namq; illi nostræ partis homines captos in servitutem redigunt satis duram; ergò vicissim à nostris capti eadem conditione habentur *Angel. Aret in §. ea*

qua

qua *Inst. de rer. divif. Alc. in l. ho-*
ftes ff. de verb. signif. Mynf. in §. ser-
vi autem 4. n. 5. Inst. de jur. per-
fon. & illud quidem absque dubio
 est, Turcas Tartaros vel similes hostes
 43 à nostris captos fieri servos; an verò id
 similiter contingat ex adverso, ubi no-
 stri ab illis capti fuerint, non pariter ex-
 peditum est; censent quippe nonnulli
 hoc casu contrarium sc. nostros idèd
 haud fieri servos, quod Turcarum &
 Barbarorum bella injusta sint contra
 Christianos, unde fiat ut non habe-
 ant quoad captivitatem & similia, anti-
 qui juris gentium effectum, sed ut ve-
 rum fatear, ea sententia mihi vix sus-
 teneri posse videtur (1.) quia non omnia
 bella Turcarum contra Christianos de
 jure gentium & ex necessitate injusta
 sunt, ut docet exemplum belli Amura-
 this, adversus Vladislaum Hungariæ re-
 gem, nam Turca tunc se defendit con-
 tra Hungaros posthabitâ priore pace ju-
 rejurando obfirmatâ arma inferentes,
 quis non igitur dicat illud bellum à par-
 te Turcarum fuisse justum? Deinde po-
 sito (2.) ex regula Turcarum bella
 semper esse injusta, jam suprâ osten-
 dimus etiam ex bello materialiter inju-
 sto resultare posse effectus juris gen-
 tium; quanquam in foro Poli aliud di-
 cendum videatur, sed hîc est sermo
 de effectibus juris gentium, ergò eo sensu
 44 Christiani à Turcis in bello capti viden-
 tur utique fieri servi; unde talis homo
 captus testamentum condere non pos-
 set, nec alios actus civiles exercere, tan-
 quam existens in servitute, qui contra-
 rium asserunt sc. testamenta ab existen-
 tibus in partibus barbariæ confecta va-
 lida esse & jure gentium æstimari, uti &
 contractus eorundem, intelligendi sunt
 de ibi existentibus fortè in legatione vel
 aliàs extra schema captivitatis, quamvis
 tunc etiam rectius dicatur, testamenta
 (idem de contractibus) debere fieri se-
 cundum leges patriæ & loci, unde mis-
 si sunt, eò, quod legatæ cum homini-
 bus legationis, fictione juris gentium,
 in regno vel territorio mittentis vivere
 videantur ut suprâ diximus *cap. de leg.*
 Ex præmissis verò sequitur in captivis
 Turcarum locum esse legi Corneliæ & 45
 juribus postliminii; quæ res non par-
 vum habet effectum in detractionibus he-
 reditarum & aliis actibus, v. g. ponamus
 esse tres fratres, Titium, Caium, Sem-
 pronium, è quibus Caius decedat pri-
 mus relictis liberis, Sempronius liberos
 non habens à Turcis capiatur, Titius verò
 vivente adhuc Sempronio moriatur libe-
 ris itidem relictis, si quæstio sit de suc-
 cessione filiorum Titii & Caii fratrum
 per capita succedent in hereditate Sem-
 pronianâ, quamvis Sempronius supervix-
 erit Titio naturaliter loquendo, si mo-
 dò in servitute Turcicâ idem Sempro-
 nius moriatur, quia ex fictione legis
 Corneliæ censetur jam in primo capti-
 vitatis momento, adeoque ante Titium
 decessisse, ut propterea Titiani & Cai-
 ni filii fratrum concurrere existimentur
 soli in hereditate patrum & per conse-
 quens successuri sint in capita, cum si
 Sempronius demùm post mortem Titii
 ut verè mortuus considerandus aut ex
 servitute Turcicâ jure postliminii rever-
 sus fuisset, successissent in stirpes & idem
 in similibus *l. bona 22. in pr. §. 1. ff. de*
capt. & postlim. Illud porrò consequens
 est tali

est tali casu, ubi capti ab hoste, adhuc
 fiunt servi capientis, licere domino de
 iis ut de aliis rebus suis disponere sive
 46 inter vivos sive per speciem ultimæ vo-
 luntatis, sic Principes & magnates hos
 tales homines quandoque emunt quan-
 doque donationis titulo accipiunt, sed
 & usdem captis utpote verè servis, vera
 47 manumissio conferri potest. Quæritur
 tamen an ex subsequente professione
 Christianæ religionis capti Turcæ, Tar-
 tari, vel alii Barbari, ipso jure cense-
 antur manumissi? Quod mihi non
 videtur, quia 1. jus quæsitum ex ca-
 pturâ hostis, domino invito auferri non
 debet, eoque minus, 2. quod ipsa lex
 Evangelii non tollat jura dominorum in
 servos ut patet ex multis locis. *Epistol.*
ad Ephes. 6. v. 5. ad Coloss. 3. v. 22. ad
Tit. 2. v. 9. prior. Petr. 2. v. 18. Eccl. Ac-
 48 *cedit 3. quod servi judæorum conversi*
ad fidem Christi redimendi sint, & sic
ipso jure non censeantur liberi c. 1. X. de
jud. quavis dominus eos ultrâ non
possit habere in commercio l. 1. C. ne
Christ. mancip. heret. vel jud. multò magis
 ergò dicendum est in casu, quo
 prior dominus non fuit incapax com-
 mercii in servo, haud ipso iure eum
 ad statum libertatis perducere ex profes-
 sione religionis Christianæ, sed tunc
 etiam manumissionem vel redemptio-
 nem esse necessariam; certè illud hu-
 49 manitatis intuitu asserendum, quòd
 quibus in locis, velut in Hungariâ,
 Turcæ vel Tartari capti frequentioribus
 subjiuntur fustium ictibus, si ad Chri-
 sti fidem conversi fuerint, hæc vel
 similis alia durior serviendi conditio re-
 mitti debeat & mutari in tolerabilio-

rem, usque dum plenam ex manumif-
 sione vel redemptione consequantur
 libertatem, cum melioris conditionis, ut
 inquit *Alex. III. in c. Judæi 5. X. d. t.* esse
 oporteat ad fidem conversos, quam
 antequàm fidem susceperint, habebantur;
 imò humanitati congruum fuerit, hos
 tales homines protinus ex publico re-
 dimere. Cæterum captivitas hostium, 50
 quæ hodiè inter Christianos non indu-
 cit priscam servitutem, saltem petendi
 lytrum ut dixi, vel captum tanisper in
 carcere aut custodiâ detinendi jus tri-
 buit, quo præstito redemptionis pretio
 captivus dimittendus est, atque adèd
 hodiè captis Christianis ab hoste Chri-
 stiano licet salva maneat libertas, ta-
 men exercitium ejusdem per custodiam
 talem restringitur, ut captivis non liceat
 frui plenâ libertate. Nunc de modis 51
 tollendæ captivitatis dicamus, qui in u-
 niversum quinque sunt. 1. mors captivi,
 quæ ut alia humana solvit, ita etiam,
 carceres, vincula, & captivitates. 2.
 manumissio sive dimissio de manu, quæ
 vel fit ad eum scopum ut manumissus
 in novâ gente tanquam civis vel liber
 homo in posterum agat, vel ut ad suos
 revertatur, quòd in specie pertinet gratio-
 sa remissio, quâ reges & magni principes
 uti consueverunt, vel ex virtute, ut
 Alexander Magnus dum Porum Indiæ
 regem in regnum remisit solo titulo re-
 gio adempto, vel ad captandam bene-
 volentiam ut Antiochus Asiæ Rex, dum
 filium Scipionis Africani à se captum
 patri remisit. Tertius modus si iendæ cap- 52
 tivitatis & ipse vetustissimus est, redem-
 ptio pretio facta, quem morem etiam
 haud negaverit à patribus traditum Man-
 lius

lius Torquatus, auctor tamen senatui fuit, ut capti ab Hannibale in prælio Cannensi certis de causis non redimerentur *Liv. lib. 22. histor.* Quid ergo 53 tali casu? poterunt hostes vendi ex defectu redemptionis, quod & postea fecit Annibal. sed quaeritur an hodie id liceat inter Christianos, ubi vera non est servitus captivorum? Puto nihilominus id hodiernum permittum, non quidem ut captivi tali casu vendantur tanquam servi, sed ut transferatur jus in eos competens tanquam debitores lytri, ut quæsi modum donec de eo satisfecerint à venditore detineri poterant, sic eodem etiam jure ab emptore, hinc & jure Romano redemptori jus pignoris competit in redemptum licet interim non veri servi titulo idem habeatur *L. postulatum §. 9. ff. d. capt. & postum. l. ab hostibus l. commercia l. fin. C. d. post-* 54 *lum.* Quantum autem pretium redemptionis esse debeat, & cujus arbitrio determinandum, ulterioris est quaestio- nis 2. Et jure gentium illud à parte victrice statui congruam tamen moderationem, ne forte in immensum extendi licitum putetur, verius est, plerumque tamen in magno captivorum numero vilius statuitur: ab Eryce, gloriatur Publius Scipio Scipionis Africani pater, emissos Carthaginienses duodecim denariis aestimatos fuisse apud *Liv. lib. 21. hist.* quod si tamen certum aliquid utrinque conventum sit, ut hodie fieri assolet, pro tenore conventionis pretium est solvendum ad liberationem, verum in regibus, Principibus, ducibus vel ejusmodi personis celsioribus jure belli captis pretium redempti-

onis pro conditione maius est, quæ res tota ex bono & æquo pendet captivum 55 tenentis arbitrio, quæsi autem posset an teneatur Rex vel Princeps captus ad duras conditiones obtentæ liberationis? Ratio dubitandi, quia promissio talis non videtur libera, sed metu captivitatæ extorta, qualis neque de jure civili cum effectu valet. *l. qui in carcerem ff. quod met. caus.* atque ita superiori seculo Franciscus primus Galliarum Rex in prælio Papiensi captus valde conquestus fuit de durioribus liberationis suæ conditionibus apud *Guicciardin. lib. 17. histor. circa princ.* Ratio decidendi in 56 eo potest poni, quod custodia hostis capti non sit injusta, sed jure gentium permittitur, at jura ubi promissiones in carcere factas irritant, intelligunt carcerationem injustam ut patet ex *l. continet §. 1. ff. eod. tit. & naturalis quoque ratio idem suadet, ergo non debet hæretes ad eum casum porrigi, quo jure captus & custoditus aliquid promittit, præsertim si custodia humana sit & talis in rege vel Principe capto, qualis obtigerat Regi Francisco, scribit enim *Guicciard. lib. 15. histor. sub fin. Rex postero victoria die in Picigho-* 57 *nis arcem est perductus, ubi libertate excepta (summam enim diligentiam custodiebatur) in cæteris omnibus regio more honoreque afficebatur.* Quod magis tamen hæc tales promissiones effectum sortiantur, & ab omni scrupulo concussionis & violentiæ immunes sint, dux solent conditiones adhiberi (1.) ut Rex vel Princeps liberandus ante liberationem præstet cautionem de implemento tractatum (2.) ut post liberationem jam inter suos*

consti-

constitutus tractatus habeat ratos, idque se facturum antè promittat, hæc conditiones & in regis Francisci liberatione sunt observatæ, sed eventus docuit cautelam non fuisse sufficientem, quia pacis tractatibus Rex in libertate constitutus subscribere recusabat, sed nova potius fœdera contraxit, novumque ac difficile bellum adversus Carolum Quintum movit, ut filios pro liberatione suâ obsides datos reciperet, igitur cautela est, ut captivus hostis eò usque maneat in custodiâ, donec tractatus pacis fuerint impleti, aut præter obsides de pace implendâ idoneè caveat, veluti sponsoribus, qui statim cogi possint, vel pignori tradito insigniori aliquo loco præsertim munito, sed hæc relinquamus politicis quæstionibus à jure gentium, ut & supra dictum, distinctis.

59 Quartus principalis modus solvendæ captivitatis est permutatio, si etenim hinc inde captivi habeantur solent in loco tertio ex utraque parte pari numero & conditione dimitti, quæ res hodieque non est infrequens, præprimis verò captivi duces generales militiæ aut Chiliarchæ valde solliciti sunt, ne cum minus æquali permutatio fiat, veriti sc. id vergere in suum dedecus; neque dubitant jam in ipso illo loco permutacionis, quamvis durante bello, permutatos vim hostilem sibi inferre non debere, conveniunt enim publicâ fide ad recuperandam plenam libertatem, quamvis extra illum mutua sese invicem la-

60 cendendi facultas haud sit interclusa. Denique quintus modus, quo captivitas tollitur, est fuga captivorum, quâ ad suos revertuntur, sanè primâ fronte du-

bitet aliquis, an liceat homini capto ab hostibus refugere ad suos exemplo servi fugitivi, cui fuga de jure ad eò permissa non est, ut sui censeatur furtum facere aufugiendo; verum respondetur: disparem esse conditionem servi fugitivi, & hostis capti ad suos refugientis; illius enim fuga per se & quâ talis, non est jure gentium pariter permissa, quia non est necesse, ut fugitivi ad distinctam gentem libertatis recuperandæ gratiâ confugiant, tum quia fugitivi sæpè ver- 61 næ sunt sc. quibus alia gens non est, ad quam se recipiant, tum etiam, quia ut plurimum intra fines ejusdem Imperii permanendi seque don inorum servitiis subtrahendi intentionem habent, tum denique, quia captivi hodie nisi inter Christianos & barbaros bello existente, captivorum servi non sunt, & propterea etiam sui furtum non committunt fugiendo, absurdum autem fuerit ex tolerabiliore captivitate Christianorum licere fugere, non verò ex duriore barbarorum, accedit quod in jure Romano, hujusmodi fuga hostium tanquam juri gentium conformis satis approbetur *m l. nihil interest. ff. d. i. de cap. & postum.* Quid 62 tamen si quis expressè promiserit se non arrepturum fugam? Tunc certè præclusisse sibi dicendus est facultatem fugæ, pacto enim stare debet, & propterea Attilius Regulus sanctâ fide reversus est ad Carthageneses, licet non ignoraret summis cruciatibus se afficiendum; contra qui ex Romanis ad Cannas capti præstatum de revertendo juramentum fallaci reditus interpretatione eluserat, judicio Senatus visus est ad Annibalem custodibus publicè datis reducendus esse, h. r. d.

personarum captivitate, manumissione
 ne itidem, redemptione, permutatio-
 ne & fuga, de qua ultimâ specie tamen
 infra in materia postliminii adhuc ali-
 qua superaddi poterunt. Cæterum
 63 capiuntur & res hostium, capientium-
 que cedunt dominio, ut jam supra
 dixi ubi tamen observanda differentia
 est, quæ enim res immobiles sunt non
 jure occupationis ad privatos per se per-
 tinent, sed ad illum cujus auspiciis
 bellum geritur, idem de mobilibus
 quibusdam veluti tormentis, pulvere,
 tormentario & similibus ad usum bel-
 li pertinentibus dicendum, hoc am-
 plius eo jure etiam res mobiles valde
 pretiosæ percensentur. *Bruning discurs.
 Palaest. Imp. v. th. 3. lib. 6. & eum se-*
 64 *cutus Harprecht. ad §. item ea 17. n. 2.
 Inst. de rer. divis. id quod etiam in per-*
 sonis insignioribus captis obtinet, ut
 nempe domino belli extradi debeant,
 quibus tamen casibus capiens pro la-
 bore vel præmio virtutis remuneratio-
 nem aliquam accipere solet. *Hugo Grot.
 65 lib. 3. de jur. bell. & pac. c. 6. §. 8. & seq.*
 de hoc bellicæ acquisitionis puncto a-
 git fusius & conatur contra receptio-
 nem interpretum juris sententiam o-
 stendere: capta in bello non fieri ca-
 pientium utique eo casu si actu belli-
 co capta sint: sed tunc acquiri popu-
 lo, cujus auspiciis bellum geratur. *ita
 idem d. c. 6. §. 14. cui sententiæ etiam
 patrociniûm præbet Anton. Merenda.*
 66 *lib. 2. controuv. c. 22.* quod si verò actu
 privato capiantur licet occasione belli
 publici, concedit ipse Grotius priva-
 tis res quæri primò ac directè *ibid. §. 10.*
 idque declarat *ibi §. 12.* ut si quid mili-

tes capiunt non in procinctu aut in eo-
 quod facere jubentur sed in eo quod
 promiscuo jure aut solo permisso fa-
 ciunt, id statim sibi acquirant; bre-
 viter si iustâ acie configitur, si veli-
 tando certatur jussu ducum, si urbes ob-
 sidentur, actus bellorum publici sunt
 & consequenter ex mente Grotii cap-
 ta non fiunt singulorum capientium
 sed Reip. in aliis verò actibus ut dimi-
 cationibus singularibus, liberis ex-
 cursibus & similibus, privatorum do-
 minio acquiruntur. Contrarium ta- 67
 men, quod sc. etiam per publicos bel-
 lorum actus capta ab hoste, fiant sin-
 gulorum capientium puto verius esse,
 (1.) quia Resp. utitur ministerio
 singulorum militum ad finem victoriæ
 non verò ex directâ intentione ad fi-
 nem promiscuæ capturæ rerum hosti-
 lium, quicquid enim capiunt fit me-
 rere occasionaliter si hostes aliquas res
 vel in acie & conflictu vel urbibus
 habuerint, quarum capiendarum da-
 tur facultas, imò ipsa illa captura ut-
 plurimum est actus privatus sive in
 prælio sive in urbium expugnationibus
 neque enim Resp. vel duces principa- 68
 liter jubent militem prædas agere sed
 ex occasione permittunt, jubent verò
 hostes vincere, urbes expugnare &c.
 per consequens corruit prætensum fun-
 damentum Grotii à publico militum
 ministerio petitum. (2.) res hostiles
 capi solent per speciem violentiæ, &
 ut plurimum non sine capientium pe-
 riculo, sicut ergò periculum ad eos
 pertinet, quâ singulos, ita & com-
 modum pertinere debet, ut videli-
 cet singuli res captas sibi acquirant.

arg. l. secundum naturam. ff. de reg. jur. accedit autoritas Justiniani Imp. in d. §. item ea & Gaujets in l. naturam §. fin. ff. de acq. rer. dom. generaliter & sine distinctione actuum belli asserentium; res ab hoste captas fieri capientium quod & pertinet responsum Celsi in l. transfuzam §. 1. ff. eod. ubi res hostiles, 69 quæ jam apud nos sunt negantur publicæ esse & dicuntur fieri occupantium utique etiam togatorum civium, cur ergo deterioris conditionis censeamus cives armatos in præliis aliisque bellicis actibus, ubi multo majora pro Rep. sustinent pericula? add. respons. Pomponii §. 2. & Tryphonii in l. vi bello. pr. ff. de capt. & postlim idem denique probat (4.) observantia militaris & usus nostræ ætatis, nam quas res milites in acie aliisve bellicis actibus ceperint, veluti equos, pecuniam, veltes &c. non minus sibi acquirunt & retinent, quàm quas alibi in excursionibus liberis occupaverint, ergo eo ex capite non debet esse distinctio. Nec litigunt ex adverso allatâ diversarum gentium exempla, quæ Grotius loc. cit. ex Romanis, Græcis, Francicis aliisque historiis congestit, atque ex illis probare satagit, prædam vel Reipublicæ relictam vel inter milites quondam fuisse divisam; nam quod ad testimonium Scipionis Africani attinet ex Liv. lib. 30. histor. sciendum est eum loqui de Syphace jam debellato, tunc sanè ubi hostis principalis jam se desidit, vel planè debellatus in potestate venit dubium non est, quin omnes res ejus in prædâ sine regis vel populi, cujus auspiciis bellum gerebatur, nec cedant privatorum occupantium dominio prout benè perpen-

dit Hugo. Donell. lib. 4. commenti jur. civ. c. 21. vers. postquam autem & seq. cujus distinctionis ratio, inter occupata scilicet bello durante & post deditionem vel debellationem hostis, licet de eâ dubitare videatur Hurprecht. d. l. certè optima est, quia nimirum pro eo statu res non amplius est hostilis, quemadmodum enim hostis conditio tunc mutatur, ut ex adversario fiat subjectus, ita quoque rerum ejus jure gentium eadem fors est, ut incipiant esse regis vel populi victoris, aded ut amplius à privatis singulis ex occupatione acquiri nequeant, sed vel peculatus exinde committatur veluti surreptâ pecuniâ publicâ l. pen. ff. ad. l. jul. pecul. Et ex his pariter responderi potest ad cetera historiarum Romanarum exempla nominatim verò ad ea, quæ de illatione prædæ in ærarium, adducuntur, dicendum, prædam vel ex conditionibus pacis vel aliâ nomine Reip. à duce captam quæstoribus, ut in publicas rationes eam referrent, traditam fuisse, ut aded captâ à privatis ut singulis sub prædâ tali haud propriè comprehendantur, nisi fortè ob magnum valorem vel peculiarem qualitatem rei captæ secundum suprâ expositas circumstantias aliud obtineat, 74 Dices verò r. ita Ducis militiæ conditionem deteriorem fore quàm gregarii militis si hic ex occupatione res hostiles sibi acquirere possit, Dux verò acquirat Reip. id quod objicit Donello Dn. Zizler in not. ad Grot. d. c. 6. §. 8. sed responsio jam est quodammodò anticipata, nempe res illas hostium vel personarum, quæ captæ non possunt nisi regis aut populi violentis cedere dominio vel

vel dispositioni, præsumptione quadam capi nomine victoris, cujus auspiciis certatum est, cæteras res posse utique ducem capiendo si velit etiam sibi acquirere

75 durante bello adeoque non esse deterioris conditionis milite gregario; quod si talia, fortè extent præcæ continentiar exempla, quibus duces quicquid hostilium rerum in bello captarum ad eos pervenerit, ærario publico similiter intulerint, hos duces existimo magis singulari virtute & studio amplificandæ Reip id fecisse quàm mero jure gentium, quibus vereor

76 ut nostra tempora pari ducum belli abstinentiâ respondent. Repones. 2. Sic frustraneam fore promissionem præcæ quam duces interdum facere solent militibus, ad augendam in certamine fortitudinem, præcipuè in oppugnationibus urbium, frustraneam nimirum fore, si per se & citra promissionem eadem facultas capiendi res hostiles, ipso jure gentium militibus competiisset; respondeo iterum negando consequentiam, quia diversitas nihilominus manet in modo, quando enim Dux expressè concessit militi prædam in eventum victoriæ, firmiter jure facultatem diripiendi res hostium habebit, quàm extra promissionem, dum nimirum Dux quodammodò ex contractu obligatus, non potest prohibere interdicens & adimere prædam, sicut alias pro ceteris militibus in artibus fuisse, & hæc de capturâ rerum

77 hostilium. Tractemus nunc aliqua de jure postliminii, quo non personæ tantum captæ, sed res etiam priorem statum recipiunt; Ab Hugone Grotio d. lib. 3. c. 9 §. 2. postliminium definitur: *jus quod nascitur ex reditu in lumen id*

*est fines publicos, quæ descriptio nominalis magis est, quàm ut naturam postliminii intrinsicam exprimat, ac tria præsertim in eadem non immeritò desideres. quod simpliciter, & nudè ponat jus postliminii nasci ex reditu, cum non ex quolibet reditu, sed eo tantum, qui ex verâ captivitate hostili contingit, tanquam ex causâ proximâ & immediatâ jus postliminii originem trahat, hinc capti à piratis latronibus, vel aliis in bellis civilibus si revertantur postliminium non habent prout docuere Paulus in l. postliminium §. 2. Ulpianus in l. si quis ingenuam §. 1. & in l. hostes. ff. d. tu. 87 de capt. & postlim. 2. cum duz sint postliminii Species, una personarum, quæ revertuntur, altera rerum, quæ recipiuntur, ut habetur apud Pomponium in l. cum dua. pr. ff. od. non repugnante Grotio d. c. 9. §. 3. in fine deprehendi videtur in eo quoque defectus quod solius reditus sit facta intentio sic ut ac Paulo observatum in d. l. postliminium princ. 3. redargui etiam potest Grotiana isthæc descriptio, quod non declaret naturam postliminii, quale sc. jus in se sit, quod ipsum certè in definitionibus politicarum rerum omittendum non est & sollicitè etiam à Paulo d. l. factum dum ait: *postliminium est jus amissa rei recipienda ab extraneo & in statum pristinum restituenda, inter nos ac liberos populos regesque, moribus, legibus, constitutum.* Verum hæc quoque Pauliana descriptio prætermisit mentionem reditus ex verâ captivitate, quæ prærequiritur tamen in jure postliminii, ut modò ex Ulpiano & ipso Paulo diximus, deinde jus postliminii in genere gentium moribus*

moribus originem debet, quod verò nitur legibus, speciale est certæ gentis, atque ad eò legum nomine videtur intellexisse Paulus pacta Romanorum publica cum exteris regibus vel gentibus de postliminio conventa; hinc ex omnibus postliminium in genere definiendum arbitror: *jus, quo amissa per capturam hostilem vel gentis non sociæ ex reditu vel receptione recaperamus moribus gentium introductum*, ut tria sint, quæ ad substantiam postliminii pertinent, (1.) gentium auctoritas, quæ moribus hoc jus introduxit. (2.) vera captivitas vel detentio hostilis, personarum vel rerum, quæ ex prædictis tres habet conditiones, sc. respectu capientium, ut sint veri hostes, reges nimirum vel respublicæ beligerantes vel certè, ut sint exteri non fœderati *l. 3. §. 2. ff. d. 1. respectu personæ captæ ut civis sit vel homo hostilis non de gente neutrali vel amicâ; item respectu modi, ut captivitas sit violenta, non voluntaria, text. in l. pen. C. de postlim. unde nec transfuga liber nec dedititius armis victus postliminium habet l. postliminio. C. d. l. postliminium. §. 4.* Sicut nec ille, qui violenter eisdem captus, ex pòt factò verò suâ voluntate apud hostes remanet, *l. si caperum. in pr. ff. d. 1.* in deditio tamen id juris est, ut si receptus fuerit apud suos, gaudeat postliminio, aliàs secus, ut habetur apud Modestinum *in l. eos qui ff. cod. quem textum ita conciliandum arbitror, cum d. l. postliminio; verosimilius autem putosufficere etiam tacitum consensum populi arg. l. de quibus. ff. de ll. ac benignius dicetur receptum videri dedititium, ex quo pro cive, ut antè se gessit, nec*

contrario regis vel gentis suæ judicio fuit repulsus, quem quidem repelli justè posse atque in eo deterioris esse conditionis capto per violentiam planè affirmatum est. Denique (3.) ad substantiam postliminii pertinet reditus ex captivitate nimirum in personis, rerum enim intuitu receptio locum habet; & reditum quidem declarat Paulus *in d. l. postliminium §. 3.* tunc contingere, si captus ab hoste in fines nostros intraverit, vel ad civitatem sociam amicamve aut ad regem socium vel amicum venerit; quæ res procedere hodiè regulariter ita poterit, si quis à Turcis, vel Tartaris aliisque barbaris captus fines Christiani alicujus Imperii revertendi gratiâ ingressus fuerit, jam tunc enim postliminio reversum dixerim, quia supremæ potestates Christiani orbis jure societatis & amicitie meritò invicem junctæ censentur ac intuitu religionis Christianæ mitiore assuetudine censeri debent, cumque inter eos locus non datur captivitati servili in bello, quis non æquum censeat refugientem ex barbaricâ servitute, si fines cujuscunque regni vel provincie Christianæ animo ad suos revertendi intraverit, hoc ipso etiam tunc jus pristinum libertatis recepisse videri, adeoque si moriatur, antequam ad gentem suam vel fines patriæ pervenerit, in articulo successione & aliis considerandum esse vi juris postliminii, ut vivum, non ex fitione legis Cornelie, ut initio captivitate mortuum; hinc simul & hoc intelligimus, reversum ex Christianâ servitute Christianum jure postliminii propriè non gaudere vel opus habere, quia sc. verè liber permansit. nec interim fuit in ser-

in servitute, quò collimat *text. l. non du-
 buo pr. ff. d. t.* quæ res facit, ut apud hos-
 tes Christianos mortuo Christiano in
 captivitate cesset fictio legis Cornelie,
 cum cesset ratio nempe servitus ex capti-
 vitate; Illud majoris est indaginis, an
 refugus ex barbaricâ servitute ad gentem
 aliquam Christianam, cui bellum sit
 cum gente refugientis habeat jus post-
 liminii? Ponamus proximo bello Gal-
 lum aliquem ad Hispaniæ fines refugisse
 85 ex Turcicâ servitute, vel contrâ, num-
 quid isto tempore, quo inter Hispanos
 Gallosque bellum erat, locus detur
 postliminio? puto & ad hunc casum
 porrigendum esse jus postliminii, quan-
 quam enim, quæ ratio dubitandi esse
 poterat, eâ specie captus ex servitute
 non refugerit, ad gentem suæ natio-
 ni sociam vel amicam, sufficit tamen
 eum confugisse ad gentem Christianam,
 inter quam & suam illam nationem,
 ad cujus fines reverti desiderat etiam
 durante bello illa manent communia
 fœdera & jura Christianitatis, ne capti
 fiant capientium servi, utique igitur
 fugiens ille jam tunc libertatem jure
 postliminii recepisse videri debet, ex
 quo ad talem gentem pervenit, à quâ
 etiam denuò captus servus non fiat,
 quod enim jure Romano oportuit post-
 liminio reversos pervenisse vel in ipsos
 86 Romanorum fines, vel ad reges po-
 pulosve socios atque amicos, ideò
 obtinuit, quia alii Reges vel gentes
 homines Romanos etiam pacis tempo-
 re capere poterant ad effectum veræ ser-
 vitudinis, & contra Romani illos *l. postli-
 minii jus §. in pace ff. d. t.* Verum obji-
 ciat aliquis responsum Pauli *in d. l. post-*

liminium §. 3. qui in fine ibidem aliam
 hujus juris reddit rationem, quod se-
 reversus ibi primum nomine publico tu-
 tus esse incipiat, quæ ratio non videtur
 quadrare casui nostro, nam qui ad gen-
 tem Christianam hostilem ex barbaricâ
 servitute pervenit, propter intentionem
 revertendi ad suos tunc illius gentis ho-
 stes, denuò capi poterit, adeoque ju-
 re publico tutus nondum est & per con-
 sequens eo tempore nec postliminii ju-
 re videbitur reversus; at verò sufficit jam
 tunc illum tutum esse saltem de libertate,
 idque jure gentium inter Christianos, 88
 diversum obtinuerat præcis illis temporibus,
 quibus ratio Pauli adducta bene
 convenit, siquidem Romani ex servili
 captivitate non prius publicè tuti erant
 ne de libertate quidem, quàm vel in fi-
 nes Romanos vel sociorum amicorum-
 ve agros pervenissent, à reliquis genti-
 bus poterant iterum & denuò in servi-
 tutem redigi, *juxta d. §. in pace*, id
 quod planè aliter se habet hodie in gen-
 tibus Christianis seu bello seu pacis tem-
 pore. Consideremus nunc postliminii ef-
 fectus ex personarum reditu, *generaliter*
 inquit Pomponius *in d. l. postliminii jus*
 §. 1. *reverso perinde omnia jura restitui. ac* 89
si captus ab hostibus non esset, hinc non
 tantum bona sua recipit, sed & perso-
 nalia jura veluti patriæ potestatis, & fi-
 liationis, ut vocant *l. non ut à patre, l.*
apud hostes ff. eod. Nec dubito, quin &
 statum dignitatis recipiat, an & publi-
 ca officia? Utique si adhuc vacaverint, 90
 sed si interim alteri sint concessa ab ha-
 bente potestatem dispar ratio est, quia
 sine injuriâ tertii & publicæ fidei re-
 tractatione tunc restitui nequeunt, nisi
 fortè

Fortè salvis legibus publicis & obser-
 vantia possint officia simul pluribus
 competere, vel nisi alteri sub condi-
 one collatum sit officium ex captivita-
 te vacans, si nimirum captivus officii
 antecessor haud reversus fuerit, vel
 quo usque reversus fuerit, vel denique
 91 si officium sit hereditarium, nam de
 officio temporali & meto jure magi-
 stratus competente procedit quod dixi,
 ut eo pro tempore captivitatis alteri
 collato, cesset postliminium, & est
 diversitatis evidens argumentum, quod
 officia hereditaria tribuant proprium
 quodammodò jus, in quod non mi-
 nus restitutio ex postliminio locum
 habere poterit, quam in alia bona vel
 jura captivi reversi, hinc si quis pro-
 cerum Imperii nostri eam calamitatem
 ineurteret, ut caperetur ab hoste Tur-
 cã, postliminio reversus officia feudis
 Imperii connexa indubiè reciperet,
 etsi alter interim vel spe successio-
 nis sanguinis vel novã collatione eadem
 92 obtinisset, ex quibus apparet hoc
 omninò etiam de feudis afferendum,
 quod in illis locus sit postliminio, in-
 distinctè sive interim alteri collata sint
 sive non; Ratione matrimonii pri-
 cæ leges Romanæ non admisserunt
 postliminium, nisi ex redintegratio-
 ne consensus conjugalis interim cum
 aliã personã nonsecutis nuptiis *d. l.*
 93 *non ut à patre*, cujus juris ea fuit ratio
 quòd matrimonium per captivitatem
 conjugis tanquam superinductã servi-
 tute solveretur, adeò ut si ambo con-
 juges capti fuissent, non perstitisset
 conjugium *d. l. in bello. §. 4.* hinc etsi
 mulier in captivitate enixa sit ex ma-
 rito captivo, partus patre non reverso
 ex captivitate, habebatur spurius *d. di-
 vi. d. l. l. C. cod.* Hodie hæc aliter
 obtinent, tam in bellis Christianorum
 94 inter se quàm bellis eorundem contra
 Turcas & barbaros, in illis enim li-
 bertas personarum per se illibata ma-
 net, ut postliminio opus non sit sive
 quoad vinculum conjugii, sive quoad
 legitimationem partus; in his, et-
 si servitus personis captis inducatur,
 non tamen inde tollitur vinculum ma-
 trimoniale, 1. propter constitutiones
 Justiniani posteriores, quibus voluit
 mulierem ob captivitatem viri nubere
 non posse quousque certum sit, eum vi-
 vere, idem è contrario in viro, juri,
 captivã muliere existente *Nov. 22. c. 7.*
 95 in casu autem ubi incertum est com-
 gem captum vivere, licet ibi Impera-
 tor statuerit post quinquennium per-
 missas novas nuptias, recentiore ta-
 men lege *Nov. 117. c. 10.* expectandum
 censuit tempus, donec de morte con-
 stet, per consequens matrimonium hoc
 jure Justiniano durat 2. idem jure na-
 tarum ac gentium persuadet ratio, quã
 conjuges omnis fortunæ debent esse
 particeps, ergò etiam in fortunæ capti-
 vitatis. 3. eò minus hæc res hodiè
 dubia est, quod conjugia quoque ser-
 vorum permilla sint. 2. l. x. *de conjug.*
serv. hæc de effectu postliminii ex redi-
 tu personarum, ubi vicissim & aliis
 contra reversos ex captivitate jura sua
 96 restituntur. Res quod attinet primò
 indubium est postliminium locum ha-
 bere in immobilibus, idque clarè asserit
 Pomponius *in d. l. si captivus §. 1.* ubi ait
ex pulsis hominibus ex agris quos ceperint domi-
nia

nia eorum ad priores dominos redire, verum in mobilibus rebus quid obtineat non æquè est expeditum. *Hugo Donell. d. c. 21. vers. nec minus*, generaliter tradit in rebus ab hoste receptis postliminium esse, ut jure redeant ad veteres dominos non autem fiant captivum, quod referri solet *text. l. ab hostibus C. de postlim.* Sed difficile est, ut ea sententia generaliter admittatur, etsi enim sint nonnullæ res mobiles, ut tormenta bellica eorumque plaustra, naves onerariæ ac similia, in quibus jus postliminii procedit *l. navibus pr. §. 1. ff. d. l. Sabo. in d. l. ab hostibus n. 4.* regula tamen mobilium rerum per se contraria est, ut videlicet receptæ ab hostibus postliminio careant, quod certè satis exprimit *Labeo. in l. si quid bello. ff. cod.* Paulus quidem *ibid.* dissentire videtur à Labeone, sed subjicit tantum casum specialem, sc. servi hostilis capti & pace factâ ad suos refugientia, posteaque renovato bello iterum capti quem asserit postliminio reverti ad priorem dominum, quod etiam convenit *textui d. l. ab hostibus* itaque Paulus à Labeone non dissentit in regulâ, sed regulæ tantum subnectit exceptionem, quod & aliis in locis fecit ut *in l. pen. §. l. fin. ff. cod.* Deinde cum res hostium captæ, fiant captivum, eæ verò res, quas hostes prius cepertunt, eorundem factæ sint, eæ non pariter ut aliæ res mobiles hostium, cedent captivum *juxta d. l. naturalem §. fin.* præsertim cum ex hoc ipso colligi videatur ratio specialitatis *d. l. si quid bello*, nam fugiens servus pace factâ ad suos, cum in-

terim libertatem recepit pro re hostili haberi nequit, sed specie quâdam servi fugitivi, si iterum capiatur priori domino est restituendus. & hanc sententiam sequuntur *Cuiac lib. 19. obs. c. 7. Covarr. in rel. cap. peccatum p. 2. §. xi. n. 7.* qui tamen ex aliis *ibidem* distinguit inter res mobiles statim & priusquam in hostium præsidia deducerentur iterum captis, vel ex intervallo recuperatis, quanquam si consideremus, illud nondum verè & cum effectu in potestatem hostium pervenisse, quod deductum non est intra præsidia *arg. d. l. postlim. n. §. 1.* isthac distinctione opus non sit, quia loquimur de his quæ verè in potestatem hostium pervenerunt. *Grot. in d. c. 9. §. 101. 14.* de jure veteri concedit, res mobiles postliminio non redire exceptis his, quæ in bello utrum habent, qualium rerum paulo ante feci mentionem, subjicit verò *in §. 15. ibid.* hanc mobilium rerum distinctionem moribus non obtinere, cum generaliter periti morum tradant, res mobiles non redire, secundum quam sententiam, postliminium rerum hodie tantum in immobilibus poterit locum invenire, idque Grotius auctoritate *supremi Auditorii Parisiensis* specialiter in navibus captis & postea recuperatis cessante postliminio ostendit, *ibid. §. 102. 19.* quanquam hosce mores gentium esse & universales non satis liquet. Illud ex jure gentium Principis non improbabiliter dici arbitror, extra bellum nec capture personarum vel rerum diversæ gentis nec postliminio locum esse, propter eam quam natura inter

inter homines instituit cognationem, unde contrarium morem veteris juris gentium, Romanis olim quoad exteros & his reciproce erga illos usitatum. cujus meminit Pomponius in d. 103 *l. postliminii* §. 2. Grotius probabiliter conjecturam adscribit seculo Nomadum, unde ejus juris barbari velut reliquæ remanserint d. c. 9. §. 12. à quo jure neque hodie prorsus recessum est; & vestigia ejus extant in Hungariâ, nam bello actu etiam non existente Christianis licet capere Turcas, resque eorum, & contra, non dubito tamen quin inter Christianos ipsos jus illud captivæ & postliminii in pace cesset, quod & de Mahometanis inter se procedit, vid. Grov. quem sic intelligo in d. §. 19.

104 Ex hac verò re insignis effectus notari meretur, nam capti Christiani à piratis Turcicis habent postliminium, & contra capti Turcæ à piratis Christianis, secus ac generaliter de piratis visum Paulo in d. *l. postliminium* §. 2. & Ulpiano in d. *l. hostes*, & est ratio quia tales piratæ utuntur jure gentis suæ, ergò sicut cuilibet Christiano licitum est etiam extra bellum capere Turcas eorumve res & contra, ita etiam his idem permixtum erit, qui exercent piraticam, isti igitur in d.

105 *lex*. intelligendi sunt de piratis vel latronibus, quæ talibus sive de manu aliquâ collectivâ hominum prædas terræ mativæ agentium, qui nec ipsi gentem constituunt, nec jure gentis alicujus, cui homines vel res diversæ gentis capere liceat, utuntur. De cætero, ut singulorum hominum, ita populorum quoque devictorum postliminium cum Grotio d. c. 9. §. 12. admitto, si nimirum à Rege vel populo socio, hostis imperio eripiantur, ut quondam Sagantini, jugo Carthaginensium à Romanis & Græci ab eisdem Philippi Imperio fuisse exempti atque in libertatem vindicati, cujus rei recentissimum etiam exemplum præbent Geldrienses, Transsilvani & Ultrajectini, qui post Gallicam occupationem postliminii jure libertatem recuperaverunt. Denique 107 quæro, an jus postliminii aboleatur præscriptione? Quod non puto, est enim restitutio in priorem statum ex jure postliminii, habenda pro remaneat facultatis, cui non præscribitur. *Dd. in l. nam. ff. de via publ. nisi forte aliud appareat ex subsequenti pace vel aliis signis, quibus constare possit jus hoc in rebus suis anteriorem dominium remissibile, hæc de capite nostro.*

CAP. XIX.

DE
INDUCIIS ET JURE ARMISTITII.*Summaria.*

Inducia quid sint ? 2. induciarum conventio publica est respectu causa efficientis & materia objectiva. 3. induciarum species declarantur. 4. ad inducias illimitatas auctoritas Ducum belli per se non sufficit. 5. secus in induciis restrictis. 6. Quid in induciis restrictis loco non verò tempore ? 7. & 8. induciarum tempore quid liceat vel non ? 6. animus derelinquendi unde colligatur in hoste, ut per tempora induciarum loca vacua occupare liceat. 10. armistitium generale quomodo in effectu differat ab induciis limitatis. 11. per inducias limitatas non interim prohibitum est continuare munitiones ? 12. secus ferire muros globis aut actu oppugnare. 13. hostes inter inducias illimitatas capti non fiunt servi nec tunc locum habet jus postliminii. 14. hostes tempore induciarum capti anteneantur ad lytrum ? 15. postliminii jus num obtineat in rebus tempore induciarum captis ? 16. inducia limitata habent presumptionem contra se secus ac generales. 17. induciarum duo termini à quo & ad quem, declarantur ex mente Grotii. 18. 19. & 20. induciarum ante publicationem persona vel res capta à civibus vel militibus an & quatenus restituenda ? 21. induciarum & legum ratione obligationis differentia. 22. induciarum terminus tam à quo, quam ad quem comprehenditur sub induciis, licet in priore dissentiat Grotius. 23. 24. & 25. inducia an & quatenus obligent à tempore conventionis vel ratificationis ? 26. ratihabitio an retrotrahatur in actibus publicis jurisgentium ad tempus rei gesta ? 27. induciarum terminus ad quem determinate vel indeterminate est exprimendus. 28. 29. & 30. inducia an & quatenus salva natura sua in longum tempus possint conveniri ? 31. 32. & 33. induciarum finiendarum tres modi referuntur. 34. 35. & 36. induciarum ruptura parti laesa jus tribuit vel resiliendi ab induciis vel iisdem inbarendi cum reparazione damni.

Bellii

Belli finis pax est, hunc verò finem sexnumero ob dissensum partium in rebus plerumque arduis, non ita facile est obtinere, quòd maior tamen spes sit bellum sopitum iri pace, interim convenire solent de suspensione hostilitatum ad tempus per inducias, quòd pacti genus ab effectu proprio hodiè usitatus dicimus armistitium *Ein Stillstand der Waffen* hinc scitè, *Grot. lib. 3. de J. b. & p. c. 21. §. 1.* inducias definit, quòd *sint conventio, per quam bello manente ad tempus bellicis actibus abstinendum est, cui in effectu paria scribit Paulus in li. postliminium §. 1. ff. de capt. & postlim. inducias esse inquit: cum in breve & presens tempus convenit, ne invicem se laessant, excepto eo quod brevis temporis, ut infra dicemus, non sit de essentiâ induciarum. Est verò conventio isthæc sine dubio publica, nam & Duces belli inter se paciscuntur de induciis, secundum quòd publicas conventiones Ulpianus considerat in l. conventionum ff. de pact. vel legati aut planè ipsæmet potestates belligerantes, & materia quoque objectiva subest nempe temporalis cessatio mutuz hostilitatis, ac quemadmodum in privatis causis se habet pactum de non petendo intra certum tempus ad obligationem, sic ad belli jùs pactum induciarum, ut sc. exercitium saltem suspendatur, non ipsum jus arma persequendi post tempus conventum per inducias auferatur; antequam verò argumentum hujus loci magis proprium tractemus, quid nimirum per tempus induciarum liceat vel*

non liceat, penitus considerandæ sunt & species & causæ efficientes; sunt igitur induciæ vel totius belli, quas non malè illimitatas dixeris, iis. 3 que propriè convenit nomen armistitii, vel certi bellici negotii, veluti si respiciant captivorum permutaciones, castrorum tumulationes, urbium obsessarum suspensas oppugnationes, cujusmodi inducias dicere possumus restrictas, prioris generis induciæ majus momentum habent ad summam rerum, præprimis si sunt longiores quibus se pars altera denuò ad bellum comparare & novas vires colligere possit, hinc superiori seculo Franciscus I. Rex Galliarum longiores. 4 inducias recusavit, nec Carolus Quintus, ejus tunc res aliquod otium & respirationem belli requirere videbantur, breviores, utpote sibi inutiles admisit, quæ cum ita sese habeant, ut ex talibus induciis totus belli status interim mutari possit, sola Ducum belli auctoritas non sufficiet ad inducias illimitatas, sed requiretur regum vel populorum consensus, quorum auspiciis bellum geritur, etenim quia Duces, de quibus loquimur administratores belli sunt non domini haud poterunt commoda belli regibus aut populis, à quibus præstituti sunt bellicæ administrationi, intempestivâ hujusmodi induciarum pactione intervertere, nisi vel liberum iisdem concessum sit belli gerendi, sistendi, aut pace finiendi arbitrium, quale factum à Ferdinando secundo Imperatore Fridlando Duci antehac permissum vel ex post facto id genus inducias

Rex

f. 3

Rex populisve ratas habeat; diverso jure utimur quoad inducias restrictas, quæ tanti ponderis non sunt, an etenim urbi obsessæ bidui forsitan vel tridui spatium ad deliberandum detur, num se velit dedere nec ne, non admodum magnum habere potest momentum, ut superioris generis induciarum, unde in ejusmodi minus ponderosis Ducum auctoritas per se videtur sufficere; planè & induciarum si tantum sunt restrictarum respectu certarum provinciarum, aut insignioris urbis, illimitatarum verò temporis intuitu, eodem numero habendæ sunt, quo priores, idque propter simile præjudicium & pondus circa summam totius belli, quales (si ère visum esset concedere) fuissent induciarum respectu diceceseos Utrajectinæ quas præfectus Gallicus ibidem specie neutralitatis non à solo Duce belli sed ab ipsis ordinibus confœderati Belgii efflagitasse fertur. Veruntamen declarationem prædictam admittunt, ut Duces belli ad dispendium sui Regis vel reipublicæ inducias illimitatas, quæve earum vices subeunt, sine consensu superiori pacifici quidem nequeant, bene verò ad commodum, nam Regis vel rei publicæ cujus statui expedit laxamentum aliquod vel interstitium belli, jam præsumitur adesse consensus ore & auctoritate Ducis belli expressus in his quæ favorabilia ac profutura sunt, ergò ex eâ parte induciarum non erunt irritæ. Præmissis hisce de eo, quod interim liceat vel non liceat, regula sumenda ex definitione induciarum, omnes nimirum bellicos actus sive in personas sive in res illicitos esse, cæ-

teros permitti *Grot. d. c. 21. §. 6. id-* que dubio procul procedit de actibus belli tam dolosis quàm violentis, nam ut justum bellum secundum tradita cap. proximo, facultatem tribuit lædendi hostem sive violentiâ sive dolo, sic induciarum eandem facultatem in utroque illo actuum genere suspendunt, hinc per induciarum tempora non magis licet hostium loca corruptis prædianis capere, quàm apertâ vi expugnare *Grot. d. l. §. 8. an & loca* ab hostibus interim derelicta occupare permittunt? Utrique si modò verè derelicta sint, aliàs secus *Grot. d. §. 8. qui* ibid. ex *Procopio lib. 2. Goth.* Bellisarium redarguit prætextu derelictionis urbes Gothorum per inducias invadentem, sed unde sumemus conjecturam derelictionis? Si hostis ex toto districtu vicino discesserit & loca aliqua planè vacua reliquerit, maxime si quod proximo bello Gallii fecerunt in Leodiensi civitate, fortalium ipsum dejecerit, concludens inde signum animi derelipientis colligitur, ex hisce igitur vel similibus circumstantiis nec tempore induciarum illicitum erit loca deserta ab hoste occupare. Planè superius induciarum discrimen huc applicandum venit, armistitium enim generale vel illimitatarum induciarum effectum habent cessationis ab omni hostilitate, sed restrictarum non extra tenorè limitatarum conventionis, hinc induciarum urbium obsessarum non obstant, quo minus auxilia & commearum intercipientur, & quo minus cæterarum copiarum hostiles inter inducias obsessarum fortalium, jure belli capiuntur vel occiduntur

11 **dantur**, solis sc. prædiiariis pro tempore induciarum parcendum intra terminos loci, quem præsidio tenent. *add. Grot. d. c. 21. §. 8.* Sed an ne munitiones jure continuari hinc inde possunt, ab obsessis ad defendendum, ab obsidentibus ad oppugnandum? Puto ante omnia inspiciendum quid inter partes placuerit, idque observandum, si id vero evidenter non appareat, permissam censeri debere durantibus induciis munitionum continuationem, eo nimirum jure, quo præparatæ bellum, militem conscribere & in castra ducere permittitur, ergo similiter in urbium oppugnationibus fossas producere, aggeres extruere, cuniculos agere, uti vicissim obsessis, separare muros vel nova munimenta obsidentibus adversa perficere inter inducias licebit, cum hi & similes actus sint tantum præparatorii futuræ vel oppugnationis vel defensionis; alii verò muros ferite globis tormentariis, vel scalis admotis transcendere, turres pulvere nitrato subvertere, vel omninò eorum aliquid agere, quæ in ipso certamine ad lædendos hostes fiunt, nisi nominatim per inducias exceptum fuerit, non licet, quippe cum hi tales actus bellici, per se & immediatè cum

12

13 **naturâ induciarum pugnent.** Ex hisce sequitur, quod capti inter inducias generales sive illimitatas, non fiant servi capientium hostium, unde etiam posthminium cessat, quò sine dubio respexit Paulus in *l. posthminium §. 1. ff. de capt. & poss.* ut rectè perpendit *Grotius d. c. 21. §. 6.* neque enim textus ille ita intelligendus est quasi

velit iustus, captis ab hoste, ex subsecutis induciis intercludi facultatem refugiendi ad suos, cum id gentium jure fallum sit & induciæ jure bello lædendi sitant, non verò facultatem sese in libertatem vindicandi; ut prior illa interpretatio omninò sit verior; hoc amplius, capti per induciarum

14

tempora neque ad lytrum tenentur hosti, ac si quid iisdem nihilo minus extorqueatur, viâ facti contingit, non permissu juris gentium, id quod intelligo respectu hostium ipsorum, non respectu tertii pecuniâ suâ redimentis libertatem hominis de facto captivi præsertim in illam redemptionem consentientis, quo casu non injusta videri poterit pecuniæ repetitio, licet in personâ hostis injusta fuisset exactio, negotium nempe gessit redemptor vel potius mandatum executus est consentientis, ex quo meritò ei actio datur; in rebus tempore generalis armistitii captis pariter cessat posthminium cum hostes dominia ex impedimento induciarum acquirere

15

non potuerint, quæ ratio pervincit etiam, quòd si postea ab alterâ parte res hosti iterum fuerint ereptæ, haud quaquam cedant prædæ sed priori domino sint restituendæ. Quod attinet limitatas inducias ita persona aut res

16

hostilis malè capitur, si sub induciis comprehenditur, unde in generalibus induciis præsumptio est pro allegante sibi ex capturâ injuriam fieri, in restrictis non æquè, nisi constet vel doceatur qualitas personæ vel rei captæ ex tenore pactionis v. g. nisi doceatur vel constet captum esse prædiiarium mili-

militem, quem vi induciarum nefas fuerit ab hoste obsidente capi, & idem in similibus. Tractemus nunc de tempore induciarum, quod duobus terminis includitur, termino a quo & ad quem, prior quoad contrahentes est dies conventionis perfectæ; quoad subditos verò juxta Grotium dies factæ induciarum publicationis *d. c. 21. §. 5.* Quæ sententia si in subditis indistinctè obtinet, dicendum, quod ea quæ medio tempore inter conventionem & publicationem induciarum hostilitèr fiunt à subditis vel militibus, contra inducias non intelligantur facta, adeoque res interim captæ dominio cedant capientium, nec sint restitutioni obnoxie, ex subsequenti induciarum publicatione, nisi fortè aliud conventum fuerit; putat tamen Grotius *d. l.* teneri contrahentes ad refarcienda damna, quod nihil ex præsuppositâ illâ assertionem non apparere verosimile, nam qui spondent invicem inducias, non videntur aliquid promittere vel se obligare ultra naturam earum, nisi hoc ipsum nominatim expresserint, sed ea est juxta Grotium induciarum natura, ne obligent subditos vel milites ante publicationem, consequenter ergò hostiles actiones, quæ ab his fiunt intermedio tempore permixtæ erunt, nec vel iidem vel alii propter illas hinc verè obligabuntur; excipiendus autem sine dubio casus contrariæ conventionis expressæ, quem non tantum intelligo de eâ specie, ubi contrahentes formalibus verbis invicem promiserunt, omne damnum post conventionem induciarum illatum refundendum esse, sed etiam terminum, à quo induciæ conventæ vim roburque suum obtineant, expresserint diem conventionis; hoc amplius si pars altera sit in morâ publicandi inducias, æquissimè etiam tenetur ad præstanda damna, quæ exinde contigerunt, etiamsi ponamus, ante publicationem induciarum indistinctè non obstringi ad earum observantiam subditos; Grotius equidem *in d. §. 5.* immunes tantum eos facit à pœnis, si medio isto tempore hostilia fecerint, de captis autem personis vel rebus nihil dicit, verum sunt ea ex Grotii assertionem consecutaria, quæ diximus, nam si subditos induciæ prorsus non obligant ante publicationem, ergò etiam quoad subditos non suspendent exercitium belli, sed iisdem permissum erit personas & res hostium capere, ut prius; Vereor autem, ut hæc opinio subsistat, nam Reges, Principes, quæ eam potestatem gerunt, spondent publico nomine inducias, ita ut singuli civis, subditi, milites, ore Regis inducias pepigisse intelligantur, ergò non minus eo casu, quàm si proprio ore de induciis convenissent, à die conventionis obstricti erunt, quod enim in publicis faciunt potestates civiles, per representationem censentur fecisse singuli, quare verius existimo, etiam subditos à die conventionis induciarum teneri actus belli intermittere, licet si aliquos exercuerint ante publicationem, non incurrant pœnam inducias frangentium vel aliam sc. ob probabilem ignorantiam, adeoque capta interim cætenus restituenda erant vel extorquenda capientibus quatenus in lucro versantur, quæ bonâ fide consumpta sunt non restituenda.

21 *Sumenda à privatis, nam & ea res haberet speciem pænz, sed publico nomine, utique in casibus quos paulò ante adduxi. Ex quibus apparet disparem esse rationem legis & induciarum, quoad vinculum obligandi cives, licet in contrariam partem inclinet Grotius d. 5. 5. nam lex non publicata haud obligat cives, inducit non publicata eosdem obligant solummodo jam dicto, cujus diversitatis causa est, diversa mens legislatoris & paciscentis inducias, ille enim vult cives suos obligare non nisi per legem manifestam sive publicatam, quippe cum absurdum sit eos vivere ex præscripto legis incognita, quæ absurditas in legislatore præsumenda non est; hic verò nempe promissor induciarum, interposita fide publica obstringit cives suos etiam ignorantes, nimirum ut vel non faciant hostilia post conventionem illam, vel si fecerint, pro rei qualitate, atque ex bono & æquo fiat restitutio. Quæro an terminus induciarum comprehendatur sub induciis? Affirmat hoc Grotius d. 1. 5. 4. de termino ad quem, idque ob favorem induciarum, quibus abstinetur cædibus & humani sanguinis profusione, negat verò de termino, à quo, propter vim significativam *propositionis* à, cujus sit discernere, non conjungere, verum & hoc casu militat eadem favoris ratio non repugnante vocum significatione, adeoque idem dicendum quod priore casu includi nimirum etiam terminum à quo sub induciis, ut rectè contra Grotium defendit *dn. Puffendorff. lib. 8. de**

jur. nat. & gent. s. 7. §. 3. dices hanc questionem superflue propositam, cum jam ante ostensum sit à die conventionis inducias obligare; at respondeo, quid importent illa verba: à die conventionis, dubium relictum fuisse, utrum sc. habeant sensum inclusivum vel exclusivum illius diei, quæ res altera questione determinata est. Quæro ulterius an induciæ obligent à tempore conventionis inter duces belli, an verò à tempore ratificationis regis vel reip.? Et si tales sint, quæ per se ex auctoritate Ducû juxta superiorè distinctionè valere possint, non dubito valere à tempore conventionis, quia subsequens ratificatio regis vel populi ad bene esse tantum pertinet, idem si Duci permissum sit liberum pacis arbitrium, ut possit quascunque illimitatas etiam & longas inducias inire, si tales fuerint, quæ intuitu qualitatis suæ & mandati ducalis à ratificatione pendeant, aut expressum est inducias à tempore conventionis intelligi debere, & tunc ab eo termino cessare debent hostilitates, idque non tantum si à ratificante expressio illa facta sit, sed etiam si placuerit expressè inter convenientes, & est ratio, quia ratificatio generalis trahitur ad omnia induciarum capitula, ergò etiam ad capitulum termini, à quo expressi, ut perinde sit ratificantem regem aut populum exprimere conceptis verbis; quòd induciæ spe ratificationis conventæ statim obligent à die conventionis, vel antea hoc ipsum in tenore induciarum expressum ratificando approbare; aut verò planè nihil hæc de re expressum, & tunc de jurc gentium videntur induciæ demum

demum à tempore ratificationis valere, ut actus bellici intermedii inter tempus conventionis & ratificationis rescindi non debeant nec capta interim restitui, quod n. alias dicitur ratihabitiones retrotrahi ad tempus rei gestæ, inventum est juris civilis, ut apparet ex. l. donationes. in fin. C. de don. int. vir. & ux. & l. fin. in princ. C. ad Sc. Macedon. non juris gentium; sustineri tamen posset ratificationis retrotractio ex tacita voluntate partium, si forsitan utrinque observare consuevisent jus civile, atque etiam ex eo in publicis actibus desumere interpretationem declarativam, ut in dubio etiam tunc viderentur ad jus civile ratione termini, à quo induciarum respexisse. Sed hæc non aliter dicenda sunt nisi manifestè de illis constet. Terminus ad quem induciarum est ille dies mensis &c. ad quem usque conventio placuit inducias durare, ergò regulariter necessè est, ut exprimat terminus ad quem, non vero terminus à quo, quia hæc tacitam habet interpretationem à tempore conventionis, non verò ille similis nititur coniectura voluntatis, cum igitur oporteat inducias esse temporales ex his, quæ prius dixi, certè terminus ad quem, dum præsumptione & coniecturâ eum assequi non licet, partium paciscentium voluntate exprimi debet, ubi tamen notandum, expressionem termini ad quem induciarum esse duplicem, nempe determinatam, veluti ad hunc vel illum usque diem, mensem, annum &c. ac indeterminatam, veluti in armistitio inter tractatus pacis, quod durare solet usque ad finem tractatum, & tunc vel in pacem vertitur, vel bello resolvitur, quò casu

videatur etiam terminus ad quem tacite comprehendit vel subintelligi posse, si modo constet inducias propter pacis tractatus expressè conventas, etenim durantibus his tractatibus, tanquam causâ induciarum verosimilius est voluisse partes ipsum quoque manere armistitium vel inducias. Quæritur hoc loco, an induciæ possint in longum tempus conveniri, putâ decem aut viginti annorum &c. Negandû hoc videri poterat auctoritate Pauli Jcti in d. l. postliminium §. 1. quo loco ait, inducias esse cum in præsens & breve tempus conveniunt, alit verò exempla non desunt concessarum per longa tempora induciarum, qualia ex Livio, Dionysio Halicarnasæo, ac Diodoro Siculo referunt Grov. d. c. 21. princ. & dn. Puffendorff. d. c. 7. §. 4. Sand. Grotius vellicat descriptionem Paulinam ex hac re, & omnino ita est, si de jure gentium loquimur, inducias non necessariò coarctari brevis temporis intervallo, idque hodiernum docent exempla longioris temporis induciarum. Putem tamen hæc in re, si tempus centum annorum vel majus comprehensum sit sub induciarum nomine, quòd tunc induciæ in pacis naturam concedant, sicut quando Romulus Vejentibus concessit centum annorum inducias apud Liv. lib. 1. histor. est enim absurdum & generi humano perniciosum antiquas belli causas refricare, quod quidem in sacris objicit Septha Ammonitarum Regi Jud. xi. 26. & 27. idem sentio, etsi minus tempus centum annis induciis adjiciatur, quod tantum tamen sit, ut metam vitæ belligerantium juxta com-

communem hominum modum, probabiliter excedat, nec enim tunc vero simile est pacificentes, de inducibus voluisse causas belli sibi tempore velut intercludere, & relinquere posteris, hinc & Turcarum inducibus cum Christianis gentibus ad longissima tempora conventis ea vis esse solet, ut Turcæ non nisi ex novis causis vel saltem prætibus bellum denuò moveant quasi

31 jus prioris belli hujusmodi longævus admodum induciis interciderit. Superest, ut paucis consideremus modos finiondarum induciarum, qui tres sunt lapsus temporis adjecti, contraria conventio, & raptura alterius partis; quam primum igitur tempus induciis præfinitum excesserit; sine novâ indicatione belli, repeti arma possunt; quippe cum belli jus non remissum per inducias, sed ad tempus suspensum; hinc Hassiaci Anno. 1638. jure gentium usi sunt, nec eo ex capite redarguendi, quod præterlapso induciarum tempore, & quasi in ipso induciarum expirationis puncto, uti censorio stylo loquitur *Waffenberg. de bell. Franc. p. m. 300.* armatâ manu Westphalam ingressi Paderbornam & Canium expugnaverint. Contraria quoque partium conventio induciarum temporis intuitu adhuc duraturas interrumpit atque finit, cum uti pacto armistitium introducit, ita pacto in contrarium finiri iterum debeat. *arg. l. nihil. tam naturale ff. de reg. jur.*

32 Denique raptura induciarum justissimam tribuit causam, ex alterâ parte læsâ resiliendi ab induciis conventis, juxta illud vulgatum; fran-

genti fidem, fides frangatur eidem. Ita Romani in Africâ propter naves à Carthaginensibus per induciarum tempora expugnatas, non amplius obstringebantur induciis, unde Publ. Cornelius Scipio cum post de pace à legatis Carthaginensium esset sollicitatus, us se inquit *inducias daturum, si per priores inducias naves oneraria capta, quæque fuissent in navibus restituerentur, aliter nec induciarum nec spem pacis ullam esse.*

Dependet igitur omnino ab arbitrio partis læsæ, velit ne post rupturam, adhuc durare inducias, nec ne, & quidem si prius eligat, pars rumpens sine dubio obstricta manebit induciis, & quod porro contra eas fecerit pro contraventione illicita habendum non jure permissio, nec enim ruptura induciarum rumpendi jus tribuit, sed electionem, uti dictum, parti læsæ; sin posterior eligat repetendo bellum, induciæ censentur ruptæ ex utraque parte, cum jam utraque animum ab induciis discedendi, factis aut verbis declaraverit, & licet parti contravenienti non sit justum initium repetitionis armorum, sc. ob rupturam illicitam, quo nomine etiam ad omnia damna illius actus adversi obstringitur, tamen ob subsequenter electionem alterius partis, postmodum cæteris paribus non injustè bellum repetet, eo argumento, quod violenta & jam facta ex conventionem & consensu alterius partis recentiore purgentur, nec in futurum talia maneat juxta *Paulum in l. vi facit §. 36 tamdiu ff. quod vi aut clam*, sed hæc de materia nostri capit.

CAP. XX.
DE PACE ET EJUS MEDIATORIBUS.

Summaria.

Num. 1. Pax natura humana magis convenit, quàm bellum 2. Paci reducenda tempore belli opera danda. 3. & 4. Pacis dua significationes declarantur. 5. Pacis tempore homines alterius partis capere barbarum est & contra jus gentium nisi fortè ex reciprocatione. 6. Pacis definitio. 7. 8. 9. & 10. Pacis potestatem quoniam habeant vel non? 11. Pacem valere mero jure pacti & in vim legis quid intersit. 12. Pacis Osnabr. & Monasteriensis instrumentum diversâ consideratione utroque modo valet. 13. Pacis consensus obligat regem minorem exclusâ restitutione in integrum; imò 14. & 15. etiam regem infansem vel furiosum accedente ministrorum deliberatione ac tutorum auctoritate. 16. & 17. Rex captivus an possit facere pacem? 18. 19. 20. & 21. Rex vel Princeps exsul? an & quatenus jure gentium possit facere pacem? 22. & 23. item 25. 26. & 27. Rex vel Princeps an possit pro pace publicâ alienare bona coronæ? 24. majoratus possessor non est merus usu fructuarius. 28. Rex vel Princeps an possit pro pace alienare bona subditorum? 29. & 30. Pacis impetrandæ gratiâ provincia vel membrum an & quatenus à reliquo corpore civili separari possit? 31. 32. & 33. pacis tractatibus an in unum vasallum competens eo ignorante vel invito transferri possit in alium? 34. & 35. Pacis causâ num subditi invito alienari possint? 36. Pax à quo tempore obliget? 37. & 38. Pacificationi adjectus terminus ad quem salva pacis substantiâ obligare nequit. 39. & 40. Pacis interpretatio quatenus extensiva sit vel restrictiva. 41. 42. & 43. Pacis interpretanda jus quatenus competat omnibus pacificantibus vel non? 44. usque 49. pacificatio num per se includat restitutionem in priorem statum & quid de auctoribus belli captivus vel transfugus. 50. mediatoris in pace persona qualis & quæ ejus requisita? 51. mediationis integritas an requirit. 52. 53. & 54. mediationis recusatio jure gentium permessa & quare? 55. mediationis consensus jure gentium compulsus esse non debet. 56. mediatorum ministri ex causâ possunt rejici. 57. mediationem per ministros expedire solent præsertim Resp. mediatrices. 58. mediatoris officium describitur. 59. & 60. mediatoris sententiâ de pace rejecta num præbeat justam belli causam. 61. mediatio suspecta redditur ex proelatione negotii. 62. treuga nomine quid veniat?

Gen.

Gentes humanæ aut in pace vivunt, aut in bello, illa conditio naturæ humanæ admodum convenit, & ex eo quidem principio, quo hominem homini insidiari, nefas esse monet Florentinus in *l. ut vim. ff. de just. & jur.* quod certè jus non tantum inter singulos quàm privatos vel cives ejusdem Reip. observare æquum est, sed quàm maximè etiam inter Reges & populos; hæc igitur altera sc. belli conditio ut plurimum detrimento-
 1
 2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

agunt in partibus remotis, ac longis terrarum intervallis inter se distant, huc pertinet Salustii locus de Bocho Mauritaniz rege in bello Jugurthino, dum inquit: *Mauris omnibus Rex Boechus imperabat præter nomen cætera ignarus populo Romano idemque nobis neque bello neque pace antea cognitus*; sic & hodie de Germanis, Italis, &c. dicere possumus respectu Persarum, Indorum aliarumque nationum Orientalium (2.) pacis vocabulum propriè sumitur pro pacto publico bellum finiente seu potius pro statu securitatis tale pactum sequente, quâ significatione hîc de pace loquimur, notandus autem hinc est insignis effectus, nam pax priore modo accepta prout supra diximus usu gentium non prorsus impedit jus captoræ & postliminiis, utique autem pax posteriore modo intellecta, juxta Pomponium in *l. postlimini §. 2. ff. de capt. & postlim.* Unde barbarum & à jure gentium alienum haberi debet, quod gentibus nonnullis veluti Turcis & Tartaris in usu est, ut nimirum pace etiam rectè conventâ, alterius partis homines ubicunque deprehensos capiant atque in servitotem adducant, pacificatione enim ea facultas remissa est adeoque quod in contrarium sit juri gentium repugnat, cum tamen illi erga Christianos ita se gerant, jure gentium nostri iis vicem meritò reddunt, Grotius sanè *loc. capite proximo ableg.* hujusmodi capturam in pace etiam priore sensu seculo Nomadum magis, quam juri gentium adscribit, sed tolerabilior tamen ea res est quam in pace posterioris significationis, habet

enim quodammodo quòd sibi quis imputet, si ignotæ gentis terras ingressus fuerit, cum id existimare possit fecisse studio proditiōis, vel scutandi arcana alieni regni, quâ ratione atibi utitur Imperator Justin. contra exteros mercatores, quò minus illis liceat fines Romanos ingredi. *l. mercatores. C. de commerc. & merc.* alit verò qui contrâ pactû pacis publicum capitur, manifestas patitur injurias. videlicet cum debuerit esse tutus jure suæ nationis, præsertim si intra fines ejus excursione ac deprædatione alterius gentis hominum, quod Turcis perusitatum referunt, captus fuerit. Ex quibus jam facile arbitror, colligere pacis propriè sic dictæ definitionem, quâ ita concipi poterit ut

6 *pax sit status mutua securitatis publicæ inter Reges. Principes vel populos pacto firmatus*, unde duo sunt pacis substantialia requisita, 1. publica pacificantium potestas. 2. consensus in mutuam illam securitatem, quâ pacificantes eorumque cives, homines subjecti cum universis rebus suis perfrui debent; pacis potestatem habent iidem, qui & belli jus non privati quâ tales, itaque reges, Principes & respUBLICÆ superiores non recognoscetes suo jure ut bellum gerere ita pacem facere possunt, qui magistratum tantum gerunt etsi amplissimum & maximæ dignitatis pacis negotium perficere non possunt sine commissione vel jussu regis aut potestatis cui subsunt, sic olim Romanorum Consules non faciebant pacem cum hostibus nisi jussu populi, quòd si populus non jussisset, neque pax Republicam obligabat, nisi ex ratificati-

one, quâ deficiente nullius existeret valoris, uti exemplû præbet pax Claudina à Spurio Posthumio & Tito Veturio Consulibus injussu populi conventa, sic hodiè Hispanorum proteges vel provinciarum ut vocant gubernatores Venetorum ac Genuensium similesque Duces vel Principes dignitate tantum nec potestate tales arbitrium pacis non habent, sine mandato vel commissione, & omninò huc applicandum est ad pacis materiam, quò supra circa personas bella gerentium fuit dictum; quare vasalli quamvis dominum feudî recognoscetes, ex quo jus armorum habent pacis etiam obtinent arbitrium v. g. Hispaniarum Reges respectu Siciliæ et Neapolitani regni, Duces antehac Mediolanenses, & hodiernum Florentini Duces & Sabaudi alique per Italiam Principes, qui vel ab Imperatore vel à Pontifice principatus suos in feuda recognoscunt, quâ in re plura extunt exempla in primis superioris seculi, ubi Itali Duces varia bella pace finierunt, & est specialiter notabilis pax Constantiensis tempore Friderici primi Imperatoris cum Lombardiæ civitatibus conventa; præsertim verò in Imperio Germaniæ pax Monasteriens. & Osnabrugensis; Unde constat Principes Germaniæ habere potestatem condendæ pacis, cum in istis pacificationibus ut confœderati vel Imperatoris vel Galliæ & Suetiæ regionû considerentur; de constitutione tamen pacis publicæ, quæ religiose quâ profanæ dicendum puta, non eam æstimari debere mero jure pacti, quia habet naturam legis positivæ, ac fundamentalis, inter quæ non leve interce-

21 **accedit discrimen, nam pacificatio ut est pactum juris gentium non admittit facultatem belli de futuro, quin id liceat ex causa superveniente, ut post dicemus, sed aliud obtinet, si pax constituitur communi consensu, per modum legis, lex etenim maximè respicit futura negotia, & ideo proceres Imperii nostri ut præcise inter se considerantur non vi & armis, sed vel amicitiatione, vel judiciali disceptatione cont. overfias ditimere debent, sive sint veteres sive novæ post illas sanctiones pœnales exortæ, idq; sub pœnâ fractæ pacis publicæ juxta litteram *Instr. pac. art. 17. §. 3. nulli omnino*. Verum hæc ex re defensio cum sit juris naturæ, haud censeri debet interclusa, planè instrumentum illud pacis Germanicæ valet & in vim pacti juris gentium, quatenus inter Imperatorem & Reges externos, eorumque confœderatos cum omnimodâ remissione causarum belli, ex conventionione mutuâ reduxit publicam quietè, rursus etiam in vim legis valet, quatenus de rebus Imperii varia disponit in judiciali controversiarum disceptatione observanda. *conf. d. art. 12. §. pro majori* de quâ re tractavi plura in collegio juris publici, privatissimo.**

13 **Circa consensum pacis quæritur solet, (1.) an obliget regem minorem? Et non dubium esse puto si loquimur de minore adulto, cui etiam non danda est restitutio in integram, ad statum belli prætextu læsionis in tractatibus pacis, tum quia hæc tales causæ publicæ maturiori consiliatorum judicio tractantur, ut allegata captio probabilis non sit, tum quia bellum subiacet fortuitis casibus, & belli injuriæ pacè remittuntur, quibus præsertim ad calamitatem generis humani restitutio danda non est. *fac. text. l. aut prator. 7. §. 8. & l. auxi-***

lum. pr. ff. de min. Potior est quæstio de rege adhuc in. ante, de quo Grot. *de jur. bell. & pac. lib. 3. c. 20. §. 3.* alituit, eum pacem facere non posse, & aliquantò generalius loquitur de ætate regis, quæ judicii maturitatem non habet, cujusmodi verba ad majorem infantiam ætatem porrigi possunt, si eandem juxta leges septenniis circumscribimus *l. si infanti. princ. C. de jur. de lib.* Putei tamen etiam tali casu, pacem factam valere, & non à solo Rege, sed regis fortè tutoribus atq; ministris deliberata & conclusa fuerit ut enim pupillus in privatis causis obligari potest ex contractu tutoris ritè facti, sic multo magis rex infans aut immaturi judicii in causâ publicâ, præsertim, quia magis intereit generis humani, ne tali specie cum publico gentium damno pax usq; ad maturiorem regis Principis ætatem, suspendatur, sanè modernus Galliarum *Rex Ludov. XIV.* vix decimum annum excellerat, cum pax inter *Ferdin. III. Imperatorem & ipsum Monasterii* conclusa esset. Eadem est responsio in Rege furioso vel mente capto, quæ enim interim ab administratoribus regni gesta fuerint bello aut pace rata habenda sunt pari publici commodi ratione. Quæritur autem, (2.) quid de Rege captivo sentiendum, an possit pacem facere? Grotius *d. l.* similiter negat ut in Rege püero, si modò regnum ex consensu populi ortum habeat, istâ conjecturâ voluntatis, quod credibile non sit à populo imperium eâ lege delatum, ut & à non libero exerceri possit, certe in *Francisco I. Galliarum rege captivo* circa negotium pacis cum *Carolo Q.* expressè conventum est, ut *Rex* è custodiâ dimissus atq; in libertate constitutus capita pacis confirmaret, idem & *Delphinus*

nus post decimum quartum ætatis annum, & statim Galliarum ordines facerent, adeoque tacite indigitatum fuit non sufficere Regis captivi promissionem; quod
 17 ego quidem prætermittam Grotii distinctione verum arbitror in quacunque specie regni, nam captus Rex ab hoste, amittit jus administrandi, & consequenter pro eo statu nihil potest disponere vel statuere de rebus Regni, voluerat profecto etiam Rex Franciscus, ut durante captivitate sui tanquam mortui quantum ad regni administrationem nulla haberetur ratio in Gallis; atque hæc ita obtinent, si rex sit captus integro regno, nam si cum Rege perveniat regnum in potestatem hostium, non superest questio faciendæ pacis, quia rex talis omne jus regni prorsus amittit, ut ex historia Romanâ, exemplis Jugurthæ Syphacis & Persei regum elucescit. Questitur (3) de rege exule, an retineat jus pacis? Grotius *d. l.* distinguit utrum Rex exsul obnoxius vivat nec ne? Illo casu, regem in exilio censet captivo similem, & sic tacite innuit, eundem jus pacis non habere; hoc verò questionem affirmat, ego ut supra in materia belli distinguendum censeo utrum Rex profugus exilio jus regni amiserit fortè ex delicto, an retineat, & injustis de causis in exilium compulsus sit per seditionem, tyrannidem aut vim hostilem; priori specie nego regi exuli jus pacis, adeoque
 19 Tarquinius Superbus, cum exul suo delicto ageret apud Persennam Hetruriarum regem, non potuisset cum hostibus Romanorum pacem facere jure gentium validam, posteriori specie affirmo, quamvis enim in statu exilii rex vel Princeps aliquis non magis habere

videatur actusalem regni administrationem quam in captivitate, diversitas tamen superest quoad jus administrandi quod captivus amittit ex captivitate, exsul non æque exilio injusto, seditione vel tyrannide, & ex eo perspicitur potest momentum hujus questionis, nam si v. g. Britanniarum Rex modernus tempore exili
 20 lii fecisset pacem cum Batavis, potuisset Britannos suos obstringere ad pacis observantiam, licet eidem pressis jugo Cronvelliæ tyrannidem de facto tunc non paruisent. sunt enim gesta publica regum non tyrannorum consideranda, quod Nabidi Lacedæmoniorum tyranno in Liviana historia objicit Quintius Consul. Sed dices, cui bono cederet hæc talis pacificatio, si Regis exulis auctoritatem populus vel ordines rebelles aspernarentur? At ne sic quidem sine effectu esset, primum quia revera rebelles ordines vel subditi ex præmissis obstringuntur, ac si non pareant, faciunt contra obligationem, semper autem oportet in questionibus juris gentium, jus à mero facto distinguere; deinde subest spes restitutionis, quo casu non tantum rex ab exilio in regnum restitutus teneretur iam à tempore conventionis ex pace anteriori, sed cum effectu ipse etiam populus retrò, ad minimum ab eo tempore quo ista pax publicè innotuisset, ergò capta interim deberent restitui perinde ac alias factâ pace à rege actu administrante. Questitur (4) an pro bono pacis publicæ possit rex vel Princeps alienare bona coronæ? Respondeo indubiè hoc esse in regno patrimoniali, sed in regno non patrimoniali contrariè velle nonnullos, & inter illos Grot. *d. c. 20. §. 5.* qui nititur præsumptâ populi voluntate, cum regi delatū sit regnū quodammodo per speciem usus fructus & alibi *lib. 2. c. 6. §. 8.* vult nec publicâ utilitatē vel necessitatem facere exceptionē à regulâ prohibitiæ alienationis regni vel partium ejus, contrarium tamen defendi posset ex his, quæ tradunt. *Rom. cons. 332. n. 13. cum seq. & Corf. de priv. pac. n. 244.* quod nimirū pro bono pacis relaxentur jura, & publicum hic versetur interesse, unde etiam alienatio rerum aliàs impermissa pro bono pacis permittitur ut scribit in terminis *Gabr. de jur. quas. non toll. quas. 8. lim. 5.* nec deesse videtur conjectura voluntatis populi vel ordinarum, qui

ordinum, qui Regi præsumi debent jus regni concessisse sub supremâ lege salutis publicæ; sed ea salus versatur in alienatione partium regni pro commodo pacis, Ergò ad eum quoque casum præsumptis ex voluntate ordinum vel populi trahenda est, nec expedita planè apparet comparatio juris Regii cum usufructu in specie regni non patrimonialis, quia & in privatis causis, id sæpè fallit, ut verus Dominus certis de causis nequeat rem suam alienare, cujus tamen jus sine dubio majus est jure usufructuarii, quod cum personâ interit. Quòd pertinet, quòd possessor majoratûs per tempus vitæ suæ verus sit dominus, non merè usufructuarius, prout defendunt *Molin. lib. 1. de primog. c. 19. n. 4. & seq. Gutierrez. pract. quest. 17. n. 2. Mar. Gurbas. decis. Sicil. 69. n. 37. & n. 40.* sed Rex in regno etiam non patrimoniali maximè successivo gentium moribus se habet ut possessor majoratûs; regna enim ad primogenitum regulariter deferuntur; & licèt in regno electivo nulla fiat devolutio ad filios, vel agnatos, jus tamen Regium per se idem est, atque aded Rex electivus verus dominus regni, perinde ut Rex regni successivi non patrimonialis; cur non igitur favore causæ publicæ possit alienare aliquid ex prohibitis alienare, pariter ut privatus dominus ex eadem ratione id potest, in re ex legis dispositione alienare prohibita, per *Nov. 37. c. 1.*

25. & *auth. res qua C. comm. de leg.* Puto tamen, omnibus benè perpensis esse

faciendum discrimen, an Rex in ipso negotio pacis, & alienationis partium regni pro pace per leges expressè restringatur ad consensum populi vel ordinum nec ne? priore casu non valeret alienatio populo vel ordinibus exclusis ex defectu potestatis & formæ alienandi; sed posteriore casu videtur subdistingendum; nam vel adest urgentissima causa pacis, aded ut probabiliter appareat ex continuatione belli majus damnum Reip. illatum iri, vel facile inferri posse, quàm per voluntariam illam pro pace alienationem, quarundam partium, urbium, provinciarum, &c. quod ipsum diducari poterit ex periculis impendentibus, ex viribus adversariorum, concurrente inprimis ex adversâ parte causæ justitiâ; vel non ita adest causa relevans & urgens pacis sub conditione alienandi partes regni. Primâ specie censeo Regem aliàs regulariter alienare prohibutum, nihilominus posse ex fortiori conjecturâ voluntatis in populo vel ordinibus partes aliquas regni alienare pro pace; ratio, quia collata est ei potestas regia; sub verosimili clausulâ, ut rempublicam omni meliore modo administraret; sed illa est tali casu melior administratio ex prædictis; igitur Regi permissa. Nec certè publicis rebus benè consulunt illi, qui ut aliqua non perdant, omnia exponunt manifestis periculis; sed interdum illi consiliarii meliùs, qui temporum necessitatibus, etsi cum aliquo damno rerum imperii, parendum monent;

h

uti-

utique tamen in dubio tutius est, ut pacificatio sub istis capitulis de consensu perficiatur populi vel ordinum; sicut in pace Caroli Quinti cum Francisco I. Galliarum Rege, & in pace Germanicâ Osnabrugensi & Monasteriensi res conventa est; etsi in priore exemplo non ad executionem perducta. Alterâ specie subscribo Grotii sententiæ, quia Rex vi
 27 regiae administrationis non bene consulit regno, si cum sperare meliora liceat, nec res ejus sic ad angustias sint redactæ, pacem redimat vel accipiat cum publico damno partium imperii. Quæritur, (5) an Rex
 28 pro pace obtinendâ possit alienare bona subditorum? Respond. affirmando; si pax necessaria aliter obtineri nequeat; idque ex fundamento domini supereminens; quo casu tamen æquitas suadet, his, quibus bona adempta fuere, ex publico refarciri damnum concessio aliquo æquivalente; quodd si de præsentis non sit, unde dampnum illud privatis compensetur vel reparatur, quandoque copia suppetit, idem præstabitur. *Vasq. lib. 1. contr. 5. Grotius d. c.*
 29 20. §. 7. Quæro (6) quid de consensu dicendum casu quo pro pace membrum ex corpore aliquo alienandum veniret, utrum corporis totius requiratur in alienatione consensus? Et partis vel provinciæ alienandæ h. e. populi vel ordinum eam representantium, & totius simul corporis requiri consensum, vult *Grot. d. c. 20. §. 5.* quæ sententia hanc pro se habet rationem, quodd interfit & par-

tis alienandæ propter novum subjectionis statum, & totius corporis, cujus potentia hinc debilitatur; Verum non aliter admitti poterit, quam
 30 si res sit integra respectu partis alienandæ; ita sc. ut ex possessione vel quasi libertatis transferri velit in conditionem subjectionis; non si jam tunc armis victa vel subacta fuerit, & tantummodò ex parte victoris pactitia desideretur abdicatio pristini juris à corpore; tunc enim verius arbitror consensus partis alienandæ jam servientis non requiri. Quod pertinet Reguli exemplum, cujus meminit Cicero *lib. 2. de offic.* qui sententiam in Senatu Romano dicere recusavit, quodd quamdiu hostium jure jurando teneretur, non habendus esset pro vero senatore; nec igitur etiam provinciarum, quæ se vel hostibus dederunt vel armis fuere subjectæ, vota audienda sunt, dum jam & quamdiu versantur in eo subjectionis statu. Quæro (7) utrum à domino jus in vasallum per tractatus pacis possit alienari, eo invento?
 31 Quæstio hæc olim agitata fuit in magnâ causâ, inter Franciæ Regem & Britanniæ Ducem, quorum illi per capitula pacis cessurus erat Angliæ Regi jus in hunc suum vasallum, sed invitum nec consentientem; consultus desuper Azo respondit pro Duce, & sic in partem negativam, ut post alios refert *Neriz. inter cons. feud. Brun. vol. 1. cons. 12. n. 109.* Idem tenuit *Ignéus in repet. 1. quas divus. C. de don. int. vir. & ux. aliq. relati à Neriz. mod. l.* Fundamentum autem hujus nega-

32. negativæ sententiæ bonum est, si in-
 spicimus jus feudale, cum eo jure
 dominus & vassallus continentur ad
 paria in hoc puncto, ut quemadmo-
 dum vassallus feudum alienare ne-
 quit sine consensu domini, sic nec
 dominus jus suum possit alienare in-
 vito vassallo, *per text. 2. F. 26. §. do-
 mino & 2. F. 47.* Verum quia feuda-
 lia jura non passim ab omnibus rece-
 pta sunt, & specialiter in Galliis non
 videnter valere pro legibus, ex his,
 quæ post Molinam scribit *Duer. de feud.*
6. 1. n. 5. ad jus gentium in hujusmo-
 di casibus inter Reges & Principes
 extra Imperium controversis, recur-
 rendum erit. Sed certè etiam jure
 33 gentium alienationem juris in vassal-
 los invitos & repugnantes, haud
 procedere verius arbitror; Nam va-
 sallas ex contractu feudali obstrin-
 gitur non alii, quàm domino auxi-
 lium præstare vel servitium feudale;
 quæ obligatio mutari non debet per
 surrogationem novi domini; inpri-
 mis cum interesse possit vassalli, quod
 minùs dominum surrogatum reco-
 gnoscat, sive quodd durior ejus inde
 futura sit conditio, sive quodd jura
 anterioris alicujus feudi ab alio con-
 cessi, qui hostis sit surrogato, non
 verò surroganti, hujusmodi trans-
 lationem impediunt. Quid de sub-
 34 ditis, utrùm inviti alienari possint
 pro pace nec ne (8) quæritur? Et li-
 cèt in negativam hïc etiam inclinet
Neviz. d. cons. n. 107. contraria tamen
 sententia, & quidem extra termi-
 nos pacis, placuit *Alexandro Raudensi*
vel. 1. cons. pis. 4. n. 20. ubi refert Ro-

tam in causâ Terraconensi sic pro-
 nunciâsse; villam nempe cum uni-
 versitate posse invitis hominibus dis-
 membrari & alienari. Quo sanè jure in
 praxi utimur; nec enim domini ter-
 35 ritoriales, si quam sui territorii par-
 tem unà cum subditis, sive jure in
 eos, alienare volunt consensum sub-
 ditorum ullatenus requirunt; certè
 non hominum vel incolarum plebe-
 jorum, qui propriè sunt subditi;
 ordines enim alicujus provinciæ,
 quandoque alienationi reclamare
 possunt, si fiat contra pactum vel
 privilegium; neque potest argumen-
 tum, quod in vassallorum personis
 modò adduxi, pari efficacità ad sub-
 ditos applicari, quasi & horum in-
 ter sit, ne durior ipsorum reddatur
 conditio propter personam novi do-
 mini; quia subditi (nisi forè sint ho-
 mines proprii, servis similiore, quorum
 consensus ed minùs deside-
 randus) migratione in alia loca faci-
 liùs sibi in eventum consulere pos-
 sunt quàm vassalli; hi enim tales ma-
 nent ubicunque locorum consistant,
 nisi perdere velint aut refutare feuda-
 nec parem habent bona feudalia ven-
 dendi facultatem, ut subditi sua al-
 lodialia. Quæro (9) à quo tempore
 pax incipiat obligare? Et remitto
 me ad ea, quæ proximè dicta sunt 36
 de induciis: hâc tamen declaratione
 annexâ, quodd pax similem habeat
 terminum à quo obligationis, si al-
 liud non sit nominatim conventum;
 planè nullum verò terminum ad
 quem, cum forma pacis in eo con-
 sistat, ut sit perpetua hostilitatum

remisso. Quid tamen si partes ad-
 37 quem; Respondeo, aut pro non ad-
 jecto habendum, aut inducias fore
 non pacem; certè non pacem simpli-
 cem, sed talem, cujus capita aliud
 negotium complectantur. Eo nume-
 ro cenfeo habendam pacem, quæ an-
 no decimo quarto superioris seculi
 inter Ludovicum XII. Galliæ, &
 Henricum VIII. Angliæ Reges con-
 venta est, de quâ Guicciard. l. 12. *histor.*
initio Augusti, inquit, pax inter utrumq;
Regem dum viverent, post 3 annuum unum
confecta est, iis legibus, ut Tornacum Anglus
retineret, moxque idem author subjicit,
conventum; ut alter alterum ad suum
Imperium defendendum, si bellum terrâ ge-
reretur, decem peditem millibus, si mari, sex
juvare teneretur. Ecce pax ista compre-
 hendit quoque negotium fœderis, &
 propterea terminus adjectus non ad
 punctum pacis sive simplicis cessatio-
 nis ab hostilitate, sed conventi fœ-
 deris, intelligi debet pertinere; ac
 consequenter superstiti ex illis Re-
 gibus non fuisset licitum alterius de-
 fundi regnum vel successorem regni
 bello adoriri, ex causâ pristinâ post
 illum terminum; maximè quia Tor-
 naci possessio & summa pecuniaria,
 quàm Galli solvebant pro obtentâ
 pace, non temporali, sed perpetuo
 jure ad Anglum deferebatur. Quod
 38 pertinet quod consuluit *Petrus de An-*
char. cons. 75. incip. viso diligenter in princ.
& num. 5. vers. est dicatur; pactum vi-
 delicet retinens rancorem ut loqui-
 tur, in pace repelli & non valere, cum
 sit contra naturam pacis; sequuntur

idem *Moron. de Tronq. & pac. q. 187. &*
Cardin. Tusch. tom. 6. concl. pract. 171. n. 21.
lit. P. ubi plures refert. Cùm igitur
pacis interpretatio ea sit sumenda,
quâ subsistat potius, quàm pereat tam
utile, tamque necessarium negotium,
clausula termini ad quem, vel non
attendenda erit in pace, vel reflecten-
da ad capitula fœderis aut similia
inserta. Tractemus autem punctum; 9
 interpretandæ pacis aliquantò pe-
 nitiùs; ubi primò tenenda regu-
 la, quòd pax latam interpretatio-
 nem exigat; secundùm ea quæ ex
Baldo Signorolo & aliis scribit Tusch. d. tom.
6. concl. pract. 178. n. 1. 4. & seq. qui
 tamen in sequentibus more suo sub-
 jicit limitationes, ut tota illa asser-
 tio de latâ & favorabili pacis in-
 terpretatione videatur fluctuare:
 Inter alia ex eodem Baldo dicit, pa-
 cem & capitula pacis esse stricti juris,
 sicut transactio, & idèd omis-
 sum haberi pro omisso; exemplo adhæren-
 tium sive confœderatorum, quorum
 si in pace non sit facta mentio, eos
 censet haud comprehendi sub securi-
 tate pacis. Quid ergò? Pax nimi- 40
 rum habebit latam interpretatio-
 nem, si adsunt verba, quæ in dubio
 possent latè extendi vel etiam res-
 tringi; & hoc omninò cenfeo, quan-
 tum ad punctum securitatis publicæ,
 quæ per se est favorabilis; sed quan-
 tum ad capitula pacis conventa, num
 v. g. Rex vel Princeps unus alteri
 tantum vel tantum pro pace conce-
 serit, eatenus pax est stricti juris; ha-
 bet enim speciem translationis ac
 sufficiens causa est, quâ repellatur il-
 le,

le, qui plus prætendit ex instrumento aut tabulis pacis, quam in illis expressè fuit comprehensum, imputet enim sibi cur non per clariora verba sibi prospexerit, hoc tali igitur casu pax firma erit, sed minùs iusta intentio petentis amplius ex legibus pacis, quam in illis est expressum.

41 Quæro penes quem sit facultas interpretandæ pacis? Videtur eisdem esse qui pacem fecerunt, quod quidem Rex Sueciæ ante paucos annos in Comitibus nostris urgebat circa interpretationem instrumenti pacis; sed distinctio tamen nonnulla hac in re observanda, inter pacificationem simplicem mero jure gentium æstimandam, & inter pacificationem, quæ simul habet vim legis, ut supra dixi; priore consideratione sc. si pax vel prorsus simplex sit, vel certè quibusdam in capitulis ad merum jus gentium pertineat, omnium pacificantium est interpretatio pacis, ad regulas nimirum æquitatis restricta; 42 sed posteriore consideratione secus est, nam quæ legibus alicujus Reip. vel Imperii permessa sunt per pacis tractatus, eorum interpretatio propriè pertinet ad illam Remp. vel Imperium, non ad pacificantes communiter, e. g. in pace secundâ Romanorum cum Pœnis caput erat, ut Carthagenenses ipsi suis legibus viverent, nulla verò competeat ex istâ pace Romanis potestas interpretandi leges Carthagenensium, ratio est optima, quia nulla est lex alicujus Imperii vel Reip. quam suprema illius potestas non possit communi

jure interpretari, restringere, vel ex causâ abrogare; quando igitur pacificantes exteri aliqua complectuntur in capitulis pacis, ut valeant per modum legis in Imperio vel Republicâ compacifcente, respexisse videntur ad communem legis naturam, quæ valet tamdiu, quamdiu aliud non fuerit à potestate civili illius Imperii vel Republicæ ex interpretatione, restrictione vel abrogatione constitutum, qui plus prætendunt, debent nitri aliquâ speciali & expressâ reservatione. Quandoquidem igitur ex præmissis constat strictam esse pacis interpretationem, in capitulis extra securitatem publicam, sequitur quoddam restitutio in priorem statum, quo partes erant ante bellum, non intelligatur tacitè conventa in pace, sed indigeat speciali expressione, id quod factum in illâ pace Germanicâ. Sequitur ulterius nisi nominatim cautum fuerit de reddendis captivis vel transfugis, haud intelligi partem alteram ad redditionem obstructam, idque Romani non semel expressâ pactione observârunt, uti notum ex Carthagenensium, Philippi & Antiochi pacificationibus; quoddam si nihil conventum esset de captivis, pace confectâ hand obstante, remanebant iidem in pristinâ servitutis conditione; cujus rei manifestum argumentum suppeditat Tryphoninus in l. in bello. princ. ff. de capt. & postlim. ubi scribit. in pace postliminium esse bello captis, de quibus nihil in pactis erat comprehensum; quia enim hi tales postliminium habent in pace, adeoque servi manent

postea, ergo per pacem non facere
 46 exempti conditioni servitutis. Sed
 dubius est ille casus, si expressè con-
 ventum sit de reddendis captivis,
 transfugis, aut belli auctoribus; ple-
 rumque enim hi deposcuntur in pa-
 ce; an obstringatur pars promit-
 tens, etiamsi eorundem vel alicujus
 eorum copiam non haberet? Acer-
 ba fuit hac de re disputatio inter Æ-
 tolorum legatos & Acilium Gla-
 brionem Consulem Romanum, po-
 scentem sibi varios dedi defectionis
 auctores, & inter illos Animandrum
 Regem, cujus tradendi non erat fa-
 cultas Ætolis, *Liv. lib. 36. histor.*
 47 hi videtur distinguendum, utram
 deditio fiat per modum conditionis
 expressæ, sine quâ pars altera in pa-
 cem non consentiat; an verò tan-
 tummodò ponatur simpliciter inter
 capitula pacis; priori specie, pacem
 conventam non valere existimo,
 quia conditio impossibilis in con-
 tractibus, vitare solet actum, §. *si*
impossibilis Inst. de inut. stip. l. non solum
ff. de oblig. & act. idque ex defectu
 veri consensûs, quem pro ratione
 hujus regulæ allegat Mæcianus *in d.*
l. non solum. & juri gentium conve-
 niens esse arbitror; cum illud, quod
 in ultimis voluntatibus conditio
 impossibilis adjecta ipsa vitietur, nec
 vitiet actum, magis adscribendum
 48 sit soli juri constituto. Posteriore
 specie contrarium puto, pacem sc. va-
 lere, quia tunc ex benignâ inter-
 pretatione adjuvari potest, ut in du-
 bio pars spondens ita se intelligatur
 ad deditioem obstrinxisse, si deden-

dos auctores belli, captivos, trans-
 fugas in manu aut potestate habue-
 rit, ut dedere possit; adeoque per
 rationem, quâ constat, pacem sem-
 per ita interpretandam in dubio, ut
 valeat magis quàm pereat, negoti-
 um pacis tunc subsistet, licet actua-
 lis deditio nulla fiat. Exemplo sit
 49 pax Antiochi cum Romanis, in quâ
 inter pacis leges ante omnia expressè
 deposcebant Romani Annibalem, &
 alios quosdam, pax tamen constitit
 absque deditioe Annibalis, quia
 ille se post fractas Antiochi res ad
 Prusiam Bithyniæ Regem contule-
 rat, atque aded non erat in potesta-
 te Antiochi; quale quid & antea in
 pace Punicâ Secundâ poscenti An-
 nibalem Scipioni responsum à Car-
 thaginensibus: *Annibalem in Africa non*
esse, ex quorundam scriptorum sen-
 tentiâ commemorat *Liv. lib. 30. histor.*
 Hæc de pace, ejus causis efficienti-
 bus, objectis, formâ ac interpretatio-
 ne, diversisque effectibus. Confide- 50
 remus nunc breviter personas me-
 diatorum & officium, sine quibus
 pax rarè perficitur. Quod igitur in
 privatis causis est arbitrator, de vo-
 luntate partium ad componendam
 amicabili ratione controversiam as-
 sumptus, hoc in publicis est media-
 tor pacis, in cujus personâ confide-
 randa auctoritas & justitia. Unde
 mediatoris partes in pacis negotio
 inter Reges & Principes, nemo susci-
 pit, nisi qui ipse sit de eo gradu, ut
 possit arma movere; nec mirum,
 cum mediationis negotium publi-
 cum sit, etiam talem desiderari
 pu-

publicæ auctoritatis respectum in personâ mediatoris ; Justitia etiam eo sensu necessaria est, in primis ut mediator neutri partium belligerantium magis minusve sit addictus, sed communis amicus qui studeat publicam reducere quietem; unde sequitur, quod nemo consors belli possit ritè fungi munere mediatoris. Atque ex hoc eodem capite, uti constat nupero bello Suecica mediatio à confederatis fuit rejecta. Cæterùm ad integritatem mediationis duo requiruntur, voluntas nempe mediatoris sese ad hoc negotium offerentis, deinde ipsius mediationis acceptatio à parte controversentium; ubi quaeritur, an necessariò acceptari debeat oblata mediatio? sic dicendum videtur, cum mediatores tam sanctum propositum præ se ferentes præfractè rejicere, summa foret inhumanitas, ut ait *Dn. Puffendorff. de jur. nat. & gent. lib. 5. c. 13. §. 7.* & addit ibidem: ne quidem ex eo solùm prætextu rejiciendos, quòd alterâ parte ipsis peculiaris quædam conjunctio videatur intercedere, *nam penes me, inquit, utiq; est, quantum ea, qua ab ipsis offeruntur velim admittere*; Non dubito tamen, quin contrarium benè defendi possit, recusationem sc. oblatae mediationis esse jure gentium permisam, utique eo casu, quo suspecta futura est propter conjunctionem mediatoris oblati cum alterâ parte; nemo enim tenetur consentire in personam mediatoris suspectam; & cum in privatis causis judices, arbitri vel arbitratores suspecti rectè recusentur,

nec agnoscantur, quis hoc non etiam æquum censebit in causis publicis, quæ majoris sunt momenti? Deinde melius est recusare inter initia mediationem, quam propositiones pacis ad favorem fortè alterius partis à mediatore conjuncto factas, cum dispendio sumptuum ex intervallo rejicere; ac si hoc licet, frustranea esset obligatio acceptandæ mediationis, probabiliter sine spe vel effectu futuræ. Imò hoc amplius, si mediatrix persona planè suspecta non sit, pro temporum circumstantiis libera est mediationis recusatio; maxime si fortè spes sit propinqua victoriæ, & pars altera judicet rebus suis nocere, commodum belli ex interjectâ mediatione sistere vel impedire; aut si non existimet ex dignitate suâ esse mediatoris oblati sententiæ obtemperare. Quâ de re notabile exemplum rejectæ vel potiùs contemptæ Rhodiorum mediationis inter Romanos & Persea Regem apud *Livy. extat lib. 44. histor.* Aliam causam prætexuerunt Veneti, dum in personam Herculis Ferrariæ Ducis, quamvis in ipsos propensioris, non aliter, quam ut in arbitrum compromissarium, minime verò ut in mediatorem consentire voluerunt, nempe id se facere aiebant, sumptuum intuitu, qui facile frustranei esse poterant in actu mediationis, *conf. Guicciard. lib. 4. histor.* Fateor interdum compelli aliquos ad consentiendum, ut Florentinis accidit in illo compromisso Herculis Ducis, *Guicciard. d. l.* vel planè ad desistendum ab armis, ut Antiocho

cho Ptolomæum impugnantem ex denunciatione Senatûs Romani, de quâ Liv. d. l. 44. hoc ipsum tamen non fit à compulsis ex obligatione aliquâ juris gentium, sed metu majoris potentiae, & gravioris mali infecuturi, ni pareatur. Quid de ministris mediatorum dicendum, an & illi possint rejici? Ita sc. ex justâ suspicionis ratione; exemplum nuper præbuit Galliarum Rex Ludov. XIV. qui Pontifici mediatoris partes in tractatibus pacis Noviomagenfibus subituro per legatos remonstravit, ne hominem à Cardinale Altieri ejusque nutu dependentem ad eos tractatus mitteret, sed prælatum aliquem insignioris auctoritatis; ecce Regem magnum non adversus mediatorem sed ministrum mediationis, in eventum protestantem. Unde sequitur, consensum in mediatorem ipsum; non esse consensum in ejus ministros; & certè videri poterat personæ industria electa, ne alius eâ in re substitui vel actu mediationis fungi possit; quo spectant tradita *Doctorum in c. fin. S. is* 57 *autem. extr. de off. & pot. jud. deleg.* Quoniam tamen id genus negotia regulariter expediri solent per ministros, & quod quis per alium facit ipse fecisse videtur, poterit utique mediatio per ministros expediri; idque in rebus publicis mediatricibus ferè est necessarium, ne totus Senatus vel totus populus ad locum mediationis venire debeat; temperanda tamen erit hæc sententia ita, ut ministri non suspecti assumantur, ac regulariter tantùm in consilium rei adhi-

beantur; illæ autem tantùm propositiones ut propositiones ipsius mediatoris accipiantur, quæ de ipsius jussu vel sententiâ processere. Hinc nisi aliud ex voluntate partium & commissione mediatoris constet, legatus functurus mediationis vice nomine alterius, stricto jure utitur; nec alia proponere debet nomine mediationis, quàm quæ demandata fuere. Pauca de mediatoris officio subjicemus, quod est merè amicabile, neque igitur placita mediatoris vinculum sententiæ habent; interest tamen partium, ne ex publicâ famâ dicantur boni viri officium non agnoscere; ut propositiones mediatoris, si eas non in rem fore duxerint, priùs rationibus allatis, propter quas illi haud deferre queant, enervent, quid ergò tandem? Mediator debet omnes nervos intendere, ut rationibus suis hinc inde partes ad compositionem amicabilem permoveat; quod felicitiùs consequi poterit, si prætensionum ex utrâque parte merita perpenderit, & quid ex bono & æquo alterum alteri præstare conveniat vel pacis amore remittere monstraverit. Sed quid si mediator partibus suis dextrè sit functus, pars tamen una vel altera paci reluctetur, an ipse ex hoc solo capite, possit parti justiori arma jungere contra renitentem? Non semel hoc fecerunt Romani, & in illâ quoque denunciatione belli dehortatoriâ inter Antiochum & Ptolomæum his verbis: *ni abisset bello, per utrum stisset, eum non pro amico nec pro socio habituros esse.* 58

60 Sed non omnia eorum auctoritate pro
 jure gentium habenda sunt; multa
 enim ex ratione status contingere,
 quas quaestiones à jure gentium di-
 versas esse supra ostendi; In veritate
 igitur neganda venit nostra hæc quaes-
 tio, nisi peculiare interesse habeat
 mediator in pacis perfectione, quod
 præbeat justam causam belli contra
 recusantem; tunc enim poterit qui-
 dem parti justiori arma jungere, ve-
 rum non propter mediationis placita
 contempta, sed ex accidenti, pro-
 pter interesse periculi vel damni im-
 pendentis. Diversum puto, si nomi-
 natim conventum sit aliud, quale
 in garantiâ pacis Osnabrugensis &
 Monasteriensis, uti videre est *ex Instr.*
 61 *pac. art. 17. §. verumamen.* Quid si me-
 diator segniter procedat, aut studio
 controversiam in suspenso relinquat?
 Tunc mediatio suspecta est, vel ob
 propensionem alterutrius partis, vel
 ob proprium interesse; Romani hoc

artificium scitè adhibuerunt contro-
 versiae Masaniissæ & Carthaginensi-
 um, dum legati Publ. Scipio Africa-
 nus, Cajus Cornelius Cethegus, &
 M. Minutius Rutilus, (quod censet
 tempori aptum fuisse Livius) partes
 controvertentes integro certamini
 reliquerunt, *vid. id. lib. 34. histor. in fin.*
 Tandem non prætereundum puto, 62
 treugam, barbaram vocem, paci af-
 finem esse, de qua rubrica juris Pon-
 tificii extat in libro decretalium Gre-
 gorii IX. Definiri solet à glosâ *in c. l.*
extr. de treug. & pac. securitas præstita per-
sonis & rebus guerrâ sive bello & discordiâ
nondum finitâ. Unde Zoëf. in *comment.*
decretal. ad. d. t. n. 3. & Vallens. n. 1. & 2.
 treugas accipiunt pro induciis; sed
 putarem non malè accipi etiam posse
 pro salvis guardiis quas vocamus, si-
 ve protectoriis, quæ dantur tempo-
 re belli; nam & his quadrat præmis-
 sa treugæ descriptio: atque hæc de
 capite nostro sufficient.

C A P. XXI.

DE RATIFICATIONE EXECUTIONE
 ET GUARANTIA PACIS.

S U M M A R I A.

*Num. 1. 2. & 3. Pacis ratificatio an & cur necessaria sit ultra specialia
 legatorum mandata? 4. & 5. pax vel expressè vel tacitè rata ha-
 beri potest. 6. pacis tacitè approbata signa. 7. pacis terminus ad
 quem propriè non datur. 8. & 9. pacis intentio adjecto termino
 ad quem quibus ex circumstantiis colligatur? 10. pacis executio
 qua*

qua complectatur consideranda? 11. pacis exequenda commissio est strictè intelligenda. 12. pacis executor contentionalis, adhibita vi si opus sit manus suam peragere potest. 13. & 14. pacem an & quatenus pars adversa possit exequi? 15. & 16. pacis exequenda objecta varia. 17. Transfuga sine speciali pacto non comprehenduntur sub pace. 18. pace factâ num liceat animadvertere in milites adversa partis exauctoratos? 19. pace cessa transeunt adcessionarium eo jure quo fuere penes cedentem. 20. pacis exsequenda ordo declaratur. 21. pacis Germanica Osnabrug. & Monasteriensis ordo exequendi circa punctum restituendorum refertur. 22. & 23. pacis executio in liquidis procedere debet. 24. pacis executio praepostera num retractari debeat? 25. guarantia pacis vel affecturatio duplex. 26. & 27. pacis observanda an & quatenus obligetur affecturator tertius. 28. pacis servanda remedia qua nam affecturatori competant? 29. guarantia pacis verbalis declaratur. 30. & 31. pax jurata num sit simplex vel guarantigiata? 32. clausula: rato manente pacto, quid operetur in pace? & 33. ac 34.

ANte omnia videndum est, quo sensu ratificationem in pacis negotio requiramus; nam si verum est, quòd mandatum speciale intervenire debeat ad conficiendam pacem per legatos, ut voluit *Rom. conf.* 115. n. 2. & cum securus *Card. Tusch. tom. 6. conclus. practic.* 171. n. 34. non videtur necessaria ulla ratificatio propter sufficientiam mandati specialis anterioris; nihilominus tamen constat positò etiam speciali mandato in negotio tanto subsequi ratificationem; exemplo Scipionis Africani, qui licet jussu populi Romani cum Carthaginensibus arbitrio suo fecerit pacem, nihilominus pax ista postmodum auctoritate Senatùs specialiter est approbata & confirmata; quod & factum à partibus pacificantibus in con-

ventionem Osnabrugensi & Monasteriensi, uti videre est *ex Instrum. pac. Casareo-Suec. art. 17. S. pacem & Casareo-Gall. S. eod. junct. Rec. Imp. de anno 2 1654. S. Setzen demnach / ordnen* 10. Nec ea res ratione caret; nam legati & plenipotentarii regum & potestatum, etsi habeant mandatum speciale de pace ineundâ, ut olim Bellissarius à Justiniano, qui ei commisit negotium pacis cum Totilâ Gothorum Rege, & Lanocius Prorex Neapolitanus, cui idem arbitrium concessit Carolus Quintus Imperator componendæ pacis cum Clemente Septimo Pontifice; tamen varia possunt esse pacis capitula specialiter non demandata; quemadmodum & Carolus Quintus ipse pacem illam à legato suo conventam in diversis capitulis

pitulis ratam habere noluit; quod & jure poterat, nam mandatum pacis speciale non includit parem specialitatem quoad omnia pacis capitula; in quibus, quia partium principalium summè interest, cuncta tenore instructionis acitata esse, haud immeritò specialis desideratur ratihabitio, cum & in privatis causis mandatum cum liberà non præcisè inferat donandi potestatem *l. 7. in pr. ff. de don. sed quomodo ratihabitio fiet?*

- 4 Verbis pacem ratam haberi posse, ac per solennia Instrumenta invicem extradanda, dubium est nemini; isque modus in pace etiam Germanicà antehac fuit observatus, *vid. d. S. pacem. an verò & quatenus factis pacis ratihabitio procedat, ulterioris esse potest quæstionis?* Cajus Pontius Samnitium Dux, pacem Caudinam quamvis injussu populi Romani conventam, tamen putat obligare Romanos vi tacitæ ratihabitiois, quam ex factis defendere laborat: *non est equum*, inquit, *ut tu tot cives salvos habeas, ego pacem non habeam*; quasi Romani eo ipso approbaverint pacem, quòd non restituerint nec restituere vellent legiones suas à Samnitibus circumventas intra saltum. Verùm
- 5 ut de regulà dubitandum non est, posse nimirum pacem tacitè & factis ut expressè verbis, ratam haberi, cum asserente *JCro in l. de quibus. ff. de ll. in effectu* & quantum ad vim obligandi nil interfit suffragio, an factis suam populus declaret voluntatem; sic facta non quælibet ejus sunt virtutis, sed illa demum, quæ tacitum

consensum concludenter inferunt; quæ res diligenter discernenda est, cum momentum tacitæ ratihabitiois ab eâ pendeat; Itaque si post pacem conclusam, capitula Rex vel populus non ignarus pro suâ parte impleat atque observet, censeri potest pacem tacitè ratam habere; non si commodo aliquo utitur, haud ex suo facto sed hostium errore; Ideò absurdum erat petere ab Romanis, ut nisi pacem servare vellent, legiones restituerent intra saltum, quas non populus Romanus ex angustiis Caudinis facto aliquo pacem approbante expediverat, sed per imprudentiam vanæ pacis, ut Posthumius in Senatu Romano differuit, ab hoste dimissas fero velut aliquo receperat. Quantum ad terminum obligandi, eadem obtinent, quæ suprà de induciis diximus, utique si quæstio sit de termino à quo; nam terminus ad quem in pace non habetur, quia pax omnis naturâ suâ est perpetua, usque aded, ut terminus ad quem in pace etiam expressus habeatur pro non adjecto; nec id sanè mirum, nam pactum appositum contra substantiam negotii ipsum vitatur, non vitiat negotium *l. cum precario. ubi gl. dd. ff. de proq.* Dummodò igitur de verâ pacis intentione constet inter partes, etsi addant terminum ad quem, pax valet etiam post terminum, perinde ac termino tali non adjecto. Sed quæris, unde colligamus intentionem pacis, si partes terminum ad quem expresserint? Respondedo primò, id colligi ex verbis

paciscentium, si in capitulis compositionis dicant se pacem facere ad tantum vel tantum tempus, ad eum enim favorabile est hoc negotium, ut magis pacem quam inducias intelligere debeamus; & tempus adjectum potius nihil operetur, quam ut pacis perpetuæ naturæ conversione in temporales inducias derogat; deinde alijs circumstantiis idem animadvertere licet, veluti ex temporis diurnitate; quale est exemplum in pace Imperatoris nostri cum Turcarum Sultano; maxime si expressâ pactione extenderetur pax ad vitam paciscentium vel alterius, ut contigit in pacificatione Henrici Octavi Angliæ Regis cum Ludovico Duodecimo Galliarum Rege. Eadem

9 conjectura pro pace sumi etiam potest ex alijs connexis negotiis, quæ in meris induciis locum non habent; qualia sunt fœdera, prout capite proximo exemplo pacificationis illius Gallico-Anglicæ pluribus declaravi; hinc licet expressio termini non habeat effectum aliquem pacis præcisè, non tamen est similiter sine effectu respectu connexorum negotiorum; hæc de primo membro. Ordine sequitur pacis executio, quæ nisi fiat, frustrâ de pace conventum videbitur; ubi tria consideranda sunt, personæ exequendum, res vel facta exequenda, & executionis ordo. Personas quod attinet, vel in pacis capitulis aut alijs specialibus conventionibus denominatæ sunt vel non; priore casu pacem exequi curabunt executores conventiona-

les; posteriore partes ipsæ, quarum est per capita pacis aliquid præstare, restituere vel facere; Sanè si ipsi conventionales executores morosi sint, partium erit curæ suæ ducere, uti pacificationis capitula executioni mandentur, quia tertio munus pacis exequendæ, nisi aliud sit conventum, non est commissum; Accidit verò II quandoque ut executio non tota pacis, sed respectu certi tantum capituli deferatur; ut antehac pacis Germanicæ, quæ exequenda commissâ fuit Principibus circulatorum directoribus tantummodo in puncto satisfactionis pecuniariæ Suecis præstandæ. *Svidens executions haupt recess. S. in massen 37.* quâ specie ultra punctum commissum executor nequit exequi. Nec verò interest, si partibus ipsis pacis executio incumbit, per se illam perficiant, an per homines suos; veluti si per præfectos tradant castra, urbes, si per commissarios provincias cedant, quas in pacificatione promiserunt. Sed nec de eo dubito posse executorem conventionalem munus sibi consensu partium commissum, parte alterâ invitâ implere, imò etiam renitentem si opus sit vi compellere ad satisfaciendum paci; dispar enim est hac in re ratio publici negotii à privatis causis, in quibus auxilio iudicis locus relinquitur, ejusque intuitu concessa facultas occupandi bona alicujus, non pertinet ad causam violentæ resistentiæ, quod notant *Dd. ad l. creditores. C. de pignor. sc.* quia ibi datur recursus ad potestates civiles, quæ vim

vim injustam coercere possunt *ex l. fin. pr. ff. quod. nec. caus.* sed in publico pacis negotio non est simile præsidium superius, ergò ne partes ad arma recurrant, meritò intelligi debet demandata facultas exequendæ pacis etiam de casu violentæ ex parte exequendâ oppositionis; idque haud obscure cernimus placuisse in dicto pacto publico des *Syridens. executions haupt recess. S. Damit aber das übrige. & d. S. in massen.* Sed quaeritur an pars adversa possit exequi pacem, si cesserit? Non putamus nisi aliud placuerit in pactis; facilius enim resuscitabitur bellum parte adversâ exequente, quàm tertio & quemadmodum regulariter exactio debiti publici nõ ab executione incipere debet, sed tunc demum rectè fieri censetur, si post legationes pro satisfactione frustra missas bellum ritè indictum fuerit; ita non est, cur ab hac regulâ exceptum credamus illud debitum; quo pars parti per capitula pacis se distinxit; Partis igitur, si tertius executor non sit, est pacem exequi, sed illius, quæ est debitor ex pacificatione, non illius cui debetur; in casu autem moræ communi illa supersunt remedia legationum, mediationum, & ad extremum novi belli, ad quod priusquam partes demum perveniant, omnia prius tentanda sunt; Quod verò censui diversum fore, si aliud in pactis placuerit, ita declarandum est, ut si fortè parti jus conferatur possessionis per clausulam constituti in capitulis pacis, vel nominatim concedatur facultas propriâ

authoritate possessionem obventuram apprehendendi, ut Serenissimo Electori Brandenburgico respectu Archiepiscopatus Magdeburgens. *in pacific. Osaabrug. Germ. art. II. §. 6.* tunc non opus sit ullâ legatione, sed ipsa illa pars, cujus commodò possessio vi pacis cedere debet, potestatem quodammodo habeat directæ executionis: hæc de personis exequentibus. Objectum pacis exequendæ constituunt res & facta; res distingui possunt variè; nam & jura regnorum vel provinciarum remitti vel cedi possunt; & rursus castra, urbes, fortalitia, provinciæ, regna, quæ quis possidet; item pecuniæ, frumenta &c. dari tradique possunt pro pace, ceu videre est ex antiquis Romanorum formulis in pace Carthaginensium & aliorum; Ad facta refero captivorum & transfugarum extraditionem; Archivorum etiam ac documentorum literariorum restitutionem, quæ accessio esse solet restitutionis locorum; item huc pertinent militum exauctorationes, præsidiorum deductiones, & quæ similia sunt; in quibus id tenendum, quòd ita demum, si de illis conventum quid fuerit ad executionem pacis pertineant; imò in transfugis id juris est, ut sub generali pacis amnistia non comprehendantur, quia odiosum eorum nomen est; nec videntur pacificantes de his cogitasse, nisi expressè eosdem incluserint; hinc transfugam jure belli recipimus referente Celfo in *l. transfugam ff. de acq. rer. dom.* qui etiam exauctoratus

17 pro hoste est, juxta Tarruntenum Paternum in *l. proditores. ff. de re mil.* Et quidem in transfugis duplex respectus considerari potest, Regis nimirum vel populi ad quem, & à quo transfugerunt; quemadmodum igitur ille Rex vel populus non tenetur ad redditionem transfugarum sine speciali pacto; sic hic ex promissâ amnistia generali non obstringitur ad præstandam securitatem transfugis; hinc in urbium etiam ditionibus cernimus eos, qui notabiliter peccaverunt, quive transfugerunt, non obstante pacto securitatis ad pœnam à victoribus deposci, vel cæteris eximi. Quæritur autem, num liceat post pacem animadvertere in milites ex alterâ parte exauctoratos? Non puto, quia hi tales milites gaudere debent ex generali amnistia beneficio pacis & securitatis; nisi forte exauctorati fuerint ante pacificationem; quo casu non videntur comprehendi, nisi expressa eorum facta sit mentio; benignius tamen est etiam his succurri, nec fraudi ipsis esse, quodd citius nocere desierint.

19 De eo nullus dubito, quin Urbes, Provinciæ, Regna, per pacis articulos cessa, modò scil. de cessione ex tabulis pacis aperte constet, non alio jure ad cessionarium perveniant, quàm quo antè penes cedentem fuerant; ideoque tota cessio fit salvo jure tertii, licet hac de re expressum nihil fuerit inter partes. Putem tamen si tertius taceat, ad minimum tribui justum urbis cessæ, provinciæ, vel regni titulum, ut progressu temporis

subsequi possit præscriptio; & idem est in belli jure extra pacem, ut constat exemplo Israëlitarum contra Ammonitas, de quo dixi suprâ; nec sanè alium finem verosimiliter habuit Instrumenti pacis Germanicæ provisio, quâ tot factæ sunt terrarum provinciarumque restitutiones cum clausulâ: *salvo jure tertii*; qui tertius, quisquis fuerit, ex silentio & lapsu temporis sibi utique præjudicare potest. Sequitur jam exsequendæ pacis ordo, ubi quid convenerit perspiciendum; si nihil convenerit, vel pari passu hinc inde pacis executionem efflagitat æquitas, vel si simultaneè id fieri nequeat, illud negotium quod naturâ præcedit in executione præmitti debet, vel quod est in pace præcipuum. Videntur enim partes illud probabiliter voluisse in tractatibus pacis ab eo potissimum negotio executionis principium sumendum esse, quod ex morâ & neglectione novis motibus facile posset ansam suppeditare. Tota hæc materia in pacificatione Germanicâ Osnabrugensi & Monasteriensi cautè est observata circa punctum restituendorum; nam cum restituendi suis possessionibus in eum statum, quo fuissent ante bellorum incursus, variæ conditiones essent, quosdam simul & inseparabiliter restitui placuit, quosdam ex intervallo demum, si suæ illius possessionis bellum præcedentis fecerint fidem. Itaque ad distinctionem tum generales regulæ propositæ, tum specialiter longâ serie recensiti sunt Principes

pes & Status Imperii de plano restituen-
 22 **di**; quoad cæteros circa hunc punctum pacis exsecutio non potuit non pati moras. Sed quid si casu, ubi nihil de pacis exsequendæ ordine conventum fuit, partes discrepent, & altera in liquidis forsan executionem differat? Non arbitror hæc ordinis exceptionem dilatoriam justam esse uti enim in privatis causis exsecutio liquidorum suspendi nec debet nec potest per exceptionem illiquidorum; sic mora in publicis causis eò minus ferenda est, quò plus propter momenta rerum ardua nocere possit. Idque idem verum est, ut
 23 **23** probabili ratione nec prætextu cautionis præstandæ exsecutio pacis in capitulis liquidis differenda sit; habet enim quod sibi imputet, qui se absolute ac sine mentione cautionis capitulis liquidis obligavit; nisi fortassis ponderosa admodum & justa causa tempore conclusæ pacis ignorata superveniret, cujus intuitu aliqualem in liquidis punctis executionibus suspensionem, donec sc. cautum foret in illiquidis, æquitas suggereret; sed eà profectò parcè indulgenda sunt favore pacis, nec nisi ex evidentiâ talis causæ subsecuræ
 24 **24** recipienda. Sed quid si prætermisso pacis exsequendæ ordine, exsecutio fiat, an retractari debeat? Utique eo casu, quo invitâ & reclamante alterâ parte processit; quòd si pars adversa tacitè, vel expressè consentiat præpostestationi, sine dubio executio valebit, & quidem sine ullâ tracta-
 25 **25** tione. Superest tertium principale

membrum de assecuratione vel guarantee pacis; quæ quidem est duplex, verbalis, quæ sit per sponsonem verbis aut literis expressam; & realis, cum pacem assecuramus datis obli-
 26 **26** gibus, vel rebus præfertim castellis, munitis urbibus & similibus; Deinde pacis assecuratio vel sit ab ipsis partibus, vel à quodam assecuratore tertio, ut ante aliquot annos contigit in pace Galliarum Regis cum Electore Brandenburgico; ubi Sueciæ Rex guarantee pacis suscepit. Quæ-
 27 **27** ritur verò hic (1) de obligatione Tertii assecuratoris, an & quatenus teneatur ad pacis observantiam compellere resiliens? Disputata fuit hæc quæstio in ipsâ illâ Suecicâ pacis Gallico-Brandenburgicæ guarantee, existimantibus Suecis vi guarantee rectè avocari Electorem Brandenburgicum ab assistentiâ Imperii contra Galliarum regnum, contrarium defendentibus Electore Brandenburgico & locis; Non nunc de ipsâ hac causâ
 28 **28** in individuo dicam, sed ex Principiis juris gentium existimo, non simplicem recessum à pace, vel belli repetitionem, justam causam tribuere exercendæ guarantee, sed eam tantum, quæ conjuncta est injustitiæ. Qui enim justè non servat pacem, putâ ex causis sat relevantibus, maxime novis, utitur jure suo, & per consequens justè compelli non poterit ad pacis observantiam; neque enim verosimile est, voluisse pacificantes guarantee etiam eo casu vim & robur suum obtinere, quo jure gentium permittitur posthabitâ pace arma re-
 29 **29** petere,

28 petere. Quæritur (2) quibus remediis uti possit aſſecurator, ut pacem factam teſtam præſtet? Suasoriis primum, & ſi res ſollicitè fruſtraque tentata fuerit, tum demum etiam violentis: quod ubi convenit, neque opus videtur ſpeciali belli indictione, cum liceat aſſecuratori ex partium conſenſu ea facere, quæ huic officio incumbunt. Æquius tamen putem, ut denuunciet pacem frangentibus, ſed ad extremum ea, quæ guarantiæ ſponſorem deceant, pro pace conſtabiliendâ exſecuturum eſſe; nec hoc exercitium ulterius extendendum, quàm ut à violationibus pacis injuſtis pars contraveniens abſtineat, ac ſi quid inde nocuerit, reſarciat, & pacem in poſterum obſervet, eoque intuitu idoneè caveat.

29 Quæres (3) quomodo guarantia pacis verbalis fieri poſſit ab iſtis pacificantibus? Nam ex quo iſti tantum ſpondent pacis obſervantiam, non major ſecuritas accedere videtur negotio, quàm quæ ex naturâ pacis provenit; at guarantia propriè dicta capitulum eſt acceſſorium pacis concluſæ; reſpondeo igitur, guarantiam verbalem fieri à pluribus conſortibus pacis, dum ſe omnes hinc inde obligant ad propugnandam pacis obſervantiam contra tranſgreſſores: Unde ſine dubio robor acceſſorium additur paci concluſæ, cujus rei celebre exemplum habemus in *Inſtr. pac. Germ.*

30 *art. 17. S. pax verò, &c.* Quæro (4) quid ſentiendum de pace juramento firmatâ, an ſit pax ſimplex vel guarentiata propriè loquendo? Puto reſpe-

ctu vinculi conſcientiæ, cum nihil ſanctius ſit jurejurando, pacem taliter conventam, non malè guarantiâ arctiſſimâ ſubnixam dici; Verùm in actibus externis, præſertim intuitu perfidiæ humanæ ac frequentioris pejerationis, non abs re eſt hujusmodi pacem arbitrari tantum verbalem; nec enim alteri parti, cui juratur, aliter cautum eſt ex juramento, quàm ſi jurans ſervet permiſſionem juratam. Unde Senator quidam Romanus ad Carthaginienſium legatos pacem petentes, per quos deos (gentili more inquit) fœdus iſturi eſſent, cum eos per quos antè iſtum eſſet, ſefelliſſent; cui Aſdrubal præcipuus legatus, ſcitè reſpondit: per eoſdem qui tam infeſti ſunt fœdera violentibus; ille ſc. jurantium fluxam fidem increpavit, hic contra ex datis perfidiæ pœnis conſtans proſopitum ſervandi juramentum oſtendit. *vid. Liv. lib. 30. hiſtor.* Tandem quæri poſteſt, quid operetur clauſula: *rato manente pacto*, in negotio pacis? Videmus eam appoſitam Inſtrumento pacis Germanicæ in *d. S. pax verò*, ubi non obſtante contraventione pacem in ſuo robore nihilominus permanere debere ſtatuitur; & ſi iſthæc clauſula præcipuè operatur pacis perſiſtentiam in caſu contraventionis; quod & in privatis tranſactionibus jure Romano procedit, ut poſthabitâ conventionem vi hujus clauſulæ in effectu validæ permaneant, *ſecundum l. pen. ff. de trans. & l. cum proponas C. cod.* Sed an hoc intelligendum erit ex parte contraveniente tantum, an verò etiam

ex

33 ex parte læsæ; Verius sanè est arbitrio partis læsæ submitti, an stare velit publico vel privato pacto nec ne; certè in privatâ pactione expressum illud idem est *in d. l. cum proponas*; etiam in casu, quo pars læsa jam impleverat transactionem, ut habeat repetitionem datorum si velit; cùm aliàs tantùm competiisset exceptio; & sic etiam Instrumentum pacis *in d. S. pax verò*, ita declarandum videtur, ut pax conclusa ob contraventionem unius, non solvatur quoad ceteros, si velint paci insistere; planè eadem illa clausula non in favorem contravenientium, sed servantium pactiones adjici viderur negotiis; nec nocere debet

servantibus, qui illà demptâ, ex regulâ: frangenti fidem fides frangatur eidem; justè resilire possent. Hæc ita, nisi appetè constet, paciscentes hanc clausulam intellectam voluisse, etiam ex parte læsâ, quòd minùs illi integrum sit ex contraventione adversarii à pactis resilire; quod cur sic imprimis propter publicum interesse conveniri possit, non video, quid repugnet. Illud sanè pro effectu hujus clausulæ norandum, quòd si pœna contravenientibus sit præstituta, & pœnam istam servantibus simul condicere, & placitis insistere liceat. *Vid. Wissenb. ad pand. p. 1. disp. 10. sb.* Sed hæc de præsentî capite:

CAP. XXII.

DE RUPTURA PACIS ET CAUSA
SUPERVENIENTE.

SUMMARI A.

Num. 1. Ruptura pacis quid significet? 2. & 3. rumpere pacem num omnes illi rectè dicantur, qui ex novâ causâ offendunt vel invadunt adversarium? 4. & 5. offensa an facta præsumatur ex novâ vel antiquâ causâ? 6. clausula: rato manente pacto, ad favorem rumpentis nihil operatur. 7. promissio de non contraveniendo paci, non obligat quoad causas futuras. 8. ne quidem si adsit pactum expressum. 9. & 10. exceptio hujus rei. 11. & 29. pacis ruptura non debet extendi ad consortes. 12. & 13. pacis sanctio bannitos post pacem non comprehendit. 14. pacis ruptura debet adversari capitulis expresse conventis. 15. & 16. adulterium cum conjuge alterius partis num sit pro rupturâ pacis habendum? 17. 28. & 19. pacem rumpi & subnasci novam belli causam quomodo

k

modo

28

modo differant? 20. & 21. pœna conventionalis ob pacem ruptam requisita. 22. usq; 25. pœnam pacis conventionalem offensus qui vicissim offendit petere nequit. 26. pace factâ offensus an sapius iterum offendere possit? 27. pacis ruptor an possit offerendo satisfactionem evitare novum bellum? 28. pacis rupte pœnam an contraveniendo quis sapius incurrat? 30. & 31. pacis rupta pœna an ad fidejussores vel hæredes rumpentis pertineat? 32. 33. & 34. pacem rumpere num liceat ex causâ antiquâ distinctè resolvitur?

Rupturæ vocabulum in materiâ pacis & scriptoribus plerumque in malo sensu accipitur; significat enim injustam contraventionem, quâ pax & alterâ parte violatur; ita lumi videtur, *apud Grot. lib. 3. de jur. bell. & pac. §. 27.* quo loco, non idem esse, ait, novam bello causam præbere, & pacem rumpere. Sed in usu vulgari etiam tunc pax rumpi dicitur, cum justis de causis aliquem id facere credimus; quemadmodum igitur ex suprâ deductis bellum vel iustum est vel iniustum intuitu causæ, sic etiam pacis ruptura ex eodem fonte justa erit vel injusta; quamobrem in primis de causâ dispicendum est, ex quâ ruptura, (aut si fortè nomen abhorreas) discessio à pace justa atq; licita reputetur; Cum primis verò hic notanda regula; quod non dicatur rumpere pacem (illicite nimirum) qui offendit vel invadit adversarium, ex novâ vel superveniente causâ; quæ fuit Bartoli doctrina in *l. aut facta, §. causa ff. de pen. quam amplectuntur communiter Dd. copiosè adducti à Mascardo de prob. conclus. 1157. n. 6. Jul. Claro §. fin. quest. 47. n. 9. Card. Tufcho. tom. 6. conclus. 183. per*

mi. Scio hos doctores & ab illis allegatos loqui potissimum de offensione privatâ contra pactionem; sed idem est in pace publicâ violatâ, de quâ loquitur *Gail. l. 2. de pac. publ. c. 4. n. 45.* ubi rationem reddit, quæ & Mascardi est *d. l. n. 7.* quod sc. omnes conventiones intelligantur sub clausulâ: *rebus ita stantibus per l. pen. ff. de trans. l. cum proponas C. de transact. l. cum quis 38. in princ. ff. de solut.* Igitur de novo ostendenti & sic frangenti fidem pacis, justè etiam pax non servabitur; sed hæc ratio acquè concludit in pace publicâ & privatâ pactione de non offendendo, vel injuriarum remissivâ; ergo de utraq; idem dicendum; Illud verò sano sensu intelligendum est, quod tradunt doctores, offensionem præsumi factam ex novâ causâ, post alios *Gail. d. l.* Nam si offendenti post pacem promiscuè liceret dicere præsumptionem pro se stare, quòd offenderit ex causâ novâ & sic licitè, injuria sæpè fieret parti offensæ, ex quo demum probare deberet qualitatem causæ veteris; sed hæc vera est mens & sententia doctorum hac in re: quando offensio post pacem clara est, sed duplex

5 plex causa antiqua vel nova, cui eam adscribere possimus; tunc magis ad excludendum dolum & delictum, novæ causæ offensam attribuendam, quàm veteri ad augendam vel introducendam ruptæ pacis poenam *l. merito & ibi ad. ff. pro soc. l. pen. ff. de pen.* non itaque nova causa per se præsumitur in offensione post pacem, sed si adest, illi potiùs offensa imputatur, quàm causæ veteri. Hinc publice dicit *Cephal. lib. 1. cons. 35. n. 6.* oportere priùs constare legitimè de novâ causâ, quàm ad interpretationem deveniatur, quare offensa fuerit illata; sub quâ declaratione etiam præmissam regulam intelligit *Ful. Clarus loc. cit.* qui rectè insuper addit, eam restrictionem, ut pax non censeatur rupta, quando qui offendit revera nullam dedit causam vel occasionem secundæ rixæ, nec illam aliquo modo procuravit seu affectavit; quæ res ut in privatis digladiationibus procedit, ita pari ratione in publicis regum gentiumque bel-
6 lis. Neque obstat si pacificantes instrumento pacis inseruerunt clausulam: *rato manente pacto*, quia clausula hæc, ut præcedenti capite dictum, nihil operatur ad favorem rumpentis, secundùm *Bald. & Paul. de Castro in d. l. pen. ff. de transf. & in l. qui servum ff. de verb. ob l.* in terminis nostris *Alex. Imol. lib. 4. cons. 115. n. 7. & 8. & Roves. ibid. in not. lit. g.* ubi plures refert. Nec
7 porro refragatur partium promissio vel simplex vel jurata de non contraveniendo paci, quia restringenda est ad causam de præterito, non au-

tem ad causam de futuro, sive supervenientem, ut consuluit *Signorol. cons. 5. incip. cum inter Gabrielem, n. 7. & 8.* sequitur *Mascard. de prob. conclus. 1157. n. 8. & n. 30.* Quid tamen si partes expressè convenissent nec ex offensione
8 de futuro resilire à pace? Vix est ut talis conventio absolutè obliget, quia includere videtur dolum, & invitare ad delinquendum; ita via inventa esset ad offendendum alterum, cui non liceret licitè injuriam vindicare; istius verò generis pactiones illicitè habentur etiam in privatis causis *l. si unus §. 3. & 4. ff. de pact.* neque vides rationem, cur non simi-
9 liter in publicis? Debet tamen hoc ipsum ita intelligi, nisi partes alia remedia vindicandi offensiones tali pacto adjecissent: veluti ut controversiæ futuræ per arbitros decendantur, quale quid placuit in pacificatione *Osabrugensi §. pax verò & §. & nulli*, quâ specie non puto licitum esse pacem rumpere, ne quidem propter offensionem postea factam, quousque sc. disceptationi judiciali locus detur; quod æquum pensuit
10 Spartæ Archidamus Rex in deliberatione de bello contra Athenienses; injustum esse, inquiens, armis eos aggredi, eum ad judicialem disceptationem sese offerant; idque in illis casibus quàm maximè obtinet, ubi communi consensu judicia quædam ad graviores controversias decendas generaliter sunt constituta, ut apud Græcos confessus Amphictionum. Planè ruptâ pace facultatem
11 vicissim offendèdi ex alterâ parte, ut-

pote odiosam, puto strictè intelligendam esse, ut non extendatur ad consortes rumpentis; nemini enim debet alienum delictum vel injuria nocere, aut jus ex pacificatione quaesitum propterea eripi. Rursus quandoque post pacem facultas offendendi eum competit, à quo læsi non sumus; ut est casus in bannitis post pacem *Bero. vol. 3. conf. 196. n. II. Card. Jusch. tom. 6. conclus. 182. n. 1. & seq.* dummodò sit bannum justum & ex causis ad pacem non pertinentibus indictum. Exemplo sit Henricus Leo, cum quo licet diversi proceres Imperii antea fecissent pacem, potuere tamen postea ab Imperatore Friderico Barbarosa proscriptum impunè offendere; Quod verò post alios scribit *Berojus d. l. posse bannitum expressè comprehensum in pace* 13 *citra rupturam pacis impunè occidi, sive ante sive post treugam fuisset bannitus, verum arbitror de treugâ & pace privata, non de publicâ; & ita loquitur Bartol. l. fin. C. quand. liceat unic. fin. jud. se vind.* nam pacificatio privata remittit jus privatæ injuriæ non publicæ, sed pacificatio publica non debet temere convelli; meritoque in eâ expressè comprehensus publicâ securitate gaudebit, licet antea fuisset bannitus; cum alias pacto tali publico comprehensus deciperetur, si ei non servaretur fides. Porro ut pax rupta censeatur, non sufficit simplex qualiscunque offensio, sed requiritur talis, quæ sit contra capitula pacis; & huc idem illud pertinet quod supra dixi ex Grotio,

aliud esse pacem rumpere, aliud novam causam bello præbere; quo intuitu scribunt, sive g. ex pacificantibus quispiam cum uxore alterius adulterium committat, aut quid tale perpetret, unde illum lædat, pacem ruptam non censi *Maff. d. conclus. 117. n. 84. & Card. Jusch. d. conclus. 182. n. 34.* ex multis allegatis; nisi forte constet quòd animo injuriandi tale quid sit commissum. *Jusch. ibid. n. 38. & Jul. Clar. de quest. 47. in fin.* qui ponunt ibidem exemplum in muliere veteri vel deformi, quod in hac cesset causa libidinis; Sed ut ut sit etiam cum formosâ muliere commissum adulterium, non videtur esse extra præsumptionem injuriarum; nec libido adulteri cum ab injuriis vel affectu & proposito injuriandi poterit liberare; sic non Menelaus solus sed omnes Græciæ Principes ex raptu formosæ Helenæ sese injuriis affici censuere; qui enim ex libidine facit, quod scit necessariò ad injuriam alterius spectare, quomodo non animum & libidinis explendæ & injuriæ inferendæ simul habeat? Existimo igitur in nostro articulo, 16 ubi quaeritur, an pax inde rumpatur, quaestionem facti esse, quomodo pacis capitula sint concepta? Si enim generaliter pacificantes sibi invicem promiserint, ut alter alterum directè vel indirectè non lædat, certè adulterium cum conjugè unius pacificantium vel formosâ ac juvenem vel deformi & verulâ ab altero factum, rumpet pacem; at si tantùm injurias de præterito sibi remiserint, futu-

futararum autem vel non, vel non eâ formâ generali aut æquipollente mentionem in pace fecerint, subnasci quidem arbitror ex tali adulterio justam belli causam, pacem verò ipsam propriè non rumpi; idemque censeo in aliis causis vel delictis, ut furto, homicidio, & similibus, sub distinctione pariter dicendum. Quæres igitur quid inter hæc duo ratione effectus intersit? Puto differentiam præprimis duplicem esse (1) quòd in casu ruptæ pacis pars læsa possit rumpentem hostiliter persequi (quantum bellum tali casu denuò indici melius sit) sine novâ belli indictione; secus verò, si pax rupta non sit, sed ex facto supervenienti justa belli causa data; quod quidem exinde probari poterit, nam qui pacem rumpit illicitè, in eo statu se ipsum ponit factis suis, quo fuerat proximè ante pacem, sive tempore belli; cum ad pacem à se violatam, de jure amplius provocare nequeat; sed in illo statu priore sine dubio poterat vi & armis offendi; Ergò etiam in hoc posteriori. Diversum autem obtinere quantum ad alterum membrum, data nimirum novæ causæ bellandi, facile ex eo monstratur, quia tunc pax in suo manet vigore, donec novo bello tollatur; ad hoc autem sola justitiæ causæ non sufficit, sed legationibus aut aliter satisfactio congrua petenda; & si non obtineatur, tum verò bellum rite indicendum est, secundùm ea, quæ supra hæc de re dicta sunt suo loco. (2) Insigne etiam discernimenprehenditur ratione pœnæ

conventionalis, si qua talis pacificationi adjecta fuerit adversus rumpentes; quoniam qui pacem postea ruperunt incidunt in hanc pœnam; sed qui tantum novam causam bello præbuerunt non æquè; & de hoc effectu præcipuè loquuntur præcitatii doctores. Intelligo autem hoc verum sive pax committendo sive omittendo rupta fuerit; ut si pecuniæ, si auxilia promissa non præstentur; quâ de causâ Veneri antehac mandârunt Petro Pisauro legato suo, ut ob fœdus cum Carolo Quinto Imperatore ictum nec servatum (auxilia sc. Veneri pro tenore fœderis, nulla miserant) Reip. nomine summam octingentarum auri librarum offerret. Ex his autem colligendum est, ad infligendam pœnam pacis conventionalem, duo requiri, nempe contraventionem & dolum contravenientis; si quid enim fortuito casu admissum sit id non debemus interpretari, ut pœnæ locus fiat, per ea, quæ prius de hujusmodi interpretatione diximus. In contraventione verò isthac iterum duo consideranda, nempe factum paci adversum & ejus injustitiâ; si igitur aliquid vel sit contra pacem, sed non injustè, ut à prius offenso, vel sit injustè, sed non contra pacem, conventionali pœnæ locus esse nequit, quæ tantum videatur esse in stipularum deducta eo casu, quo aliquis pacificantium à pace recederet de facto & cum proposito resiliendi illicito. Bald. vol. 2. cons. 196. n. 8. vers. quis ergo Rom. in cons. 258. incip. in casu n. 5. usq. ad fin. Notabiliter ta-

men hoc ipsum declarandum venit de eâ specie, quâ contraveniens agit de damno pœnæ vitando, non quâ ipse lucrum caprat pœnæ ex contraventione primâ adversarii, tunc enim diversa est ratio interpretationis, ut licet quis offensus offenderit, & sic licet, tamen non possit pœnam pacis petere, ut expressè voluit *Decius in cons. 380. n. 4.* adeoque rumpens pacem eo ipso fit quali debitor subalternativus, ut possit pars innocens eum vel vicissim offendere, vel petere pœnam conventionalem, non verò simul utrumque facere, & offendere sc. similiter, & pœnam etiam exigere, nisi hoc ita expressè esset conventum. Nec diversum dicerem, quamvis pax insertam haberet prædictam clausulam; *rato manente pacto*; quia licet primò offensus ex ante dictis non rumpat pacem reciproce offendendo, ex *Alex. Imol. in A. cons. 115. n. 9. vers. nec. iis obstat. Card. Tusch. dict. conclus. 82. n. 50.* non est tamen idem dicendum in articulo pœnali ad effectum, ut prior offendens pœnam incurrat, & offenso iterum offendentem solvat; facilius nempe secundum offendentem, exemplum primi secutum excusamus à pœnâ, quam stante paritate offensionis eum ad pœnam petendam admittamus. Nec sanè debet prædicta clausula utrumque simul operari, sc. vindictam reciproce offensionis & exactiorem pœnæ adversus offendentem.

24 Sed dices: ita à pari æstimatum iri offensum & offendentem, nec ullum fore effectum clausulæ istius: *rato*

manente pacto, quia etiam si non adjecta fuisset, tamen reciproca offensus fuisset licita. Respondeo, negando consequentiam, dum absolūtè loquimur; nam primo offendentem non est amplius liberum, utrum pacem servatam velit nec ne; quod aliter se habet in primo offenso, qui si postea viam facti eligat sive offensionis vicissitudinariæ, habet quod sibi imputet; Deinde clausulæ istius vis & effectus pertinet ad pacis observantiam, non ad extensionem pœnæ conventionalis; & satis in eo cernitur, quod offensus post primam offensionem reciprocam adhuc possit capita pacis principalia servata cupere, & simultamen ex contraventione agere ad pœnam. Quod enim diximus, illum in puncto pœnæ exigendæ, tunc non amplius audiri, si rursus offenderit & quasi vindictam sumperit de offendente, ad articulum odiosum pertinet, non ad favorabilem servandæ pacis, à quo favore excludi non debet propter offensam. Cæterum hæc in re diversa adhuc quæri possunt, (i) an offenso permissum sit toties quoties vicissim offendere? Puto illud quidem permissum esse resuscitato bello non autem vinculo pacis manente. Quis enim negabit per offensionem secundam rem ad statum belli redactam videri, etiam eo casu, quo sub istâ clausulâ: *rato manente pacto*, est pax concepta; nam cum offensus iteratâ vice adversus offendentem viâ facti utitur, jam satis videtur declarasse voluntatē suam de repetendo bello propter rupuram;

25

26

rum; imò de primo offensæ redho-
 stimento hoc idem dici poterit. Quæ-
 27 ritur (2) an ruptor pacis possit evita-
 re novum bellum, si idoneam offe-
 rat satisfactionem? Eadem dicenda
 sunt, quæ de satisfactione bello jam
 moto diximus, circa damni repa-
 rationem & cautionem respectu no-
 cumentum futuri; casus rupturæ simi-
 lis est casui indicti belli. Quæro (3)
 28 an pœnam pacis quis incurrat toties,
 quoties contravenit, an verò semel
 tantum? Et videtur cum in pœna-
 libus inclinare debeamus in mitio-
 rem partem, *l. pen. ff. de pœn.* semel
 tantum obnoxium aliquem fieri pœ-
 næ ex contraventione; nisi aliud sit
 in pacificatione expressum, adjectâ
 fortè clausulâ: *toties commissum iri pœ-
 nam, quoties fuerit contraventionem*; aut a-
 liud suadeant contraventionis itera-
 tæ circumstantiæ: quid enim, si pœ-
 næ fortè parva sit & contraventiones
 insignes: quid si jam soluta, & pòst
 nova sequatur contraventio? Equis-
 simum sanè fuerit his & similibus ite-
 29 ratam intelligi pœnam. Quæro (4) u-
 trùm ruptura etiâ ad socios rumpen-
 tis pertineat, ita ut licet possint of-
 fendi ac lædi? Affirmo, si socii sint quo-
 ad actum rupturæ vel belli novi; nego
 si socii fuerint extra hanc causam.
 Priori enim specie obtinet quod ad-
 versus Corcyraeos inquirunt Corin-
 thii in Senatu Atheniensium: *necessè
 erit, si arma feretis inter istos, vos opprimi
 cam eis*; sed posteriore casu, ruptura,
 quæ odiosa est, non debet extendi ad
 non participes. Quæro (5) num pœna
 30 rupturæ pacis ad hæredes & fidejussores

rumpentis pariter transferatur? Non
 dubito hoc asserere de jure gentium,
 licet res adhuc integra sit, nec bel-
 lum actu reductum, quæ res, quasi
 speciem litis contestatæ præ se fert,
 respectu hæredum. Neque obijcienda
 est regula; quod pœnales actiones
 in hæredes non transeant, quia non
 valet circa publica negotia regum
 gentiumque, cum sit meri juris po-
 sitivi, & diversâ ratione nitatur.
 Deinde beneficium ordinis quoque 31
 in sponione fidejussoria pro pace pu-
 blicâ locum habere non debet ex ea-
 dem diversitatis ratione; & hoc idem
 etiam puto de beneficio divisionis
 dicendum, ut ex quo singuli indivi-
 visum promiserunt, pacem servatum
 iri, singuli etiam obstringantur in
 pœnam ruptæ pacis. Tandem quæ-
 ro, annon etiam ex causâ antiquâ,
 sed valdè relevanti à pace discedere,
 bellumque repetere liceat? Quod re-
 gulariter quidem affirmandum non 32
 est, ut ex suprâ dictis constat; Quid
 tamen si quis Rex vel Princeps inju-
 stis adversarii armis compelleretur
 ad pacificationem, & metu majoris
 damni, quod de facto verosimiliter
 incurrisset, nisi pace prævenisset, an-
 non justum sit ex pòst facto causam
 novi belli arripere, & tempore ma-
 gis opportuno amissa recuperare?
 Annon ut in privatis causis ex justo
 metu competunt remedia, ita regi-
 bus vel Principibus taliter læsis, re-
 medium justî belli? Sed periculosæ
 consequentiæ est hoc affirmare, quam-
 vis exemplis hodiè forsan non care- 33
 at. Ego aliter jure gentium admitti

NON

non posse arbitrari, nisi duobus hisce concurrentibus. 1. evidentissimâ injustitiâ adversæ partis, 2. periculo majori manifeste; aut valde probabiliter pacificationis tempore impendente; quod sic promissum aut verius extortum est injustâ vi, obligare cum effectu non debet, non magis quàm quod piratis aut latronibus promittitur, pro salute, vitâ, vel bonis; Ac tali specie quidem adhuc suo modo bellum ex causâ novâ reperitur, sc. quatenus adversarius gaudet commodo tractatum pacis evidenter injustæ & extortæ; quo nomine si ex bono & æquo non satisfaciatur, cum iudex humanus non

sit inter partes, qui damnum læsis reparat, & contra promissionem metu extortam in integrum restituat, bello velut fortis divinæ judicio causa submitti posse videtur. Ast si justitia causæ prioris belli, saltem dubia fuisset, aut ex post facto cessante periculo pax à parte læsæ liberè confirmata esset, neque dubitandum puto eam planè valere; cum alioquin regum gentiumque pacta publica nunquam secuta esse possent, & genus humanum perpetuis velut bellorum fluctibus obnoxium relinqueretur; hæc verò pro præsentis capite sufficient.

C A P. XXIII.

DE FOEDERIBUS IN GENERE AC DIVERSIS EORUNDÈM SPECIEBUS.

S U M M A R I A.

Num. 1. & 2. fœderum latior significatio. 3. & 4. fœderum significatio strictior. 5. fœderis sponso differt à vero fœdere, cuius referuntur requisita. 6. fœdera ferendi potestatem quam habeant. 7. fœdera non præcisè consistunt in militum conjunctione. 8. & 9. fœderum ritus antiqui & novi. 10. 11. & 12. fœdera num liceat facere cum tyranno? 13. 14. & 15. fœdera cum infidelibus an permissa? 16. usq; 19. fœderum species à Menippo Antiochi legato adducta & qua in illis desideranda. 20. fœdera vel æqualia sunt vel inæqualia. 21. usq; 24. fœdera limitata ac illimitata declarantur. 25. fœdera sunt realia vel personalia. 26. usq; 29. fœdera quando realia vel personalia? 30. & 31. fœderum interpretatio in odiosis restricta est. 32. fœdus regis personale cum republicâ declaratur. 33. 34.

35. *foedera defensiva & offensiva referuntur.* 36. *Fœdus offensivum jure gentium non semper odiosum est.* 37. *Fœdus in dubio censetur magis esse defensivum.* 38. *Fœdus occultum quatenus sit permissum.*

Diversimodè accipi Fœderis vocabulum facile perspicitur ex probatorum auctorum testimoniis; ita enim apud Thucydidem fœderum, id est, Pacis ruptura à legatis Atheniensium objicitur Spartanis bellum contra illos decernentibus; ita apud Livium cum Annibal ad Urbem minitabundus accederet, Fabius Maximus cum eo exercitu, qui circa Romam sit, Jove ipsorum fœderum ruptorum teste, hostes repulsum iri sperabat; & alibi Carthaginensibus pacem petentibus priorum fœderum violatio objiciebatur; quibus & aliis similibus locis, fœdus cum pace idem significat; quippe quòd inter illos populos pax propriè tunc extiterit, non fœdera; Quandoque etiam fœdus denotat sacramentum vel votum, quo quidem illud Turni collimat *apud Virgil. lib. 12. Æneid.* Latinum Regem sic alloquentis: *fer sacra pater & concipe fœdus, &c.* polcebat nempe Turnus solenni ritu gentilitio devoveri ad victoriam adversus Æneam vel mortem. In proprio verò ac nativo significatu, qui hujus loci est, fœdus accipitur pro pacto societatis publico, & distinguitur à pace, in quâ solum pacificentes tenentur ad remissionem hostilitatum, non ad armorum societatem. Huc pertinet consilium Cn. Cornelii Phi-

lippo Macedoniæ Regi suadentis; quoniam pacem impetrasset, ad societatem amicitiamq; petendam mitteret Romam legatos, *Liv. lib. 33. histor.* & Senatus Romanus ad Verminæ Africæ reguli legatos, petentis, ut Rex sociusque & amicus ab senatu appellaretur, respondit: *pacem illi prius petendam à populo Romano esse, quam ut Rex, sociusq; & amicus appelleretur, nominis ejus honorem pro magnis erga se regum meritis dare populum Romanum consueisse, Liv. lib. histor. 31.* Quid verò illud est, quòd Hieronymus Syracularum Rex, post junctam Annibali societatem, narrante *Livio lib. 24. histor.* legatos Carthaginem miserit ad fœdus ex societate cum Annibale faciendum? Si jam juncta fuit societas antea, quomodo fieri postmodum potuit? Nempe Annibal non habebat potestatem faciendi fœderis, aut mandarum hoc nomine à Republicâ Carthaginensium; unde prior illa conventio non fuit fœdus propriè dictum, sed sponsio, juxta ea quæ Grotius notat, *lib. 2. de jur. bell. & pac. c. 15. §. 3.* Quæ sponsio hoc maxime differt à fœdere, quòd spondentem obliget non Remp. quin etiam ritu solenni, quo fœdera de more panguntur, fieri non assolet sponsio. Ex quibus colligitur, tria in genere requiri ad fœdus faciendum. 1. Potestatem pacipientium. 2.

6 conventionem de societate armorum. 3. ritum solennem foedus obfirmantem; quod potestatem attinet suprema esse debet, vel huic certè analoga, ut supra in pacis & belli articulis diximus. Illud indubium est, foedus rectè fieri posse, sive pacifcentes ipsi habeant potestatem foederis suo jure, ut Reges & Principes, sive à Republicà mandatam; quo casu propter magnum Reip. interesse speciale mandatum requiri verius est;

7 Armorum quoque societas necessaria est in foedere, tanquam nota quædam propria & caracteristica foederis, à pace aliarumque conventionum publicarum distinctiva. Verùm societas isthæc armorum generaliter non utique intelligi debet de præcisâ exercituum conjunctione, sed sociâ arma etiam habere censendi sunt, qui ex foedere non utrinque tenentur ad militem, sed fortè ab alterâ parte ad frumentum, ad pecuniam, ad tormenta, munitiones, pulverem nitratum, vel alios belli apparatus. Sic Hiero Siciliæ Rex rem Romanam com meatibus magis, quàm copiis adjuvit, qui egregius populi Romani socius audit; & nostrâ ætate Batavi ex foedere ad pecunias pro exercitibus confederatorum obstricti fut-

8 ère. Ritus porro foederibus jure gentium adhiberi solent, quò magis conventionibus stetur, nempe jurisjurandi religio, imprecationes partis foedisfragæ, & quæ similia sunt; qualia Romani per saciales suos addito patre Patrato velut ceremoniarum antistite in foederibus faciendis pera-

gebant, *Liv. lib. 9. histor.* Hodie conventiones hæ publicæ obfirmari solent per foederum tabulas, earumque mutuam extraditionem; *nam die non Königen oder Republikan geschlossene Tractaten in formâ authenticâ hinc inde aufgesetzt werden;* Et cernimus sanè, priusquam hoc ipsum sequatur, foedera non censi omnibus numeris perfecta, quod docere potest foedus inter Clementem Sæpt. Pontificem & Carolum Quintum Imperatorem, cujus generis exempla hodiernum passim sunt obvia. Sed hiscæ præmissis quæri potest, (1) an foedus rectè contrahi possit cum tyranno? Et velut in pace, sic in foedere etiam videtur posse; maximè si populi accesserit consensus subsequens, quo tacitè vel expressè tyranni Imperium approbatur; qualia crediderim exempla Cronwellii in Angliæ regno & Basilisci quondam in Imperio Constantinopolitano. Nec contraria hæc sunt, quæ Quintius Consul objicit Nabidi Lacedæmoniorum tyranno, his verbis: *amicitia & societas nobis nulla tecum, sed cum Pelope Rege Lacedæmoniorum justo ac legitimo facta est: Liv. lib. 34. histor.* quoniam alia est quæstio de interpretatione foederis an pertineat ad successorem tyrannum, cum quo conventionum non erat, alia, de potestate faciendi foederis cum tyranno; quæ quidem meo judicio rectè discernitur, respectu ipsius tyranni, & ejus regis vel populi, qui cum illo foedus contrahit, ac respectu populi vel reipublicæ servientis; nam priore

consideratione non est cur dubitemus & tyrannum, tametsi populus nullis signis in imperium ejus consensisset, ex fœdere obligari; & vicissim regem vel populum liberum, qui cum ipso contrahit, modò causa ipsa non intrinsecè sit mala, velut si fœdus directè percussum fuerit ad constabiliendam tyrannidem. Ut enim injustum est gentium juribus usurpare imperium per tyrannidem; ita in tali re tyranno assistere vel socia arma jungere contra legitimum Regem vel Rempublicam; ast verò altero illo respectu, fœdus cum tyranno initum non valet, nec vel Regem ejectum vel rempublicam servientem, sine consensu aliquo tyrannici Imperii obligat. Quæritur (2) an fœdera cum infidelibus, veluti gentilibus, Mahometanis &c. inire liceat? Prolixus est hæc in quæstione *Grot. d. c.*

12 *15. §. 8. & seq.* ubi præterquam quòd jure naturæ & gentium permilla sint hæc fœdera, pluribus exemplis Hebræorum Reip. ostendit, jure divino eadem non improbari, neque vel Mosaicis vel Evangelicis legibus prohibita fuisse; excipit tamen *§. II.* casum, si ex societate tali profanæ opes magnum sint habituræ incrementum, tunc enim abstinendum esse monet ab ejusmodi fœdere extra summam necessitatem; Ego

13 *14* regulam Grotii probo, quòd talia fœdera per se in genere non sint illicita; arbitror verò ex causis & circumstantiis ea illicita fieri. Fuit v. g. Caroli Quinti Imp. fœdus cum Tunetano Rege contra Turcas licitum;

fuit Francisci Galliarum Regis fœdus cum Turcis contra Christianos illicitum; hoc sc. in dispendium univèrsæ Christianæ Reip. cedebat *vid. Rec. Imp. de anno 1544 vñd demnach & §. 10 achten vñr* / illud non æquè. Nec dubitandum, quin hodiernum Britannæ Regis aliarumve nationum fœdera cum Tripolitanis aliisve barbaris commerciorum intuitu & ob publicam securitatem inita, omni jure sint licita; Ast verò si qua fœdera barbarorum injustam causam fo-

15 veant, nec prætextu summæ necessitatis hæc promiscuè permilla puto. Quid enim, si quis Rex vel populus injustis violentisque actionibus plurium arma in se provocet, & possit cum res suas in deterius vergere videat summæ necessitatis casum cavetur; hic certè nequaquam barbarorum auxilia per fœdera rectè asciscet. Nam cum injustè agat, quamdiu non plenè satisfecerit læsis, & hinc propria causa sit periculorum impendentium, fœdera eo sine cum barbaris contracta justa aut licita minime erunt. Diverso jure putem ea censenda, quæ Rex aliquis vel populus injustis suæ religionis regum gentiumve armis pressus, cum infidelibus ad defensionem ferret; ibi enim & origo fœderis & intentio causam justificarent. Mitto nunc fœ-

16 dus in genere consideratum, & ad explicandas species progredior. Dividuntur autem fœdera variè (1) respectu causæ efficiētis vel personarum pacifcentium; hoc sensu Menippus Antiochi Syriæ Regis ad Romanos

manos legatus, *quod Liv. lib. 34. histor. tria dixit esse fœderum genera, quibus inter se paciscerentur amicitias civitates regesq; unum cum bello victis dicerentur leges; alterum cum pares bello aquo fœdere in pacem atq; amicitiam venient; tertium esse genus, cum qui hostes numquam fuerim, ad amicitiam sociali fœdere inter se jungendam cœant; cujus quidem triplicis fœderum qualitatis pulchros ibidem subjicit effectus. Verum enimverò hæc talia quidem ad suum scopum, ne sc. Romani Antiocho graviores in fœdere leges dicerent, benè applicavit Menippus; si accuratè tamen loquendum sit, non omnia fœdera sub tribus istis generibus complexus est; quod & Grotio videtur, aliam partitionis rationem instituenti in d. c. 15. §. 5. Ego defidero sequentia: primò quòd etiam minimè pares fœdus jure gentium ex æquo iniri possit, exemplo Judæorum & Romanorum 1. *Maccab. 8. vers. 23.* quippe cum ea res in conventionione partium fundetur. Deinde ¹⁸ negari nequit, quin & in pace quandoque accidat, ut impares viribus fœdus pangant; quid enim repugnat, primò pacem factam, postea demum ad fœdera perventum esse? Tertio etiam hi, qui à bello ad fœdera & societates immediatè progrediuntur, non necessariò sunt aut bello pares, aut ut victores invicem & victi; fieri enim potest, ut imparitas aliqua sit armorum ac potentie inter belligerantes, licet una pars alteram verè nondum devicerit. ¹⁹ Exemplum habemus Veneti-*

Senatus, in bello Pisano, qui significavit Rempubl. suam minimè alienam fore, ut cum Florentinis, quos certè minimè debellaverant, negotium pacis ac societatis tractaret, si Florentini cum ipsis non tanquam cum paribus agere vellent; & tamen has tales species, quarum omnis ætas exempla novit, congruè reducere non possumus ad tria illa fœderum genera à Menippo relata. Quapropter magis est, ut dividamus fœdera sive pacis sive belli tempore conventionita, in fœdera æqualia & inæqualia; quorum illa sunt, quæ æquali jure feriuntur, hæc verò altera pars potius jus vel prærogativam saltem majorem ex conventionione habet; id quod plerumque fieri assolet, si pars parti potentiâ & auctoritate multum prævaleat; quòd pertinet responsum *Jcti in l. 7. §. 1. ff. de capt. & postlim.* ubi populos liberos dicit, qui alteri subjecti non sunt, sive deinde fœderati fuerint aut secus; & vel æquo fœdere vel tali cujus vigore populus inferior superioris majestatem comiter teneatur observare, ut veteres socii, Romanos, Secundò principaliter fœdera dividuntur in limitata & illimitata, quæ res ex conceptione & formulis fœderum est dijudicanda; nam si sine restrictione armorum societas in pactum vel stipulationem sit deducta, ut quæ hostes una pars fœderatorum habeat vel habitura sit, eos etiam altera pars habeat, ut in prædictâ Judæorum ac Romanorum conventionione, fœdus est illimitatum; sin contra ali-

22 aliqua exprimat^r restrictio, limitatum intelligi debet; atque illud quidem variè, ex hostibus, provinciis, genere auxilii, mensurâ, modo, vel similibus circumstantiis. Ita limitatum ex hoste fuit foedus Ætiii & Romanorum cum Visigothis contra Atilam & Hungarorum gentem; item Nicolaj Quinti Pontificis aliorumque Christiani orbis Principum contra Turcas. Limitatum verò ex loco vel provinciâ foedus Adriani Sexti Pontif. Caroli Quinti Imp. ac Veneti Senatus, aliorumque ad propugnationem Insubriæ & patrocinium Sfortiæ Ducis. Sic & supra jam exempla attulimus foederum genere auxilii limitatorum; veluti si expressum sit, num pecuniâ aut copiis, vel utroque modo, item quantâ pecuniâ, quantive copiis succurrere sibi debeant socii. Est autem hic 23 quoque subnotandum illimitati foederis discrimen; quoddam enim est prorsus illimitatum, quale exhibet formula Judaicæ & Romanæ societatis; quoddam illimitatum sub exceptione, quod ipsum cum foedere simpliciter limitato confundendum est minimè, nec enim paria sunt, promittamus auxilia nominatim contra hunc vel illum hostem, an excepto hoc vel illo hoste; ex priori siquidem formulâ nisi hostis iste sit, foederis obligatio cessat, ex posteriori adversus quemcunque hostem, præter illum qui nominatim exceptus est, locum habet, & promissor obstringit se contra omnes hostes, præter illos quos exceptit.

Eo modo Venetus Senatus olim ad defensionem regni Neapolitani foedere se obligavit, exceptis Turcis 24 hostibus, quorum arma in se provocare volebant, uti Guicciardinus testatur. Exemplum foederis limitati genere auxilii, retulimus supra in Henrico Octavo Angliæ & Ludovico Duodecimo Galliarum Rege; sed & simile ex provinciâ limitatum inter Hadrianum Sextum Pontificem, Carolum Quintum & socios, pro defensione Insubriæ, uti dictum. Tertio principaliter foedera secernuntur in realia & personalia; quorum illa successores regni vel principatus obligant; hæc principaliter solam paciſcentis personam; & idè hæc divisio propriè pertinet ad effectum obligationis ex foedere, quousque nimirum extendi debeat; ubi ante omnia consideranda est dispar à regnis, rerum publ. conditio; quæ quia non moriuntur, neque personalifœdere videntur obstringi posse. Non igitur si Senatores mortui sint ex corpore Senatus, vel homines ex coetu illius populi, qui foedus contraxerat, definit obligatio foederis; nisi fortè in formulâ foederis expressè talis conditio fuisset adjecta; quod quidem ob nimiam varietatem atque incertitudinem haud fieri consuevit; & ratio est, quòd Senatus populusque idem censeatur, quamvis homines ex eo plures & forsitan successivè omnes aliis surrogatis deperierint, ut priùs ex altero diximus. Secundùm hæc igitur foedera Re- 26 rumpublicarum realia sunt, Regum

verò per contrarium non statim personalia juxta *Grot. de jur. bell. & Pac. lib. 2. c. 16.* Restat igitur ut videamus, quando Regum Principumve foedera realia, quando personalia sint? Grotius loco citato hoc ipsum dijudicandum censet ex verbis foederum & Materiâ, quæ si odiosa sit, personale futurum foedus, sin favorabilis, reale arbitratur; Contra *Bodin, lib. 5. de Rep. c. ult.* regulariter existimat personalia esse Regum vel Principum foedera; nam & cæteræ Societates finiuntur morte; & juramenti vis quo foedera obfirmantur, non extenditur ad successores. Sed rectè ibid. respondet Grotius, aliud obtinere in privatis, aliud in publicis Societatibus; nec juramentum apponi solitum pertinere ad Substantiam foederis, sed tantum in vim majoris religionis & confirmationis subnecti. Quæ quidem responsio hoc etiam Fundamento defendi potest, quòd, etsi juramentum Successores non obliget sub ratione juramenti, quia eatenus est planè personale, iidem tamen ex conventionione juratâ obligentur sub vinculo pacti, ut accidit in posteris Fœminarum illustrium, quæ hæreditatibus renunciarunt, quâ de re alibi diximus.

27 Huc pertinet quod Doctores tradunt, Reges vel Principes contrahentes sub ratione dignitatis Regiæ vel Principalis, obligare successores Regnorum vel Principatuum, *conf. Rol. à Vall. vol. 1. conf. 1. n. 40. & conf. 13. n. 33. cum seq. ejusd. libr. Suarez. alleg. 9. n. 40. Itaq. in repet. l. si unquam vers. donati-*

one largitus n. 13. cum seq. C. de revoc. don. Gabriel. libr. 3. commun. conclus. 18. de jur. quæ. non toll. conclus. 5. n. 2. Quid ergò tandem? Nempe foedera Regum aut Principum personalia non erunt, nisi id exprimatur, aut certè ex conjecturis constet; quia in dubio Rex præsumitur non suam tantum paciscentis personam respexisse, sed ad commoda Regni etiam voluisse obligare successores. Ita in not. ad *Grot. d. l. sentiunt Du. Ziegler, & Felden.* Quod verò Grotius admonet in Materiâ foederum odiosâ, veluti si pertineant ad offensionem alterius, foedera Regum ac Principum intelligi debere personalia, non est sine ratione; ego plus arbitror etiam in foederibus defensivis interdum à regulâ deflectendum; quid enim, si inæqualis admodum sit pactio, ut una pars ultra modum debeat ad defensionem alterius contribuere, militem, frumenta, pecunias, &c. mittendo, annon in dubio strictè erit intelligenda? quid si injusta sit defensio? annon idem dicemus quod de offensione, ut nisi aliud expressum sit Rex vel Princeps paciscens de suâ tantum personâ sensisse videatur, non posteros pari onere voluisse obligare? Planè in Historiâ Romanâ insigne exemplum est *Persei Macedoniæ Regis, Patris Philippi, foedere se negantis obstringi Romanis, atque adeò secum ex integro societatem faciendam existimantis; justè an secus, fortè non magis ex defectu exactioris cognitionis facti & formulæ foederis disquiri potest, quàm cum Fidenates, Latini, Etrusci, Sabi-*

Sabini, à fœdere Romano discessissent. Quid si Rex personale ex sua parte fœdus ineat cum Republicâ?

32 Respondeo, hoc fœdus ex parte Reip. non quidem fieri personale, cum ipsa tali specie nihil magis intereat; diutius tamen non durare quàm in Vita Regis; quia si solvitur, ex utràque parte solvi intelligendum est; ut enim Civitas Societati obstricta maneat, Regius verò successor sit absolucus: minùs videtur consentaneum. Succedit ultima fœderum Divisio, quæ maximè ad Causam finalem pertinet, quâ sc. dispescuntur in defensiva & offensiva; illa regulariter favorabilia sunt, hæc odiosa, nec nisi ex regulis belli liciti, licita; Quæ de causa etiam in Imperio Romano-Germanico defensiva fœdera permittuntur Statibus in A. B. tit. 15. & *Inst. pac. arc. 8.* Offensiva per Imperii constitutiones non æquè exprimentur; neque id sanè mirum, nam si bellum est prohibitum inter Status Imperij, etiam assistentia bellica pari jure prohibita erit; ergò licet offensivo fœdere justis de causis contra extraneos uti, defensivo etiam contra constatus. Hæc regulariter, nam quibus casibus armis impugnare permittitur Principem vel Statum Imperij, iisdem etiam licebit pacisci armorum societatem offensivam; Cujus rei exempla antiqua obvia sunt in Henrico Leone, & alia superioris seculi. Illud sine dubio tenendum, nec defensivum nec offensivum fœdus universale fieri posse in Imperio, nisi ab Imperatore de consensu Ordinum;

verùm hæc sunt juris constituti in d. *J. gaudent.* Porro fœderis offensivi materiam jure gentium non promiscuè & sine exceptione odiosum arbitror. Quid enim si fœdera contra Barbaros, Turcas, Tartaros, & ad extirpandas tyrannides ineantur? Nam ut non injustum bellum & ferè hæreditarium est Christianis contra has nationes, sic offensiva fœdera, cæteris paribus, contra easdem non erunt injusta; dico, cæteris paribus; nam Pax à Christianis promissa etiam infidelibus servanda est, nec nisi ipsi novam sufficientemque causam præbuerint rumpenda. Et propterea malè factum, cum adversus Amurat hem Turcarum Sultanum posthabita pace juratâ Nicolaus Urus Pontifex, Hungariæ Rex Uladislaus, aliique Christiani Principes in fœdus offensivum coirent. Certè si tantummodò ad Fines Regni vel territorium pro-

37 movendos inter aliquos pangantur fœdera offensiva, quemadmodum olim inter Philippum, Macedoniæ Regem & Annibalem, satis constat odiosam sub tali fœdere comprehendi materiam; quod & in similibus aliis causis dicendum est. Et ex his facile elucescit; in dubio fœdus intelligi debere magis defensivum quàm offensivum, cum illud regulariter valeat & magis sit favorabile; quin etiam si verba inter potestates pacifcentes & jura fœderum habentes ad utrumque allegari possint, nihil obstat dicere, & defensivum & offensivum fœdus subesse: an verò & quatenus ex interpretatione, hæc aut il-

33 la species foederis contracta censetur, de ea re sequenti capite dicendum. Hic unicum subjungi lubet de foedere occulto, an & quatenus sit licitum? Breviter videtur dicendum, si paciscentes non alio priori foedere vel quo simili vinculo impediuntur, pactionem occultam permitti; quia nemo tenetur revelare arcana status sui; caeterum illicitam fore; Quo numero habendum censeo occultum foedus Clementis Se-

ptimi Pontificis adversus Carolum Quintum Imperatorem; quia in effectu dolosa circumventio est & pessima quidem, si quis contrario foedere occulto ad veri socii damnum aliquid machinetur, unde dubium non est jure gentium ex tali illicita conventionione posteriore, obligationem nullam nasci. Sed haec in genere de foederibus eorumque speciebus dicta sunt.

C A P. XXIV.

DE OBLIGATIONE EX FOEDERE; EJUSQUE INTERPRETATIONE.

SUMMA RIA.

Num. 1. 2. & 3. Pseudopolitici circa foederum rupturam perstringuntur. 4. usque 9. sociorum nomen in foedere indistincte positum pertinet etiam ad futuros socios. 10. usq. 13. Grotii dissentientis argumentis respondetur. 14. socii in dubio non possunt bello peti. 15. foedus adimens jus belli intelligi debet de bello offensivo & injusto. 16. Pactum servandi civitatem an intelligatur de urbe vel caetu civium? 17. verba in foedere interpretando quomodo accipi debeant? 18. foedus cum Rege legitimo initum, an obstringat successorem tyrannum? 19. foedere offensivo obstrictus non tenetur ad assistentiam injusti belli. 20. 21. & 22. favorabilia & odiosa in foederibus distinguuntur. 23. & 24. foedera offensiva contra invasorem alieni Imperii sunt favorabilia. 25. foederum interpretatio conjecturalis extra verba declaratur, 26. interpretationis extensiva, & generalis sensus differentia. 27. interpretatio extensiva in foederibus quando locum habeat? 28. foederis conventio an promissorem obliget in casu moralis impotentia? 29. & 30. Romani juris

juris in fœderum interpretatione probabilitas. 31. & 32. fœderis ad perfectionem num scriptura necessaria.

Quemadmodum ex privatorum conventionibus obligationes nascuntur, sic etiam ex publicis regum ac populorum pactionibus, & nominatim quoque ex fœderibus, invicem obstringuntur ad assistentiam. Unde falsissima est assertio quorundam Pseudopoliticorum, quâ Principum auribus insurgunt, fœdera ex utilitate tantum metienda, & tamdiu observanda, quamdiu e re esse videantur; cæterum si alia emergat publica rerum facies, & speratae utilitatis ratio evanescat, rumpenda rursus atque dissolvenda esse; adversus quos *ex lib. de offic. cum M. Tullio Cicerone rectè dixeris: verè utile nihil esse quod non sit honestum*; ceu ibidem prolixius ostendit. Atque aded oportet genus illud hominum parasitantium pessimum esse, qui non verecundentur decipere Reges, ac Principes, fallaci spe utilitatis in fœdere ab honestate segregatae; Quæ enim reliqua sit in genere humano fides, si penes tanta culmina & in tantis negotiis non sit? An fidem etiam ex vitâ & coetibus hominum larvati politici proscriptum eunt? sed nulla supererit conservandæ humanæ societatis spes, quæ fidei fulcro nititur; quod si & hanc solutam & exclusam malint, quàm portentosam illam fidem ac fœdera non servandi licentiam, nihil reliquum est, quàm ut tandem ex ho-

minibus, qui teste Aristotele naturâ sunt sociabiles, dissolutâ à fundamentis humanâ societate faciant non homines sive bestias. Exulet igitur potius, præcipuè è Christiano orbe, nocentissimus ille error, de merè arbitrariâ fœderum observantiâ, & ad externam utilitatis speciem in horas mutabili; qui certè ex consequentiâ veram fœderis obligationem prorsus tollit. At sicut è dictis, nisi me omnia fallunt, obligatio ex fœdere per se satis superque elucescit, omniumque cordatiorum virorum assensum habet; sic circa interpretationem in capitulis non sat clarè expressis, plerumque cardo rei versatur. Urgebant Romani, sub initium belli Punico secundi, Saguntinos socios contra fœdus violatos ab Annibale & Carthaginensibus; hi respondebant, eos tempore istî fœderis Romanorum socios nondum fuisse, atque aded non comprehendî sub fœdere, quæ interpretandi fœderis quæstio novo bello causam dedit, *Liv. lib. 21. histor. de eâ pro Romanis fert judicium duplici ratione; quod generaliter & sine restrictione socii utriusque partis in fœdere excepti fuerint, ne sc. ab alterâ parte bello invaderentur; deinde quod salvo fœdere licuerit novos socios asciscere, quos in fidem receptos non defendi iniquum fuerit. Secundum quæ dicendum, fœderis*

m

inter-

interpretationem quoad personas esse bonæ fidei, & comprehendere socios tam præsentis, quàm futuros, si generaliter in fœdere de sociis utriusque partis cautum sit; Ast verò non videtur insuper habenda distinctio, an justè impugnentur socii ab adversâ parte vel non, prout quidam senator Carthaginensis ad Romanos legatos; *ego autem, scitè inquit, non privato publicòve consilio Saguntum oppugnatum sit quarendum censeo, sed utrùm jure an injuriâ*; nam si justa sunt arma partis unius contra socios partis alterius, injusta erit defensio; nec si Saguntum jure oppugnatum fuisset à Pœnis Romanos societas Saguntina obstrictos tenuisset ad assistentiam; quandoquidem socialis fides non debet extendi ad illicita. Instas: etiam justis armis viam præclusam, si in fœdere placuerit ne socii impugnentur; alioquin pactum illud nihil operaturum, cum vel sine eo non liceat socios injusto bello adoriri; Respondeo negando consequentiam; licet enim jure gentium injustè agat, qui bello injusto aliorum socios invadit; non tamen fœdera, de quibus interpretandis loquimur, propriè violat sine tali pacto complectente socios; & propterea nec in pœnam perjurii pecuniariam, tabulis fœderum insertam, tali casu incidit. Videamus quæ in contrarium differat *Grotius, lib. 2. de jur. bell. & pac. cap. 16. §. 13.* Quo loco argumentum quæstionis præsentis de futuris sociis, an comprehendantur sub generali nomine

sociorum, pluribus, & in partem negativam, contra Livium pertractat. Nervus Grotianæ rationis præcipuæ hic est; in materiâ odiosâ sequimur strictam interpretationem fœderum; sed hæc est materia odiosa, cum agitur de fœdere rumpendo, & de adimendâ aliquibus libertate naturali, eos qui injuriam ipsis fecisse crederentur, armis cogendi. Ergò in hac materiâ sequimur strictam interpretationem, intelligendo sc. sub sociorum nomine tantum eos, qui postea supervenire. Arbitror tamen, si omnia benè ponderemus, non videri Grotium Livianam sententiam rectè impugnasse. Ut autem res clara sit, præsupponamus Grotii distinctionem, inter illud, quod injustum est, & quod repugnat fœderi; non est quæstio, an fœderatus confœderati socios secundum jus naturæ vel gentium bello rectè aggrediatur; sed an tali aggressu violet fœdera quoad socios contracto fœderi supervenientes? Grotius negat; ego Livianis vestigiis insisto, & affirmandum censeo, tali argumento: Quæ materia respicit defensionem ex fœdere, ea favorabilis est & latius interpretanda; sed materia de sociis generaliter inclusis respicit defensionem ex fœdere: Ergò favorabilis est & latius interpretanda; & consequenter nomine sociorum venient etiam futuri. Major constat, quia defensio est favorabilis & latius interpretanda ad generis humani favorem, minor similiter negari nequit; non enim alia ratio est includendi socios sub fœdere

re

re nisi publica tutela vel defensio; unde conclusio neganda non venit. Ad argumentum Grotii responderi potest, materiam rupturæ foederum, utcumque per se odiosam, non tamen odiosam vel restringendam esse ad commodum rumpentis, ut sub illâ distinctione aut negari possit minor propositio, aut concedi totum argumentum; absurdum enim est, defensionem socialem in foedere restringi ad præsentem socios, & facultatem bello offendendi, quæ aliàs stricti juris est, extendi ad futuros socios; Nec exempla à Grotio adducta ad rem facere videntur; nam quod attinet conventionem inter Romanos & Carthaginenses Pyrrhi tempore, ea potius facit contra Grotium; quia si pacto speciali foederatis tunc temporis Romanis ac Pœnis jus auxilii mittendi sociis reservari debuit, jam non videtur esse meri juris gentium citra pactum; quod præsupponere tamen vult Grotius, inter Romanos & Carthaginenses sub initium belli Punici secundi; Polybii distinctionem in causa Marmertinorum, concedo, sc. inter auxilia Romanorum vel quarumcunque gentium justa, & ex foedere licita; sed de posteriori genere loquimur, adeoque exemplum hoc Grotii assertionem nihil juvat; quod & merito dicimus de Corcyrentibus in historiâ Thucydidis; nam Livius idem vult, quod Corcyrenses dicunt Atheniensibus, nimirum salvo priori foedere, quale Athenienses habebant cum Spartanis, licitum

esse novos socios asciscere; an verò sub generali sociorum nomine in foedere etiam futuri intelligendi sint, de eo quæstio quidem est, sed nihil isto exemplo pro Grotii opinione probari potest; Ad locum *Justinii lib. 3.* dicimus recenseri factum, non jus gentium; & præterea ad quæstionem nostram non pertinere; aliud enim est quærere, an ex sociorum personâ liceat rumpere foedus; aliud, an nomine sociorum indistinctè posito, etiam futuri sint intelligendi; Denique pactum Atheniensium cum Philippo, ut nimirum Græciæ civitates liberæ essent, & si quis vim faceret, defendere eas in pace comprehensis liceret, minimè urget; quia similiter non est de terminis nostræ quæstionis; alia enim est quæstio licentiæ defensionis ex pacto publico; alia de interpretatione vocabuli sociorum indistinctè in foedere positi. Planè tandem cardo rei¹³ redit ad superiorem distinctionem; injustè nimirum novi socii an justè impugnentur; ut priori casu foedera violentur, posteriore non æquè; præsertim cum & Grotii præmissum argumentum, in naturali libertate, armis cogendi eos qui injuriam fecerint, fundatum, præsupponat justam causam invadendi socios alterius partis foederi supervenientes. Sed¹⁴ quid in casu dubio, si fortè vetus fuerit prætenso adversus tales socios post foedera ex alterâ parte ascitos? Eadem obtinebunt, quæ supra dixi de justitiâ belli dubiâ, ut nisi majus jus militet pro parte invasuri socios

novos invasio injusta & defensio ex alterâ parte justa futura sit; quo casu sanè ex præmissis dicendum puto, contra fœdus militare ejusmodi sciorum offensivum. Illud facile largior Grotio, quod de fœdere inæquali *d. l. sub jicitur §. 14.* belli nimirum jus fœdere ademptum (quod Romanis olim victoribus perustatum fuit) in dubio intelligi debere de bello offensivo; non quidem ob eam solam rationem, ne coarctetur libertas, sed etiam quia defensio naturalis per interpretationem pacti dubii minimè debet exclusâ censerî; unde tali casu bellum defensivum non obstantibus pactis & juramentis erit licitum. Quid de pacto servandi civitatem, an intelligendum sit de coetu civium an de urbe ipsâ ejusque ædificiis? Non abs re quidem est, civitatis nomine intelligi cives; sed probabilis tamen *d. l. §. 15.* Grotii sententia, ad vitandam captionem, non civium præcisè multitudinem intelligi, sed ipsam etiam urbem; quod ex mente paciscentis alterius partis verosimile non sit, eam in hujusmodi fœdus dedititium consensuram fuisse, nisi civium multitudinem in loco civitatis salvam fore credidisset. Adeoq; Romani, qui cum Carthaginensibus pactum, salvam fore eorum civitatem, inierant, & postea solum vertere eos jusserant, haud liberari poterunt à captiosâ interpretatione. Et ex his breviter constat, regulam Grotii per se veram esse, quam *d. l. §. 12.* proponit; sc. in non odiosis verbâ sumenda secun-

dum totam proprietatem usus popularis; etsi plures sint, secundum eam, quæ latissima est; quin & pro qualitate personæ, secundum terminos artis intelligenda esse; nec à proprietate nativæ significationis deflectendum fore, nisi alioquin absurdum aliquid, aut pacti inutilitas sequeretur, *Covarruv. tom. 3. var. resol. c. 3. n. 5.* Quid de invasore alieni regni, an fœdus cum priorè rege legitimo initum, aut cum populo libero, obstringat eum qui per vim successit? Ex supra jam dictis negativè respondendum erit; quia tyrannus ejusmodi licet inde acquirat possessionem regni vel dominatûs, non tamen in jus regium vel populi succedit per vim, nisi postea consensus regis vel populi novus accesserit; idque in illo Quintii ad Nabidem satis cernitur, ita inquentis: *amicitia & societas nobis nulla secum, sed cum Pelope Rege Lacedæmoniorum iusto ac legitimo facta est; & paulò post; proinde omisâ populari oratione, ut tyrannus & hostis loquere;* unde colligere licet nec Nabidem Romanis per fœdus Pelopi obstrictum fuisse, quia obligatio solet esse in fœdere reciproca. Odiola quod concernit, sine dubio strictior interpretatio sumenda est, unde obligatus ex fœdere offensivo non debet intelligi obstrictus ad assistentiam injusti belli, quamvis verba in fœdere indistinctè posita essent. Hinc & superiori capite dictum est, hujusmodi fœdus interpretandum personale non reale; Ut autem nonnihil pensiculatiùs hanc rem tractemus,

mus, operæ pretium fuerit, quæ favorabilia sunt quæque odiosa melius fecernere. Quædam igitur in genere
 20 favorabilia, in specie sunt odiosa; & contra, quædam generaliter odiosa sunt specialiter favorabilia; quæ omnia accidit propter speciales personarum, rerum, finis, & similes circumstantias connexas. Sunt autem hæc idè bonè observanda, ne impingamus in regulas bonæ interpretationis foederum negotiorumque publicorum; nam nec illa favorabilia, quæ ex circumstantiis specialiter odiosa sunt, ad regulam de latâ interpretatione in non odiosis; nec ex adverso generaliter odiosa, quæ ex circumstantiis specialiter favorabilia sunt, ad regulam de odiosis pertinent, e. g. libertas naturalis in genere loquendo est favorabilis; sed
 21 si applicetur ad finem impugnandi homines, assumit naturam odiosam, ut fiat strictæ interpretationis; ita defensio per se generaliter etiam favorabilis est; sed si cum barbaris, Turcis, Tartaris pactio defensiva in eatur contra rem vel interesse Christianæ Reip. simili ratione odiosa erit; Per contrarium offensio generaliter odiosa est, quoniam, ut
 22 inquit Florentinus *in l. ut vim ff. de just. & jur. natura inter nos cognationem quandam constituit, ut hominem homini insidiari nefas sit*; ast verò si foedus offensivum contrahatur ad finem licitum defensionis sociorum, reprimendæ tyrannidis &c. nihil obstabit, quò minus illud dicamus hinc favorabile, ac velut negotium bonæ fidei latè

interpretandum; Archidamus Spartæ Rex sine dubio huc respexit, quando civibus suis suavit, ut adjuerent socios tam Græcos quàm Barbaros, ad invadendos Athenienses, ni sociorum injuriis spontè satisfecissent; nec enim, inquit, vitio dari potest, si quis hujusmodi, uti nos Atheniensium insidiis appetitus, non Græcorum solùm, sed Barbarorum quoque opibus se defendat. *Thycid. lib. 1. de bell. Peloponens.* Ecce defensionem vocat, cùm deliberaretur de bello Atheniensibus indicendo, qui si non repararent, injurias offendisse videbantur; maximè, quod illorum actiones ni offensivo foedere tempestivè reprimerentur, libertati Græciæ periculum allaturæ essent. Ex
 23 his apparet foedera offensiva contra alieni Imperii invasorem favorabilia esse, & quidem non eo tantùm casu, quo agitur de recuperatione amissorum; ut in foedere Ferdinandi Aragoniæ Regis, Senatus Veneti, & Francisci Sfortiæ Mediolanensium Ducis adversus Carolum Octavum Galliarum Regem, qui regnum Neapolitanum occupaverat; sed eoriam, quo socii ad potentiam invasoris communis videlicet hostis imminuendam in foedus convenère; Neque enim sufficit, in præsens tempus recuperasse ablata, nisi etiam media tollantur, quibus hostis ex facili de novo nocere possit; & qui sua defendere cogitur ex propria culpâ, quia nimirum antè alios injustè invaserat, jure gentium vel naturæ gaudere non debet privilegiis defensionis,

quæ tamdiu injusta est, & consequenter per contrarium tamdiu justa ac favorabilis offensio, quamdiu ab invasore plenaria non præstatur reparatio damni præteriti, & assecuratio futuri, secundum ea, quæ supra 25 in materiâ de bellis diximus. Restat ut agamus de conjecturali foederum interpretatione extra vim verborum, quæ desumitur à ratione contrahendi foederis, & est vel restrictiva vel extensiva *Grot. d. c. 16. §. 20.* quarum illa regulariter locum habet, hæc ita si conjectura prægnans haberi possit contrahentes unice istam rationem respexisse in foedere, *vid. Grot. d. l.* qui exemplum ponit de pactione, ne locus aliquis muris cingatur, eo tempore factâ, quo non fuerat aliud muniendi genus. Nam licet vocabulum murorum *vi.* suæ proprietatis non comprehendat aggeres, si tamen ejus pactionis unica causa & finis adæquatus fuerit, ne locus iste muniatur, extensivæ interpretationi standum fore existimat; nimirum ut obligatus ad non muniendum, obligatus quoque intelligatur ad non cingendum locum aggeribus. Et hoc 26 quidem Grotianum exemplum admitti posset; cætera verò, quæ loco citato adducit idem author *in §. 25.* non propriè pertinent ad interpretationem extensivam, sed magis ad regulam, ut dicta generaliter sic etiam sint intelligenda; sine dubio enim magna est differentia inter extensivam interpretationem, & generalem sensum cujuscunque regulæ vel positionis; quia illa de casu simili ad

similem procedit, secundam *l. non possunt. 12. de U.* sensus autem generalis proprietate verborum, nititur, ut quæ generaliter dicta sint, generaliter etiam intelligi debeant; quæ interpretatio & in criminalibus & in cæteris odiosis materiis procedit; quæ de re alibi. Quod verò materiam 27 conventionum, & in specie foederum concernit, tenenda regula est, non sc. procedere extensivam propriè sic dictam interpretationem, nisi in pacto expressa sit causa generalis, unica & adæquata, & quâ satis constet, voluisse contrahentes se etiam in casu ejusmodi simili obligare; etenim propositum in mente reservatum, atque pacto non expressum, nihil operatur. Quæro ulterius, an conventio foederis 28 obliget promissorem etiam in casu moralis impotentiae? Grotius videtur negare ex his, quæ habet *d. l. §. 25.* sed expressè tamen affirmat, *ibid. §. 27.* excusari nimirum eum, qui auxilium foederato promisit, quamdiu ipse domi periclitetur, & in quantum copiis opus habeat; quæ sententia sanè probabilis est, atque ita alter ille Grotii locus intelligendus extra casum necessitatis. Quid de jure Romano 29 an in pactis publicis inter reges & gentes ex eo interpretationes sumendæ? Si de interpretationibus, quæ vim legis obtineant, & contrahentes constringant, sermo sit, probabilis est Grotii sententia, *d. c. 16. §. 31.* sc. jus Romanum tunc non aliter pro normâ observandum, nisi constet in actibus juris gentium, pro jure gentium receptum esse. Sed si simplici- 30 ter

ter quæstionem intelligamus, & de interpretatione fœderum suaforiâ vel probabili, affirmativa vera erit, etiam si jus Romanum taliter receptum non sit, quia magnam probabilitatem pro se habet ille Rex vel populus, qui juris Romani omnium ferè gentium consensu æquissimi allegare potest assistentiam. Quod pertinet quod Thuanus habet, *in præf. histor.* totum orbem (cultiorem sc.) Romanum fuisse, ut aded ex illo jure gentium, juris testimonia facilius deducantur. Denique an fœdus obliget vel non ante scripturam confectam quæstionis esse potest? *Grot. d. l. §. 30.* censet scripturam ad negotium pertinere, ut monumentum contractus, non ut partem substantiæ; quam sen-

tentiam facile concedo veram in privatis negotiis; sed & in publicis fœderum conventionibus, si id agatur, idem censuerim, vel saltem si fœdus immediatè inter ipsos contrahatur principales, ut Romanorum ac Judæorum fœdus in libris Maccabæorum, quod æneis tabulis monumenti vice insertum legimus. At vix est ut idem hodiè admittatur, si fœdus per legatos aut plenipotentiarios contractum sit; Ibi enim non scriptura tantum, sed vel extraditio mutua tabularum fœderis desideratur, vel simile aliquid, quod ultimum fœderis perfecti & à principalibus ipsis approbati inferat requisitum, secundum ea, quæ suprâ dixi; atque hæc pro præsentem materiâ sufficient.

C A P. XXV.

DE RENUNCIATIONE AC DISSOLUTIONE FOEDERIS.

S U M M A R I A.

Nym. 1. Socius intempestivè nec ex causâ pregnante à fœdere recedens ledit jus gentium. 2. fœderis dissolutio inter plures consortes requirit consensum unanimum. 3. & 4. fœderatorum an quis seorsim possit facere pacem cum hoste. 5. 6. & 8. fœdera personalia dissolvi seorsim possunt ab uno ex sociis & quando? 7. fœderis continuatio in extremis malis adscribitur virtuti. 9. fœdera realia particulari pace dissolvere non licet. 10. 11. & 12. pace salvâ num priorem socium juvare liceat? 13. fœderis renunciatio quatenus renunciantem liberet? 14. fœderum capitula renunciatione invito altero dividi non debent. 15. fœderum & conventionum privata-

vatarum respectu temporis adjecti differentia. 16. 17. & 18. fœdus quando & à quo tempore censeatur renovatum? 19. fœdus generaliter renovatum diversum à priori est, ejus tamen in dubio omnia complectitur capitula. 20. fœderis durantis vel sine temporis præfinitione contracti renovatio, non inducit diversum fœdus. 21. fœdera an & quatenus solvantur non usu? 22. fœdus personale solvitur morte. 23. fœdus personale morte unius non solvitur quoad ceteros. 24. fœdera realia non pereunt morte pacificentium sed conversione Status. 25. usque 28. quatenus hoc sit intelligendum?

Nihil tam est firmum in humanis actibus, quin ex causâ iterum queat tolli atque dissolvi; idemque etiam sine dubio contingit fœderibus regum gentiumque, quæ tamdiu persistunt, donec justis ex causis finiantur; has causas verò non æstimandas esse ex cujusque genio, vel respectu meræ utilitatis, si forsan postea novam præbeat speciem, sed potius æquitate juris gentium, omnes I cordati viri sentiunt. Enim verò sive socius sine valde prægnante & justâ causâ expressè resiliat à fœdere, jus societatis intempestivè renunciando, ut Syphax fecit in fœdere Romano, sive ex irrelevanti ac injustâ causâ neget ea, quæ figure fœderis ei præstanda incumbunt; ut duodecim olim Romanorum Coloniae in bello Punico secundo, & superiori seculo socii Itali Caroli Quinti Imperatoris; injustè idem fit & contra fœdus. Nos verò loquimur de renunciatione licitâ; & ut à certioribus incipiamus, illud sanè dubium non est, posse fœdus communi fœderatorum consensu etiam citra omnem causam dissol-

vi; eadem enim ratio, quæ id suadet in privatis societatibus, obtinet quoque in publicis; nimirum contraria contrahentium voluntas, quæ efficit, ut fœderis obligatio hinc inde tollatur. Dummodo sc. si plures 2 sint fœderati consentiant omnes, quia hæc res de earum numero est, in quibus agitur de jure particulari omnium; adeoque majora vota à fœdere resilire volentium, non obligant pauciores socios vel etiam unicuique, qui fœderi contracto cupit insistere; & sic requiritur fœderatorum unanimis consensus, quod quidem ipso jure obtinet, licet tale pactum: *fœdus non nisi communi consensu dissolutum iri*, haud inveniatur tabulis adscriptum. Plus dubitationis habet 3 ille casus, quando renunciatio fit invito socio; quæ certè jure gentium admitti non debet, si non adsit justa causa, sive verbis expressis, sive factis, velut particulari pace cum hoste, fœderi renunciemus. Quid ergò dices, itane nemo fœderatorum regulariter pacem facere poterit cum hoste invitis sociis? Non certè hoc sim-

simpliciter afferendum est; cui bono enim, si ipso jure foedera habent indissolubilem naturam, donec finitur bellum, apponi solet pactum inter Reges vel Principes, *ne quis seorsim faciat pacem cum hoste*, uti contigit in foedere Uladislai Hungariæ Regis, aliorumque Principum Christiani orbis adversus Amuratem Turcam; planè ipso usu publico docemur Reges populosque ita interpretari foedera, ut potestas seorsim transigendi cum hoste prægnantibus de causis interclusa non sit; Sic in bello Antiochi pax cum Rege facta est exclusis Ætolis sociis; sic superiori seculo Franciscus I. Galliarum Rex non admittis Venetorum, & Francisci Sfortiæ foederatorum legatis pacem fecit cum Carolo V. Imperatore; & nostrâ hâc ætate idem docent plura foederatorum exempla, de quibus, ne contra Taciti monitum nimis ex propinquo judicemus, differere nolo. Franciscus quidem Rex magis de facto, quàm jure gentium id fecisse dici potest, si vera sunt, quæ de eo scribit *Gaiiciard. lib. 19. histor.* eum nimirum expressè sociis pollicitum fuisse, non facere pacem cum Carolo Quinto, contrarium tamen distis, ut obsides filios reciperet, fecisse. Enimverò quod s ipsam attinet, distinguenda erunt hâc in quæstione, ultra conventiones quæ servandæ sunt, foederum genera. Personalia siquidem pace dissolvi poterunt, seorsim ab uno ex sociis, si contrarium non sit conventum; ratio, quia non ap-

paret tali casu socium se obligasse, usque ad finem belli; modo sc. foedus non admodum intempestivè vel fraudulenter renunciatur; quæ tota res dijudicanda est ex causis & circumstantiis. Nam si socii status periclitatur ex foedere, ut socius jam probabiliter minùs prodesse, sibi verò plurimum nocere posset continuatio foederis personalis, jam sufficiens videtur esse causa res suas seorsim componendi. Etenim, si ut supra ex Grotio dixi licitum est non mittere auxilia sociis, si quis iisdem verè indigeat; multò magis licebit, ut socius se vel statum suum conservet, cum hoste transigere, & foedus quod sibi propè exitiosum foret, socio parùm utile, particulari pace dissolvere. Quod enim laudante *Voculò apud Tacit. in orat. ad milites seditiosos*, vetores Romanorum socii vastari agros, urbes excindi, & omnia extrema sæpè perpeffi sunt potius, quàm cum hoste res suas componerent, fidei magis fuit ac virtutis socialis, aut certè obligationis peculiaris ex pacto vel speciali conditione foederis; nec in historiâ sacrâ libri Josue, Cananæi justam videntur habuisse causam belli & obsidionis adversus Gibeonitas, quodd particulari pace cum populo Israëlítico convenerint, quia non constat, foederatos fuisse illorum Regum, certè non eâ specie foederis, quæ facultatem separatæ pacis excluderet. Ast verò, hæc moraliter intelligenda sunt, non ut socium quolibet ex causâ levi existimemus discedere posse à

vinculo & fide societatis; isthæc enim erronea opinio jam supra satis fuit explosa; sed tunc demum si res in eum devenerit statum, ut ex intentione contrahentium appareat, tali casu eos noluisse invicem ex foedere obligari; quod inprimis è duobus istis probabili conjecturâ voluntatis accipere possumus, si socius socio parùm vel nihil prodesse queat, sibi verò ex persistentiâ in foedere multum damni dare; nam finis contractæ societatis, ut sc. contrahentes communi auxilio tutj ac salvi sint, eâ specie obtineri nequit, quando alteri auxilia valdè nocent, alteri nihil aut parùm profunt. Foederum realium adhuc est fortius vinculum, cum particulari pace ea dissolvere regulariter non liceat, quoniam contrahentes, dum perpetuam obligationem subeunt, ad finem etiam belli socialis ex foedere obligari voluisse censendi sunt. Sed dicet forsitan aliquis, quorsum hæc sollicita disputatio; nec enim uno exemplo constat, & pacem fieri particularem, & priori socio præstari assistentiam ex foedere; quod si licet, & pax cum hoste particularis, & foedus cum priore socio consistet. Verùm aliter se res habet, nec omnia exempla ad jus referenda sunt, sed ad factum; quia indubiè hostis is est, qui hostem in bello juvat contra aliquem; non solum istis sociis, inquit Corinthii ad Athenienses, sed nobis etiam pro federatis hostes eritis; necesse erit enim, si arma feratis inter Corcyraos, vos opprimi cum eis, Thucyd. lib. 1. de bell. Polo-

pones. Sic ad instantiam Græcarum civitatum Romani legatos misere ad Philippum Macedoniæ Regem, inter alia exoptulatum, quod 4000. militum ad præsidia hostium Sopatro Duce trajecerit in Africam Liv. lib. 30. histor. & cum postea finito bello Punico secundo Amilcar Poenus Gallicis tumultibus se Ducem præberet adversus Romanos, novam hi legationem in Africam ad Carthaginenses decreverunt, ut nunciarent; civem eorum Amilcarem relictum in Galliâ, haud satis scire ex Astrubalis prius, an ex Magonis postea exercitu, bellum contra foedus facere; exercitus Gallorum Ligurumq. excivisse ad arma contra populum Romanum, cum si pax placeret revocandum & dedendum populo Romano esse. Liv. lib. histor. 31. Tutius tamen sine dubio capitulis foederum aut pacis inseritur clausula: ne quis alterius hostes, pecuniâ militæ, commeatu &c. adjuvet, quò magis appareat, si quid contra fiat foedus rumpi aut pacem violari. Ita præter veteres foederum Romanorum formulas exemplum extat in instr. pac. Casareo-Gallico vers. & ut eò sincerior, ubi pacto hujusmodi & obligatione reciproca de non juvandis hostibus, Imperatoris & Regis Galliarum amicitia magis constabilita legitur; Quodsi non obstante pace aut foedere, licitum esse debeat, assistere hosti, id ipsum oportet esse speciali pacto expressum; ut in d. vers. & ut eò sincerior, circa fin. ubi aut Galliæ aut Hispaniæ Regem extra fines Imperii auxilia mittere, salvâ cum illis conionis pace Germanicâ, permissum fuit

13 fuit Imperii Statibus. Atque hæc est renunciatio fœderis tacita, quæ distinguitur à rupturâ; nam licet rumpens etiam tacitè & ex factis diffolvat fœdus, hoc tamen intelligendum est non ex personâ suâ, sed ex personâ socii; ut sc. is fit liber à fœdere si velit, non verò socius rumpens, si alter nolit; prout suprâ suo loco hac de re dictum est; At renunciatio tempeſtiva vel expressa vel tacita, de quâ hætenus liberat etiam renunciantem. Quid de intempeſtivâ? Idem quod de rupturâ dicendum arbitror, liberari socium cui fit talis renunciatio, non ipsum intempeſtivè renunciantem, eadem sc. utrobique ratio est. Quid si quis fœderi non in totum, sed in parte tantum renunciet, paratus cætera capitula servare? Totum illud ut in casu rupturæ pendet à voluntate alterius socii, qui compelli non debet ad dividenda fœderis puncta, vel capitula, quæ singula habent vim conventionis, ut inquit *Grot. lib. 2. de J. B. & P. c. 15. §. 15.* Porro solvitur fœdus lapsu temporis adjecti; dum enim expressum est tempus in fœdere quousque duret, apparet contrahentes noluisse obligari ultra illud tempus; adeoque lapsu ejus est necesse dissolvi obligationem fœderis. Quocirca aliud obtinet in publicis fœderum conventionibus, aliud in privatis causis; in hisce enim obligatio recipit quidem diem ut terminum à quo, *§. omnis Inst. de verb. oblig. l. cum qui 41. ff. eod.* non verò ut terminum ad quem, quia ad certum tempus

non contrahitur obligatio, *§. ac si in Inst. eod. l. obligari 44. §. I. ff. de obl. & act.* quanquam ita contracta post tempus pariat exceptionem pacti de non petendo. *per dd. iext.* quæ subtilitas in publicis gentium negotiis non attenditur, sed ipso jure definire videtur, obligatio ex fœdere, si lapsus fuerit tempus adjectum. Hæc ita verò procedunt, nisi lapsò tempore fœdus fuerit renovatum; quæ res in dubio præsumi non debet, nisi de expressâ partium voluntate constet, vel saltem de actibus subsequutis, qui nullam aliam recipiunt interpretationem nisi de fœdere renovato. *Grot. in d. c. 15. c. 15. §. 14* sed quinam sint illi actus *Grotius loco cit.* non declarat, ac si credimus *Baldo de pac. const. vers. item societatem n. 2.* quem refert *Dec. conf. 407. n. 7.* requiritur expressa renovatio, maxime eo casu, quo anterior confoederatio facta fuerat per stipulationem, consequenter hac sententiâ stante non erit locus actibus interpretativis de fœdere tacitè renovato; verùm rationes Baldi tanti ponderis haud esse videntur, ut consensum tacitum renovandum fœderum jure gentium excludant, cum eo jure subtilitas stipulationum non attendatur, sed potius veritas consensus seu verbis expressi seu factis declarati; puto igitur actus tales esse, si quis v. g. post terminum fœderis, à socio efflagitet auxilium ex fœdere, & is non ignarus tempus jam effluxisse idem præſtet, vix enim hujus rei aliam possumus capere interpretationem; quam quòd partes ta-

li postulatione auxilii & præstatione de novo in foedus confenserint, illudque removaverint; crederem tamen tali specie foedus renovatum intelligi debere à tempore novi consensus, non retrò ab illo tempore, quo primum foedus fuit lapsum, nisi evidenter aliud appareat, ratio: nam retrotractio consensus juris civilis commentum est, quod jure gentium in dubio non obtinet, ideoque si duo reges vel civitates v. g. in quinquenniali foedere fuere, ita ut singulis annis ex conventionione pro communibus auxiliis, una pars alteri præstare debuerit, militem, certam pecuniae summam, frumenta, arma, & verò post lapsum quinquennium tertio demùm anno foedus removaverint, biennii intermedii nemo sociorum, præstare debet pecuniam, frumenta vel alia in pactum aut stipulationem primi foederis deducta, quod quidem est notandum. Unde colligo, foedus post lapsum temporis conventi renovatum, aliud esse à foedere priori, quippe quod jam fuerat extinctum post tempus adjectum, licet ex regula ejusdem in dubio veniat metiendum, & ideo generalis renovatio complectitur sub se omnia capitula foederis prioris quamvis in renovatione nominatim non expressa; qui enim dicit, hoc vel illud capitulum foederis sub generali renovatione non esse comprehensum, præsumptionem habet contra se ex generalitate verborum, ut nisi probet quod dicit audiendus non sit.

20 Quid si durante tempore primi foe-

deris fiat renovatio, aut foedus sine tempore conventum renovetur? Unum intelligi debet foedus renovatione extensum vel obfirmatum, in quo consequenter sine interruptione, socii ex foedere obligentur, cessat scilicet tali casu præmissa ratio, cum tale foedus nunquam desinit, ut meritò unum idemque censeatur. Porro solvuntur etiam foedera per non usum maximè accedente longi temporis intervallo, videtur enim partes tunc tacite recessisse à lege foederis, si suo jure ex foedere non utantur, præsertim cum fortè indigerint mutuis auxiliis, nec pars altera alteram hoc nomine accuset, de contraventione, quæ ex re contraria voluntas vel dissolutio foederis tacite colligi poterit, nec opus est immemoriali tempore ad hunc effectum, sed simul ac constat, de non usu foederis, indigentia auxilii & silentio partium sufficientes jam sunt conjecturae, cum primis aliquo temporis licet non immemorialis tractatu accedente, ex quibus contraria ista voluntas possit ostendi. Tandem foedus solvitur non omne quidem, sed personale ex morte confederatorum, quod intelligendum & de morte civili, ut si Rex confederatus regni jus amittat, & de morte naturali, nisi scilicet tempus adjectum sit, ut foedus personale postea ex personâ hæredis duret.

22 Quid verò dicendum foedere contracto inter plures, utrum uno moriente etiam in personis reliquorum solvatur? Quod mihi regulariter negandum videtur, quamvis inter

23 ptiva-

privatos societas morte unius in per-
 sonis omnium desinat, *juxta l. actio-*
nem §. 9. ff. pro soc. publicarum verb
 societatum hac in re alia ratio est,
 nisi is forte mortuus sit, cu-
 jus præcipua fuerit in fœdere opera
 & ratio *arg. l. adeo, in pr. ff. pro soc.* tunc
 enim præsumptio est in eum casum
 fœderatos obligari noluisse, certè
 Hadriani Sexti Pontificis morte Ve-
 netus Senatus aliique confœderati
 nexibus fœderis eò usque non sunt
 liberati, ut Carolus Quintus Impe-
 rator, poenam conventionalem exi-
 geret, propter non servata ejus fœ-
 deris capita; realium fœderum di-
 versa admodum ratio est, quia regu-
 lariter morte non pereunt, utique si
 de morte naturali loquimur, nec
 enim, si senatores moriuntur, vel
 populus in statu Aristocratico, aut
 Democratico, vel si Rex in statu Mo-
 narchico, fœdus reale illius Reip. aut
 regni perit, sed ad successores tran-
 sit officii aut potestatis, sed si de in-
 teritu publici Status sermo sit, con-
 trà dicendum arbitror, veluti si jure
 belli respublica vel regnum ab hoste
 occupetur, neque enim fœdera priora
 ut ut realia obligant hostem, sed ex-
 tincta intelligi debent cum publico
 statu, oeu quidem constat Romanis
 occupantibus regnum Syphacis, vel
 aliorum Regnum nullam superfuisse
 è regni fœderibus obligationis ve-
 stigium, imò ne esse quidem po-
 tuisse, quando illi hostium fuere
 confœderati, ergò illud rectè collig-
 gitur intereunte publico statu, in-

terire etiam fœdera; dico autem no-
 tantes; intereunte publico statu,
 non enim qualibet conversio suffi-
 cit, sed violenta illa, quâ publicus
 status aut hosti subjicitur aut tyran-
 no, hæc sc. demum verum assertit in-
 teritum, cujus generis est in civita-
 tibus, si aratrum patiantur, *arg. l.*
si usus fructus ff. quibus. mod. usus. vel us-
am. & in regnis, si in formam pro-
 vincia redigantur, ut inter plura
 exempla contigit Macedonia regno
 devicto Perseo, quam rem *Liv. lib.*
45. histor. narrat; diverso jure utere-
 mur, si consensu civium respublica
 in regnum, vel consensu regis re-
 gnum in rempublicam convertere-
 tur, ibi enim, quia nova imperii
 forma ex consensu initium sumit,
 interpretari possumus fœdus reale,
 quod ante fuerat, transisse eodem
 jure in subsequenter regiminis spe-
 ciem, ut inde vel Rex vel populus
 aut Senatus, ad quem summa pote-
 stas fuit translata, obstrictus ma-
 neat, prout olim contigit Romæ
 exactis regibus, nam fœdera cum
 Latinis populis in regio statu per-
 cussa remansere postmodum in libe-
 rã Republicã; nec certè verosimile
 est, voluisse eos, qui potestatem pu-
 blicam penes se constitutam spontè
 aliis vel communicarunt vel in eos
 transtulerunt, jura status quoque ex-
 teros, quibus ipsi obstricti fuerant
 tollere, imò neque id facere potuis-
 sent, nisi ex causis prægnantibus
 & jure gentium permissis; hæc ita
 nisi clarè appareat contrahentium

primævam intentionem in fœdere non lubet addere, sed ad sequentiâ obtineri non posse mutato taliter capitis materiam, fura sc. neutrali-
 statu publico; quâ de re nunc plura tatis ut vocant progredi.

C A P. XXVI

DE JURE NEUTRALITATIS.

SUMMARI A.

Num. 1. Neutrales vel medii qui dicantur. 2. 3. & 4. neutralitatis definitio & requisita. 5. neutralitas quando superioris exigat consensum? 6. quando secus? 7. Réc. Imp. de Anno 1641. 8. und Demnach in materiâ neutralitatis ponderatur. 9. neutralitatis tractatus particulares quâ ratione nitantur? 10. Saxonia inferioris ordinum litera ad Collegium Electorale circa neutralitatem particularem referuntur, responsum vid. 30. 10. & 11. neutralitas absoluta & restricta declaratur. 12. usq; 19. neutralitas an possit cogi sive an detur neutralitatis species creata? 20. & 21. neutralitas tacita conjecturis probatur. 22. neutralitatis effectus triplici respectu considerari possunt. 23. medius erga belligerantes quid liceat? 24. 25. & 26. neutralitati substantiale est vinculum amicitia erga belligerantes. 27. usq; 34. neutrales inter & belligerantes an & quatenus commercia sint permessa? 35. & 36. neutralitate salvâ potest alteri parti belligerantium permitti transitus, nec pars diversa talia loca occupare potest. 37. Neutrales num ex pacto neutralitatis obligentur belligerantibus ad commercia vel prestandum transitum? 38. neutralitas non rumpitur ex præcisâ denegatione commercii vel transitus. 39. neutralis non tenetur res quibus indiget ipse, vendere huic vel illi parti belligerantium. 40. neutralis non obstringitur amico contra commodum, vendere frumenta vel similia. 41. & 42. hostilitates inter belligerantes num in loco neutrali permessa? 43. & 44. neutralitas quomodo dissolvatur?

Nunc

Nunc de neutralitate dicendum est, sunt enim quidam nec fœderati nec hostes, qui in Romanis historiis medii vocantur, moribus nostris neutrales; hæc verò media vel neutralis conditio, de quâ hîc loquimur, ex pacto est, nec mero jure citra pactum subsistit, etsi enim hac generaliori significatione etiam medii aliqui vel neutrales dici possint, ut supra vocabulum pacis distinximus, v. g. quoad bellum nuperum Germanico-Gallicum, Rex Poloniæ, Magnus Dux Moscoviæ & alii Principes eo sensu neutrales dici poterunt, quòd partium belligerantium à neutrà parte fuerint socii, propriè tamen & ex usu juris gentium loquendo, hi soli neutrales sunt, quibus media isthæc conditio consensu vel pacto fuit concessa; inde enim demùm efficitur, ut alicui liceat medio esse vel neutrali h. e. sese amicè gerere ex utrâque parte erga eos qui invicem hostes sunt; adeoque neutralitas nihil aliud est, quàm jus æqualis amicitiae ergà eos, qui bello decertant consensu vel pacto obfirmatum, ubi (1) est necessarium quantum ad causam efficientem, ut consensus sit unanimis eorum, qui bellum gerunt cum tertio, cui neutralitas, quam vocant, conceditur; alioquin partis consentientis nulla erit obligatio, quin si res ita ferat, compellere possit tertium illum à statu amicitiae erga hostes discedere, ne sibi in bello noceat, unde consequens est neutralitatem esse strictè intelligendam respectu personarum, aded

ut quis possit esse neutralis respectu unius socii, qui neutralis non sit respectu alterius non consentientis: (2) est necessarium ex parte subjecti, sc. illius, qui neutralitatem, quam vocant, ex consensu obtinuit, ut publici juris, belli, fœderum &c. sit particeps, frustra enim cum eo paciscimur, ut se neutri parti gerat hostem, qui hostilia facere nequit potestate armorum destitutus, ex quo sequitur, neutralitatem, quæ privatis sive corporibus sive personis à belligerantibus ex utrâque parte conceditur, qualem quidem pro conservatione redituum nostra Universitas antehac exoptaverat, nihil esse nisi privilegium securitatis, non verò jus illud amicitiae æqualis erga belligerantes de quo hîc loquimur. (3) Respectu formæ est necessaria æqualitas amicitiae Principis vel Reipublicæ neutralis erga hostes, h. e. ut uni non magis vel minus adhæreat, quam alteri, statim enim, ubi hoc fit, neutralitatem non servari, pars altera conqueritur. Luc. Æmilius Prætor Romanus ita Tecios arguit, *apud Livium, lib. 37. quòd commecti classem hostium juvissent, vinamq. promississent, Polyxenida classis Amœchi præfecto, quæ si eadem classis Romana darent revocaturum se à populatione militem, sin minus, pro hostibus eos se habiturum.* Atque illud indubiè ita obtinet, quando Princeps vel civitas neutralis superiorem non recognoscit, sed si habeat superiorem, consensus ejus ex circumstantiis necessarius erit in pacto neutralitatis, id quod nostro hoc tempore diversarum civitatum Imperii, nomi-

natima

natim Reip. Argentoratensis & Spiren-
 rensis exempla docuere, quæ illud jus
 consensu Imperatoris obtinuerunt,
 & est sanè non tantum expressa hu-
 jus rei dispositio in *Recessu Imperii de anno*
1641. §. Also setzen, sed & ratio satis
 clara, quia qui per leges publicas &
 fortè vi juramenti obstringitur ad
 assistendum alteri belligerantium,
 non potest eo invito hanc obligatio-
 nem per pactum neutralitatis tolle-
 re, quo quidem argumento utitur
 idem ille *recessus Imperii de anno 1641.*
 6 *§. Und demnach*; Plusculum tamen
 hac in re considerationis subesse vi-
 deo, quid enim si bellum non sit
 contra Imperatorem, Regem, vel Im-
 perium, sed exteri tantum inter se
 decertent; quid si non sit legitimè
 decretum, vel sit notoriè injustum,
 quâ specie etiam juris feudalis inter-
 pretes Vasallum relevandum censent
 ab hostenditiis, quas vocant, sive au-
 xilio belli, quid insuper si auxilia
 tantum debeantur limitata, quæ Va-
 fallus mittere velit, & non repugnan-
 te alterâ parte de cætero mediis esse,
 vel quid, si regii Vasalli non defen-
 dantur, & hostis immineat provin-
 ciæ ac ruinam mineretur? His sanè &
 similibus casibus jure gentium non
 expectato superioris consensu paci-
 fici licere arbitror de neutralitate,
 quodd cesset suprâ dicta ratio obliga-
 tionis anterioris; nec obstat *textus d.*
 7 *§. Und demnach*; dum ne casum qui-
 dem necessitatis exceptum concedit
 à regulâ prohibitiæ neutralitatis, lo-
 quitur enim de jure constituto, non
 de jure gentium, imò etiam quod jus

constitutum nempe leges Imperii de
 pace publicâ, ejusque defensione &
 executione attinet, ita demum si to-
 tius Imperii necessitas & periculum
 subsit, locus ille negare videtur Sta-
 tibus concessam neutralitatem, *ibi*,
in allgemeyner Noth und Gefahr des
Waterlands, quâ de causâ extra hanc
 specialem circumstantiam, contra-
 rium dicendum erit, quodd sc. de neu-
 tralitate pacisci liceat intuitu parti-
 cularis necessitatis. Atque optandum
 foret in omni Imperio talem esse de-
 fensionis publicæ vim & efficaciam,
 ut Vasalli & Satus particulares pro-
 vinciarum suarum terrarum ac ditio-
 num securitatem, quâvis occasione
 contra hostiles insultus possent ha-
 bere sartam tectam, verum cum sæ-
 piusculè lenta nimis sint publica au-
 xilia, incerta vel propè desperata, ex
 jure gentium non ita illimitatè re-
 jici poterunt particulares hujusmodi
 pacificationum vel neutralitatis tra-
 ctatus, ponamus proximum Princi-
 pem vel Rempublicam particularem,
 suis viribus resistendo imparem ci-
 tius ab hoste subactum iri, quàm pu-
 blicè succurri queat, annon præsta-
 bit pacto neutralitatis, sibi interim
 prospicere & se in alios casus com-
 muni Reip. vel federatis conservare;
 quàm armis ad deditiorem compelli
 & fieri hostilis potentie accessio-
 nem? Quam rem imminente metu
 Suecici exercitus, elegantior remon-
 strarunt Electorali collegio inferioris
 Saxonie ordines, in literis *dedato*
22. Febr. 1639. apud Lundorp. p. 4. lib. 3.
p. m. 699. hæc formalibus. Deywid
qer

cher Bewandnuß wir in hoher Vorsorg
 begriffen/dasß andere Hülf und Rettung
 uns viel zu spat kommen/ und wir ja zu-
 mahlen nichts Christlichers/bessers/nutz-
 licher gedanken können/ dann daß der
 Staats salvo respectu Imperatoris &
 Imperii nur in etwas salviert und er-
 halten werden möchte/ ja wann auch sol-
 cher hochnützlicher Zweck auf keine ande-
 re weis/ als daß der Staat und dessen
 Glieder/ von beederseits Armeen mit
 Einquartierung/exactionen/und ande-
 rer belästigung überschehen und verschonet
 werde/ zu erhalten wäre. so sind wir dan-
 noch der beständigen meinung/ daß auch
 solche Mittel nicht ausser acht zu lassen/
 damit der Staat Ihr Keis. Maj. und
 dem Reich in schuldigster devotion zum
 besten salviert werde/ und daher der
 Keiserl. Majest. und dem Römis. Reich
 ins künftige die schuldigkeit gereicht und
 gegeben werden könne. Verum præ-
 missis hisce, tractemus nunc de du-
 plici medietatis vel neutralitatis
 specie, altera siquidem absoluta est
 altera restricta certis quibusdam con-
 ventionum limitibus, quarum prior
 prorsus exæquat partes paciscentes,
 nisi forsan ex priore obligatione al-
 terutri fuerint specialiter obstrictæ,
 ut modò diximus, tunc enim etsi pa-
 cto neutralitatis adjecta non fuerit
 clausula salvatoria hujusmodi obli-
 gationis, tacitè subintelligi debet, at-
 que ut pro remissâ haberi queat, opus
 est speciali conventionione contrariâ,
 quanquam inter obligationem Va-
 fallorum & fœderatorum ulterior
 distinctio notanda veniat, de quâ
 pauld inferius; Posterior verò neu-

tralitatis species regulam accipit par-
 tim ex communi naturâ, partim ex
 pactis adjectis, ut quod aliter pactis
 conventum non sit, censeatur ex
 communi neutralitatis schemate ju-
 re gentium dijudicandum. Porrò
 videndum est deturné aliqua neu-
 tralitatis conditio coacta? Quæ quæ-
 stio ab eo momento pendere vide-
 tur, an liceat aliquem ad statum neu-
 tralitatis cogere? Pro affirmativâ facit
 quod pauld antè dictum fuit, posse a-
 liquem compelli, ut à neutralitate
 discedat, cur non etiam, ut neutrali-
 tatem accipiat? Nempe juxta tritam
 juris regulam: *anumquodq, ita distri-
 ut colligatum est.* Deinde huc pertine- 12
 re videtur præmissum exemplum Æ-
 milii Prætoris, qui Tejos compulit,
 ut sibi tantundem præstarent quan-
 tum hostibus, quod quid aliud est,
 quàm compellere ad neutralitatem?
 Verum pro negativâ in contrarium 13
 urget, quidd neutralitas pacto consti-
 tuatur, pactum autem, cum juris ef-
 fectu cogi nequeat, nec sanè par ratio
 est argumenti, de cogendâ dissolutio-
 ne neutralitatis, etenim ea res ex præ-
 missis tantum locum habet respectu
 non consentientium, quâ specie mi-
 rum non est jure gentium haud tene-
 ri ad obligationem neutralitatis, qui
 non consenserunt, imò si res exigat
 cogere posse alios, ut se vel hostes de- 14
 clarent vel socios, atque hunc in ef-
 factum collimat Aristæni Prætoris
 oratio in concilio Achæorum apud
*Liv. lib. 32. histor. ita differentis: Quod
 Cleomedon modo tanquam mediam & in-
 tiffimam vobis viam consilii, ut quiesceretis*

& armis abstineretis, ostendebat, ea non
 media, sed nulla via est; etenim præterquam
 quod aut accipienda aut aspernanda vobis
 Romana facietas est, quid aliud quam nuf-
 quam gratiâ stabili, velut, qui eventum ex-
 pectaverimus, ut fortuna nostra applicare-
 mus consilia, præda victoris erimus; unde
 postea subiicit; Si Achai Romanos asper-
 nentur, vix sana mentis fore, sed aut socios
 15 eos, aut hostes habendos esse; Sic. & T.
 Quintius apud eund. *libr. histor. 37.*
 cum de bello Antiochi deliberaretur,
 legatis Achæorum improbat, mediam
 illam viam, tanquam vanam & alienam
 rebus illorum, cum neque amicos par-
 tet, nec inimicos tollat; sed suavoriæ sunt
 & politicæ hæ rationes, quas à quæstionibus
 16 juris gentium fecerni debere supra diximus;
 quod verò rem ipsam concernit, constituendum
 arbitror ex circumstantiis, num liceat cogere
 aut vi extorquere neutralitatis consensum,
 & sanè re integrâ negativam puto verissimam,
 ex præmissâ ratione, quia consensus in
 pactis aut stipulationibus cogi non debet;
 ast verò si res integra non sit, fortè, quòd hostibus
 pecunias, frumenta aut simile quid præstiterint,
 aliqui ut antè Tejos fecisse in exemplo
 Æmilii Prætoris dictum est, meritò cæteris
 paribus aut idem præstare debent alteri
 parti, aut tanquam hostilia fecerint ad
 neutralitatem posse cogi, regulam enim
 17 illam: ad paciscendum vi neminem
 compelli posse, jure gentium ita interpretamur,
 nisi hostilia fecerit, quo casu sanè dubium
 non est, si victor belli cogat ad pacificationem

vel deditioem, id genus pacta vel stipulationes
 regum populorumque valere ex præsumpto
 consensu facti præcedentis illiciti; Quidni
 igitur valeant præsuppositis hisce circumstantiis
 pacta neutralitatis? addidi verò: cæteris
 paribus, quia si medii non spontè sed
 coactè adversæ parti aliquid præstiterint,
 unde bella juyari solent, cessat prorsus
 ratio facti hostilis, & consequenter quoque
 fundamentum coactionis prædictæ; idque
 est quod superiori seculo Cameracenses
 Regi Galliarum petenti, ut suum militem
 recipere, sicut antea Cæsareanum, res-
 ponderunt: *militem Gallicum recipere, sibi liberum non esse, quòd arce à Casare cervicibus suis impositâ, jam sui juris non essent: vid. Thuan. lib. 12.* Ex quibus omnibus constat: 18
 coactam neutralitatis speciem non dari,
 nisi aliquid præcesserit, quod justam præbere
 possit cogendi causam, quod tunc videlicet
 accidit, si qui cogitur tale quid fecerit,
 cujus intuitu pro hoste non immeritò
 haberi possit. Planè neutralitatem tacitam
 22 dari tam vero est consentaneum, quàm
 certum dari tacitum pactum. *l. Libera. l. qui futurum ff. de pact.* Et quemadmodum
 non refert in negotio legis ferendæ,
 suffragio populus voluntatem suam
 declarat, an rebus ipsis & factis,
 ut inquit Julianus *in l. de quibus §. 1. ff. de ll.* sic neque in aliis publicis
 conventionibus interit: facto aliquis
 consentiat, an expressâ voluntatis
 declaratione, si modò tale factum
 subsit, unde consensum rectè liceat
 colligere. Maneamus in exem-
 pio

plo Æmilii, quis quæso neget Tejis concessam eo ipso neutralitatem, vel jus mediæ conditionis, quod hostilitates à Romanis pacto sint remissæ, si eadem, quæ antea Antiochi navalibus copiis dederant, præsturi essent Romano exercitui, etenim hac tali specie pactiois nec focii facti sunt Romanorum, quod facultas hostibus de novo benefaciendi non fuerit adempta, nec rursus hostes relictæ obstante lege conventionis. Ergò fuere medii vel neutrales; idque bellissimè dicitur attentâ ratione formali neutralitatis, æquali nimirum amicitia illâ erga hostes ex utrâque parte; hinc etsi pactum de cessatione hostilitatum conventum non fuerit; tacite intelligi poterit neutralitas contracta ex usu æqualis amicitia, hostibus hinc inde scientibus nec contradicentibus; nam qui & sibi patitur fieri amicitiam & hosti, suppeditando sc. com meatum, pecuniam, apparatus bellicum, nec contradicit, videtur utique consensisse, ut communis ille amicus sit mediæ conditionis, nec pro hoste nec pro socio habendus, atque hæcenus de personis neutralitatem contrahentibus, diversis etiam ejusdem speciebus ac formis dictum sit. Sequitur, ut agamus de effectu, qui considerari potest tripliciter, vel respectu mediorum ad eos, qui invicem hostes sunt, vel respectu horum ad medios, vel denique respectu hostium inter se in loco medio; primâ ac secundâ consideratione ex prædictis jam in genere

certum est, obligationem neutralitatis in eo consistere, ne quis hostilia faciat alterutri partium belligerantium; quæ res includit vinculum amicitia saltem sensu negativo, ne inimicè nos geramus erga eos, cum quibus pacti fuimus neutralitatem, non potest igitur medius aliquis alterutrius partis milites trucidare, fortalitia, urbes, castella expugnare, provincias vastare, homines capere, res diripere & quæ similia sunt; eademque est sine dubio reciproca obligatio belligerantium ad medios, quam equidem puto esse consubstantialem neutralitatis juri, utique si de eâ loquimur, quæ est absoluta vel irrestricta; quod si quid pacto speciali vel jure jurando anteriori liceat, id solum pro excepto habendum est, in cæteris servanda regula, ut ne restrictâ quidem conditione mediis neutralibus bello inter se concertantes liceat hostiliter offendere, nec hos vicissim illos. At instabis, si aliter convenire liceat, prædictam obligationem magis fore naturalem, quàm substantialem neutralitati, cum Jurisconsultos vulgò distinguere constet, ut, quæ, cum regulariter insint, pacto tamen contrario abesse queant, naturalia vocentur, velut evictio in materiâ contractus emptionis venditionis, usuræ ex morâ in bonæ fidei negotiis, & quæ id genus alia sunt, ea verò demùm substantialia, quæ ne conventionem quidem contrariâ possint excludi, exempla sunt in *l. si unus §. 3. & §. 4. ff. de pact. & in l. 1. §. 45. ff. de pos. item in*

l. cum precario princ. ff. de prec. Respon-
 deo, ut quædam possint speciali pa-
 ctione licere, quæ hostilitatis quan-
 dam præ se ferunt speciem, non ta-
 men omnia in sensu conjuncto, quòd
 nec intelligi possit ea neutralitatis
 species, quâ promiscuè liceat me-
 diis hostilia facere adversus eos, qui
 bello certant, aut his adversus me-
 dios sive neutrales, v. g. vassallus
 neutralis, etsi salvâ neutralitatis
 26 substantiâ possit mittere hostenditias
 Domino, non tamen ea propter cen-
 sensionem in eo statu omni genere of-
 fensionis uti posse contra hostes do-
 mini, ex quo enim dominus pacto
 neutralitatis consentit, remittit ali-
 quid ab obligatione Vassalli, ut non
 teneatur pro rigore juramenti fide-
 litatis totis viribus assistere, atque
 hæc est illa obligatio, in factis nega-
 tivis de non offendendo consistens,
 ex pacto neutralitatis reciproca
 inter medios & belligerantes; plus con-
 siderationis habet quæstio circa effe-
 ctus positivos neutralitatis, ubi om-
 ninò tamen separandum est, id
 27 quod licet, ab eo quod ex vinculo
 pacti conventi cadit in speciem de-
 biti, ac prior nobis sermo sit de com-
 mercii, an & quatenus medios in-
 ter & bello occupatos pro licitis ha-
 benda nec ne? Ubi non dubito com-
 mercia regulariter permessa pronun-
 ciare, utique de illis rebus, quæ ad
 bellum directè non pertinent, ab-
 surdum enim est aliquos invicem ex
 pacto versari in statu amicitiae, & ta-
 men ipsis commercio interdictum
 esse, ne propter plusculum alterius

partis commodum vel interesse, con-
 trahere invicem queant; at si loqui-
 mur de his, quæ naturâ suâ ad bel-
 lum pertinent, ut arma, difficilior 28
 apparet quæstionis hujus resolutio,
 hostile etenim esse videtur, submi-
 nistrare hosti ad bellum necessaria,
 ceu loquitur ad Justinianum Ama-
 lasuintha, apud Procop. lib. I. Goth.
 cui suffragio suo accedit Angliæ re-
 gina Elisabetha, dum teste Thuanò
 lib. 96. Hanseaticis civitatibus de ex-
 spoliatione navium conquerentibus,
 quibus tamen per pacta licebat ami-
 citiam servare Angliæ hostibus re-
 spondit: non hoc esse cum utrisq; colere
 amicitiam, si alteros ladas, juves alteros;
 imò hoc esse auxiliari hostibus, & cum his
 adversus alios facere. Verùm hisce non 29
 obstantibus verius arbitror, com-
 mercium etiam circa arma & rem
 frumentariam vel similia cum hoste
 alterius partis mediis licitum esse,
 dummodò (1) ipsi non utantur armis
 (quod propriè hostile) contra alte-
 ram partem & (2) æqualiter idem
 servant erga partes bello certantes,
 cujus assertionis solidum fundamen-
 tum peti potest ex lege communis a-
 micitiæ, quæ non commercium sed
 usum & societatem armorum intel-
 ligi debet mediis adimere; præser-
 tim cum pars altera habeat quod sibi
 imputet, dum concedendo neutra-
 litatis jus ex æquali illo commercio
 damnum aliquod sustinet; Huc sine
 dubio respexit Collegium Augustum 30
 Electorale, dum ad status inferioris
 Saxonie, inter alias hanc quoque
 rationem neutralitatis diffusoriam
 adduxit;

adduxit; daß der Cron Schweden aller vorthel in deme zuwachs / daß dieselbe sich auß der Neutralität gemachten örtern nicht allein keine hindernuß und also keiner gesambten conjunction mehr würden zu befahren / sonderen anderer commodität zugeschweigen zum wenigsten durch Werbung und Verkaufung Proviants / Munitions- und anderer Kriegs- be- reitschafften / allerhand advantage zu erstreuen haben / *Lundorp. l. c.* Sic etiam vidimus proximo bello, cum Cæsareani & Gallici exercitus propè Argentinam urbem tunc neutrale m, sæpiusculè essent castrametati, integrum fuisse utrisque salvâ lege neutralitatis emere ad bellum necessaria; nec distinctione clarissimorum quorundam virorum, hac in re utor existimantium interesse, publico an privato nomine id genus commercia exerceantur; nam nec privato nec publico nomine permillum est neutralibus hostilia facere, quæstionis ergò momentum ab hostilitate pendet; unde si constet ejusmodi commercium respectu alterius partis verè hostile esse, nec publico nec privato nomine permitti poterit, sin-
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

non stet, quò minus servant æquale commercium cum utrâque parte belligerantium, hostibus inter se permillum erit, quæ ex contractu mittunt medii vel publicè vel privatim alteri parti interciperè, idque ex illâ æquitatis regulâ, quòd sicut mediis licita sunt commercia cum utralibet parte adversâ, sic vicissim parti, cui ex tali commercio nocetur, eadè lege permitti debeat averfio damni, non dūbito sanè jure gentium probatum iri, si v. g. arma, frumenta vel similia unde bella juvari solent, quanquam ex loco neutrali missa, pars altera intercipiat, isto probabili argumento, quòd locus neutralis non plus juris hac in re habeat, quàm quilibet tertius, sicut ergò jure gentium & ex dictamine rationis concessum est auferre, quæ ad hostes ex loco tertio delata alteri parti nocent, *juxta Grov. de jur. bell. & pac. lib. 3. §. 5.* ita idem dicendum erit, si talia aliqua mittantur ex loco neutrali, ut sic defendi posse existimem Elisabethæ Angliæ Reginæ responsum antè allegatum, si quidem ex navibus Hansæaticis ablatum nihil fuerit, præter ea, ex quibus hostes in bello sentirent emolumentum. De transitu partium per loca neutralia eadem est quæstio, & idem jus, quòd sc. transitus alterius partis copiarum citra præjudicium neutralitatis permitti queat; sed in eo tamen insignis diversitas occurrit, quòd parti, quæ se inde læsam putat, non liceat ejusmodi loca ad prohibendum transitum vi & armis occupare. *salva*

neutralitate, nec prætextu alicujus commodi bellici, secus ac diximus de ablatione rerum ad hostes missarum, & omnium minimè, si inde pendeat mediorum vel neutralium publica securitas, ratio diversitatis obscura non est, quæ enim res ad hostes mittuntur, destinatione mittentium manere non debent in dominio & possessione Regis vel Reip. 36 neutralis, nec civium vel privatorum, possunt ergò justè intercipi, tanquam quæ vel jam sint vel proximè & quidem cum nocumento alterius partis futuræ sint hostium; ast quæ præsiidiis tenentur, Regis vel Principis aut Reip. neutralis, nec transitura 37 sunt in potestatem alterius partis, ea verò occupare hostile est, adeoque impermissum, & neutralitati contrarium; atque hæc diximus de eo, quod licet circa commercia & transitum per loca neutralia; diversa est quæstio de eo, quodd medii vel reciprochè bello concertantes adstringantur in ejusmodi rebus, ubi ponenda regula: sic teneri neutrales belligerantibus ad commercia & contra, item ad transitus præstandos, sicut cæteris nationibus, quibus hostes non sunt, pacta enim neutralitatis, id tantum directè operantur, ut medii bello abstineant, non verò ut peculiari obligatione sese devinciunt commerciorum aut comæatûs intuitu, quapropter est necesse, ut omne vinculum hac in re lege communis amicitiae, quam natura inter homines instituit, veniat metiendum, & quemadmodum debeo be-

nefacere amico, sensu, quo de amicitiae legibus agit *Seneca in lib. de benef.* sic medius vel neutralis illis, cum quibus hoc jus amicitiae eidem intercedit. Ex quibus colligenda sunt duo notabilia: (1) quando Princeps vel civitas media, non præstat arma, frumenta, aliosve belli apparatus amico neutrali, eum eamve propriè non facere contra jus pacti, sed ad summum contra leges humanitatis, consequenter si conventioni adjecta fuerit poena in casum contraventionis, peti eam non posse, nec neutralitatem hoc prætextu rumpi; (2) Si neutralis ipse indigeat armis, frumentis vel simili apparatu, non teneri hæc talia sive propter pactum sive propter legem communis amicitiae, amico neutrali præstare, propter pactum quidem non, quia nec vis illius pacti eousque exporrigitur uti dictum, propter legem verò amicitiae idèd non, quia charitas incipit à se ipsa; nec natura docet homines, ita curare amicos, ut sibi quis necessaria subtrahat, unde & illa de qua supra egimus, contra vim defensio permittit vel cum cæde innoxii amici, si id aliter fieri nequeat, nosmet defendere: contraria sanè exempla Pyladis & Orestis se magis quam amicos perire optantium ex affectu singulari promanarunt, non ex lege naturæ, ut nec ad publicam amicitiam regum gentiumque in statu neutralitatis benè applicari possint. Quid verò, si non equidem indigentia adsit, sed aliud commodum 40 Prin-

Principis vel Reip. neutralis subvertetur, an tunc ex lege amicitiae gratificandum amico, & hoc tale emolumentum omittendum? v.g. ponamus frumenta, vina, vel similia in diès cariora fieri, utrum desiderant; amico neutrali pretio illius temporis id genus res vendi debeant nec ne? Non puto equidem ex obligatione pacti sed de honestate, ubi tamen iustum videtur, si aliter res venum non exponantur, solvere pretium auctius, quàm ut domini rerum in statu neutralitatis ad vendendum minori pretio cogantur, cum commercia debeant esse libera. De hostibus inter se ulterior quæstio est, quid invicem liceat in loco neutrali, & inprimis an possint hostilitates contra se exercere? Affirmandum hoc videtur sed sub distinctione, nam vel neutrales ex certamine hostili probabiliter accipere possunt, damnum vel non; priori specie hostilia exercere impermissum est, non propter hostes sed propter neutrales, quibus contra pacta nocetur, posteriori verò specie secus, nam qualitas loci neutralis extra casum damni non admittit belligerantibus usum armorum hinc videmus in urbibus neutralibus non licere hostem aggredi, capere vel occidere, nimirum propter facilem occasionem tumultus, damni ædium aut hominum, aliter ac in territorio neutrali, ubi nihilo secius militum velitationes ac pugnae exercentur.

Tractemus nunc de neutralitatis dissolutione, quam dubium non est fieri posse communi consensu, naturali illo unumquodque dissolvendi modo, quo colligatum fuerit; deinde etiam renunciatione unius, ut supra de foedere diximus, ubi probabile est intervenire debere iustam causam, utique si ad finem usque belli media illa conditio sit contracta, alioquin enim si indistinctè inita fuerit, renuntiatio magis erit in partium arbitrio; quòd si ad certum tempus, intra illud etiam causa desiderabitur renunctiæ neutralitatis; postea etenim nisi prorogata fuerit ipso iure desinet; causa autem iusta erit mutata rerum facies, certè enim in publicis huiusmodi conventionibus, oportet sæpè consilia ex rebus capere, nec fas est consensum anteriorem ita intelligi, ut contra mentem præsumptam tendat ad huius vel illius partis perniciem vel insigne detrimentum, præprimis verò etiam iusta causa erit violatio neutralitatis ex adversâ parte, quæ res ipso facto hanc obligationem tollit, ut sufficiat partis læsæ voluntas, quæ significet verbis aut factis, se à statu neutralitatis discedere. Planè vel uno dissentiente pactum illud per naturam suam claudicare necesse est, nec medii in illo statu manebunt, sed alterius partis socii & cum alterâ hostes. Hæc verò de materiâ præsentis capituli dixisse sufficiat.

C A P. XXVII
D E J U R A M E N T I S.
S U M M A R I A.

Nam. 1. Juramenta in publicis ac privatis conventionibus locum habent. 2. Juramenti definitio. 3. Juramentorum per creaturas exempla referuntur, sed 4. & 8. Juramenta vera hac talia vel non sunt, vel implicitam Dei complectuntur invocationem. 5. 6. & 7. creatura in juramentis quatuor modis considerari potest ex mente Lessii. 9. & 10. execratio & contestatio in juramentis differunt. 11. imprecatio ut diabolus aliquem rapiat, proprie non est juramentum. 12. Juramenti naturam an habeat contestatio per animam? 13. & 22. Juramentum per falsos deos an sit verum juramentum? 14. & 15. Augustini textus serm. 28. de verb. Apost. aliter à Gratiano & Covarruvia refertur. 16. perjurium per falsos deos opinione jurantis nititur non re. 17. & 18. Augustini locus ex epistola ad Publicolam. 19. 20. & 21. Juramentum per falsos deos non ex se obligat sub ratione juramenti, sed propter erroneam conscientiam jurantis. 23. Juramentum athei per verum Deum, est verum juramentum, licet jurans Deum non credat. 24. Juramentum & ex opposito perjurium tripliciter intelligi potest: re & opinione jurantis; opinione non re; re non opinione. 25. usq; 30. jurare falso per verum Deum, an verè per falsos deos, utrum sit majus peccatum? 31. usq; 35. juramenti forma essentialis declaratur. 36. jurare per Deum vel ejus attributa in idem recidit. 37. & 38. Jurare an liceat per membra Dei? Juramentum per vulnera Christi verum juramentum est & quo sensu intelligendum? 40. Juramenta Turcarum aliorumve infidelium per supremum Numen sunt vera juramenta. 41. juramenti loco facta stipulationes non habenda sunt pro vero juramento. Idem 42. de aliis sponsonibus per fidem simplicem, licet forte sub ratione dignitatis interpositam. 43. Juramenti tres comites, veritas, justitia, & judicium explicantur. 44. Jurare per-
missum

missum est justâ ex causâ. 45. Locus Matth. 5. non obstat & quomodo intelligendus? 46. Juramento assertorio vel promissorio qualiter satisfiat? 47. & 48. homagium subditorum obligat ut aliud juramentum promissorium. 49. Juramentum promissorium pro diversitate circumstantiarum magis aut minus tuto præstari potest 50. Juramentum Vasalli, subditi, aut Regis erga populum valet. 51. juramentum de his præstandum est, quæ sunt nostra potestatis. 52. Juramentum promissorium quibus cautelis bene procedat? 53. jurans in promissorio juramento post impeditus nec doli nec culpa ratione est obnoxios. 54. Juramentum tum promissorium tum assertorium hodiernum est permissum; 55. juramentum de factò illicito non valet. 56. & 57. Boni mores vel ex jure positivo vel natura & gentium considerari possunt. 58. Juramentum versari debet circa possibilia. 59. usq; 64. Jurantes inhonesta vel impossibilia an & quatenus obnoxii fiant? 65. & 66. Juramentum assertorium in impossibilibus naturâ non procedit, bene verò, quoad facta inhonesta. 67. Juramenti assertorii & promissorii differentia. 68. Juramentum confirmatorium ex circumstantiis de jure gentium comprehendi potest vel sub assertorio vel sub promissorio. 69. Juramentorum interpretatio quomodo facienda? 70. Juramenta specificè sunt adimplenda. 71. Juramenti in obligatione facti effectus. 72. usq; 74. juratò promittens solvere an possit compensare? 75. & 76. juramentum amulatur naturam actus, cui apponitur. Juramentum intelligitur: rebus ita stantibus: 78. Votum non valet ad præjudicium liberorum voventis. 79. & 80. Juramentum num confirmet illicita, aut jure prohibita. 81. Juramentum est personalissimum. 82. Juramento contrariantur, dolus, vis, metus & error.

NON solum regum gentiumque fœdera, induciæ & pacta publica, sed privatorum quoque hominum contractus ac conventiones sanctissimo juris vinculo sæpius obfirmantur; cum nempe Deum in testem invocamus, actuum, sponsonum vel promissionum nostrarum;

itaque hoc caput de eorum numero est, quæ ex religione in Deum descendunt, vel certè eandem præsupponunt, qui etenim non credit dari Numen divinum, quod rerum humanarum curam gerat, faciliè pejerabit, nec metum læsi Numinis ex violatione juramenti ullum ostendit;

det; hinc Romani notante Livio Carthaginensibus pacem petentibus, crederent, inquam: *Esse Deos, esse jus jurandum*, conjunctissima sc. existimantes opinionem Numinis & reverentiam juramenti, ut suo loco distum. Quæ cum ita sint jam non erit difficile juramentum in genere definire, nihil enim est aliud, quàm religiosa Numinis divini assumptio in testimonium & vinculum fidei; *Als wahr uns Gott helff/ als wahr Gott lebt/2c.* Unde negandum (1) quòd per creaturas quæ tales verè juretur, negandum (2) quòd juramenta per falsos deos sint verè talia; quamvis jurantem opinione veri Numinis obligent propter conscientiam erroneam. E-
 3 quidem quod attinet juramenta per creaturas, constat exempla sic jurantium passim occurrere tam in sacris quàm in profanis historiis, & jure etiam nostro civili; sic Josephus jurasse dicitur per vitam Pharaonis, *Gen. 42. v. 13.* Abner per animam Sauli, *1. Sam. 17.* Eliseus per vitam Eliæ, *2. Reg. 12. v. 2.* Sic Briseis jurat Achilli in epist. heroidum per animas fratrum, & apud Ulpian. in l. sed si possessori §. fin. ff. de jurejur. juramentum habetur
 4 per genuum Principis; verùm ista & similia juramenta aut propriè talia non sunt, aut implicitam habent invocationem ac intentionem numinis in animo jurantis; huc pertinet Lessii distinctio, de just. & jur. lib. 2. c. 42. dub. 2. n. 10. ubi docet; creaturam in juramento quatuor modis considerari posse, 1. secundum se, & hoc sensu negat juramenta per creaturas ve-

rè esse talia, quòd vel non intelligant testimonia, ad quæ vocantur, vel non intelligent in modum supremæ veritatis. 2. ut in eadem elucet vel apprehenditur Numen divinum, ejus generis sunt juramenta per cælum, per terram, de quibus Christus agit, *Matth. 5. & 23.* intelligitur enim juramentum esse per Numen, à quo cælum & terra dependet, sc. per DEUM TER OPTIMUM MAXIMUM, huc etiam merito referenda sunt juramenta per templa, per urbem regiam, & si qua sunt similia, jurasse enim ita intelligimur per Deum, qui ibi colitur, quive est templi urbisve protector. 3. creatura per quam juramus considerari potest, ut est aliquid ad nos pertinens, quod Deo obligamus sub veritate elocutionis nostræ, veluti si quis jurat per animam suam, vel per vitam Regis aut Principis, unde jurantis pendet felicitas, quo sensu exemplum illud Josephi per vitam Pharaonis jurantis intelligi poterit. 4. quatenus creaturæ opinione nostrâ aliquid tribuimus divinitatis, quam rem speciem blasphemix habere rectè docet Less. loc. cit. Ex quibus apparet præmissæ assertionis nostræ veritas: sc. juramentum factum per creaturam per se, juramentum verum non esse, nam primo & quarto modo ex dictis Lessii hoc jam constat, in cæteris verò nempe secundo & tertio, Numen divinum implicitè comprehenditur, pro quorum abe-
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000
 1001
 1002
 1003
 1004
 1005
 1006
 1007
 1008
 1009
 1010
 1011
 1012
 1013
 1014
 1015
 1016
 1017
 1018
 1019
 1020
 1021
 1022
 1023
 1024
 1025
 1026
 1027
 1028
 1029
 1030
 1031
 1032
 1033
 1034
 1035
 1036
 1037
 1038
 1039
 1040
 1041
 1042
 1043
 1044
 1045
 1046
 1047
 1048
 1049
 1050
 1051
 1052
 1053
 1054
 1055
 1056
 1057
 1058
 1059
 1060
 1061
 1062
 1063
 1064
 1065
 1066
 1067
 1068
 1069
 1070
 1071
 1072
 1073
 1074
 1075
 1076
 1077
 1078
 1079
 1080
 1081
 1082
 1083
 1084
 1085
 1086
 1087
 1088
 1089
 1090
 1091
 1092
 1093
 1094
 1095
 1096
 1097
 1098
 1099
 1100
 1101
 1102
 1103
 1104
 1105
 1106
 1107
 1108
 1109
 1110
 1111
 1112
 1113
 1114
 1115
 1116
 1117
 1118
 1119
 1120
 1121
 1122
 1123
 1124
 1125
 1126
 1127
 1128
 1129
 1130
 1131
 1132
 1133
 1134
 1135
 1136
 1137
 1138
 1139
 1140
 1141
 1142
 1143
 1144
 1145
 1146
 1147
 1148
 1149
 1150
 1151
 1152
 1153
 1154
 1155
 1156
 1157
 1158
 1159
 1160
 1161
 1162
 1163
 1164
 1165
 1166
 1167
 1168
 1169
 1170
 1171
 1172
 1173
 1174
 1175
 1176
 1177
 1178
 1179
 1180
 1181
 1182
 1183
 1184
 1185
 1186
 1187
 1188
 1189
 1190
 1191
 1192
 1193
 1194
 1195
 1196
 1197
 1198
 1199
 1200
 1201
 1202
 1203
 1204
 1205
 1206
 1207
 1208
 1209
 1210
 1211
 1212
 1213
 1214
 1215
 1216
 1217
 1218
 1219
 1220
 1221
 1222
 1223
 1224
 1225
 1226
 1227
 1228
 1229
 1230
 1231
 1232
 1233
 1234
 1235
 1236
 1237
 1238
 1239
 1240
 1241
 1242
 1243
 1244
 1245
 1246
 1247
 1248
 1249
 1250
 1251
 1252
 1253
 1254
 1255
 1256
 1257
 1258
 1259
 1260
 1261
 1262
 1263
 1264
 1265
 1266
 1267
 1268
 1269
 1270
 1271
 1272
 1273
 1274
 1275
 1276
 1277
 1278
 1279
 1280
 1281
 1282
 1283
 1284
 1285
 1286
 1287
 1288
 1289
 1290
 1291
 1292
 1293
 1294
 1295
 1296
 1297
 1298
 1299
 1300
 1301
 1302
 1303
 1304
 1305
 1306
 1307
 1308
 1309
 1310
 1311
 1312
 1313
 1314
 1315
 1316
 1317
 1318
 1319
 1320
 1321
 1322
 1323
 1324
 1325
 1326
 1327
 1328
 1329
 1330
 1331
 1332
 1333
 1334
 1335
 1336
 1337
 1338
 1339
 1340
 1341
 1342
 1343
 1344
 1345
 1346
 1347
 1348
 1349
 1350
 1351
 1352
 1353
 1354
 1355
 1356
 1357
 1358
 1359
 1360
 1361
 1362
 1363
 1364
 1365
 1366
 1367
 1368
 1369
 1370
 1371
 1372
 1373
 1374
 1375
 1376
 1377
 1378
 1379
 1380
 1381
 1382
 1383
 1384

toriam contestatione, quarum illa sit per malam imprecationem, quam se jurans obstringit ac devovet, & non veteribus tantum sæpenumero fuit usitata, ut in illo Annibalis, cum primum acie conflicturus cum Romanis dona promitteret militibus: *si falleret*, inquit Livius lib. 21. *histor. Jovem ceterosque precatus deos, ita se macularent, quemadmodum ipse agnum maculasset, & in formulam Scipionis Africani, quam rebus Romanorum post Cannensem pugnam ferè desperatis nobiles de fugam cogitantes his verbis adstrinxit: ex animi mei sententiam juro, ut ego Rempublicam non deseram, neque alium civem deserere patiar; si sciens fallo, tum me Jupiter optime maxime familiam remque meam pessimo letho afficias, Liv. lib. 22. histor.* sed hodiernum etiam id genus execrationes homines juramenti quandoque addere solent, ut nisi verum jurarent, hanc vel illam calamitatem, morbum, mortem sibi imprecantur; contestatio juratoria sit per invocationem numinis divini in testem sine ulla imprecatione. Verum insuper bene discernere oportet, si ve execrationem si ve contestationem juratoriam, ab eadem, quæ absoluta prorsus est sine forma veri juramenti, nec enim omnis execratio juramentum est, nec omnis contestatio severior de re aliqua; ita exempli gratiam, sit quid asserimus ut nisi verum sit diabolus nos abripiat, imprecatio est, juramentum non est, quia non invocamus numen divinum in testem; quod si quis existimet etiam sic jurari & divinum nu-

men saltem implicitè contineri, quatenus sc. imprecans se, in casum si defecerit, extra divinam ponat protectionem, Deumque quasi roget, ut permittat hanc talem imprecationem à diabolo executioni mandari, huic respondeo: non omnia, quæ per subintellectas & è longinquo forsitan ultra intentionem imprecantis petitas interpretationes contineri dicuntur, ad naturam veri juramenti extendenda esse, atque si dicendum quod res est, etiam contestatio per animam, da einer bey seiner Seele etwas bezeuget / vel per animam alterius, ut in exemplis Abneri & Elisæi, per se verum juramentum non est, nisi fortè alia connexa sint verba juratoria, vel intentionem jurandi exprimentia, ut in illo Elisæi Eliam discessurum ita alloquentis: *So wahr der Herr lebt/ und deine Seele/ Ich lasse dich nicht*; Alterum quod ex præmissa juramenti definitione deduxi, juramentum sc. per falsos deos non esse verum juramentum, licet jurantem ratione conscientie erroneæ obliget, instantiam pati videtur, ex loco Augustini serm. 28. de verb. Apost. quem Gratianus in c. ecce 22. q. 5. refert: sed paulò aliter Covarruvias ex Codicibus emendatis, in relect. c. quamvis pactum §. 1. n. 21. his verbis: *Et ecce, dico charitati vestra, & qui per lapidem, falsum jurat, perjurus est; Unde hoc dico? Quia multi & in hoc falluntur & putant, quia nihil est per quod jurant, non se crimine teneri perjurii, prorsus perjurus es, quia per id quod sanctum pu-*

145, (hic Gratiani textus habet sanctum non putas) *falsum juras. Sed ego illum sanctum non puto; sanctum puto, cui juras, non enim quando juras, tibi aut lapidi juras, homini juras ante lapidem, sed nunquid non ante Deum? Non te audit lapis loquentem, sed punit Deus fallentem.*

15 Non nunc fusiùs disputabo de meliore textu Augustiniano, quamvis pro Gratiano non sine ratione allegari possit Augustini intentio huc colligans, ut juramentum per falsos deos præstitum, quale erat Romanorum illud per lapidem imprecationis causâ, si quis Jovem falleret adhibitum, observari debeat, quæ res bellissimè respondet contextui, nonnullis etenim existimantibus, lapidem & juramentum tale, quod nihil sancti contineret, contemni meritò posse: respondere *loc. cit.* Augustinus videtur, intentionem juramenti non tam ex personâ jurantium, quàm eorum, quibus juratur metiendum esse, quæ res non indiget duplici casu, quem Covarruvæ

16 textus includit; sed ut ut sit, quod ad rem ipsam attinet, quemadmodum juramentum per falsos deos præstitum opinione tantùm jurantis, non re ipsâ tale est, correspondent sc. sibi Deus juratus & juramentum, sic perjurium isto casu non ex re considerandum est, sed ex opinione pejerantis, malitia enim moralis eatenus in illo residet, quatenus opinio veri numinis conjuncta violationi fidei per falsos deos juratæ, conscientiam jurantis afficit, ut verum numen puniat, non juramentum

verum violatum, sed opinione jurantis tale, reclamante conscientia erroneâ non servatum, atque eo sensu intelligi debet alter Augustini locus in epistola ad Publicolam 154. à Gratiano paucis verbis mutatis in *c. movet te. 22. q. 1.* relatus, dum inquit: *movet te certè, utrum ejus fide utendum sit, qui ut eam servet, per demonia juraverit, ubi te volo priùs considerare, utrum si quispiam per deos falsos juraverit, se fidem servaturum, & eam non servaverit, non tibi videatur bis peccasse? Si enim tali juratione promissam custodieris fidem, idè tantùm peccasse judicaretur, quia per tales deos juraverit, illud autem nemo reprehenderit, quia fidem servavit; Nunc verò quia juravit per quos non debuit, & contra pollicitam fidem fecit, quod non debuit, bis utiq; peccavit; ac per hoc qui utitur fide illius quem constat jurasse per deos falsos, & utitur non ad malam rem, sed licitam, & bonam, non peccato ejus se sociat, quo per demonia juravit, hactenus Augustinus; ex quibus iterum constat, juramentum per falsos deos ex sententiâ Augustini verè obligare sub vinculo juramenti, si jurans credat deos juratos veros esse, quod & de mente *dd. loc. cit.* colligit Covarruv. Sed certè similiter distinguere debemus vinculum juramenti propter se & propter conscientiam erroneam, quæ admodum differunt; nam ponamus jurantem tempore præstiti juramenti falsum deum pro vero habere, & tempore subsecuto rectiùs edoctum deposuisse erroneam conscientiam, hic si contraveniat juramento per falsum deum, non plus violat, quàm*

17
18
19
20

fidem

fidem simplicem, juramentum enim illud ex naturâ rei tale nunquam fuit, sed tantum opinione jurantis, qui postquam errorem de falso deo agnovit, jam nec amplius ex conscientia erroneâ obligatur in vim juramenti, sed tantum in vim contractus vel pacti simplicis; unde sequitur quod jam asserui, nimirum contraventionem istâ specie non inferre perjurium propriè dictum, & esto bis peccare jurantem per falsos deos; istudque juramentum postea haud observantem, tum sc. de mente Augustini, quod malè juraverit, tum quod malè juramentum observaverit, non tamen peccatum incidit, in speciem perjurii ex naturâ rei, quia reverà per Deum juratum non est, sed quia jurans credidit, se jurare per verum Deum, cohæret malicia erroneæ opinioni, etiam respectu nominis veri, tamdiu, quamdiu erroneam opinionem retinet, cujus intuitu jurans æquè facillè redarguitur pejeraturus fuisse, cum juratam fidem per falsum deum pro vero creditum similiter non custodierit, unde si quis fidelis vel Christianus per falsos deos, quos scit esse falsos, juret, & non servet fidem, licet bis & gravissimè peccet, non tamen perjurium committit, uti benè deducit Covarruv. *diç. loc. n. 24.* Per inversum si quis infidelis vel atheus juret per verum Deum, quem tamen non credit, sine dubio tale juramentum est verum juramentum, & jurantem sub reatu perjurii obligat, quod vinculum planè æstimandum non

est ex impio jurantis errore, sed ex naturâ rei, neque enim ea vis & potestas est conscientia erroneâ, ut errantem excuset contra vincibilem & crassam ignorantiam, benè verò ut obliget, sicut præmisimus, planè ignorantiam veri Numinis vincibilem & inexcusabilem esse constat ex effato Apostoli ad Rom. 2. ex his ipsis, quæ supra deduximus circa caput de religione ac Theologia naturali. Unde consequens est juramentum tripliciter intelligi posse, nempe (1) quod tale sit re & intentione, sicut quando aliquis jurat per verum Deum, quem scit vel credit esse, (2) quod tale sit intentione non re, uti quando quis jurat per falsum deum sub opinione veri, (3) quod tale sit re non intentione, quale exemplum jam dedimus in atheo vel infideli jurante per verum Deum, quem non credit, totidemque modis perjurium ex opposito declarari poterit, quâ quidem in re notandum est, quod habet Augustinus in *diç. epist. ad publicolam*, & ex eo Gratianus in *d. can. movet*; sc. minùs malum esse per Deum falsum jurare veraciter, quàm per Deum verum fallaciter; Sed contrarium propugnat Dominicus à Soto. in *tract. de cav. juram. abus. p. 1. c. 6.* & ex eo Covarruv. *loc. cit. n. 25.* existimans sententiam istam Augustini defendi rectè non posse, cum juramentum (sunt verba Covarruvia:) *præstitum per falsos deos ad idololatriam pertineat, eaq. juratio crimen idololatriæ sit, quod peccatum adversus primum præceptum decalogi comittitur, cujus transgressio*

sio majorem culpam habet, quàm secundi præcepti de juramento violato; ex eo quidem quod major fiat & atrocior injuria Deo, ab eo qui illum negat esse verè unicum Deum, quàm ab eo, qui contra ejus dignitatem eum in falsum testimonium adducit, etenim prius crimen contra ipsius Dei propriam substantiam; hætenus Covarruvias.

- 27 Quæ etfi veritati consentanea appareant, si loquimur de peccatis illis secundum se, aliud tamen dicendum arbitror de reatu perjurii, quo in puncto sine dubio, qui fidem per verum Deum juratam fallit, gravius delinquit violante juramentum per falsos deos præstitum, etenim prior ille directè contemnit divinum Numen ab se in testimonium vocatum, posterior verò tantum implicitè & secundum quid, quatenus nimirum ob conscientiam erroneam fidei violatio ex consequentiâ quadam ad verum Numen trahitur, ut prius est declaratum; instas, at major tamen est religionis sanctimonia in homine, ut Augustini verbis utar, veraciter jurante per falsos deos quàm in eo, qui jurat fallaciter per verum Deum. Respondeo, illam sanctimoniam esse nomine talem non re, ex quo refertur ad idolum, & sic manifestam quandam involvere idololatricam, nec enim qui sic jurat tam benè facit, quod verum juret, quàm malè, quod per falsos deos juret; in juramento sanè promissorio facilius admitti posse dixerim Augustini sententiam, sc. respectu executionis non interpositionis fidei juratæ,
- 29 nam qui per falsos deos juravit, ob-

ligatur ex dictamine rectæ rationis ad implementum contractus vel pacti, non propter Deos quos juravit, sed propter præceptum veri Dei, ut pacta ferventur, lumini rectæ rationis inditum, ergo si implet tenorem conventionis, quanquam cum circumstantiâ peccaminosâ fidei perperam juratæ, non tam peccare videtur, ac ille, qui fidem per verum Deum juratam sciens fallit, hic enim contraveniendo promissis facit contra præceptum divinum, ille implendo & exequendo juxta præceptum non obstante concomitante illâ labe fidei impiè juratæ; breviter: per falsos deos aliquid juratò pro-³⁰ mittens, peccat jurando, non æquè exequendo promissum & illud juramentum majus est peccatum, per rationes Soti & Covarruvias, perjurio contra verum Numen perpetrato, quanquam perjurium tale gravius peccatum sit perjurio jurantis per falsos deos, licet enim contraveniens credat incumbere sibi obligationem implementi propter falsam religionem juris jurandi, hæc tamen circumstantia erroneæ conscientiæ, efficere non potest actum illum contraventionis, ita intrinsicè malum, ut adæquet perjurium contra verum Numen commissum: sed de his hætenus. Apparet verò formam essentialem juramenti consistere in religiosâ illâ Numinis divini assumptione in testimonium veritatis, ubi plura adhuc considerari possunt (1) enuntiationem, quâ Deū a-³¹ liquid scire vel videre affirmatum sine inten-

intentione juris jurandi, juramentum non esse, prout ex Cajetano & Soto deducit Lessius *d. dub. 1. n. 4. vers. in istis*, sed quia intentio jurandi conceptis verbis non semper exprimitur, unde dignosci debeat vis & natura juramenti, distinctiùs nobis est perspicendum; qui itaq; utitur verbis, quibus ad divini Numinis testimonium provocat, censetur habere intentionem jurisjurandi, imò eo ipso jurare; qui verò verba merè enunciativæ adhibet, nec jurat his ipsis, nec intentionem jurandi exprimit, & quemadmodum in judiciis plus est producere testem, quàm simpliciter affirmare, illum habere rei noticiam, cum posterius facere possit etiam ille, qui non petit examen testis; sic ubi deficiente humano testimonio divinum invenit locum, actus assumptionis Dei in testem, à simplici enunciatione internosci debet, quodd prior sit juramentum ipsum, posterior verò nequaquam; hoc ampliùs, qui jurat, supremum veritatem existentiae numinis vel adjutorii divini applicat assertioni suæ vel promissioni, adeoque sub certitudine numinis aliquid asseverat vel promittit, unde si fallit necesse est, ut non tantum hominem, cui juravit, sed & Deum, per quem juravit, fallat, quippe cujus Numen & majestas divina ex falsà illà profanatione inter homines læditur, & hoc ipsum est quod dixit: religiosam Numinis divini assumptionem in testimonium veritatis esse formam essentialem juramenti, quia non qualitercunque Deus assumitur

in testem, sed religiosè, h. e. ita ut per prima religionis principia, quibus docemur Deum & esse & colendum esse, assumens fidem suam devinciat, & si perfidè agat, necessariò in prima illa religionis principia peccet; hinc pulchrè Grotius *lib. 2. de jur. bell. & pac. c. 13. §. 10.* jusjurandum hunc sensum habere debere inquit, ut Deus invocetur, puta hoc modo: *Deus testis sit, aut Deus sit vindex, quæ duo in idem recidunt, nam cum superior puniendi jus habens testis advocatur, simul ab eo perfidia ultio poscitur, & qui scit omnia, ultor est idem, quia testis, hæc Grotius, unde juramentum execratorium quod vocat à contestatorio, differt tantum ut expressum à tacito, non verò specie, ut rectè deducit Less. *dit. dub. 2. n. 9.* Notandum (2) idem esse, si quis juret per Deum, si per existentiam, unitatem, omnipotentiam, æternitatem &c. quia hæc, & alia quæcunque attributa divina sunt ipse Deus quoad essentiam, nec differunt, nisi inadæquato nostro intelligendi modo, itaque & per scientiam Dei rectè jurabimus, als wahr Gott allwissend sey oder die Sach wisse / quæ formula ut ex prædicatis apparet, satis distinguitur à simplici enunciatione scientiæ divinæ. Notandum (3) per membra Dei, veluti caput, aures, non rectè jurari, tum quia Deus membris destituitur, & quando in Sacris membra, ut oculi, aures; manus ipsi attribuuntur, non propriè sed ad captum humanum ea res intelligenda, tum quia indecentiam quandam præ se fert, supremum Nu-*

Nu-

Numen membris in substantiâ constare, ac proinde blasphemiam speciem habent id genus juramenta, prout constitutum legitur à Justiniano in Nov. 77. unde quibus gentibus vel hominibus usus vel potius abusus sic jurandi est, hos insigniter in Numinis reverentiam peccare constat; quòd si quis tamen juret per membra Dei non sensu proprio, sed eo, qui ipsi essentiam divinam & Numinis reverentiam conveniens est, e.g. si quis juret per dexteram Dei, quo sensu significatur divina omnipotentia vel per oculum omniscium, ubi omniscientia, &c. non putandum est, hunc blasphemum esse, sed potius metaphoricam locutionem per verum Numen jurare; Planè per Christi Salvatoris membra, licet respectu humanæ naturæ sit integer homo, non aliter nisi servatâ decentiâ jurare licet, prout explicat Covarruv. d. l. n. 17. Sic per vulnera Christi juramentum verum erit, & habebit sensum, ut sic jurans censeatur per auxilium Dei jurare ex vulneribus Christi ad æternam salutem ordinatum, quo sensu etiam juramentum per sancta Dei Evangelia intelligendum erit, scilicet respectu auxilii divini, quo salutem nostram medio verbo Evangelico prospicit. Notandum (4) infidelium veluti Turcarum & similium juramenta per Essentiam Supremam sive Creatorem universi facta vera ac valida esse, quamvis iidem Sacro-Sanctam Trinitatem ignorent, quoniam illorum de Deo Creatore & Conserva-

toe omnium rerum ex lumine rationis desumpta cognitio, etsi respectu notitiæ revelatæ imperfecta sit, vera tamen est, ut probavi supra in cap. de relig. add. Covarruv. d. l. n. 24. Notandum (5) omnia pacta vel stipulationes loco juramenti factas *Angelobungen an Eids statt* / haud inferre vinculum veri juramenti, quantum ad reatum perjurii; habent enim hanc vim atque efficaciam, ut sponsor sic se obstringat veritati, quemadmodum si verum & corporale juramentum præstitisset, adeoque ex implicitâ illâ fidei obligatione & re ipsâ constat, aliud esse juramentum, aliud hujusmodi sponsonem loco jurisjurandi emissam, licet apud Deum & in foro conscientiam aliud dici possit; & multò minùs promissionis per fidem simplicem, *bey meiner Treu* 42 externo gentium jure in gradum juramenti ascendunt, quanquam vel à personis regibus aut illustribus facta fuissent, nam quòd pro juramento habeatur hæc talis promissio, v.g. per fidem regiam sive principalem, ex constituto est aut consuetudine Germanicâ non jure gentium. Hæc de definitione & formâ juramentorum in genere, quæ ut dextrè fiant ad mentem Hieronymi *super Jerem.* 43 6.4. tres requirunt comites, scilicet veritatem, justitiam & judicium, prout refertur in *can. animadvertendum* 22.9.2. Sed hoc utique intelligi debet de foro conscientiam, sive ut quis in iudicio animæ tutus sit juramentum non malè præstitisse, nempe ut & verum quis juret, & in negotio justo vel

vel honesto, & exigente necessitate. vid. latius hæc explicantes Covarruv. in d. c. *quamvis pactum*. p. 1. §. 6. n. 4. & seq. *Barbos.* in d. c. *animadvertendum per tot.* Unde facile colligimus, juramenta cæteris paribus esse permissa, nec contrarium velle Christum apud *Matth.* c. 5. præcipientem, ne omnino discipuli ipsius jurent, sive per terram sive per urbem Hierosolytam, nam scopus horum verborum non est alius, quam tollere promissuum jurandi abusum, quo temeritate quâdam & præter omnem necessitatem ex pravâ assuetudine quidam jurare solebant, ut videtur ex *Aug. de Serm. dom. lib. 1. c. 30.* *Gratiano* 45 in *can. ita ergo* 22. q. 1. Certè locum illum Evangelicum patres interpretati sunt vel de juramento per creaturas, ut *Hieron. super Matth.* d. c. 5. vel de juramento speciei delectationis & citra necessitatem præstito, ut *August.* in *epist. ad Gal.* c. 1. in *fin.* quos refert *Gratianus in can. considera*, & in c. *non est contra d. caus. 22. q. 1.* quæ quidem interpretatio & receptior juxta *Canonistas in alleg. text.* & verosimilior esse videtur *Grotianâ*, *dict. c. 12. §. 21.* quasi sc. lege Evangelicâ juramentum promissorium præcisè prohiberetur, cujus contrarium satis ostendit *Dr. Ziegler.* *ibid.* nec sanè pro assertionem *Grotii* ex textu illo *Biblico* solidum apparet vestigium, quando enim Christus ait discipulis suis: *Ἐστω δὲ λόγος ὁ ὑμῶν ναὶ ναὶ, ἔ ἔ*, æquè id ipsum applicare licet ad juramentum assertorium sensu, quem antè diximus, ut sive aliquid asseveran-

dum sive promittendum sit, temerè haud jurent discipuli, sed veritatem potius ipsam vel dictis suis, vel factis, constanter observent, quæ in effectu est sollicita, dehortatio à pravâ illâ, quam diximus, jurandi consuetudine, & quemadmodum in juramento assertorio satis est, si quis nec temerè nec scienter juret falsum, sic in promissorio, si quis ea quæ servare potest juret, & postea vel impleat, vel per ipsum promittentem saltem non ster, quò minus juratæ fidei satisfaciatur. Quod verò *Feldenus ad Grot.* d. 7. excipit, juramentum fidelitatis, quo subditus magistratui obstringitur, ex eâ ratione, quòd aliàs pœnæ 47 divinæ & odio Numinis subijciamur, si quid contrâ faciamus, videtur mihi & in alijs juramentis promissorijs procedere posse, veluti si quod debent homines promittant se soluturos, nam dempto etiam juramento, pœnæ & odio Numinis se quis subijcit, si non præstet id, ad quod tenetur; idem est in Vasallo præstante juramentum fidelitatis domino feudijdem in milite jurante obsequium duci; idem in publicis gentium negotiis, dum reges populique inter se pacem aut fœdera pangunt medio juramento, tenerentur enim absque eo sub reatu iræ divinæ & pœnæ Numinis eadem servare; cum igitur hætenus par sit ratio in omni juramento promissorio, ut si debitum 48 juramenti respectu pœnæ divinæ & odio Numinis subijciamur, non servando fidem, vel in alijs quoque ju-

ramenti respectu poenae divinae & odio Numinis subjiciamur, non servando fidem, vel in aliis quoque juramentis promissoriis dicendum est, quod salva conscientia jurare liceat, sin minus alia debet esse exceptionis ratio in homagio subditorum er-
 49 ga magistratus; planè fateor juramentum promissorium non semper continere casus aequè certos, sed id quod juratur, interdum magis, interdum minus esse in arbitrio, jurato promittentis, nam si mercator aliquis utut ditissimus pecuniae certam summam alicui promittat per juramentum, ac deinde fortuitis casibus non solvendo fiat, immunis equidem est dolo perjurii, sed non à culpâ, debuit enim cogitare humanos casus & quod hujusmodi infortunium contingere sibi possit, ea si-
 50 quidem externa fortunae numera non sunt in nostrâ potestate; diversum est si Vasallus juret domino fidelitatem, subditus magistratui obsequium, Rex Regi vel populo inducias, pacem, foedera vel quaecunque pacta, quia ut Vasallus domino fidelis sit, ut subditus magistratui obsequiosus, ut Rex vel Princeps, induciarum, pacis, foederum &c. observans, in ipsius potestate est, nec directè ad contraria cogi potest, quamvis interdum voluntas cedat incusso timori majoris mali; quò magis igitur futura aliqua sunt in nostrâ potestate, eò securius jurato promitti possunt, & quò magis abnoxia casui, eò temerarium magis est promissorium de illis juramentum,

adeoque ex præcepto Christi vitandum, non quòd, si sic juratum sit, juramentum non obliget; sed quòd juxta Christi præceptum vitanda sit obligatio ex hoc juramento, quò temerè jurans facillè reus fieri potest perjurii, si non ex dolo propositi, 52 saltem ex culpâ temeritatis; breviter, ut omne juramentum vel assertorium vel promissorium non ex pravâ quâdam consuetudine, & sine causâ prægnante præstari debet, sic promissorium respectu casuum futurorum, qui non sunt in potestate promittentis quàm maxime vitandum est propter incertitudinem, & eatenus consentire possumus Grotio, sc. abstinendum esse à juramento promissorio respectu casuum ejusmodi non ab arbitrio promittentis, sed à fortunâ pendentium; putem tamen etiam tale juramentum esse licitum, si adhibeantur cautelae sequentes, 1. ut jurans aliquâ circumstantiâ externâ adigatur vel quodammodo urgeatur ad jurandum, ut putà si ei fides non adhibeatur extra juramentum, necessarium tamen sit contrahere & promittere, vel propter superioris jussu, vel propter publicum aut alioquin singulare interesse, 2. si jurans restringat implementum promissi ad vires suas, ut est expressum in juramento Vasallorum. 2. F. 7. ubi inter cætera Vasallagii capitula ita contextus habet: *est scivero, te velle jussè aliquem offendere, & inde generaliter vel specialiter sacro requisitus, mecum tibi sicut poterò præstabo auxilium,* 54 quâ sane specie si jurans externo ali-

quo impedimento præpediatur implere promissum, nec de dolo redargui poterit, nec de culpa temeritatis, quippe, quoddam de ejusmodi eventu sibi jam prospexerit in ipso juramento, 3. clausula etiam scientiæ ad-
 55 jicienda est, ut si qua talia sint, quæ implere possis, & verò propter ignorantiam non adimpleas, adhuc tutus esse queas à reatu perjurii, sicut quidem exemplo Vasalli constat in præallegatâ formulâ juramenti auxilium promittentis domino, nam & juxta vires promittit, & salvâ reservatione scientiæ. Colligamus igitur ex
 56 dictis omne juramentum, sive promissorium sive assertorium hodiernum esse permissum, non tamen sine causâ prægnante jurandum, quia tunc etiam, si necessaria causa adsit, quandoque majoribus cautelis opus esse, ne jurantes incurrant reatum perjurii, vel notam temeritatis. Verùm misis hisce transeamus nunc ad objecta juramenti, quæ cum comitibus antea dictis, præsertim cum justitiâ & judicio haud levem habent confinitatem; itaque primò juramentum fieri debet de re vel facto honesto, nam ut ait *Bonifacius VIII. Pontifex in c. 100. de reg. jur. in 6.* non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum, nec sanè per abusu-
 57 sum divini nominis, quod per se peccaminosum est, vel turpe potest fieri licitum, ut si quis juret, se adulterium, homicidium commissurum, furtumve facturum, vel quid simile, cujus rei rationem reddere solent, quoddam quæ turpia vel inhonesta sunt,

aut bonis moribus repugnant, ea nec facere nos posse credendum sit, ut ait *Papinianus Jctus in l. filius. 15. ff. de cond. instit.* Et hæc utique procedunt, dum loquimur de bonis moribus jux-
 58 tra cynosuram juris naturæ, nam boni mores, qui tantum refragantur juri positivo vel civili quantum ad juramentum non pari auctoritate habentur, velut in materiâ revocationis testamenti jurati donationis omnium bonorum pulchrè declarat *Covarruv. rubr. de test. p. 2. n. 9. & 31.* Quam opinionem intrepidè asserere possumus de jure naturæ vel gentium, licet ob receptas doctorum sententias nefas habeatur, juramentum valere, contra bonos mores civiles. *Id. in l. stipulatio hoc modo concepta ff. de verb. oblig.* Sed si inspicimus
 59 exempla fundi dotalis alienati de consensu mulierum cum juramento, item juratæ hæreditatum renunciationis, *in c. cum contingat 28. extr. de jure jur. & c. quamvis 2. de pact. in 6.* non absre esse videretur affirmare, juramenta etiam in his valere, quæ jure civili sunt prohibita, quod & confirmat *auth. sacramenta puerum. C. si adv. vend.* jam cum boni mores civiles quæ tales & bonæ leges civiles quæ tales in effectu æquiparentur juxta *l. de quibus 32. ff. de ll. consequens* erit juramentum bonis moribus civilibus adversum ex jure naturæ vel gentium valere, contra illos mores, ut contra leges civiles, à quâ assertionem etiam non alienus est *d. l. Covarruv.* Secundo ex præmissis jam sequitur juramentum versari debere
 60

circa rem vel factum possibile, nam si tantum potest argumentum ex eo quod ob turpitudinem moralem impossibile habetur, ut juramentum de his talibus interpositum non valeat, quidni multò magis naturam impossibile, si de eo juretur censeretur debeat extra omne vinculum obligationis? Sed in hoc tamen & priori casu dubitari poterit, annon saltem ejusmodi juramentum circa inhonesta vel impossibilia versari & valere possit ad effectum reatus perjurii? Quod non puto, nam si juramentum tale non est verum juramentum ex defectu objecti, nec poterit obligare sub reatu perjurii; pone aliquem jurasse falsificare monetas, quis dicet eum teneri ad implementum? Et tamen certum est tali specie hominis tam male jurantis, temeritatem poenâ dignam esse; igitur existimo, in foro animæ temerè jurantes vel impossibilia vel inhonesta, reos esse profanati numinis vel læsæ majestatis divinæ; de perjurio verò non æquè, si quod male juraverunt, benè non observent. Sic vides igitur tantum possibile & honesta esse; objecta juramentorum sub tali formâ verè obstringentium, impossibile & inhonesta excludi. Quid verò si opinione hominis jurantis quod impossibile est possibile credatur, & quod inhonestum honestum? Ex re judicandum esse censeo, præcipuè circa honestum vel inhonestum, quippe quod ex lumine rectæ rationis constare debet, non opinione hominis, aut verò circa possibi-

le aut impossibile, aliâ distinctione opus est, nam quædam absolute talia sunt, de quibus judicandum ex naturam nec hominum opinionem ullum locum relinquendum, veluti si jure te mortalem non fore, vel vivum evoluturum ad cælos, non est enim verosimile, quinquam ita supinum vel absurdum fore, qui nesciat hæc talia ultra vires humanas jurari; quædam verò sunt secundum quid impossibile, de quibus constat ad actum perducere posse, an verò viribus jurantis non æquè, in quo genere est, si quis v. g. juret, se profecturum intra biduum ad locum aliquem viginti Germanicis miliaribus distantem, etsi enim ea res per se fieri possit, & de facto sæpè ab expeditis cursoribus majora viarum spatia intra hoc tempus absolvantur, tamen an jurans æquè id præstare possit, dubium esse potest. Quæ igitur sunt naturaliter impossibile prioris generis, non inferunt vinculum juramenti, aut si non serventur, perjurium in externo foro, impossibile enim, ut ait *Celsus in l. 185. ff. de reg. jur.* nulla est obligatio, adeoque ne juramenti de re impossibile præstiti; secus se res habet in his, quæ sunt de posteriori genere; nam quemadmodum quis promittendo summam facultatibus suis majorem obligatur, sic & promittendo factum per se possibile, sed viribus suis majus, unde jure civili succedit in facti obligationibus, si promissum non impleatur præstatio pecuniaria ejus, quod interest, certè apud Deum & in foro

con-

conscientiæ quicumque impossibile aliquid vel sibi vel naturâ vel honestate tale juratò promittit, minimè excusandus est à profanati Numinis reatu, vel enim scivit se tale aliquid jurare, quod ad actum perducì non possit, aut valde difficulter & dubitanter possit, vel scire saltem debuit;

67 in assertorio juramento diversitas est respectu eorum, quæ naturâ, quæque honestate vel moribus impossibilia sunt; etenim quantum ad naturâ impossibilia, juramentum permissum non est, quia satis constat jurando perjurium committi, præsertim si loquimur modo dicto de absolute impossibilibus; sed impossibilitatem respectu honestatis vel morum, longè alia ratio est, hæc enim etsi ut fiant, ex prædeductis, ne quidem juramento rectè promitti possint, tamen jurati facta esse nulla honestas prohibet, idque sive quis de se sive de aliis juratò tale quid afferat. Ex hæcenus verò dictis constat, species juramentorum non tam respectu formæ, quæ quoad vim obligandi, ut in exemplis juramenti execratorii & contestatorii diximus, eadem est, quàm objectorum, discerni debere; aliud nimirum est juramentum promissorium, quod res vel facta futura pro objecto habet; aliud assertorium, quod res vel fa-

69 cta præterita: quibus Dd. addere solent speciem, nempe juramentum confirmatorium, de quo peculiari libro pluribus agit Gutierrez Hispanus Jctus; est verò de jure gentium & absolute loquendo, juramentum confirmatorium pro diversitate circumstantiarum ad alterutram speciem vel promissorii vel assertorii reduci posse videtur, nam qui confirmata actum vel negotium, aut in futurum promittit ratum fore, aut de præterito asserit valuisse, si non secundum se, saltem ex confirmantis consensu & auctoritate. Interpretatio in juramenti non tam est desumenda ex vigore verborum, quàm verosimili jurantis mente, & cum quodam temperamento æquitatis, si alii sit juratum, hinc pulchrè Celsus ait *in l. si libertus ff. de op. lib. Si libertus ita juraverit, dare se quot operas patronus arbitratus sit non aliter ratum fore arbitrium patroni, quàm si equum arbitratus sit, & ferè eam mentem esse personam arbitrio substituentium, ut quia sperent eum rectè arbitratum ad faciend., non, quia vel immodicè obligari velint*: Secundum quæ rectè dici poterit, nec Vasallorum nec subditorum juramenta ad immodica servitiorum onera trahenda esse. Cæterum ubi versamur in claris, capitula jurata servanda sunt ad unguem, licèt dura videantur, vel enim facilitati vel fortanæ suæ imputare debet, qui taliter jusjurando se obstrinxit, dummodò quæ juravit, inhonesta non sint nec impossibilia, neque dubito quin juramenta in specie impleri debeant, cessante implemento per æquipollens, hinc in obligationibus facti, licèt quis regulariter liberetur solvendo interesse ex communi sententia Dd. *ad stipulationes non dividuntur ff. de verb. oblig.* cui equidem nonnulli

recentiores contradicunt, quâ de re nunc non disputo, aliud tamen volunt obtinere adjecto obligationi juramento, sc. ut hoc casu promissio impleri debeat specificè, prout consuluere *Jafon. vol. 1. conf. 9. Alex. Imol. vol. 2. conf. 91. n. 6. Romanus Zas. & al. dd. in d. l. stipulationes non dividuntur.* Nec moramur illud vulgatum: quodd juramentum non mutet naturam actus cui apponitur, quia respondet

74 *benè Zas. d. l. nimirum etsi juramentum non solet operari ultra speciem actus vel negotii, cui adjicitur, strigius tamen vel intensius obligare posse. Huc pertinere videtur & illa species, quâ qui solvere promisit sub juramento vult compensare, hoc enim fieri non posse communiter docent Canonistæ ex c. ad nostram 7. extra de jurejur. Sed contrariam sententiam defendit Bartol. in l. amplius ff. rem ratam hab. aliq. plures, relati à Covarruvia in relect. c. quamvis. de pass. in 6. p. 1. §. 4. n. 16. cujus rei probabiles rationes reddit ibi Covarruv. n. 17. quarum hæc summa est, quodd solutio- nis vocabulum sub se comprehendat compensationem, l. si debitor. ff. qui pos. in pign. hab. usque aded ut & ultimæ voluntates, quamvis specificè implendæ admittant compensationem vice solutionis. arg. l. Marius. & l. qui heredi ff. de cond. & demonstr. jurat. l. si peculium §. quod si heredi. ff. de statutib.*

76 *Zas. in comment. Pand. ad tit. de compens. n. 19. Hoc idem dicendum arbitror secluso jure civili, quodd jure gentium æquum sit, ut compensatio habeatur pro specie solutionis; diversum si ju- ramentum adhibeatur compromisso, etsi enim hoc quoque per solutionem pœnæ satis videatur observatum à promittente, quod ex dispositione juris positivi assertum eunt, Card. Zab. conf. 92. n. 14. in fin. & ex eo Tusch. tom. 4. conclus. pract. 527. n. 7. Lit. I. vid. Nov. 82. c. XI. vereor tamen, ne aliud dicendum sit vel de Jure Canonico, vel saltem ex simplicitate juris gentium, juxta quam forma illa compromissorum Justinianea non æquè obtinet: In summâ juramentum pro- missorum inducit obligationem præcisam ad observandum id quod juratum est, quandoquidem tamen ut jam diximus regulam accipit à naturâ actus cui adjungitur, testamen- tum per se & ex naturâ suâ revocabile appposito jurejurando non sit irrevocabile, idque auctoritate rescripti Imperatorum Severi & Antonini, cujus sit mentio in l. si quis §. divini ff. de leg. 1. Nec donationem quidem mortis causa juramentum irrevocabilem facit, nisi expressè addita sit clausula de non revocando, de quâ in l. ubi adhuc ff. de don. mort. caus. adeoque jura- mentum de non revocando respectu testamenti & mortis causâ donatio- nis diversos parit effectus, nam prio- re consideratione in foro externo non obligat, benè verò in posteriori; sed neque hoc discrimen in foro conscientie vel etiam de jure gentium admittendum puto, cum tale jura- mentum servari possit, nec repugnet honestati naturali, licet dispositioni juris positivi, at talia juramenta ser- vanda & consequenter valida tra- dunt*

dunt Canonistæ in d. c. cum contingat,
 79 & d. c. quamvis. Præterea certum est, juramentum intelligi debere: rebus ita stantibus, ac propterea si notabilis emergat diversitas status rei, unde verosimiliter dici queat, huc non collimasse intentionem jurantis, nec eò ex porrigi debet vis & obligatio juramenti, exemplum sit in donatione omnium vel partis bonorum, si donator postea suscipiat liberos, quia revocari donatio ista poterit juramento non obstante, juxta Bart. Bald. & Cuman. in l. Titia Sejo § Imperator ff. leg. 2. quod quidem pensâ ratione defendi poterit, quia nec votum, etsi non sit minoris virtutis juramento, ad præjudicium liberorum subsequen-
 80 tum ita strictè valet. Vid. Hostiens. Sylvester. Navarr. & alios cit. Sanchez. de matrim. lib. 10. disp. 9. n. 15. Unde August. in cap. ult. 17. quest. 4. probat factum Aurelii Episcopi Carthaginensis, quod donatori liberis destituto, quos postea susceperat, res donatas reddiderit, & subijcit potuisse retineri verum jure fori (quia sc. ex veriori sententiâ dispositio l. si unquam C. de re voc. don. haud obtinet contra Ecclesiam) sed
 81 non jure Poli. Planè ex præmissis facile colligas: actus per se illicitos, quive bonis moribus attentâ juris naturæ ratione repugnent, per juramentum haud convalescere, quod idem etiam dicendum, si quid publicæ utilitatis causâ directè prohibitum sit, juramento enim non potest fieri licitum, vid. Zaf. ad tit. Pand. de jurejur. n. 65. & seq. Sed quid si

actus sit lege prohibitus principaliter respectu privatorum? Si ad favorem jurantis, juramentum facit illum validum etiam in foro externo, ut est exemplum in minore jurato promittente d. auth. sacramenta puerum, item in muliere Vellozano SCto renunciantes aut hæreditati paternæ, Zaf. d. l. n. 67. sin propter adversarium fortè propter creditoris odium non æquè ut in Macedoniano SCto in usuris in lege commissoria circa pignora vel feuda, quales actus jusjurandum non potest facere validos, licet juramentum eatenus videatur valere, ut ab eo impetranda veniat absolutio. Covarr. in d. c. quamvis p. 2. §. 3. n. 6. illud indubium est, omne
 82 juramentum esse personalissimum, nec quenquam constringere sub reatu perjurii, nisi jurantem, unde hæredes vel successores ad summum obligat specie pacti, ut si contraveniant haud possint pro perjuris haberi, quâ de re plura in lect. publ. ad tit. de pact. Denique quod ad contra-
 84 ria attinet, norandum, juramento adversari præter turpia impossibilia & prohibita omne id, quod dolo alterius incusso metu aut errore jurantis causam dedit jurandi, text. & ad. in d. c. quamvis & d. auth. sacramenta puerum. Sed & relaxatio à juramentis stricto jure forsan subsistentibus impetrari poterit, five per judicem Ecclesiasticum c. 1. c. veram extr. de jurejur. ad effectum liberationis à vinculo conscientiæ, five per secularem, ad effectum ne obstat in foro externo l. fin. in pr. ff. ad municip. quod pertinet

net etiam Imperii constitutio de relaxatione à juramentis ad effectum agendi, quam exhibet *Ord. Cam. p. 2.* *tit. 24.* Hæc verò de materiâ præfenti satis amplissimâ succinctè dicta sufficiant.

C A P. XXVIII.

DE JURE VICTORIS IN VICTOS
EORUMQUE BONA.

S U M M A R I A.

Num. 1. Victoria quid sit? 2. 3. 4. & 5. Victoria etiam non vi armorum parva verè talis est. 6. Victoria variè obventa suos habet de jure gentium effectus. 7. & 8. Victoria duplex est belli & pralii. 9. usq; 13. Victoria pralii effectus. 14. usq; 18. Victoria belli effectus. 19. usq; 22. Deditionis in fidem formula declaratur. 23. Victoria extendi non debet ad inhonestas actiones; 24. Victoria populi Israëlitiçi usus severior non ad regulas juris gentium pertinet. 25. Victor jure petit sibi dedi belli authores. 26. Victoria ad violationem sacrorum extendi non debet. 27. Hujus rei limitatio. 28. & 29. Victoris jus in bona profana partis victa declaratur. 30. Victor quod ex jure suo remittit victis gratia est non obligationis ex jure gentium. 31. Victor an possit exigere debita hostium? 32. Victoria premia quatenus sociis communicanda? 33. & 34. Victoria hæud tribuit jus irrevocabile victori citra pactum cum victo, qui non venit in potestatem.

VEnimus ad jura victoris in victos, quandoque enim non pace aut fœdere, sed victoriâ bellum accipit finem, quod tunc accidit, si non æquo Marte armis disceditur, sed pars altera admodum prævalet; cuius rei etsi gradus sint ex infra dicendis, in genere tamen definire possumus victoriam, prævalentiam armorum in hostes, non quod præcisè oport-

teat acie superatos esse, ut pars altera censeatur victrix, sed quæcunque ratione id contingat, satis erit; Fabius Maximus sedendo Annibalem debellandum censuit, dum pulchrâ ad Æmilium Consulè oratione apud *Liv. lib. 22. histor. in Italiâ*, inquit, bellum gerimus, in sede ac solo nostro, omnia circa plena civium atq; sociorum sunt, armis, viris, equis, commeatibus juvant, ju-

2

74-

vabuntq̄, id jam fidei documentum in adversis rebus nostris dederunt, meliores, prudentiores, constanteres, nos tempus diesq̄ facit; Annibal contra in alienâ, in hostili est terrâ, inter omnia inimica infestaq̄, procul à domo, procul à patriâ, neq̄ illi terrâ, neq̄ mari est pax, nulla eum urbes accipiunt, nulla mœnia; nihil usquam sui videt, in diem raptò vivit, partem vix tertiam exercitus ejus habet, quem Iberum annem trajecit, plures fames quàm ferrum absumpsit, nec his paucis jam victum suppeditat, dubitasne igitur, quin eum sedendo superaturi simus, qui senescat indies? non commeatus, non supplementum, non pecuniam habeat? Huc pertinet Samnitium de Romanis victoria ad Caudium, & omninò illa vincendi ratio, quæ consilio debetur non pugnae militum; Novius se à divo Augusto, Tiberius ait, in Germaniam missum, plura consilio, quàm vi perfecisse, sic Sugambros in deditionem acceptos, sic Suevos Regemq̄ Marobodum pace obstructum. Tacit. lib. 2. annal. hoc genus victoriæ superiori seculo Batavi respexerunt, cum ab obsidione Lugdunensi Hispanicus exercitus non certamine sed claustris aquarum referatis arceretur, quâ de re elegantes extant apud Meteran, versus, lib. 5. histor. Belg.

Lugdunum cingit Batavorum miles Iberus,

A Batavo contra cingitur ille mari.

Non opus est gladiis ferroq̄, rigentibus armis,

Sola pro Batavo belli gerantur aqua.

Et paulò post:

*Evenit ratio sine sanguine pellere longè
Hostilesq̄ manus Hesperiumq̄ jugum,*

*Tolle metus Hispano fuge, & ne respice
terras,*

*Pro quibus Oceanus pugnat & ipse
Deus.*

Quin etiam victoria nec consilio, nec virtute parta, sed vi superiore ac divinâ obveniens, veræ victoriæ nomen meretur, qualis in sacris fuit Josaphati Regis contra Edomitas, Moabitas & Ammonitas 2. Paral. 20. item Hiskia Regis contra Assyrios ab Angelo profugatos 2. Reg. 19. 2. Paralip. 32. & apud Esaj. 37. Talis etiam in profanis historiis fuisse fertur Marci Antonini Imperatoris contra Catos & Marcomannos, de quâ Claudianus hisce versibus:

*Laus tibi nulla ducum, nam flammene
imber in hostem*

*Decidit, hunc trepidum dorso fumante
ferebat*

Ambustus sonipes, &c.

Ex quibus omnibus constat, victoriam seu virtute, seu consilio, seu divinitus obtentam debitos jure gentium effectus habere, etenim hosti tandem armis prævalere sufficit, quamvis eundem armis non deviceris, sed aliâ quacunque ratione superior sis; neque distinguendum est, an conjuncta sit virtus militaris divinæ protectioni, ut in bellis Josuæ, Gedeonis, Davidis Assæ, aliorumque populi Israëliti Regum vel Ducum in sacris antiquis, & in Ecclesiasticis historiis Constantini ac Theodosii Imperatorum, de quo posteriore ob victoriam admirabilem contra Eugenium & Arbogastum versus extant:

O nimium dilate Deo, cui militas a-
ther,

Et conjurati veniunt ad classica veni:

an verò solis casibus miraculosis
victoria fuerit reportata, qualis fuit
Josaphati *d. l.* omnibus enim hisce
modis victor gaudet jure in victos de
7 quo loquimur. Planè in ipsa victo-
riâ, gradus discernendi sunt, ut vic-
tor in victos, eorumque bona pro
modo victoriae jus in eis habeat aut
minus, quâ in re non insuper habenda
est distinctio in victoriam belli &
praelii: Annibal, teste *Liv. lib. 30. his-*
tor. in curiâ Carthagenensium se non
acie solùm, sed & bello victum à Scipione
fateretur; contra Tacitus, est
Arminium Cheruscorum ducem ingenti
praelio superatum referat à Germanico
Caesare *lib. 2. annal.* eidem tamen
testimonium sub finem illius libri
insigne tribuit, quod *haud dubiè fuerit liberator*
Germania, qui non primordia populi Romani sicut alii Reges du-
cesq; sed florentissimum imperium lacef-
ferit, praelio ambiguus, bello non victus.
8 Quæ cum ita sese habeant, satis apparet,
victoriam praelii non esse plenam,
cum & qui praelio sæpe vicere tandem
bello succubuerint, vel ad extremam æquo Marte
aut saltem dubio bellum dereliquerint, ut
contigit hoc seculo in bello tricennali
Germaniæ; Perseus Macedoniæ Rex,
quamvis inter initia belli Romanis
extiterit superior, adeò tamen absuit
à plenâ victoriâ, ut equestri praelio
victi Romani, cum eo non aliter pacem
facere voluerint, nisi & de se &
de universâ Macedoniâ arbitrium

Senatui Romano permetteret. *Liv. lib. 42. histor.* Est igitur, ut ad rem ipsam
revertamur, victoria praelii non ab-
9 solutè consideranda, sed quoad illos
effectus, quos victor in eo statu
ex prævalentiâ armorum consequi
potest, veluti quoad captivitatem
hostium aut direptionem rerum ho-
stium, occupationem urbium &
quæ similia sunt, sic Ferdinando
Tertio parta contra Suecos victoria,
obsessæ urbis Nordlingæ deditionem
attrahit; sic Bannerio V Verbenum for-
talitium traditum ob victoriam Wit-
stochiensem, idemque in aliis exem-
plis. Sanè hæc talis victoria mul-
tum facti continet, quia pars victa
plerumque de restitutione belli cogi-
tar, adeoque consensu suo non plus
permittit victori, quàm re ipsâ ademerit,
vel ceperit; notabile hic est
Romanorum exemplum, qui ad Can-
nas maximâ clade victi nullas tamen
10 admisere pacis leges, sed vel legatos
ab Annibale missos ante solis occa-
sum è finibus Romanis excedere jus-
serunt, hinc etiam consuetarium est,
victoriam praelii non esse nisi viam ad
ultimam belli victoriam, quâ nisi rectè
victor utatur, omnes fructus il-
lius corrumpi oportet, prout post
Papiensem victoriam Dux Albanus
Carolo Quinto Imperatori pulchrâ
oratione ostendit apud *Gniacardim, lib. 16. histor.*
Habet tamen praelii victor
11 exercitium juris belli in victos, ut
dum adhuc vi resistunt, eos jure occi-
dere possit, vel deditos donec lytrum
solvatur, moribus hodiernis inter-
rim detinere, sic & res captæ ex ho-
stibus

stibus compendio victoris cedunt, & omnino illa, quæ supra diximus in bellis licere, ad hunc locum de victoriâ prælii vel hostilis certaminis pertinent, qualia si victor non vindicet jus victoriæ corrumpere vel negligere censendus est, quâ de re Maharbal, Annibalem ad Cannas victorem admonuit, imò, inquit, *apud Liv. lib. 22. histor. ut quid hac pugna sit actum scias, die quinto victor in Capitolio epulaberis, sequere cum equite, ut prius te venisse quam venturum sciant, & cum ille tergiversaretur longioris itineris impedimentum causatus, non omnia nimiram, reponere Maharbal, eidem diu dederunt, vincere sis Annibal, victoriâ uti nescis: Liv. ibid.* Itaque effectus victoriæ prælii & fructus est in usu, uti prius diximus; non tamen victori promiscuè omnia permessa sunt in eos, quos acie vicerit, sed sub moderamine juris gentium victoriâ utetur, ut sc. quos semel in fidem receperit, non temerè interficiat, neque corpora captivarum violet, quid enim peccavit pudicitia, ut in hoste vim patiatur? Orgiagontis reguli Gallo-Græci uxori captivæ, cum vis fieret à centurione Romano, cæde fertur stupratoris, maculam ultra fuisse, quod memorabile facinus refert *Liv. lib. 38. histor.* victoriæ belli plenior est effectus, attamen pro varietate circumstantiarum non unus idemque, nam vel pactione restricta est vel absoluta; specie priori non plus juris victor acquirit, quàm ei pacto fuit concessum, hinc Ætolorum legatus Phaneas cum Acilio consule

Romano disputat, *non in servitutem sed in fidem Ætolas sese tradidisse, Liv. lib. 36. histor.* huc & omnes illi casus referendi sunt, quibus victi non penitus in victoris potestatem venere, sed libertatem ex pacto vel omnino retinent, vel certis conditionibus restrictam, ut accidit in bellis Punicis primo & secundo, Philippi item & Antiochi aliisque pluribus, quibus res Romana armis superior fuit, nec tamen bellum finitum exito gentis aut subversione imperii. Victoria belli plena ut in se major & absoluta est, sic majus & plenius jus tribuit victori; Huc respexit Scipio Africanus, dum ad Malanissam: *Syphax, inquit, populi Romani auspiciis victusq, captusq, est, itaq, ipse, conjunx, regnum, ager, oppida, homines, qui incolunt, quicquid denique Syphacis fuit, præda populi Romani est;* Verùm in hoc argumento, bene secernere oportet id quodmero jure gentium victori licet, ab eo quod magè humanum est ac gloriosum, jus sanè habet victor interficiendi hostes, qui venere in potestatem absque pacto securitatis vel deditioe, ut verò eo jure promiscuè & in omnes utatur, inhumanum est, & propterea nec probanda Lacedæmoniorum in Plataenses deditos sævitia, quos *Ithycyde lib. 3. de bello Peloponn. teste* omnes interfecerunt, nec Corcyreorum in Corinthios captivos imitanda crudelitas, dum vicenos per dispositos armatos crucidarunt, *Ithycy. lib. 4.* nec Romanorum seu Fulvii saltem consulis in Campanos Capuano Senatu post occupationem

ejus urbis securi percusso. *Liv. lib. 26. hist.* nec Germanici Cæsaris in Cheruscos militibus, ut eam gentem acie victam internecone occiderent præcipientis, sic enim finem fore bello *Tacit. lib. 2. annal.* Certè hæc & id genus alia exempla, uti ostendunt stricto jure gentium permissam esse cædem hostis capti, nunquam enim querela fuit, in hujusmodi casibus, jus gentium violatum, ita & fervore & cupidine ultionis, partim etiam curâ ac sollicitudine futurorum eventuum, quibus victor sibi prospicere voluit, processisse satis constat; præclarior longè & gloriosior Cæsaris Octavii sententia ex Appiano refertur, apud *Grot. lib. 3. de jur. bell. & pac. c. 20. §. 50. cum eo*, inquiringis, quod hostes deditos pati dignum sit, simul jam & alterum spectandum, quid victorem facere par sit, atq; hoc se præferre; hujus clementiæ celebre etiam est Alexandri Magni exemplum in Porro capto, cui ex Regiâ majestate nihil ferè præter nomen ademptum. De formulâ deditiois in fidem, & Græcis & Romanis bellis olim frequente, *Grot. d. l. ait*, eâ nihil aliud quàm deditioem meram intelligi, neque fidei nomen his in locis aliud significare, quàm ipsam probitatem victoris, cui se victus committit, quod & Polybio conveniens esse videtur, apud Romanos idem valere, dicenti, se in fidem alicujus committere, & victori de se statuendi liberam facere potestatem; ast verò in Phaneæ historiâ deditiois in fidem & in servitutem discrimen est ex-

pressum; Quid ergo? Contraria esse non puto formulam deditiois in fidem, & victoris arbitrium complecti, & simul temperamentum æqui bonique, cùm ea sit verosimilis mens arbitrio quid committentium, quòd existiment, eum cui arbitrium deferunt, rectè arbitraturum, non quia vel immodicè obligari velint, juxta Celsum in *l. si libertus ff. de oper. libert.* quâ de causâ victor virtute deditiois in fidem, victoriâ non debet uti insolenter, sed tali moderatione adhibitâ, ut quæ citra detrimentum publicæ securitatis permitti possunt, victis permittat; enimverò si tale quid imperet, sine quo fructus victoriæ corrumpetur, patienter ferre debent victi, & obtemperare, quatenus possunt; hinc Ætolorum reluctantium causâ contra Acilium imperantem, ut authores defectionis dederentur, magis ex facti difficultate, quòd sc. iidem non fuerint in potestate Ætolorum, quàm præcisâ deditiois in fidem formulâ defendi posse videtur, quod quidem non eò dictum velim, quasi vel Acilius consul rectè ad morem Romanorum, vel Phaneas legatus ad morem Græcorum deditiois interpretationem retulerit, hæc enim ab æquitate juris gentium desumi debuit, non alterius partis consuetudine, unde res postea etiam fuit integra, vel consuli Romano, ne in deditioem more Græcorum intellectam consentiret, vel Ætolis, ne se absoluto victoris arbitrio permisisse viderentur; verbo nihil actum fuit;

22 fuit, sicut accidit, quoribus partes dissentiunt circa rem, idque etiam isto casu eventus docuit, dum Ætoli quasi re infectâ, utcumque attritis rebus denuo ad arma concurrerunt, donec intercessione Quintii consularis viri inducias, & postea in Senatu Romano, intercedente Atheniensium legato, pacem impetrâssent. Jus itaque victoris ex præmissis est, ut in deditioe absolutâ illimitatum imperium exercere possit in deditos, in restricta non æquè, sed juxta legem conventionis, in omni tamen deditioe, nisi ad rem publicam confirmandam severiori exemplo opus sit, benignitatis & clementiæ victorem convenit esse memorem; hæc summa est eorum, quæ diximus, planè quæcunque fuerit victoria, extendi non debet ad inhonestas actiones, nec igitur victor jure gentium abuti potest ad raptus, ad stupra honestarum foeminarum, neque ad cædem infantium, aut ejus ætatis hominum, qui bellum nec excitare nec adjuvare potuerunt, scitè Camillus *apud Liv. lib. 5. histor.* ad ludimagistrum, qui Faliscorum pueros perfidè traditum venerat; *arma, inquit, habemus non adversus eam ætatem, cui etiam captis urbibus parcitur, sed adversus armatos & ipsos, qui nec lasi nec lacesiti à nobis castra Romana ad Vejos oppugnârunt.* Neque contraria exempla Israëlitarum, qui 24 gentes Canaan vel alios hostes sine discrimine sexûs vel ætatis interfectione deleverunt, qualia in sacris non uno loco legimus, ad genera-

lem juris regulam pertinent, sed ad singularem divinæ ultionis jussu, aut si fortè sine mandato divino tale quid contigerit ad historicam severitatem vel crudelitatem referri debet, non ad imitationem, quo numero putem esse Davidicæ victoriæ usum adversus Ammonitas 2. *Samuel. vers. 29. & 31.* ac 1. *Chron. vers. 3.* Planè 25 gentium juribus magis convenit, ut in belli auctores vel concitatores victor animadvertat, quod Romanis solenne fuit, hæc sc. res pertinet ad securitatem pacis, ne ex impunitate priorum motuum ab inquietis belli parariis de novo violetur: quo sine in pace Antiocho datâ Annibalem ante omnia poposcere Romani, quod nusquam sibi liqueat, ibi pa- 26 cem fore populo Romano, ubi Annibal fuerit. Porro victoris jus extendi minimè debet ad violationem templorum vel rerum sacrarum, aut ad religionem pertinentium; nec enim Deo, cui victor victoriam debet, tam mala gratia in fine belli referenda, ut templis vel rebus ei ad cultum dicatis vis fiat, quin & durante bello, quatenus possunt, hisce parcere belligerantes ex suprâ deductis satis liquet, eaque jura inter Christianos imprimis sanctè sunt colenda; gentilium planè templa, i- 27 magines, idola, & quæcunque ad superstitionem talem pertinent, quia Deus verus creator cœli & terræ his non colitur, haudquaquam à victore conservanda, sed potiùs constringenda ac corumpenda sunt. 28 Quantum ad bona victæ partis pro-

28 fana, jus victoris ex qualitate victoriæ metiendum est, si enim absoluta sit & plena, omnia bona victori acquiruntur, idque est, quod paulò antè de sententiâ & victoriâ Scipionis contra Syphacem ex Livio attulimus, & quod suprà in materiâ de bellis, an res captæ in prædâ sint, vel victori, cujus auspiciis bellum geritur, cedant, distinximus; quòd si victoria sit restricta, eatenus victor ex bonis victi acquirit, quatenus aut bello occupavit, aut per pacis tractatus post victoriam obtinuit, quocirca etiam victo captoque Rege victor non acquirit jus regni, nisi id ipsum etiam armis subegerit, vel pactione

29 consecutus sit? Franciscus I. Galliarum Rex ad Papiam victus captusque erat, non tamen capropter Carolus Quintus victor jus in regnum Galliæ acquisivit, quin potiùs ex captivitate Franciscus Rex rescripsit, ne sui ampliùs velut mortui in administratione regni haberetur ratio; quod exemplum insigne est circa regnum successivum, sed adhuc faciliùs in electivo idem procedit, nemo enim v. g. dubitavit victo captoque à Persis Valentiniano Imperatore, imperium Romanum adhuc pristini juris mansisse, & jus ad Saporem Persarum Regem non nisi in personam captivi Imperatoris transiisse, haud quaquam in imperium Romanum, quod ipsum & in Rege absoluto, si veniat in potestatem hostis, ut quondam Bajazethes in potestatem Tamerlanis, admittendum est, nec immeritò, quoniam casus ca-

privitatis facilè comparatur morti, ut exemplo Regis Francisci modò diximus. In omnibus autem casibus 30 victoriæ, quicquid victor victis remittit ex jure suo quæsito, sive circa personam, sive circa res, gratiæ est & voluntatis, non obligationis ex jure gentium; quod Alexander Magnus de se respondit Darii Legatis apud Q. Curtium lib. 4. *histor.* Illud insuper disquiri potest, num victor debita hostis victi exigere, & jure gentium debitores ad solvendum compellere possit? Sic dicendum videtur, quia in omnia bona adversarii, victori jus est; sed sub universitate bonorum comprehenduntur etiam numina & obligationes, hinc Alexander Magnus obligationem centum talentorum Thessalis debitoribus Thebanorum jure victoris donasse fertur, huc & *Instr. Pac. Germ. art. 4. §. debita* collimat, ut sc. debitores, qui violentâ hostium exactione compulsi sunt debitum solvere, realem solutionem & violentiam exactionis probantes, haud aliter viâ executivâ conyeniri possint, nisi intra biennium, de exceptione harum irrelevantiâ constiterit. Quid de sociis belli dicendum, an his victoriæ præmia communicanda? Sic arbitror, si æqualis sit societas & communibus armis victoria impetrata, alioquin fœdere inæquali, ut intor Romanos & socios Latinos, vel etiam si ab uno solo reportata sit, ut superiori seculo à Carolo Quinto contra Gallos, diversum jus erit, victoriæque fructus, qui solus vicit, citra communicatio-

nena

33 nem cum sociis sibi soli afferet. Denique illud expeditum est, victoriam non tribuere jus irrevocabile in bona victi occupata, si is nec venerit in potestatem victoris, nec ex post facto consenserit, datur enim victo jus sua bello repetendi, uti videmus in exemplis Masanissæ à Syphace victi & regno pulsi, postea Romanis armis restituti & victoris, item Ferdinandi Arragonii à Carolo octavo Galliarum Rege exclusi possessione

regni Neapolitani, postea bello recuperati, unde ista specie pactio tribuit jus fortius ex consensu, sc. respectu pacifcentis, non respectu tertii, cui pactum aliterius præjudicare nequit; hinc Franciscus Sfortia contra Gallos paternum Mediolani principatum jure gentium bello vindicare potuit, quamvis frater Maximilianus eundem Galliarum Regi post pugnam ad S donatum cesserit. Hæc verò de jure victoriae hactenus dicta sufficiant. 34

C A P. XXIX.

DE REBELLIONE GENTIUM
DE VICTARUM.

SUMMARIÆ.

Nam. 1. usq; 7. Rebellio an & quatenus jure gentium probetur? 8. Anni Pratoris Latini oratio ex Livio refertur. 9. & 10. Rebellare an permissum sit victis, quibus antea jus belli ademptum salva libertate? 11. & 12. Rebellionis causa ex parte gentis cui libertas relicta. 13. usq; 18. Rebellionis in victoria effectus sub distinctione referuntur.

Primâ facie materia hujus capituli videtur concernere merum factum, non jus gentium quod rebellionem detestatur, cui argumento erit, quod supra diximus, subditis rebellibus adversus imperantes non esse jus belli, quo sensu rebelles declarat *Herr. VII. Imp. in extrav. qui sint rebelles*, ubi hoc nomen pro synonymo accipit cum infidelibus Imperii, qui quomocumque contra Impera-

toris honorem & fidelitatem rebellionis opera faciunt, & contra Imperii prosperitatem aliquid machinantur, contra Imperatorem & officiales ejus in his, quæ ad commissum officium pertinent rebellando nomen rebellionis habent; quæ ex declaratione satis patet, rebellionem involvere quandam subjectionis speciem, cum hi qui juramento fidelitatis devincti sunt, perfide agunt

gunt, & res novas moliantur, contra Imperatorem vel imperium; Latini legatis id exprobratum ab Tito Manlio Consule, cum contra foedera priora Consulem alterum ex sua gente creari poscerent; *Haccine*, inquit Manlius, foedera Tullus Romanus Rex cum Albanis patribus vestris Latini, hac Lucius Tarquinius vobiscum postea fecit? Non venit in mentem pugna apud Regillum lacum, aded & cladum vestrarum veterum & beneficiorum nostrorum erga vos oblitus estis. *Liv. lib. 8. histor.* Verum quia victoriae gradus sunt, & interdum bello inferioribus jus armorum permittitur, ut in responso Aemilii Praetoris ad Samnites: *Quod ad Sidicinios attinet, nihil intercedi, quod minus Samniti populo pacis bellique liberum arbitrium sit, Liv. d. lib. 8.* poterit sane justis causis intervenientibus jure gentium tali specie rebellio admitti, quod verum arbitror, non tantum, jure armorum expressè reservato, sed etiam nominatim non adempto, quod Romani apud *Liv. d. l.* respondent Samnitibus, petentibus, ut populatione agri sui Latinos Campanosque arcerent, vel armis coercerent: *Campanorum*, ajunt, *aliam conditionem esse qui non federe, sed per deditionem in fidem venissent, itaque Campanos, seu velint seu nolint quieturos; in federe Latino nihil esse, quod bellare cum quibus ipsi velint prohibeantur;* nec solum interpretari debemus hoc arbitrium contra tertios, sed contra ipsum victorem, si postea de novo laedat; Philippus Macedoniae Rex cum diu jam bello victus pacis leges accepisset, non cum Maro-

nitis, inquit, mihi aut cum Eumene disceptatio est, sed etiam vobiscum Romani, a quibus nihil aequi me impetrare jam diu animadverto, &c. ubi post longam gravaminum expositionem subjicit in fine: *quo in numero me apud vos esse velitis refert, si tanquam inimicum & hostem, insectari pergite, ut cepistis facere, sin aliquis respectus est mei ut socii atque amici Regis, deprecor ne me tantam injuriam dignum judicetis, nec dubius fuisse Philippus fertur, quin rebellandum esset. Liv. lib. 39. histor.* Sic Sabinos, Aequos, Volscos, Samnites totque alios populos bello victos ex subnascentibus causis saepius rebellasse legimus adversus Romanos victores, nec de jure iterandi belli, sed de causis sintne justificae nec ne, ambiguum; fuit, quod idem in Saxonum historiam Carolo Magno saepiusculè rebellium deprehendere licet; in summam duo sunt distinguendi casus, vel enim victoria est absoluta, & tunc victi sunt subditi, nec rebellionis habent facultatem, cum ipso facto amiserint jus armorum, vel est restricta, & pacis conditionibus certis a victore obfirmata, atque ista specie ex causis novis rebellare, hoc est novum bellum inchoare licet, si modò causae sint praegnantes, quarum nomine haud satisfaciat, nec jus armorum diserte victis ademptum; Planè quod Romani *l.c. apud Liv.* dicunt Latinis vi foederis non prohibitum, cum quibus bellare velint, ex Politica magis ratione dissimulandi imminens bellum Latinum, quam jure gentium factum censeri debet; Latini enim, quam fue-

fuerint restrictæ conditionis circa jus armorum prodit Annius prætor Latinus; *Bellum, ait, nostro nomine cum Pelignis gessimus, qui (Romani sc.) ne nostrorum quidem finium per nos tuendorum jus antea dabant, nihil intercesserunt; Sardinios in fidem receptos, Campanos ab se ad nos descisse, exercitus nos parare adversus Samnites federatas suos audierunt, nec moverunt se ab urbe, unde hæc illis tanta modestia, nisi à conscientia visum & nostrarum & suarum.* Liv. d. lib. 8. Difficilior illa quæstio est, si victor conditionibus pacis victo quidem libertatem legum relinquat, sed arbitrium belli adimat, an tunc ex causâ superveniente ac prægnante rebellare permixtum? Affirmandum hoc puto, quia victor præbendo causas novæ & gravis læsionis, sine dubio capitula pacis violat, & consequenter victo non amplius obstringitur promissioni, ne injussu victoris bellum gerat, sicut Philippo Macedoniæ Regi ex causis novi belli jure armorum uti & suum persequi contra Romanos visum est, quamvis antea victo inter conditiones pacis, hæc etiam injuncta fuerit, ne extra Macedoniam injussu Senatus Romani bellum gereret; imò re penitus perpensâ hujusmodi capitulum pacis magis videtur ad tertios pertinere, cum fortè interfit victoris, ne victus alios bello aggrediatur, quod minus enim de bello contra victorem interpretemur, ratio ostendit ab inconvenienti, absurdum sc. est expectare consensum belli à victore contra ipsum; nec ob-

stat, quòd bella, uti suprâ traditam, quandoq; cum consensu partis utriusque indicantur, nam illud fit inter æquales, non verò alterâ parte armis devictâ, nec ex ratione est, ita intelligere capitula pacis, ut pars altera cogatur, novas pati injurias, exclusâ prorsus consuetâ juris gentium reparatione, nec enim magis in publicis, quàm privatis negotiis fovere debemus pacta quæ alteram partem ad delinquendum possunt invitare. Speciales causæ novi belli variorum esse possunt, veluti si gens victa à victore penitus velit subjugum mitti, si religio, si libertas pessum eat tractatibus pacis permixta, enim verò hi utcunque speciosi tituli à subditis rebellibus non temerè sunt rebellioni prætextendi, loquimur enim hic de gentibus victis, quibus libertas sua relicta, ut Pœnis in pace belli Punici primi & secundi, vel saltem, quæ in imperium vi obtrusum nullo conditionis signo vel factis absolutè consenserunt; hinc potuere exules Athenienses Duce Thrasylulo triginta tyrannos ejicere, & libertatem patriæ vi ereptam vi recuperare, quale quid non possunt subditi legitimi, quibus rebellio ex regula est crimen atrocissimum, non ut gentibus victis, iteratio belli ex causâ iusta, vel juris sui armata & permixta repetitio. Hæc tam diversa rebellionum conditio diversos etiam parit in victoriâ iterati belli effectus, quos ita placet discernere: aut vincit Rex vel populus imperans, aut qui de-

s

fecere

fecere resumtis armis ; priori specie in victos , si subditi fuerint , & de facto rebellaverint , severius animadvertere licet propter exemplum ,
 13 convenit tamen nihilominus temperamentum aliquod clementiæ adhibere , & paucorum fortè auctorum defectionis suppliciiis univrsorum delicta expiare. Quo sine Scipio Africanus ad milites seditiosos ait : *itaq; quod ad vos universos attinet , si erroris pœnitet , satis superq; pœnarum habeo , Albius Calenus , & Atrius Umber , & cæteri nefaria seditiosis auctores sanguine lucent , quod admiserunt Liv. l. b. 28. histor.*
 14 Sin subditi non fuerint adhuc mitius agendum erit : Romani sæpè bello victis & subinde rebellantibus Samnitibus pacem dedere æquis conditionibus , eandem moderationem aliis bellis adhibuere , ut Asdrubal
 15 Hædus Carthaginensium legatus in petitione pacis , *ided populum Romanum invictum esse dixerit , quod in secundis rebus sapere & consulere meminerit , ac plus penè parcendo victis , quam vincendo imperium auxerit . idem lib. 30. histor.* Quæ etsi propriè monita sint Politica victoribus benè observanda , tamen jure etiam gentium non est , ut dicamus gentes antea victas præcisè ob bellum ex causâ justificâ iteratum duriores à rursus victoribus accipere
 16 debere leges pacis , habet enim quod sibi imputet victor , si novo bello causam dedit , cui si rebellantes succubuerint , æquitati convenit , ut repetitio armorum , quando aliâ viâ

juri suo consulere non licebat , haud trahatur ad perniciem ; Casu inverso , quo qui arma resumpsere vincunt , iterum distinctio est subditorum rebellantium à gentibus , illi enim nihil juris acquirunt ex victo-
 17 riâ , indignum sc. est , crimine rebellionis jus imperii ad subditos deferri , tametsi armis prævaleant , interim igitur quidquid usurpant facti est , ut in Cronwellio & similibus , diversum si casu speciali , ob notoriè violatas imperii leges fundamentales inferiores ad arma convolverint , vel si ex post facto bello questis accesserit imperantis consensus , quâ de re supra egimus ; quod si gens antea victa repetitis armis superior sit , reciproca obtinet ratio , ut ex bono & æquo rem componi
 18 patiatur , non ut nimium in antea victorem sæviat , & hæc observandæ erunt communes belli ac victoriæ regulæ , ut sc. liceat novo victori causam belli amovere , & suæ securitati in futurum prospicere , reparatis damnis jam illatis , Annibalis ea potest videri intentio animusque fuisse , si profus contigisset Romanos bello vincere , sic enim post prælium Cannense ad captivos ait ; *non internecivum sibi esse cum Romanis bellum , de dignitate atque imperio certare , & partes virtuti Romana celsisse & se adniti , ut sua invicem felicitati & virtuti cedatur . Liv. lib. 22. histor.* hæc verò pauca ad materiam propositam dicta sint.

C A P. XXX.

DE MODIS QUIBUS IMPERIUM EXTINGUITUR AUT VACAT, ET JURE ORDINUM IN REGNO VACANTE.

S U M M A R I A.

Num. 1. 2. & 3. imperiorum diversa sunt atates & an fatales? 4. & 5. imperia vacare aut deficere differunt. 6. imperia deficiunt violenta occupatione. item 7. deditioe. 8. usq; 14. deditiois in fidem effectus perpenditur. 15. & 16. imperium consensu relaxativo deficit & quomodo? 17. imperium translatione deficit à parte transferentis. 18. & 19. imperium an possit alienari à rege sine consensu populi? 20. successor non tenetur ex contractu prædecessoris repugnante legibus regni. 21. alienans partes regni contra leges num possit factio suo contravenire? 22. Rex an habendus pro usufructuario regni vel pro domino? 23. pactum de non alienando obstringit regem subditis. 24. usq; 36. alienare partem civium vel imperii quatenus regi aut corpori civili liceat vel non? 37. 38. & 39. Vasallos num liceat alienare? 40. alienatio terrarum non est confundenda cum translatione civium sub alienum imperium. 41. usq; 44. Jurisconsulti defenduntur contra Grotium circa alienationem partium regni ex causâ necessitatis vel utilitatis. 45. regna eorumve partes populis inconsultis jure gentium possunt in fœda concedi. & 46. regnorum partes possunt oppignroari. 47. patrimonium populi an regibus pignori obstringatur? 48. & 49. regnum vacat morte regis, non similiter aristocratia vel status popularis morte eorum qui præsumt. 50. regnum vacat resignatione. 51. resignatio regni quatenus permessa? 52. regnum vacat depositione. 53. exempla in Romano Imperio & Romano-Germanico. 54. ordinum jus in regno vacante declaratur. 55. Vicariatus Imperii moderni triplex. 56. & 57. Vicariatus Palatinus ex Instr. pacis defensio, 58. ordi-

nes tempore interregni num planè sint liberi. 59. & 60. Translatio Imperii Romano-Germanici post stirpem Carolinam defenditur.

UT curricula vitæ hominibus per ætates distinguuntur, sic Imperiis sua sunt temporum intervalla, quibus ab exiguis rebus sumpto initio velut adoleſcunt, inde ad potentiam majorem excreſcunt, poſtea rurfus decreſcunt, & intermoriuntur, quod cum tot exemplis conſtet ex Romanarum rerum variante forma, quam maximè eſt perſpicuum; habuerunt hæc ſub regibus ſua incunabula & infantiam, ſub conſulibus uſque ad bella exterorum præſertim Punicæ, adoleſcentiam, poſt juventam & quaſi virilem ætatem acceſſione tot partium orbis devictarum, tandem reductâ Monarchiâ in ſenium quodammodo ſecti cœpere, donec irumpentibus hoſtibus debiliores in varia regna diſtractæ conciderent; nullus infior regnis imperiisque humanis periodos divinitus conſtitutas, queis circumactis deſiciant, non fatali impulſu ac neceſſitate, ſed ut ex Daniele conſtat, liberâ Sapientiſſimæ Supremique regnorum conditoris diſpoſitione & cauſarum particularium providentiâ, hæc conſiderat Politicus comparativè ad probabiles effectus, v. g. ſi quis quærat, cur potentiſſimum Imperium Romanum olim perierit, in promptu cauſæ ſunt: tyrannis, luxus, licentia militaris, ad extremum armorum negligentia, quibus vitis publicæ ſalutis, & rerum ge-

rendarum nervi ſunt inciſi, id judicat politicus fore in omni Republicâ, ni ſit qui remedium providè quærat; juris gentium diverſa conſideratio eſt, & magis abſoluta circa modos deficientium vel vacantium imperiorum, eſt verdè harum rerum differentia, etenim imperium deſicit, ſi penitus extinguitur, vacat autem, ſtractu imperans deeſt, & ordinibus vel populo jus eſt eligendralium; de deſiciente imperio Pericles apud *Thucyd. lib. 2. in orat. ſionebri: conſiderate*, inquit, *hinc ſummas noſtra civitatis gloriam eſſe, apud omnes gentes, quia non cederet adverſis & plurimos homines & labores bellis impendit, & ſummam hæcenus potentiam habuit, cujus memoria ſempiterna de Græcis relinqueret ad poſteros, ſiquando deſicimus, ut humana omnia deſiciant, nos videlicet inter Græcos laiſſimum imperium tenuiſſe. De vacante Tacitus lib. 2. annal. Ariobarzane morte fortuitâ abſumpto, ſtirpem ejus hand tolerare, ait, (Armenii) tentatogue ſermina imperio, cui nomen Eratbo, eaq. brevè pulſâ, incerti ſolutique & magis ſine domino, quam in libertate profugum Vononem in regnum accipiunt. Secundum que imperia proprie mori deſiciunt morte imperantium ſed vacant, nam quamvis verum ſit, eos, qui imperium morte reliquerunt, deſeciſſe, non tamen idem verum eſt de imperio abſolutè conſiderato, nec rectè dicimus imperium Germanorum deſeciſſe*

cisse mortuo Imperatore, & idem in quibuscunque regnis, quod locus iste Taciti pulchrè declarat, Armenios mortuo Ariobarzane magis sine domino quàm in libertate fuisse referentis, ut igitur ad rem redeamus deficit imperium, 1. violentà occupatione, nam quod hostis jure belli cepit, nostrum esse desinit, itaque si totum imperium occupavit, totum, si partem, pars illa amittitur, exempla habemus deficientis, quondam occidentalis Imperii Romani in Augustulo, orientalis in Constantino Palæologo, quorum ille ab Odoacro Herulorum Rege subactus, ultimus qui Romæ è prisca imperavit, hic à Machomete Secundo Turcarum Sultano debellatus, ultimus qui Constantinopoli exitit. 2. deficit imperium deditioe, quoties Rex vel populus liber alii se subicit, in Livianà historià occurrit Faliscorum exemplum, quos Romana fides & candor Camilli ducis pueros proditos restituentis, ad deditioem spontaneam permoverat, quâ de re eorum legati in Senatu Romano ita locuti traduntur: *Patres conscripti, victoria, cui nec Deus, nec homo quisquam invidet victi à vobis & Imperatore vestro, dedimus nos vobis, rati quòd nihil victori pulchrius est, melius nos sub imperio vestro quàm legibus vestris victuros; eventus hujus belli duo salutaria exempla prodita humano generi sunt, vos fidem in bello, quam præsentem victoriam maluistis; nos fide provocati victoriam ultrò detulimus, sub ditione vestrà sumus, mittite qui arma, qui obsides, qui urbem patentibus portis accipi-*

ant, nec vos fidei nostræ, nec nos imperii vestri paritebit. Liv. lib. 2. histor. Atque hoc idem obtinet sive compulsà sit deditio, sive spontanea, si modò vera fuerit & absoluta, quâ in re præprimis veteres adhibuere formulam deditiois in fidem, quâ victori ex bono & æquo victi se suaque permittebant, quæ quam vim habeat considerandum est. Locus insignis habetur apud Polyb. & Livium de Phaneâ & reliquis Ætolorum legatis, quibus cum factâ in fidem Romanorum deditioe, à Consule Acilio imperatum esset, ut Dicæarchum civem ipsorum, Meneram etiam Epirotam, & Aminandrum cum principibus Athamanum, quorum consilio ab Romanis defecissent, sine morâ dederent, interatus Phaneas, non in servitutem tuam, inquit, sed in fidem nos tradimus, & certum habeo, te imprudentiâ labi, qui nobis imperes, quæ moris Græcorum non sunt; ad hæc consul, nec herclè inquit, magnoperè nunc curo, quid Ætoli satis ex more Græcorum factum esse censeant, dum ego more Romano imperium id habeam in deditos, modò decreto suo, antè armis victos, itaque nî properè sit, quod impero vinciri vos jam jubeo. *Liv. lib. 36. histor.* Ex quibus constat, aliter Consulem Romanum, aliter Ætolorum legatos interpretatos fuisse formulam deditiois in fidem, *Grot. lib. 3. de jur. bell. & pac. c. 20. §. 50.* ad stipulatur Romanæ interpretationi, nihil aliud sc. intelligi his verbis deditiois in fidem, quam dedi-

- tionem meram, nec fidei nomen aliud significare, quàm ipsam probitatem victoris, cui se victus committit; mihi videtur facti esse quæstio.
- 11 quid partes senserint, præsertim quemadmodum uti consueverint formulâ deditiois in fidem, nam si ab unâ parte intellecta sit deditio in fidem, sub restrictione tacitâ æqui bonique, veluti ut salva sint debitorum corpora, aut bona aliqua, non poterit victor exercere absolutum imperium, quod cum concedendum sit in deditioe conditionatâ per expressum consensum de quâ re *Grot. d. l. §. 51.* quidni idem asserendum de deditioe conditionatâ per consensum tacitum? Sed quæritur quibus conjecuris consensus tacitus tali specie colligi possit? Respondeo probabiliter ex circumstantiis rerum & fortunæ debitorum, nam si ulla deditis spes posita esset in armis, non est verosimile, deditioem in fidem intelligi de mero victoris arbitrio, quod certè idem exemplum *Ætolorum* docet, qui eodem illo bello adversus Romanos, armis resumptis Nauptectum munière, bellumque Antiocho, cujus focii fuerant, jam debellato, donec honestiorem pacem consequerentur, aliquandiu sustinuerunt; Quarum rerum optima est ratio, quod ut alibi *JCtus* ait *in l. 30. ff. de op. lib.* non sit verosimile, aliquem immodicè obligari velle, verbis obligatoriis in alterius arbitrium collatis, sed ex bono & æquo, idque meritò observare debent victores in victos, qui se sub clausulâ clementiæ vel discretionis (*auf Gnad oder Untgnad/* ut nostri loqui amant) dederunt, nec his verbis merum sciendi arbitrium, sed arbitrium juris gentium regulis moderatum, intelligi debet; itaque non violanda debitorum corpora, nisi sint fortè bellu concinnatores, qui in posterum multum nocere possent, quâ dere antea in materia de juribus victoris in victos dictum est. Tertiò deficit imperium principaliter ex consensu relaxativo imperantis, quando ille subiectos populos jubet esse liberos, atque ab homagio relaxat, quomodo constat plures Italiæ civitates à principibus Romano-Germanicis Imperatoribus libertati restitutas esse, quod quidem non tantum in Monarchico statu, sed aliis etiam imperandi formis sine dubio procedit; est verò hæc species deficientis imperii restrictè intelligenda, non quòd imperans imperare desinat, sed quòd gentibus vel populis, quibus consensu permessa est libertas post non ulterius imperet, uti concessa legitur libertas, vel libertatis usus ab Hispaniarum Rege Batavis, & ab Imperio Romano-Germanico Helvetiis juxta formam *Instr. Pac. art. 6.* Quin etiam quartò translatione imperium deficere apertum est, quod quidem contingit duplici viâ, vel mutatione internâ Status, ut quando Athenis populi imperium in quadringentos, postea in plures, aut Romæ itidem potestas populi in Imperatorem translata legitur, vel mutatione externâ, velut quando à Græcis in Germanos

- manos occidentalium imperium Romanum fuit translatum, hic verò modus differt à proximo, quòd non concedatur libertas, ut in illo sed dominium transferatur, quo intuitu olim Atheniensibus objectum fuit: eos in bellis Medorum pro imperio pugnasse, reliquos Græcos eorum socios, ut priorem conditionem mutarent in minus tolerabilem, ubi pulchra moveri solet quæstio, an imperium alienari queat à Rege sine consensu populi nec ne? Affirmativa placet Grotio in regno matrimoniali, quod à Regis pendet absoluto arbitrio, negativa in regno restricto. Vid. id. lib. 2. de Jurr. Bell. & Pac. c. 6. §. 3. & seq. quod & ibidem de partibus imperii asserit, non posse sc. nisi sub illâ distinctione alienari vel non, de quibus rebus suprà diximus; quin imò & in consensu imperantis relaxativo, idem juris obtinet, quia non magis potest ille Rex vel Princeps, ab homagio liberare civitates vel populos subjectos, quàm jus suum in alium transferre, nisi habeat plenum imperium, ac dispositionem, quæ de causâ non dubito posse relaxatione haud obstante in priorem conditionem retrahi, ab homagio relaxatos contra leges regni, utique si loquamur de successore, qui licet teneatur servare contractus prædecessoris nomine regni initos, minimè tamen obstringitur in illis negotiis, quæ legibus regni repugnant; Difficilius dictu esse videtur, posse eundem qui alienavit regni partes, quive populos subjectos contra leges imperii fundamentales libertati restituit, contravenire facto suo exemplo simili, quo alienationes feudorum sine consensu domini validæ censentur ad præjudicium alienantis, quod & alia ratio suadere videtur, si cum Grotio l. c. §. II. Regem ejusmodi comparemus usufructuario, qui certè ut ut remittere possit jus utendifruendi salvâ proprietate, nequit tamen rerum usufructuariatum jura resolvere vel cedere ad præjudicium proprietatis; ast verò diverso ab usufructuariis jure esse Reges probabilius est, nec d. l. absolutè hos illis comparat Grotius, sed tantùm quoad matrimonium populi, in illis sc. bonis præter usumfructum Reges nil habere videntur quæ propria sunt populi & deserviunt Regibus saltè pro alimentis & regiâ dignitate tuendâ, sed imperium ipsum vel jus regni, quod habent in subjectos eorumque bona, rectiùs comparatur dominio pactis vel regni legibus ita restricto, ne alienare idem liceat, ex his quæ de possessore majoratus scripsit *Gurba. decis. Sicil. 79. n. 37. & seq.* Hoc amplius si pacto speciali vel privilegio subjectis promiserit aut concesserit Rex, ne in alienam potestatem provenirent, uti nonnullis imperii civitatibus antehæc promissum puto, alienationem sine consensu non valere, quid ergò tali specie? Varius arbitrator populum vel ordines revocatos alienationem, in vitâ Regis alienantis, huic ipsi verò ex deductis non ad suum compendium, sed ad conservandum jus populo; cujus saluti

luti ex officio regio prospicere debet, idem permittendum sc. ut nihilominus his cum quibus contractum est, à Rege retractante aliunde satisfiat. Sed excutiamus reliqua Grotiana
 24 *dict. loc.* tradita; ita disputat Grotius ut parti Reip. h. e. huic vel illi ex ordinibus, potius jus esse velit ad ruendum se, quàm corporis in partem §. 5. & 6. Quid ita verò & quorsum hæc? Nempe si ingruat necessitas licitum esse parti à corpore recedere, ut se conservare possit, d. §. 5. secus corpori, si velit partem non consentientem abscindere & alii in ditionem dare §. 4. *ibid. junct. §. 8.* Si
 25 rationem petam diversitatis, hanc reddit in §. 6. quod pars utatur jure, quod ante societatem initam habuit, corpus non item; Sed detur ratio rationis, nam hæc quoque dubia est; necessitas, inquit Grotius, quæ ad jus naturæ rem reducit, hic locum habere non potest, intellige in alienatione, quod alienandi jus factio humano introductum sit indeque mensuram accipiat, clariùs dixisset: discessio partis à corpore est juris naturæ actus concurrente casu necessitatis, non verò alienatio, quâ corpus segregat partem, ergò illa eo sensu
 26 permissa, non verò hæc. Sed mihi videtur hæc sententia nec vera neque utilis imperantibus; vera idè non, quia dum pars comprehenditur sub corpore civili, debet esse obligatio reciproca ad defensionem & assistentiam, neque qui cõsunt in unam civitatem id velle existimandi sunt, ut

aliqui possint propter necessitatem se subtrahere corpori, ademptâ cæteris eadem facultate ex simili necessitate unde enim fundamentum vel præsumptio inæqualis hujus obligationis? Deinde Grotius videtur
 27 malè comparare corpus & partem civitatis inter se, cum potius debuisset partem ad cæteras partes referre, atque ita ex eodem principio metiri jus hinc inde reciprocum, sit exempli loco Sinuessana Romanorum colonia, de quâ Minutius apud
 Liv. lib. 22. *histor. Spectatumne hoc, inquit, ad rem fruendam oculis, sociorum eadem & incendia venimus? nec si nullius alterius nos ne civium horum pudet? quos in Sinuessam colonos patres nostri miserunt, ut ab Samnite hoste tata hac ora esset, quam naus non vicinus Samnis uris, sed Pænis advena ab ultimis orbis terrarum terminis, nostrâ cunctatione & socordia jam
 28 huc progressus, &c.* Constat autem errasse Minutium, & longè rectius sensisse Fabium Maximum, qui quando sine detrimento publico non licebat succurrere civibus Sinuessanis, Romanam potius Remp. servare, quàm coloniam civium defendendo in periculum conjicere è re duxit, sic ergò verius est, in casu necessitatis non diversam esse obligationem corporis ad partem, ab ea quæ est partis ad corpus civile & propterea si parti permissum sit, etiam corpori civitatis, aut potius cæteris partibus, à mutua obligatione licitum esse discedere. Enimverò dicat a
 29 liquis: ex his nondum constare de alie-

alienatione partium, quæ fiat à Rege vel Populo, nam segregare partem à civitate ex casu necessitatis, minus quid est quàm alienare, quippe quo actu in alienam potestatem venire partem civitatis, iniquum sit, potest nimirum contingere segregatio in casu ubi libertas conceditur parti seorsim à corpore, minimè verò alienatio, in quâ novo dominio præter consensum subijci partem alienatâ, juri gentium videtur esse aversum. Respondeo, quæstionem bene distinguendam esse, si enim loquimur de parte civitatis coimpertante, facile largior eam nec ex causa necessitatis posse subijci alienæ potestati, v. g. nullum dubium est, nec plebem Romanam à Senatu, nec Senatatum à plebe subijci potuisse alieno imperio cujuscunque Regis vel populi orbis terrarum, qualemcunque etiam fingamus Reip. imminentem necessitatem; ast verò diversa ratio obtinet, quoties est quæstio de merè subditis, posse enim tunc hos ipsos utut invitos, non quidem per se, uti in jure responsum videmus de libertis *l. quadam ff. fam. herc. junct. l. fin. ff. de jur. patr.* sed unatam alienatione certæ partis terrarum in regno vel territorio venire in alienationem, juri gentium præsertim imminente necessitate est convenientissimum; quis enim quod Reges vel liberi populi in subiectos habent imperium & quidem invitos neget iisdem invitis (semper verò excipimus specialia pa-

ta contraria) transferri posse in alios? Cùm satis constet gentium juribus, quod quisque habet, aliis consensu cedere posse, cui regulæ, qui obistere parant, Regum gentiumque liberarum acta gesta que pro commodo pacis vel aliis necessitatibus, rescindere debent, quod ipsum uti antea diximus, imperantibus minus videtur utile; Breviter: pars princeps imperii alienari nequit à reliquo corpore civitatis, ne quidem ex causâ necessitatis, quia deficit alienandi potestas parium in pares, discedere autem invicem possunt ob publicæ salutis exigentiam, quantum hoc quoque mero jure gentium dicamus, nam honestius meliusque est, imitari constantiæ veterum exempla in adversis, qualia apud Tacitum vocula commendat *lib. 4. histor.* sed si de subditis veris loquimur, ex quo sunt in eâ conditione haud requiri debet consensus eorundem in separatione vel alienatione prout post rotam *decis. Tarracon. 882.* scribit Alex. Raud. *vol. 2. resp. pif. 4. n. 20.* præcipuè quando conditio eorundem non fieret ex illâ re deterior, quod procedere crediderim & experientia ad stipulatur, vel citra casum necessitatis, uti de Castris Scandiani Vinazani & Casalgrandis à Duce Ferrariæ separatis *Crav. cons. 411. n. 20.* & de terrâ S. Thomæ ab eodem dominis Marchionibus de Gonzaga in sub feudum concessâ, Alexander Imol. *vol. 5. cons. 1. n. 17. & 18.* nec non Alicatus *cons. 77.*

de oppido Aronæ per Duces Mediolanensés à ducatu Mediolani separato, consulere, idque sæpiusculè etiam in terris Germaniæ nostræ videmus, nempe subditis vel volentibus vel invitis, separari vel alienari has aut illas territorii partes, nec ex jure gentium huic rei quicquam obstare, si modò per imperii vel provinciæ leges nihil impediatur; quòd si verò subditorum conditio deterior redderetur, humanius puto non nisi propter necessitatem vel etiam utilitatem publicam, locum habere sive alienationem sive separationem partium regni aut territorii cum hominibus *Vasqu. cum alleg. lib. 1. contr. c. 9.*

37 Quid verò in Vasallis obtinet? Eos absolutè non posse alienari, cum sint liberi homines, verius est & à minori ad majus colligitur, per easdem rationes, quas diximus de subditis, etsi enim magna sit vasallos inter & subditos differentia, cum vasalli extra respectum feudi haud subsint domino, subditi verò absolutè, tamen

38 in articulo alienationis eadem est ratio quantum ad jus gentium, ut sc. deficiente objecto, alienatio haud valeat, neque si feudorum consuetudines inspiciamus, alienando dominum in consequentiam alienare vasallos, quia hac ex re proprietatem amittit, 2. F. 26. §. domino, 2. F. 55. §. 1. *vers. praterèa*: nihilominus de jure gentium, quo Reges, Principes, vel Civitates inter se urantur, admitti potest & moribus probatur ejusmodi vasallorum alienatio, quæ

fit jure supremæ potestatis vel analogæ, quæ res magnum veritatis testimonium pro se habet ex *Instrumento pacis Germanica de anno 1648.* ubi varia legimus concessa vel translata in alios cum plenâ alienatione partiù appertinentium vasallagiorum similitiumque jurium; qui igitur alteri antea fuere vasalli, ab eo tempore assignati sunt novo domino, eumque recognoscere debuere seu volentes seu inviti, nec video sanè quid obstat, quòd minus superior potestas in alium possit transferri, Grotius sanè *loc. cit. §. 7.* benè sentit in eo, quòd populi pars liberam habeat voluntatem & jus contradicendi (intelligitur quatenus in alienum velit transferri Imperium) sed in sequentibus videtur malè confundere alienationem territorii vel partium ejus cum translatione civium vel partis civium sub alienum imperium, cives verò hîc intelligendi sunt sensu Aristotelico propriè tales, qui sc. jurium Reip. sunt participes, in hoc competens imperium iisdem invitis haud cedi vel transferri potest in alium, sed neganda consequentia, quòd propterea non possit Rex vel populus liber segregare aliquas partes sui imperii vel territorii, ut fatetur ipse, Grotius *in dict. §. 7.* Quid igitur sibi velit ibid. *in §. 8.* aut cur neget, se subscribere Jurisconsultis posse, qui ad regulam de non alienandis imperii partibus adjiciunt exceptiones duas de publicâ utilitate & de necessitate, haud satis capio, nam

nam Jurisconfulti loquuntur non de alienatione partis civium in libero populo, sed territorii, quatenus ea imperanti regulariter prohibita, permiffa cenferi debeat in cafibus publicæ utilitatis vel neceffitatis, quæ res ex præfumptâ mente ftatuentium
 42 valdè eft verofimilis, nec enim utique videntur cogitâffe de illo cafu, quo alienatio futura fit favore publico aut valdè utilis aut neceffaria, fumamus loco exempli res reftitutioni fideicommiſſariæ obnoxias, quas certum eft ad præjudicium fideicommiſſariorum alienari non poſſe, *l. fin. §. 3. & §. 3. C. comm. de leg. & tamen conſtat harum quoque rerum alienationem intuitu dotis vel donationis propter nuptias non ſufficiente portione legitimâ, jure valere ex Nov. 39. t. 1. *auth. res qua C. d. t.*
 43 ubi legiſlator ipſemet ſubjicit hanc prægnantem rationem: quòd ea, qua communiter omnibus profunt, his qua ſpecialiter quibuſdam utilia ſunt, anteponenda veniant, ecce in ſignem in privato jure prohibita alienationis exceptionem publico favore ſubnixam, quæ fanè ratio Juſtinianeâ & in publicis cauſis Regum Gentiumque inter ſe pariter obtinet, niſi velimus dicere pro commodo pacis publicæ nec Imperatorem potuiſſe Turcis cedere Neovillanum fortalitiu in Hungariâ, nec Venetos Candiam, nec Poloniæ regnum Caminieckum; ad rem non
 44 pertinet, ſi quis objiciat loca iſthæc Turcicis armis jam præoccupata fuiſſe, quia ceſſio voluntaria plus va-*

let armatâ occupatione, ut jam ſuprà diſtinximus; ſi igitur jure gentium fieri nequit partes imperii vel territorii hoc ſenſu, invicis incolis alienari ex cauſâ publicæ utilitatis vel neceſſitatis, idem erit impermiſſum, quamvis hoſtis loca aliqua occupaverit, ſc. quia ſpes ſuperſeſſe poteſt recuperationis, quæ pactitiâ ceſſione excluditur; Quod infeudationes attinet idem cenſeo, 45 nihil per jus gentium obſtare, quòd minus in regnis vel territoriis eorûmve partibus recto calle procedant, quamvis ex felonîâ vel defectu familiæ, & omninò quoties jus infeudantis reſolvitur, in irritum conſtituantur, quo equidem doctrinam Grotii pertinere puto *d. §. 9.* dum infeudationes regnorum, quas populis inconſultis reges fecerunt, irritas fuiſſe meminit, ſc. quia infeudatio aut repugnavit pactis vel legibus regni, aut ex poſt facto fuit reſoluta, mero etenim jure gentium quid repugnet, non video; idem cenſet Grotius de partibus imperii 46 pignori obſtrictis *d. §. 9.* ubi docet, non poſſe ſine conſenſu populi partem imperii oppignorari, quòd tamen limitat *in d. §. 13.* ut ex cauſâ id ipſum fieri queat à regibus, qui plenum habent imperium, ſc. qui jus habêt ex cauſâ indicendi nova tributa, additâ hac ratione, quòd populi patrimonium regi pro debitis populi pignoris jure ſit obligatum, & quòd populus rem ex cauſâ pignori ſuppoſitam luere teneatur; ſed huic 47

sententiæ non nisi cum grano salis est accedendum, nimirum si tributa sint probabili modo imposita, populus verò ea nolit solvere, & causa magna urgeat Regem vel Principem ad accelerandum, neq; enim verosimile est, patrimonialia populi bona, regię sustentationi ratione fructuum assignata pignoris jure obligari, nisi fortè in casu summæ necessitatis vel manifestæ utilitatis publicæ, quin etiam præsuppositâ pignoris obligatione, non tenebitur populus nisi pro modo tributi, quòd si regi fuerit persolutum, nexus pignoris eo ipso de jure est relaxatus, respectu illius, in quem talia bona fuere translata, juxta *l. 2. C. si pign. dat. sit.* ac si, quod Grot. *d. l. §. 10.* adstruit, rerum populi patrimonialium Rex vel Princeps, merus est usufructuarius (cujus contrarium tamen paulò antè admisisimus) consequens est, tantò minùs eum posse alienare id genus rerum proprietatem

48 *arg. l. 1. C. d. t.* Verùm missis hisce progrediendum est breviter ad modos vel causas, quibus imperium solet vacare, quo numero sunt (1) mors imperantis, quæ res in regno electivo clara est, in successivo autem ita obtinet, si tota regia stirps successionis capax, fuerit extincta; in statu verò aristocratico vel populari morte vix vacat publicum imperium, quia sc. imperantes non omnes simul obire solent, mortuis autem surrogati non efficiunt novum fenatorem vel populum, qui idem esse cen-

setur, quamvis successivè omnibus vitâ functis, ut Alfenus censet in *l. proponebatur ff. de jud.* penitus verò destructa civitas vel aratrum passa ut quondam Carthago non propriè vacat, sed deficit potiùs imperio. (2) Huc pertinet resignatio regni vel principatus, propter quam ad novum Regem vel Principem summa rerum deferenda est, nisi fortè sint qui jam tunc collegæ fuerint imperiï, ut in historiâ Diocletiani & Maximiani Constantinus Cæsar magni nomen postea præmeritus, recentiora sunt exempla resignantium imperia Caroli Quinti Imperatoris, Christianæ Sueciæ Reginæ & Casimiri Poloniæ Regis. Queritur verò, 51 an talis resignatio jure gentium sit admittenda? Non indistinctè sed tunc demum, si tempestiva & justis de causis facta fuerit; ut enim imperiorum primordia ad consensum referenda sunt, sic qui præest regimini non magis subtrahere se potest subjectis, quàm hi sine causâ sceptrum averfari; ideoque constat quàm sollicitè in exemplis relatis cuncta acta fuerint, ut resignatio imperiï justis de causis suscepta appareret. (3) ad 52 modos vacantia referenda est etiam depositio, cum sc. Rex aut Princeps propter delicta removeretur à regno vel principatu, veluti si Romani nonnullos principes declaravere hostes, ut Neronem, Maxentium, Heliogabalum, & in imperio Romano-Germanico exempla sunt Caroli Crassi, qui judicio Ordinum ac

Wen-

Venceslai, qui Electoralis collegii sententiâ fastigio imperiali fuit amotus, non jam dicemus de Henrico IV. Henr. V. Frid. I. Ottone IV. Frid. II. &c. Imperatoribus, qui censurâ Pontificiâ exclusi sunt, quod & accidit Galliarum Regibus Henr. III. & Henr. IV. item Angl. Reginæ Elisabethæ; quia & potestas amoventis ab Evangelicis in dubium vocatur, & amotionum causæ. Hoc restat ut de ordinum jure dicamus in casu vacantis imperii, eorum igitur muneri convenit, quamprimum prospicere ne Resp. quid detrimenti capiat, si diutius carere debeat capite, quod quidem in Imperio nostro sollicitè constitutum videmus fundamentali Aur. Bullæ-Lege, ut sc. Electores ex quo obitum Imperatoris rescivere maturius, conveniant electuri novum Regem Romanorum, qui futurus sit Imperator, & ut tam arduum negotium non minùs tempestivè perficiant, ubi interregno simul provisum est per Vicarios Serenissimum Saxonie Electorem in terris Saxonie, & Serenissimum Electorem Palatinum in terris juris Franconici, quibus in terris Italicis annumerandus est Sabaudie Dux, ex *Capit. Leop. art. 4.* Scio circa vicariatuum Palatinum controversiam moveri propter translata instrumento pacis Germanicæ provinciam superioris Palatinatus cum Electoratu & juribus connexis in lineam ducalem Guilhelmianam; sed præter aliorum & imprimis Dni Conringii rationes

speciali dissertatione hac de re in publicum editas, utor argumento, ut mihi videtur satis stringente ex ipso *Instr. pac. d. l.* cujus sc. verba volunt pacis gratiâ nihil adimendum Serenissimo Maximiliano Bavarie Duci, non tamen disponunt nec ratio etiam vel æquitas patitur, aliquid eidem ex juribus non possessis vel quasi possessis addendum; arqui vicariatus exercitium per totum tempus tricennalis belli Germanici non contigit, sc. quia imperium nunquam vacavit, cum enim eligeretur Ferd. III. gloriose memoriæ Imperator, adhuc vixit Augustissimus Ferdinandus Secundus pater, adeoque non locus fuit interregno vel vicariatus regimini, usque ad obitum Ferd. III. Imperatoris, quo tempore hæc controversia fuit primùm mota, consequenter ex defectu anterioris possessionis vel quasi, sub juribus translatis ex dispositione *Instr. pacis* non debet censi comprehensus vicariatus, ne verba restrictiva contra leges bonæ interpretationis extendantur. Interim ex his apparet, tempore interregni non planè esse liberos ordines, sed publicis legibus, si quæ sunt, teneri sibi prospicere de novo rege vel capite, ut suprâ ex Tacito de Armeniis diximus, Vononem in regnum mortuo Ariobarzane vocantibus, alioquin sc. nemine imperante inter pares videretur publica omnium salus pessum itura, quâ de causâ post mortem Cambylis ut Justinus refert se-

ptem Persiæ Principes majores, fortunæ judicio, ut aliquis ex ordine ipsorum Rex fieret, rem commiseret, unde Darius ad regium fastigium pervenit, quod & ex Herodoto aliisque scriptoribus notum. Disputatur à nonnullis de potestate ordinum in Germaniâ post extinctam stirpem Carolinam, num potuerint jure transferre Coronam Imperialem in Conradum primum, supersticibus in Gallia Carolinis; sed quia septingentorum & quod excurrit annorum possessio vel quasi, confessio item regum Galliæ & recognitio separati Imperii Germanici, quæ cum sit

aliâ nota, nominatim etiam Henrici IV. Galliarum Regis, in potestatum Europæi orbis divisione, suffragium expressum habet, tum diversitas familiæ (quando Carolina stirps dudum in Galliis desit & successit Capetana, exque eâ domus ac linea Burbonia) Imperium Romano-Germanicum defendunt contrariæ sententiæ defendendæ Aubertus patronus, si justi sint censores, ut puto haud sufficiet. Verum de his satis. Tractatum hunc juris gentium, insertis suo loco naturæ juribus, pro pitio Deo absolvimus.

DEO LAUS ET GLORIA SEMPITERNA.

INDEX

INDEX RERVM

Cujus

PRIMUS NUMERUS EST

Capitis, alter Marginis.

A

Accessionis objectum est species duplex c.
8. n. 26.

Accessio partim juri constituto partim gen-
tium secundario adscribenda. *ib. n. 27*

Actus cum brutis communes & hominum
propriū num differentiam juris natura fa-
ciant. *c. 2. n. 10*

Actus ex gradu anima sensitiva procedentes
quinem ad jus natura pertineant. *ib. n. 11*

Actus juris natura duplicis generis. *c. 3. n. 1*

Adolphi Imp. constitutio circa insulas fluvia-
tiles. *c. 2. n. 10*

Adulterium cum conjuge alterius partis num
sit prorupturā pacis habendum. *c. 22. n. 15*

Albinatus jus, nisi adsit privilegium natura-
lisationis, excludit successionem propin-
quorum forensium. *c. 8. n. 45*

Albinatus jus per se iniquum susinetur ex re-
ciprocatione. *ib. n. 46*

Alex. III. Pontif. const. in c. innovamus ext.
de treug. & pac. ponderatur. *c. 13. n. 15*

Alienatus partes regni contra leges num pos-
sit facto suo contravenire. *c. 30. n. 21*

Alienare partem civium vel imperii quate-
nus regi aut corpori civili liceat vel non.
ib. à n. 24. usq; 36.

Alienatio terrarum non est confundenda cum

translatione civium sub alienum im-
perium. *ib. n. 40*

Alienatio partium regni ex causā publica
necessitatis vel utilitatis defenditur contra
Grotium. *ib. n. 41. usq; 44.*

Alimentorum & educationis necessitas ex
jure natura. *c. 4. n. 10*

Alimenta an liberis illegitimis & incestuosis
jure natura debeantur. *ib. n. 12*

An spurii & incerto patre natis. *ib. n. 13.
& 14.*

Alimenta an jure natura liberi debeant pa-
rentibus. *ib. n. 15*

Alimenta an debeantur in lineā collateralī.
ib. n. 16.

Alimenta quo ordine quantitate & quosq;
prestanda. *ib. à n. 17. usq; 22*

Alluvionis jus non affert augmentum publico
censui. *c. 8. n. 37*

Alvei jus declaratur. *c. 8. n. 31. 32. & 33*

Alveo marato num mutantur sine pignorum
vel territoriorum. *ib. n. 34. 35. & 36*

Anima humana est immortalis. *c. 6. n. 24*

Animus derelinquendi unde colligatur in bo-
ste tempore induciarum. *c. 19. n. 9*

Annalium evolutio quando necessaria in de-
claratione juris gentium. *c. 1. n. 18*

Annalium scriptores declarant jus gentium.
ib. n. 19.

Annii pratoris Latini oratio. *c. 29. n. 8*

(1)

Annui

INDEX RERUM.

- Annui reditus jure Canonico censentur liciti & habere sortis naturam.* c. 13. n. 15
- Arcifinium quid sit.* c. 8. n. 34
- Armistitium generale quomodo in effectu differat ab induciis limitatis.* c. 19. n. 10
- Armorum justitia an prasumenda sit ex vi etoriarum belli.* c. 18. n. 3.
- Atheismus pugnat cum recta ratione.* c. 6. n. 20
- Athei à publicis consiliis arcendi.* ib. n. 21
- Athei convincuntur ratione.* ib. n. 22
- Atheista practici nocent reip. & Epicuro sunt deteriores.* ib. n. 28
- Augustini textus Serm. 28. de verb. Apost. aliter à Gratiano & à Covarruvia referuntur.* c. 27. n. 14. & 15
- Augustini locus ex Epist. ad publicolam.* ib. n. 17. & 18.
- Abusus num separatur à privandi.* c. 15. à n. 13. usq. 23.
- Autochiria pugnat cum jure natura.* c. 5. n. 41
- Autochiria quibus casibus licita sit vel saltem excusabilis.* ib. n. 42
- B**
- B***elli descriptio ex Cicer. & Grozio.* c. 16. n. 1
- Belli veri definitio.* ib. n. 6.
- Belli tria requisita, causa justa, publica potestas & indictio.* ib. n. 8. & 9
- Bellica occupatio quatenus sit modus acquirendi regni.* c. 9. n. 18
- Bellum privatum non est bellum propriè dictum.* c. 16. n. 2
- Bellum mixtum verè tale non datur.* ib. n. 4
- Bellum civile & publicum non solenne jure gentium non sunt vera bella.* ib. n. 5. & n. 13. usq. 19. item. 25. & 26.
- Belli recta intentio ex justa causa prasumitur.* ib. n. 10
- Et quatenus sit necessaria jure gentium vel in foro conscientie.* ib. n. 11. & 12
- Bellum quibus casibus sine potestate majesticà permissum dicatur.* ib. n. 20. 21. & 22.
- Bellum foederatarum rerump. ruptio foedere est civile.* ib. n. 27.
- Bellum inter Reges vel Principes, qui uni imperio prasunt divisà per regiones administratione an sit civile* ib. n. 28. usq. 31
- Belli causa & indicendi forma connectuntur.* ib. n. 32.
- Bellorum Distinctio in defensiva & offensiva declaratur.* ib. n. 33.
- Belli causa justificanda duo necessaria.* c. 17. n. 1.
- Belli ratio secluso jure & aquo perstringitur.* 16. n. 2.
- Belli justitia deficit ex amabili satisfactione.* ib. n. 3.
- Belli offensivi distinctio à fine.* ib. n. 4
- Belli causa alia justifica alia suaforia.* ib. n. 5. & 6.
- Belli causa justifica ulterius distinguitur.* ib. n. 7. & 8. item 28.
- Belli causa justifica ex mente Grozii & ex mente Molina* ib. n. 9. ib. n. 14
- Belli justa causa in genere ex triplici capite oritur.* ib. à n. 10. usq. 13
- Bellum an liceat indicare ex causa dubia.* ib. à n. 15. usq. 20.
- Belli causa an justa esse possit ex utraq. parte.* ib. à n. 21. usq. 27.
- Bellum an justè moveatur infidelibus ob sequiorem religionem.* ib. n. 30. & 31
- Belli justa causa an sit denegatio transitus per regnum vel provinciam* ib. à n. 32. usq. 41.
- Bellum an justum sit contra infideles ob detentionem terræ sanctæ.* ib. n. 42. 43. & 44
- Bel-

INDEX RERUM.

*Belli iustum causam non præbet titulus uni-
versalis imperii.* *ib. n. 45*
*Bellum defensivum an & quatenus causam
requirat.* *ib. n. 46. 47. & 48*
*Belli publica indictio necessaria est & qua
ejus antiqua ac hodierna forma.* *ib. n.
49. 50. & 51.*
*Belli indictio duplex pura & conditionata,
qua clarigatio vocatur.* *ib. n. 52. & 53*
*Belli indictio hosti principali facta accessorio
extenditur ad socios.* *ib. n. 54*
Bella gerentium intentio est suum consequi.
c. 18. n. 1.
*Bellorum causa subnascentes quid contine-
ant.* *ib. n. 6. usq. 9.*
*Belli tempore indirectè quadam licita sunt,
qua directè prohibita.* *ib. n. 10. & 11*
*Beniamitarum factum rapiendum virgines
Siloenses injustum.* *c. 4. n. 3*
*Boni mores vel ex jure positivo vel natura
aut gentium considerari possunt.* *c. 27.
n. 56. & 57.*

C

C*adavera punitorum, non obstantibus con-
trariis exemplis sunt sepelienda.* *c. 15. n.
6. & 7.*
*Cadaver occisi ante inspectionem Medicorum
ac Chirurgorum non tumalandum.* *ib.
n. 10.*
Captivitatis finiendi modi quinque. *c. 18. n.
51. 52. & 53.*
*Captura rerum hostilium ab originariâ ac-
quisitione distinguitur.* *c. 8. n. 16*
*Casus pro amico non dantur de jure genti-
um.* *c. 12. n. 29.*
*Christiani à Turcis vel aliis Barbaris capti
jure gentium adhuc hodie sunt servi.* *c.
18. n. 43. 44. & 45.*

*Civitate in factiones dividâ, altera pars
debet ardere majus jus habenti.* *c. 10. n.
23. & 24.*
*Clausula annullativa actuum contra leges
quid operetur in publicis.* *c. 11. n. 10. & 11*
*Clausula: rato manente pacto, quid opere-
tur in pace.* *c. 21. n. 32. 33. & 34*
*Clausula: rato manente pacto, ad favorem
rumpentis pacem nihil operatur.* *c. 22.
n. 6.*
Commerciorum origo & necessitas. *c. 13. n. 1*
Commercium propriè quid sit. *ib. n. 2*
Commercium triplicis generis prohibita. *ib. n. 3.*
*Commercium diversis jurebus illicita & varia
referuntur.* *ib. a n. 18. usq. 23. item 30.
& 35.*
*Commercium extra detrimentum reip. cum
hostibus permittitur & quando secus.* *ib. n.
24. 25. & 26.*
*Commerciorum tractatus in pace non tri-
buunt securitatem tempore belli.* *ib. n. 27.*
*Commerciorum pactum de mutua securitate
temporis belli ejusq. effectus.* *ib. n. 29.*
*Commerciorum libertas quàm variè possit
restringi à principe.* *ib. n. 32. item n.
45. 46. & 47.*
*Commercium subjacent variis oneribus publi-
cis.* *ib. n. 33. & 34*
Commercium terrestria sunt vel maritima.
ib. n. 37.
*Commerciorum proventus quatenus cedant
compendio potestatum aut fisci.* *ib. n. 43.
& 44.*
*Communio rerum originaria an & quatenus
aliqua fuerit.* *c. 8. n. 7. & 8.*
Consensus matrimonialis declaratur. *c. 3.
n. 16.*
*Consensu conjugum num jure natura per-
missum dissolvere matrimonia.* *ib. n. 25.
26. & 27.*

INDEX RERUM.

- Consensus parentum an jure natura vel gentium necessarius in nuptiis liberorum.*
ib. n. 39. usque 42.
- Consensus rapturam subsequens quo jure confirmet matrimonium.* c. 4. n. 4. & 5.
- Consensus e. pressus vel tacitus in quibus obtineat.* c. 8. n. 39
- Consensus imperantium negotiorum ab alio gestum firmatur.* c. 10. n. 5
- Consensus tacitus unde colligatur in publicis*
ib. n. 6.
- Consensus tacitus sufficit ad legationis admissionem.* c. 14. n. 25. & 26
- Consortium imperii an mutet statum Monarchicum.* c. 10. n. 3
- Contractus fœnoratitii repugnant legi divina morali.* c. 13. n. 4
- Contractuum juxta jus gentium species referuntur.* *ib. n. 50. & 51*
- Contractus disjudicantur juxta leges loci ubi celebrantur.* *ib. n. 58*
& quando secus. *ib. n. 59. & 60. 61. & 63*
- Contractus in loco ininiis, ubi non certarigent leges judicatur jure gentium.* *ib. n. 62*
Et quis si locus solutionis conventionem expressus certas habeat leges. 64. 65.
ib. n. & 66.
- Conventionis natura in genere & differentia à commercii.* c. 13. n. 48. & 49
- Conventiones juris gentium vel respiciunt gentes vel singulos.* *ib. n. 52*
- Coronatio Regis actus an sit juris gentium.*
 c. 9. n. 12.
- Covarruvie distinctio: num res hostium capta intra præsidia deducta sit nec ne, ponderatur.* c. 18. n. 10
- Creationis ac conservationis rerum veritas demonstratur.* c. 6. n. 18
- Creatura quatuor modis ex mente Lesii considerari potest in juramentis.* c. 27. n. 5.
 6. & 7.

D

- D**ammum belli & reparatio quatenus cor-
 respondeant. c. 18. n. 5
- Dediti sub conditione salutis jussu interfici non possunt.* *ib. n. 20. & 21*
- Deditionem offerentibus quando parcendum vel non.* *ib. n. 22. 23. & 24*
- Deditionis in fidem formula declaratur.* c. 28. n. 19. usq; 22.
- Defensio sui contra vim quatenus sit juris gentium vel natura.* c. 5. n. 3. usq; 6
- Defensionis necessaria tria objecta.* *ib. n. 3*
- Defensio corporis & honoris cum cade adversarii an & quatenus sit licita nec ne.*
ib. à n. 14. usq; 26.
- Defensio rerum an & quatenus permittatur eade adversarii.* *ib. à n. 28. usq; 33*
- Defensio sui non tantum est ex permittitur sed etiam ex præcepto juris natura.* *ib. n. 40*
- Dei cognitio duplex absoluta & relativa.* c. 6. n. 13.
- Dei attributa varia.* *ib. n. 16*
- Dei cognitio relativa in quibus consistat.* *ib. n. 17.*
- Dei providentia probatur.* *ib. n. 19*
- Deum esse demonstratur.* *ib. n. 10. 11. & 12*
- Deum esse unum demonstratur.* *ib. n. 15*
- Deus est essentialiter purus actus intellectivus Vita & Amor.* *ib. n. 14*
- Divina Essentia & Attributorum cognitio naturalis.* *ib. n. 9*
- Divini Numinis cultus jure natura non est arbitrarius.* *ib. n. 25. & 26*
- Divortia quatenus jure natura vel gentium permittantur.* c. 3. n. 19
 Divor-

INDEX RERUM.

- Divoriorum causa ex l. Theodosianâ num jure natura & gentium satis pregnantis.* *ib. n. 22.*
- Dominiorum origo adscribitur juri gentium.* *c. 8. n. 1. item 3. 4. 5. & 6.*
- Dominii distinctio in Dominium Univerſitatis jurisdictionis & ſingularum.* *ib. n. 2*
- Dominia rerum juri gentium per conventionem ſine traditione non transferuntur.* *c. 13. n. 53. uſq; 57.*
- Dominorum jus in ſervos quale hodiè.* *c. 18. n. 46.*
- Dominorum jus in ſervos non tollitur ex profeſſione Chriſtiana religionis.* *ib. n. 47. & 48.*
- Ducum erga milites munificentia commendabilis.* *c. 12. n. 43*
- Duella jure natura ſunt illicita.* *c. 5. n. 27*
- E**
- E** *Ducatio & alimenta quibus conſiſtant partibus.* *c. 4. n. II*
- Electio Regis tam reſpectu eligentium, quam eligendorum diverſa eſt.* *c. 9. n. 6. & 7.*
- Electio antiquior eſt acquirendi regni modus* *ib. n. 8.*
- Electus conſequitur jus regni ex approbatione electionis.* *ib. n. 10*
- Execratio & conteſtatio differunt in juramentis.* *c. 27. n. 9. & 10*
- F**
- F** *acultas generandi de jure natura non requiritur præciſè ad matrimonium.* *c. 3. n. 14.*
- Facultas per occupationem acquirendi hodiè eſt valdè reſtricta.*
- Fera hodiernum contra imerdictum venandi capta ſi capientis.* *ib. n. 18. & 19*
- & à capiente vendita acquiritur emptori, ut auferri nequeat* *ib. n. 20 ſed ſub diſtinctione.* *ib. n. 21. & 22.*
- Fides promiſſa obligat hoſtem promittentem non obſtante prætextu contraria rationis belli.* *c. 18. n. 34*
- Filius extra caſum neceſſitatis ſumma abſtinere debet à cade patris banniti.* *c. 7. n. 20.*
- Filii illegitimè nati, num jure gentium ſuccedant.* *c. 9. n. 34*
- Fœderis duplex ſignificatio latior & ſtrictior.* *c. 23. n. 1. 2. 3. & 4.*
- Fœderis & ſponſionis differentia, item fœderis requiſita.* *ib. n. 5.*
- Fœdera feriendi poteſtatem quinam habent.* *ib. n. 6*
- Fœdera non præciſè conſiſtunt in armorum ſocietate.* *ib. n. 7*
- Fœderum ritus antiqui & novi.* *ib. n. 8. & 9.*
- Fœdera num liceat facere cum tyranno.* *ib. n. 10. 11. & 12.*
- Fœdera cum infidelibus an permiſſa.* *ib. n. 13. 14. & 15.*
- Fœderum ſpecies à Menippo Antiochi legato expreſſa ponderantur.* *ib. n. 16. uſq; 19*
- Fœdera vel aequalia ſunt vel inæqualia.* *ib. n. 20.*
- Fœdera limitata ac illimitata declarantur.* *ib. n. 21. uſq; 24.*
- Fœdera realia & perſonalia perpenduntur.* *ib. n. 25. uſq; 29.*
- Fœdus Regis perſonale cum Republicâ declarantur.* *ib. n. 32*
- Fœdera deſenſiva & offenſiva referuntur* *ib. n. 33. 34. & 35.*
- Fœdus offenſivum jure gentium non ſemper odioſum*

INDEX RERUM.

odiosum est. ib. n. 36
 Fœdus adimens jus belli intelligi debet de bello injusto. c. 24. n. 15
 Fœdus cum Rege legitimo initum an obstringat successorem tyrannum. ib. n. 18
 Fœdere offensivo adstrictus non tenetur ad assistentiam injusti belli. ib. n. 19
 Fœderum favorabilia & odiosa distinguuntur. ib. n. 20, 21. & 22
 Fœdera offensiva contra invasorem alieni imperii sunt favorabilia. ib. n. 23. & 24.
 Fœderum interpretatio vid. in voc. interpretatio.
 Fœderis conventio an promissorem obliget in casu moralis impotentia. ib. n. 28
 Fœderis ad perfectionem num scriptura necessaria. ib. n. 31. & 32
 Fœderis dissolutio inter plures consortes requirit consensum unanimum. c. 25. n. 2
 Fœderatorum an quis seorsim possit facere pacem cum hoste. ib. à n. 3. usq; 8
 Fœdera realia particulari pace dissolvere non licet. ib. n. 9
 Fœderis renunciatio quatenus renunciantem liberet. ib. n. 13
 Fœderum capitula ex renunciatione invito altero dividi non debent. ib. n. 14
 Fœderum & conventionum privatarum respectu temporis adjecti differentia. ib. n. 15.
 Fœdus quando & à quo tempore censeatur renovatum. ib. n. 16, 17. & 18
 Fœdus generaliter renovatum an sit diversum à priori. ib. n. 19
 Fœderis renovatio quando non inducat diversum fœdus. ib. n. 20
 Fœdera an & quatenus solvantur non usu. ib. n. 21.
 Fœdus personale quod solvitur morte, ma-

net quoad superstites inter se. ib. n. 22. & 23.
 Fœdera realia pereunt conversione status. ib. à n. 24. usq; 28.
 Fœmina an jure gentium ad magistratus admittenda. c. 12. n. 63.
 Funerum qua jure Romano prodita remedia. c. 15. n. 8
 Funeraria actionis privilegium & aequitas ib. n. 32.

G

Gens genti num obligetur ad jura communiorum. c. 4. n. 2
 Grotius testamenta male refert ad modos acquirendi. c. 8. n. 43
 Grotius distinctio inter restrictionem exercitii & juris ipsius in publicis actibus perpenditur. c. 10. n. 8. & 9
 Guarantia pacis duplex. c. 21. n. 25
 Guarantia pacis verbalis declaratur. ib. n. 29

H

Hansætica fœdera olim præcipue ob commercia inita. c. 13. n. 38
 Homagium subditorum obligat ut aliud juramentum promissorium. c. 27. n. 47. & 48.
 Homicidium culpofum qualem penam incurrat. c. 5. n. 12
 Hostium mortuorum cadaveribus insultare barbarum est. c. 15. n. 28
 Hostilitates quousq; in bello continuare licitum. c. 18. n. 2. & 4
 Hostem quatenus dato petere liceat. ib. n. 12
 & qua insuper hosti circa personas permiffa vel non. ib. à n. 14. usq; 19
 Hostilis licentia & moderatio circa res de-

decla-

INDEX RERUM.

- claratur.* *ib. n. 31. usq. 38*
Hofli capto num post fidem datam de non fugiendo liceat fugere. *ib. n. 62*
Hofles inter Christianos nec postliminio locus est nec fictori legis Cornelia. *ib. n. 84*
Hofles inter inducias illimitatus capti non sunt servi nec tunc locum habet vel jus postliminii vel lex Cornelia. *c. 19. n. 13*
Hofles tempore induciarum capti an teneantur ad lytrum. *ib. n. 14*
Hofilitates num belligerantes in neutrali loco permiffa. *c. 26. n. 41. & 42*
- I**
- I***mperiorum diverfa sunt atates! & an fatales.* *c. 30. n. 1. 2. & 3*
Imperia vacare vel deficere differunt. *ib. n. 4. & 5.*
Imperia variè deficiunt. *ib. à n. 6. usq. 17*
Imperium an poffit alienari à rege sine confenfu populi. *ib. n. 18*
Imperii jus transferente rege num requiratur confenfu populi. *ib. n. 19*
Imprecatio mala variè non est juramentum. *c. 27. n. 11*
Inclinatio hominum ad foſietatem conjugalem à Deo originem trahit. *c. 3. n. 5*
Inducia quid ſint. *c. 19. n. 1*
Inducia publica ſunt reſpectu cauſa efficien- tis & materia objectiva. *ib. n. 2*
Induciarum ſpecies declarantur. *ib. n. 3*
Induciis non ſufficit auctoritas ducum belli limitata. *ib. n. 4. ut n. 5. & 6*
Induciarum tempore quid liceat vel non. *ib. n. 7. & 8*
Induciarum limitatarum tempore munitiones continuare licet. *ib. n. 11*
ſecus ſerire muros globis. *ib. n. 12*
Inducia limitata habent præſumptionem
- contra ſeſecus ac generales.* *ib. n. 16*
Induciarum duo termini à quo & ad quàm declarantur ex mente Grotii. *ib. n. 17*
Induciarum ante publicationem perſona vel res capta an & quatenus reſtituenda. *ib. n. 18. 19. & 20.*
Induciarum & legum ratione obligationis differentia. *ib. n. 21*
Induciarum terminus tam à quo, quàm ad quem comprehenditur ſub obligatione. *ib. n. 22.*
Inducia an & quatenus obligent à tempore conventionis vel publicationis. *ib. n. 23. 24. & 25.*
Induciarum terminus ad quem determinatè vel indeterminatè conſtare debet. *ib. n. 27*
Inducia an & quatenus ſalvâ naturâ ſuâ in longum tempus poſſint conveniri. *ib. n. 28. 29. & 30.*
Induciarum ſiniendarum tres modi referuntur. *ib. n. 31. 32. & 33*
Induciarum ruptura parti laſe jus tribuit & quale. *ib. n. 34. 35. & 36*
Inſtinctus ſui conſervandi naturalis quomodo ſe habeat in animalibus. *c. 5. n. 1*
Inſula fluvialitatis quatenus ſit modus acquirendi. *c. 8. n. 28*
Inſula fluminum diverſis in locis tribuuntur ſiſco. *ib. n. 29*
Interreſſe Canonicum tria habet requiſita c. 13. n. 1.
Interreſſe lucri ceſſantis & uſura lucratoria jure natura & gentium non differunt. *ib. n. 12.*
Interreſſe & uſura hodiè quincunci æſtimatione determinantur in Imperio. *ib. n. 13*
Interreſſe ex morâ naturali ratione debetur contra conventionem. *ib. n. 14*
Interpretatio fœderum in odioſis reſtricta eſt. *c. 23. n. 30. & 31.*

Inter-

INDEX RERUM.

- Interpretatio fœderum conjecturalis extra verba perpenditur.* c. 24. n. 25
- Interpretationis extensiva & generalis sensus differentia.* ib. n. 26
- Interpretatio extensiva in fœderibus quando locum habeat.* ib. n. 27
- Interpretandorum fœderum probabilis ratio ex jure Romano an peti possint.* ib. n. 29. & 30.
- Jura connubiorum inter gentes num indigeant expressâ lege.* c. 4. n. 6. & 7
- Juramenta in publicis & privatis negotiis obtinent.* c. 27. n. 1.
- Juramenti definitio.* ib. n. 2
- Juramenta per creaturas non nisi ratione implicita invocationis Dei in testem valent.* ib. n. 3. 4. & 8
- Juramenti naturam an habeat contestatio per animam.* ib. n. 12
- Juramentum per falsos Deos an verè sit juramentum.* ib. n. 13. & 22
- Juramentum per falsos Deos non ex se sed ratione erronea conscientia jurantis obligat.* ib. n. 19. 20. & 21
- Juramentum athei per verum Deum est verum juramentum licet jurans Deum non credat.* ib. n. 23
- Juramentum & perjurium tripliciter intelligi potest.* ib. n. 24
- Jurare falso per verum Deum, an verè per falsos Deos utrum sit majus peccatum.* ib. à n. 25. usq; 30
- Juramenti forma essentialis declaratur.* ib. n. 31. usq; 35.
- Jurare per Deum vel ejus attributa in idem recidit.* ib. n. 36.
- Jurare an liceat per membra Dei.* ib. n. 37. & 38.
- Juramentum per vulnera Christi est verum juramentum & quomodo intelligenda.* ib. n. 39
- Juramenta Ducarum abiorumve infidelium per supremum Numen sunt vera juramenta.* ib. n. 40
- Juramenti loco facta stipulationes deficiunt à naturâ veri juramenti.* ib. n. 41
- idem de sponsonibus per fidem simplicem, quamvis sub ratione dignitatis obstrictam sentiendum.* ib. n. 42.
- Juramenti tres comites, veritas, justitia, & judicium.* ib. n. 43
- Jurare permixtum est justâ ex causâ, nec obstat locus Biblicus Matth. ib. n. 44. & 45.*
- Juramento assertorio vel promissorio quatenus satisfiat.* ib. n. 46
- Juramentum promissorium pro circumstantiis magis aut minus in id præstari potest.* ib. n. 49.
- Juramentum vasallorum, subditi, item regis erga populum valet.* ib. n. 50
- Juramentum de his præstandum, quæ sunt nostræ potestatis.* ib. n. 51. & 58
- Juramentum promissorium sub quibus cautelis bene procedat.* ib. n. 52
- Jurato promittens, si post impediatur nec doli nec culpa ratione est obnoxius.* ib. n. 53
- Juramentum & promissorium & assertorium hodiernum est permixtum.* ib. n. 54
- Juramentum de facto illicito non valet.* ib. n. 55.
- Jurantes inhonestum vel impossibilia an & quatenus obnoxii fiant.* ib. à n. 59. usq; 64.
- Juramentum assertorium in impossibilibus naturâ non procedit secus in factis inhonestis.* ib. n. 65. & 66
- Juramenti assertorii & promissorii differentia.* ib. n. 67
- Jura-*

INDEX RERUM.

*Juramentum confirmatorium an sub alter-
utro comprobendendi possit.* ib. n. 68
*Juramentorum interpretatio quomodo fa-
cienda.* ib. n. 69
Juramenta specificè sunt adimplenda. ib.
n. 70.
Juramenti in obligatione facti effectus. ib.
n. 71.
*Juratio promittens solvere an possit compen-
pensare.* ib. n. 72. 73. & 74
*Juramentum emulatur naturam actus cui
apponitur.* ib. n. 75. & 76
*Juramentum intelligitur: rebus ita stan-
tibus.* ib. n. 77
*Juramentum an confirmet illicita vel jure
prohibita.* ib. n. 79. & 80
Juramentum est personalissimum. ib. n. 81
Juramento qua contrariantur. ib. n. 82
*Juris gentium descriptio & principia, c. I. n.
1. usq; 6.*
*Juris gentium & publici questiones mixta
declariantur.* ib. n. 13
*Juris natura diversa significationes decla-
rantur.* c. 2. n. 7. 8 & 9
Juris gentium primævi objecta. ib. n. 14
Juris gentium secundarij objecta, ib. n. 15
*Jus gentium ex mente Grotj requirit mu-
tuam obligationem an & ex mente Gro-
tj.* c. 1. n. 7
*Jus gentium & natura quomodo conveniant
ac differant.* ib. n. 10. & 11
*Jus gentium, & publicum, item politica
prudencia quomodo conveniant ac diffe-
rant.* ib. n. 12. & 14
Jus gentium hodiernum potest mutari, ib.
n. 15.
*Jus gentium usu continuo introducitur &
quomodo.* ib. n. 17. & 22
*Jus gentium quantum tempus & quot actus
requirat.* ib. n. 20. & 21

*Jus gentium an dari possit scriptum salva
ejus substantiâ.* ib. n. 24
*Jus gentium distinguitur in primævum &
secundarium.* c. 2. n. 1. & 2
Jus gentium sano sensu potest dici jus natura.
ib. n. 3. usq; 6.

L

L *Legati descriptio nominalis.* c. 14. n. 1
& desinitio. ib. n. 30.
*Legatorum sanctimonia unde originem tra-
bat.* ib. n. 2. & 3
Legati caracter quandoq; dubius. ib. n. 4
Legationis vera quatuor requisita. ib. n. 5.
Legationis jus quinam habeant & qui non.
ib. à n. 6. usq; 12. & n. 18.
*Legationis jus qualem commissionem requi-
rat.* ib. n. 13. & 14
Legati an & quatenus mittantur ad æquales.
ib. n. 15. & 16.
*Legatis principum nostrorum vindicantur
tituli ambasiatorum & juris gentium
securitas.* ib. n. 17
*Legati in quem finem & effectum mittun-
tur ad belli Duces diversa gentis,* ib. n. 19
*Legatorum securitas ab admissione expressâ
vel tacitâ dependet.* ib. n. 20
*Legati nam omnes jure gentium admitten-
di.* ib. n. 21. 22. 28. & 29
*Legatorum distinctio ex jure gentium & Ca-
nonico.* ib. n. 31. & 32
*Legati gaudent salvo conductu & publicâ
securitate.* ib. n. 33
*Legatorum securitatis signa vetera & re-
centiora.* ib. n. 34. & 35
*Legatorum securitas ad comites legationis
& bona pertinet.* ib. n. 36
*Legatorum sanctimonia quo respectu &
quando non habeat locum.* ib. à n. 37. usq;
40. () () *Legat-*

INDEX RERUM.

Legatos num liceat violare propter simile factum alterius gentis. *ib. n. 41*
 Legati pro tempore legationis gaudent privilegio fori. *ib. n. 42*
 Legati num fori privilegium habeant in delictis. *ib. à n. 43. usq; 49*
 & num in contractibus. *ib. à n. 50. usq; 55.*
 item in successioneibus ex testamento vel ab intestato. *ib. n. 56*
 an & quatenus in nominibus. *ib. n. 59.*
 quid in actibus voluntaria jurisdictionis. *ib. n. 60*
 Legati sub distinctione rerum mobilium & immobilium utuntur privilegio fori. *ib. n. 57. & 58.*
 Legati habent privilegium in exercitio sua religionis. *ib. n. 61*
 Legato competit jurisdictionis in homines legationis & jus a fili adibus. *ib. n. 62*
 Legatorum virtutes referuntur. *ib. n. 63*
 Legati officium in quibus principaliter consistat. *ib. n. 64*
 Legatus num obliget mittentem ex mandato expresso contra tacitum. *ib. n. 65*
 Leges fundamentales qua & quomodo differant à legibus aliis. *c. 11. n. 1. 2. & 4.*
 Legum fundamentalium causa efficiens proxima. *ib. n. 3*
 Leges fundamentales Rex obstrictus nec de plenitudine potestatis tollere potest. *ib. n. 5. & 6.*
 Leges fundamentales non subvertunt summam potestatem. *ib. n. 7*
 Leges fundamentales an & quatenus liceat non attendere propter publicam utilitatem. *ib. à n. 21. usq; 24*
 Legem mero arbitrio latam potest Rex vel successor ejus quibuscunque clausulis non

obstantibus revocare. *ib. n. 25. & 26*
 idem possunt Imperantes in statu Polyarchico. *ib. n. 27*
 Legum & Magistratum in Republica necessitas. *c. 12. n. 1. & 2*
 Legis Julia repetundarum aequitas. *c. 12. n. 31. 32. & 33. i*

M

Magicis artibus pugnare aut hostem proditorie per venena tollere non licet. *c. 16. n. 7*
 Magistratum ac jus dicentium virtutes. *c. 12. n. 3. 4. & 5. item n. 8. 9. & 10.*
 Magistratus officium in exercitio justitia quale. *ib. n. 7*
 Magistratus officia rogata sunt vel sagata. *ib. n. 11.*
 Magistratus proprie talis quantacunque potestatis recognoscit superiorem. *ib. n. 15. & 16.*
 Magistratum alii majores alii minores. *ib. n. 17. 18. & 19.*
 Magistratus ex virtute pra nobilitate generis eligendi. *ib. n. 20*
 Magistratum officia non debent esse venalia. *ib. n. 21*
 Magistratum officii adhibendi non sunt, qui se ingerunt. *ib. n. 22*
 Magistratibus & officiis publicis num adhibendi viri consensuativi. *ib. n. 25*
 Magistratus committendi ad eam rem maturis per aetatem. *ib. n. 26*
 Magistratus supplicantium precibus auxilio fit. *ib. n. 27. & 28*
 Magistratus vitio creati aut falsi gesta an valeant. *ib. n. 30*
 Magistratus officium quibus modis finiatur. *ib. à n. 34. usq; 40.*

Ma-

INDEX RERUM.

Majora voce juri gentium in regia electione obtinent. c. 9. n. 9
Majoratus possessor non est merus usufructuarius. c. 20. n. 24
Mare an totum cadat sub dominium humanam. c. 8. n. 9. usq. 14
Matrimonii instituti ex jure natura ratio. c. 3. n. 2. 3. & 4.
Matrimonii quatuor requisita de jure natura & gentium. ib. n. 6
Matrimoniorum casus jure divino prohibiti an sint dispensabiles. ib. n. 51. & 52
Matrimonii finis. c. 4. n. 1
Matrimonia an civibus publico nomine injungi possint. ib. n. 8. & 9
Mediatoris pacis persona qualis & qua ejus requisita. c. 20. n. 50
Mediationis integritas duo requirit. ib. n. 51
Mediationis recusatio jure gentium permittitur. ib. n. 52. 53. & 54
Mediationis consensus non debet esse compulsus. ib. n. 55
Mediatorum ministri ex causa possunt rejici. ib. n. 56.
Mediatrices respublica maxime mediationis munus per ministros expediunt. ib. n. 57
Mediatoris officium. ib. n. 58
Mediatoris sententiâ de pace rejectâ num jasta inde bello causa nascatur. ib. n. 59. & 60.
Mediatio suspecta redditur ex proclatione negotii. ib. n. 61
Medius erga belligerantes quid liceat. c. 26. n. 23.
Mercatorum causa ex bono & aquo dirimenda an via celeri. c. 1. 3. n. 39
an & quatenus juxta leges loci contractus vel suas consuetudines. ib. n. 40. 41. & 42.
Missus ante admissionem publicam alterius

partis, an sit legatus an verò tantum mandatararius. c. 14. n. 23. & 24
Moderamen inculpata tutela quid. c. 5. n. 2.
Moderaminis inculpata tutela tria requisita. ib. n. 7
qua declarantur. à n. 8. usq. ad II
Moderaminis inculpata tutela excessus. ib. n. 34. usq. 37.
Moderamen inculpata tutela quibus non liceat exercere. ib. n. 38. & 39
Mulier pregnans mortua lege Numa Popi li non sepelienda ante excisum partum. c. 15. n. 9.

N

N *Ati à nondum rege num preferantur natis in dignitate patris Regiâ c.* 9. n. 35.
Naturalis impotentia ad concubitum obstat matrimonio. c. 3. n. 15
Necessitas an & quatenus permittat recedere à legibus fundamentalibus. c. 11. n. 12. usq. 17.
& an hoc casu relaxatio à juramento necessaria. ib. n. 19
Necessitatis casus à lege expressè comprehensus non est à regulâ exceptus. ib. n. 19. & 20.
Neutrales vel medii qui dicantur. ib. 26 n. 1.
Neutralitatis definitio & requisita. ib. n. 2. 3. & 4.
Neutralitas quando superioris exigat consensum vel non. ib. n. 5. & 6
Neutralitatis tractatus particulares quâ ratione nitantur. ib. n. 8
Neutralitas absoluta & restricta declaratur. ib. n. 10. & 11.
Neutralitas an possit cogi, sive an detur vera neutralitatis species coacta. ib. n. 12. usq. 19. () () 2 Nen-

INDEX RERUM.

- Neutralitas tacita conjecturis probatur, ib. n. 20. & 21.*
- Neutralitatis effectus triplici respectu considerari possunt, ib. n. 22.*
- Neutralitati substantiale est vinculum communis amicitiae erga belligerantes, ib. n. 24. 25. & 26.*
- Neutrales inter & belligerantes an & quatenus commercia sint p. rmissa, ib. à n. 27. usq. 34.*
- Neutralitate salvâ potest alteri parti belligerantium permitti transitus, ib. n. 35. & 36.*
- Neutrales num per se obligentur belligerantibus ad commercia vel transitum, ib. n. 37. & 38.*
- Neutralis non tenetur res quibus ipse indiget vendere huic vel illi parti belligerantium, ib. n. 39.*
- Nec contra suum commodum contrahere extra casum necessitatis, ib. n. 40.*
- Neutralitas quomodo dissolvatur, ib. n. 43. & 44.*
- Nundinarum solemnium concessio pertinet ad Principem, c. 13. n. 36.*
- Nuptia senum & vetularum lege Julia Papia prohibita num jure natura permittantur, c. 3. n. 11. 12. & 13.*
- Nuptia incestuosa in lineâ rectâ, ib. n. 43.*
- Nuptia in lineâ rectâ an jure natura vel gentium in infinitum prohibita, ib. à n. 44. usq. 49.*
- Nuptia in lineâ transversâ quatenus jure natura gentiumve illicita, ib. n. 50.*
- Nuptia in secundo vel tertio affinitatis genere, num inter personas respectum parentum & liberorum habentes, irrita, ib. n. 53. 54. & 55.*
- O
- Obsequio parentum liberi obstringuntur naturaliratione, c. 7. n. 1. & 2. & patri magis quam matri vel avo, ib. n. 3. & 4.*
- Obsequium filiale non extenditur ad turpia & legi repugnantia, ib. n. 5. & 6.*
- Obsequium ergo patriam est juris gentium secundarii, ib. n. 8.*
- Obsequii hujus sanctitas & exempla, ib. n. 9.*
- Obsequium debemus patriae communi & quo sensu, ib. n. 11.*
- Obsequii erga patriam gradus, ib. n. 12.*
- Obsequium an debeamus patriae ingratae, ib. n. 14.*
- Obsequii erga patriam obligatio an duret alibi fixo domicilio, ib. n. 15. & 16.*
- Obsequium patriae an obliget contra patrem hostilia molientem, ib. n. 17.*
- Obsides an possint justè interfici, hoste, qui eos dederat fidem non servante, c. 18. n. 25. usq. 29.*
- Occupandi libertas an & quatenus in variis rebus sit restricta vel non, c. 8. n. 23. 24. & 25.*
- Offensa an facta praesumatur ex novâ vel antiquâ causâ, c. 22. n. 4. & 5.*
- Offensus pace factâ an sapius iterum offendere possit, ib. n. 26.*
- Originaria acquisitionis tria sunt requisita, c. 8. n. 15.*
- Ordinum jus in regno vacante declaratur, c. 30. n. 54.*
- Ordines tempore interregni num planè sint liberi, ib. n. 58.*

P

PiAcis tempore nec captura personarum aut rerum nec postliminium jure gen-

INDEX RERUM.

- gentium obtinet.* c. 18. n. 102
- Pacis reducenda tempore belli studium.* c. 20. n. 2.
- Pacis dua significationes declarantur.* ib. n. 3. & 4.
- Pacis tempore captura hominum repugnat vero juri gentium.* ib. n. 5
- Pacis definitio.* ib. n. 6
- Pacis potestatem quinam habeant vel non.* ib. n. 7. 8. 9. & 10.
- Pacem valere mero jure pacti & in vim legis quid intersit.* ib. n. 11
- Pacis Osnabr. & Monasteriensis instrumentum qualiter in genere valeat.* ib. n. 12
- Pacis consensus obligat regem minorem exclusâ restitutione in integrum.* ib. n. 13
imò etiam regem infantem vel furiosum. ib. n. 14. & 15
- Pacis impetranda gratiâ an membrum vel provincia possit à reliquo corpore civili separari.* ib. n. 29. & 30
- Pacis tractatibus num jus competens in vasallum eo invito transferri possit.* ib. n. 31. 32. & 33.
- Pacis causâ num subditi invito alienari possint.* ib. n. 34. & 35
- Pacificationis terminus ad quem an salvâ substantiâ pacis obliget.* ib. n. 37. & 38
- Pacis interpretatio quatenus extensiva sit vel restrictiva.* ib. n. 39. & 40
- Pacis interpretanda jus quibus & quatenus competat.* ib. n. 41. 42. & 43
- Pacificatio num per se includat restitutionem in priorem statum.* ib. à n. 44. usq; 49
- Pacis tacite approbata signa.* c. 21. n. 6
- Pacis terminus ad quem propriè non datur.* ib. n. 7.
- Pacis intentio adjecto termino ad quem quibus ex circumstantiis colligatur.* ib. n. 8. & 9.
- Pacis executio [qua complectatur.* ib. n. 10
- Pacis exequenda commissio est strictè intelligenda.* ib. n. 11
- Pacis executor conventionalis si opus sit vi adhibitâ manus suum peragere potest.* ib. n. 12.
- Pacem an & quatenus pars adversa possit exequi.* ib. n. 13. & 14
- Pacis e sequenda objecta varia.* ib. n. 15. & 16.
- Pace factâ num liceat animadvertere in milites adversa partis exauctoratos.* ib. n. 18.
- Pace cessa transeunt ad cessionarium eo jure, quo fuère penes cedentem.* ib. n. 19
- Pacis exsequenda ordo declaratur.* ib. n. 20
- Pacis Germanica Osnabrug. & Monasteriensis ordo circa punctum restituendorum.* ib. n. 21
- Pacis executio in liquidis precedere debet.* ib. n. 22. & 23.
- Pacis executio prepostera num retractanda.* ib. n. 24.
- Pacis observanda an & quatenus obligetur affecutor tertius.* ib. n. 26. & 27
- Pacis servanda remedia pro affecutoribus.* ib. n. 28.
- Pacis ruptura vid. Ruptura pacis.*
- Pacis sanctio bannitos post pacem non comprehendit.* c. 22. n. 12. & 13
- Pace salvâ num priorem socium juvare liceat.* c. 25. n. 10. 11. & 12.
- Pacta c. fin. extr. de cond. appof. tollunt consensum conjugalem.* c. 3. n. 17
- Pacta & jus jurandum circa administrationem regni an sint juris gentium.* c. 9. n. 11.
- Pactum servandi civitatem an rectè intelligatur de urbe an verò de cœtu civium.* c. 24. n. 16.

INDEX RERUM.

- Pactum de non alienando obstringit regem subditis.* c. 30. n. 23
- Parentum obligatio in educandis liberis. c.* 4. n. 23.
- Parentes num teneantur liberis ad sumptus studiorum.* ib. n. 24. 25. & 26
- Patrem num liceat occidere ob crimen perducclionis.* c. 7. n. 18. & 19
- Patria potestas quatenus sit juris natura. ib.* n. 7.
- Patria duplex communis & specialis. ib.* n. 10.
- Patria rebelles adversantur juri gentium.* ib. n. 13.
- Patria ad officia vocanti parendum & quando secus.* c. 12. n. 23. & 24
- Patrimonium populi an regibus pignore obstringatur.* c. 30. n. 47
- Pax natura humana magis convenit, quam bellum.* c. 20. n. 1
- Pax à quo tempore obliget.* ib. n. 36
- Pax vel expresse vel tacite rata haberi potest.* c. 21. n. 4. & 5
- Pax jurata an sit simplex vel guaranteeata.* ib. n. 30. & 31.
- Perjurium per falsos Deos opinione jurantis niitur, non re.* c. 27. n. 16
- Plenipotentiarium quatenus possint obligare Reges vel Principes suos. c. 14. n. 66. & 67.*
- Pœna num ex regulis justitia commutativa vel distributiva infligantur. c. 12. à n. 49. usq. 61.*
- Pœnarum interpretatio in dubio fieri debet in partem mitiorem.* ib. n. 62
- Pœnam legitimam minorem num magistratus dictare possit.* ib. n. 63
- Pœna arbitraria regulariter non extenduntur ad mortem & quid in delictorum concursu.* ib. n. 64
- Pœna conventionalis ob pacem ruptam requisita.* c. 22. n. 20. & 21
- Pœnam pacis conventionalem offensus, qui vicissim offendit petere nequit. ib. n. 22. usq. 25.*
- Polygamia an repugnet juri natura nec ne.* c. 3. n. 27. usq. 38.
- Πολυγαμία & idololatria repugnant rationi & juri natura.* c. 6. n. 23
- Παγίαι nomine venit malitiosa desertio. c. 3. n. 21.*
- Postliminii descriptio Grotiana insufficientes* c. 18. n. 77. & 78.
- Postliminii jus à Paulo Jure descriptum perpenditur.* ib. n. 79
- Postliminii vera definitio & requisita. ib. n.* 80. 81. & 82.
- Postliminium habent Christiani in quocumq. regnum vel provinciam Christiani orbis ex Barbaricâ servitute refugerint. ib.* n. 83.
- Postliminium an habeat Christianus ex servitute ad gentem Christianam sua nationi hostilem confugiens. ib. n. 85. usq. 88*
- Postliminii effectus circa jura personalia, dignitates & officia. ib. à n. 89. usq. 92*
- Postliminium an obtineat respectu matrimonii.* ib. n. 93. 94. & 95
- Postliminium habet locum in immobilibus. ib. n. 96.*
sed regulariter non in mobilibus. ib. n. 97. 98. & 99.
- Postliminii usus in rebus mobilibus juxta Grotium.* ib. n. 101
- Postliminium an habeant capti Christiani à piratis Turcicis vel Turca à piratis Christianis.* ib. n. 104
- Postliminium competit etiam gentibus devictis si in libertatem vindicentur. ib.* n. 105.

Post-

INDEX RERUM.

- Postliminii juri an praescribatur.* ib. n. 106
*Postliminii jus num obtineat in rebus tem-
 pore induciarum captis.* c. 19. n. 15
*Praemia benemeritis decernuntur juxta pro-
 portionem Geometricam.* c. 12. n. 41
Praemia quae dari soleant. ib. n. 44. & 45
Praemii loco interdum est remissio poenarum.
 ib. n. 46.
Praemia togatis cedunt & qualia. ib. n. 47.
 & 48.
Praxis circa separationem conjugum. c. 3.
 n. 21.
*Primogenitura an in successivis regnis jure
 gentium obtineat.* c. 9. n. 30. usq. 33
*Princeps potest aliud tempus statuere nu-
 ptius vel de aetate dispensare si persona an-
 tea sint habiles.* c. 3. n. 10
*Princeps vel Rex ad quem legatio destina-
 tur ante de eadem debet fieri certior.* c.
 14. n. 27.
*Principes Imperii num sine propriè dicti
 magistratus.* c. 12. n. 12 & 13.
*Principes Imperii jurejurando devincti sunt
 Imperatori.* ib. n. 14
*Privilegia excludentia ceteros certo nego-
 tiandi genere publica utilitatis intuitu
 quatenus permittuntur.* c. 12. n. 31
*Promissio de non contraveniendo paci an &
 quatenus quoad causas futuras obliget vel
 non.* c. 22. d. n. 7. usq. 10
*Pseudopolitici circa foederum rupturam per-
 stringuntur.* c. 24. n. 1. 2. & 3
*Pubertatis jure natura non habet determina-
 tum tempus ut jure positivo.* c. 3. n. 8
*Pubertatis tempora in diversis nationibus
 varia.* ib. n. 9
- R
- R** *Ratificatio tractatum in captivitate
 imitorum requiritur post liberationem*
Regis vel Principis capti. c. 18. n. 57
 & 58.
*Ratificatio pacis si legati habeant speciale
 mandatum, an necessaria.* c. 21. n. 1. 2.
 & 3.
*Ratificatio Regum vel Principum num de-
 sideretur in auctoritate plenipotentiariorum.*
 c. 14. n. 66. & 67.
*Rebellio an & quatenus jure gentium pro-
 betur.* c. 29. d. n. 1. usq. 7
*Rebellare quatenus permittitur sit vicis, qui-
 bus jus belli ademptum salvâ libertate.* ib.
 n. 9. & 10.
*Rebellionis causa ex parte gentis cui libertas
 relicta.* ib. n. 11. & 12
*Rebellionis in victoria effectus sub distinctio-
 ne referuntur.* ib. d. n. 13. usq. 18
*Recessus Imp. de Anno 1641. &c. und dente-
 nach in materia neutralitatis adducitur.*
 c. 2. 6. n. 7.
Regnorum origo provenit ex consensu. c. 9.
 n. 1. 2. & 3.
Regna varia antiqua & nova. ib. n. 4.
*Regna quibus modis jure gentium acquiran-
 tur.* ib. n. 5
Regni successio. ib. n. 13. & 14
*Regnum etiam successivum potest esse restri-
 cta potestatis.* ib. n. 15
*Regni successio ex testamento vel ab intestato
 qualiter deferatur.* ib. n. 16
*Regni successor an debeat descendere à pri-
 mo acquirente.* ib. n. 17
*Regni summum jus quatenus praescriptione
 acquiri possit.* ib. n. 24. & 25
*Regna quanam patrimonialia & alienabi-
 lia qua non.* ib. n. 26. & 27
Regnum regulariter individuum est. ib. n.
 28.
*Regnorum in successione de jure gentium pra-
 fertur sexus masculinus linea & aetas.* ib.
 n. 29.
- Re-

INDEX RERUM.

- Regno in rempublicam converso opus est titulo abdicativo.* c. 10. n. 9. 10. & 11
- Regna eorumve partes an populis inconsultis possint in feudum concedi vel oppignorari.* c. 30. n. 45. & 46
- Regnum quibus modis vel causis vacare contingat.* ib. à n. 48. usq; 53
- Regi leges fundamentales tollenti quatenus resistere liceat.* c. 11. n. 28. usq; 34
- Regiarum foeminarum descendentes nam jure gentium succedant in regno.* c. 9. n. 35.
- Regum gentiumq; controversias alio, quàm armorum remedio dirimere expedit.* c. 17. n. 29.
- Reip. species quæ optima.* c. 10. n. 2.
- Reip. summum jus vel est penes senatum vel penes populum.* ib. n. 4
- Religio erga Deum juri gentium convenit.* c. 6. n. 1. & 2.
- Religio quid sit.* ib. n. 3
- Religionis duæ partes, Dei notitia & cultus.* ib. n. 4.
- Religionis omnium ætatum communis quatuor pronuntiata ex Grotii mente defensa.* ib. à n. 5. usq; 8
- Religio Christiana præ cæteris lumini rectæ rationis est conveniens.* ib. n. 27
- Rerumpublicarum origo.* c. 10. n. 1. & 2
- Res quæ & quales in prædâ sint occupantium vel non.* c. 18. à n. 63. usq; 76
- Reservata suprema potestati quatenus in alios transeant.* c. 10. n. 16
- Respublica contra potentes cives quatenus jusse se defendat.* c. 10. n. 20. 21. & 22
- Rex in regno feudali an habeat jura majestatis necne.* c. 9. n. 22. & 23
- Rex vel Princeps captus num teneatur ad duras condiciones obsentæ liberationis.* c. 18. n. 55. & 56.
- Rex captivus an possit facere pacem.* c. 20. n. 16. & 17.
- Rex vel Princeps exsul an & quatenus possit facere pacem.* ib. à n. 18. usq; 21
- Rex vel Princeps an possit pro pace impetrandâ alienare bona coronæ.* ib. n. 22. & 23. item 25. 26. & 27.
- & an bona subditorum.* ib. n. 28
- Rex an habendus pro usufructuario regni vel pro Domino.* c. 30. n. 22
- Rumpere pacem an rectè dicantur, qui ex novâ causâ offendunt.* c. 22. n. 2. & 3
- Rumpere pacem num liceat ex causâ antiquâ.* ib. n. 32. 33. & 34
- Rumpi pacem & subnasci novam belli causam quomodo differant.* ib. n. 17. 18. & 19.
- Ruptura pacis quid.* ib. n. 1
- Ruptura pacis non debet extendi ad conformes.* ib. n. 11. & 29
- Ruptura pacis adversatur capitulis expressè conventis.* ib. n. 14
- Ruptor pacis an possit offerendo satisfactionem evitare novum bellum.* ib. n. 27
- Ruptura pacis poenam an contraveniendo quis sæpius incurrat.* ib. n. 28
- Rupta pacis poena an ad hæredes vel fidejussores rumpentis pertineat.* ib. n. 30. & 31.

S

- Sabina virgines contra jus sunt raptae à Romanis.* c. 4. n. 3
- Saracenorum uxores mercede conductæ nominatenus tales sunt.* ib. n. 18
- Saxonia inferioris ordinum litera ad Collegium Electorale.* c. 26. n. 9
- & responsum.* ib. n. 30
- Scipionis Africani prudens & liberale factum*

INDEX RERUM.

- Bum in expugnatione Carthaginis nova.* c. 12. n. 42.
- Seculi Nomadum reliquia.* c. 18. n. 103
- Separatio conjugum quoad torum & mensam an juri natura conveniat nec ne.* c. 3. n. 23. & 24.
- Sepeliendi mores diversi.* c. 15. n. 2
- Sepulchra jure gentium inviolabilia.* ib. n. 1
- Sepulchrorum jura duabus partibus constans.* ib. n. 3.
- Sepulchri violati pena.* ib. n. 24
- Sepulchra hostium num religiosa.* ib. n. 25
- Sepultura nec hosti deneganda.* ib. n. 4
- Sepultura Regibus Israeliticis quandoq; ad pena divina exemplum negata.* ib. n. 5
- Sepultura hodiè sans publica & sepulchra quotuplicia.* ib. n. 11. & 12
- Sepulcorum & insepulcorum hostium exempla.* ib. n. 26. & 27
- Sepultura hostium num incumbat hosti.* ib. n. 29. & 30.
- Sepultura hostilium cadaverum non prohibenda.* ib. n. 31
- Servitutum origo ex captivitate.* c. 18. n. 39.
- Servitus hodie non inducitur ex captivitate inter Christianos sed Iyrum.* ib. n. n. 41. 42. & 50.
- Sionis Amorreorum Regis exemplum negantis Israelitis transitum.* c. 17. n. 41
- Sociorum nomen in federe indistinctè positum num pertineat etiam ad futuros socios.* c. 24. à n. 4. usq; 13
- Socii in dubio non possunt bello peti.* ib. n. 14.
- Socius intempestivè ac temerè recedens à federe latis jus gentium.* c. 25. n. 1.
- Sodomia repugnat juri natura & qua ejus pena.* c. 3. n. 7
- Successio quatenus sit modus acquirendi juris gentium.* c. 8. n. 41
- Successor non tenetur ex contractu praedecessoris repugnante legibus regni.* c. 30. n. 20.

T

- T**estamenta forensium valent quoad bona alibi sita. c. 8. n. 44
- T**estamenta quantum jure gentium aestimantur. ib. n. 47
- T**raditionis fundamentum est ex consensu Domini. c. 8. n. 38
- T**raditio, successio, usucapio, per se sunt modi acquirendi juris gentium. ib. n. 40
- T**raditio in commercio ad translationem domini ex consensu necessaria est. ib. n. 48. & 49.
- T**raditio an indistinctè & re etiam à Domino non possessà sit necessaria. ib. n. 50.
- T**ransfuga sine speciali pacto non comprehenduntur sub pace. c. 21. n. 17
- T**ranslatio & alienatio regni sub distinctione permessa est vel non. c. 9. n. 19. & 20
- T**ranslatio regni alia est plena alia minus plena. ib. n. 21
- T**ranslatio Imperii Romano-Germanici post stirpem Carolinam defenditur. c. 30. n. 59. & 60.
- T**reuga nomine quid veniat. c. 20. n. 62

V

- V**asallos num liceat alienare. c. 30. n. 37.
- V**erba in federe interpretando quomodo accipi debeant. c. 24. n. 17
- V**icariatus Imperii Romano-Germanici hodiè

INDEX RERUM.

- hodie triplex.* c. 30. n. 55
Vicariatus Palatinus ex Instr. pacis defensus
ib. n. 56. & 57.
Victoria quid sit. c. 28. n. 1
Victoria etiam non vi armorum pacta verè
talis est. ib. à n. 2. usq; 5
Victoria variè obtenta effectus. ib. n. 6
Victoria duplex est, belli & pralii. ib. n. 7.
& 8.
Victoria pralii effectus. ib. à n. 9. usq; 13
Victoria belli effectus. ib. à n. 14. usq; 18
Victoria extendi non debet ad inhonestas a-
ctiões. ib. n. 23
Victoria Israëliitarum severior non ad regulas
juris gentium pertinet. ib. n. 24
Victor jure peti sibi debet belli auctores. ib.
n. 25.
Victoria ad violationem sacrorum non refe-
renda. ib. n. 26
hujus rei limitatio. ib. n. 27
Victoris jus in bona profana declaratur. ib. n.
28. & 29.
Victor quod ex jure suo remittit gratia est non
obligationis ex jure gentium. ib. n. 30
Victor an possit exigere debita hostium. ib.
n. 31.
Victoria premia quatenus sociis communi-
canda. ib. n. 32
Victoria an & quatenus tribuat jus irrevoc-
cabile nec ne. ib. n. 33. & 34
Votum an valeat ad præjudicium liberorum
voventis. c. 27. n. 78
Usucapio quatenus sit modus acquirendi ju-
ris gentium. c. 8. n. 42
Usura jure Canonico prohibita sub nomine
interesse permittitur. c. 13. n. 5
Usuram in materiâ lex Divina, Cano-
nica, & traditiones interpretum differ-
unt. ib. n. 6. & 8
Usura olim jure civili permissa nec prorsus
repugnans juri divino vel natura. ib. n. 7
Usurarum prohibitio pro sententiâ Canonis-
tarum multis in locis antehac recepta.
ib. n. 9.
Usura non nisi immoderata repugnat juri
gentium. ib. n. 10
Usura illicita requisita ex mente Canonista-
rum. ib. n. 16
Usura nec in mutuo fluant à tempore com-
ventionis. ib. n. 17

F I N I S.

Errata Typographica 15. priorum Capitum.

In præf. lat 3. lin. 8. lege bello, ibid lege varios. ib. lin. 10. l. præjudiciali ib. lin. 14. leg. & c. cap. 1. p. 1. lin. 13. leg. hodiernū p. 2. colum. i. lin. 13. l. gentibus. ib. lin. 27. & p. 5. col. 2. lin. 10. l. hodie-
num ib. lin. fin. del. lin. p. 7. col. 1. lin. pen. l. præbasset p. 11. col. 1. lin. 8. l. præsentibus. ib. lin. 12. l.
secundam ib. lin. 27. post ff. adde. ut p. 8. c. 2. lin. 18. l. negant p. 19. col. 1. lin. 2. l. lib. p.
20. col. 1. lin. 1. l. debet ib. lin. 37. l. uxorum. ib. col. 2. lin. 9. l. conjunctio p. 21. col. 1. lin. 23.
l. à Sanchez. ib. lin. 30. l. nec graduump. 25. col. 2. lin. 18. l. jud. 27. p. 3. col. 1. lin. 5. l. Cœd. p. 35. col.
2. lin. 6. l. 1. ib. col. 2. lin. 31. l. valdè ib. lin. 36. l. debet. p. 7. col. 2. lin. 4. l. art. 123. ib. lin. 6. del. ut.
p. 40. col. 2. lin. 12. l. admittendam. ib. lin. 29. post verb. præmissus, adde: obrinent
p. 42. col. 1. lin. 29. l. verò ib. col. 2. lin. 34. l. certam. ib. lin. 38. l. prælis p. 44. col. 1. lin.
10. l. de invent. p. 48. col. 1. lin. 28. l. 1. de cœlo. ib. lin. 34. l. alterationibus p. 60. col. 1. lin.
12. l. conversionibus. ib. col. 2. lin. 10. l. possit. ib. lin. 19. del. hominem ib. lin. 28. l. velis
p. 51. col. 2. lin. 2. l. prout p. 52. col. 2. lin. 9. l. falso p. 54. col. 1. lin. 2. l. prætor p. 57.
col. 1. lin. 3. l. ferè p. 56. col. 1. lin. 2. del. & ib. lin. 3. l. comprehenduntur. ead. lin. 38. l.
Henr. VII. p. 59. col. 1. lin. 36. l. nationes p. 61. col. 2. lin. 22. l. geometræ p. 63. col. 1. lin. 38. l.
exteris. p. 67. col. 1. lin. 26. l. modos p. 69. col. 2. lin. 37. l. ferid p. 71. col. 1. lin. 10. l. ast.
p. 73. col. 2. lin. 7. l. infulis p. 75. col. 2. lin. 26. l. traditurum. ib. col. 2. lin. 39. l. feudi p. 76.
col. 1. lin. 2. l. falis p. 77. col. 1. lin. 30. l. lib. ib. col. 2. lin. 2. del. ex. ib. lin. 35. l. quoad p.
79. col. 2. lin. 10. l. de p. 82. col. 1. lin. 15. l. converso. p. 83. col. 2. lin. 28. del. talis p. 84. col.
1. lin. 25. del. à. ib. col. 2. lin. 22. l. de ast. p. 89. col. 1. lin. 20. l. notorietate. p. 90. col. 2. lin.
27. l. facienda. ib. lin. 31. l. profectio p. 91. col. 1. lin. 8. l. augeatur p. 92. col. 1. lin. 11. l. suc-
cessorem. ib. lin. 33. post. vocab. paucos, adde. annos ib. col. 2. lin. 23. post voc. principi,
adde. resistere p. 93. col. 1. lin. 35. l. conventiones ib. col. 2. lin. 72. l. subvertari. p. 94.
col. 1. lin. 10. del. cisi p. 95. col. 1. lin. 8. l. Cleon. p. 96. col. 2. lin. 17. l. ventosi p. 97. col.
2. lin. 4. l. & p. 98. col. 1. lin. 14. l. Paurm. p. 102. col. 1. lin. 25. l. specie p. 103. col. 2. lin.
8. l. Hispaniis. p. 104. col. 1. lin. 10. del. de. ib. lin. 17. l. Vocula p. 105. col. 1. lin. 6. l. si. ib.
lin. 23. l. commensurandam. ib. col. 2. lin. 25. l. proscriptos. ib. lin. 37. l. analogiam p. 106.
col. 1. lin. 12. l. dilaniandus. ib. lin. 30. post voc legum; adde. & p. 109. lin. 34. l. contra-
ctuum p. 111. col. 2. lin. 18. l. late p. 113. col. 1. lin. 16. l. quam p. 115. col. 2. lin. 25. l. condi-
tionis p. 116. col. 1. lin. 3. l. aliquas. ib. col. 2. lin. 9. l. solet p. 119. col. 2. lin. 16. l. civium.
ib. lin. 40. l. alteram. p. 120. col. 2. lin. 33. l. contractuum p. 121. col. 2. lin. 21. l. deposita-
rio. p. 123. col. 2. lin. 16. l. accidenti p. 124. lin. 20. l. mandatarius. ib. lin. 25. l. gaudet. ib.
lin. 26. l. quondam. p. 125. col. 2. lin. 9. l. uti p. 126. col. 2. lin. 16. l. supremam p. 128. col.
2. lin. 2. post. voc: administrandi, adde. qui. p. 130. col. 2. lin. 23. l. queret. ib. lin. 37. l.
admissorum ib. col. 2. lin. 14. l. quam ib. lin. 26. l. investituræ. ib. lin. 36. l. sive. p. 133. col. 1.
lin. 23. l. cerycia. ib. col. 2. lin. 18. l. legatos. p. 136. col. 1. lin. 8. l. lit. p. 137. col. 2. lin. 14.
postlit. d. adde. l. p. 140. col. 1. lin. 20. l. executurum. ib. col. 2. lin. 9. l. nuper ib. lin. 15.
l. quo. ib. lin. 32. l. relatis p. 141. lin. 4. l. Israëliticis. p. 146. col. 2. lin. 4. l. probat. p.
147. col. 1. lin. 12. l. oportet. ib. col. 2. lin. 8. & 12. l. dilectio.

Errata typographica posteriorum capitum.

cap 19. p. 45. col. 2. lin. 25. l. illimitatas. p. 47. col. 2. lin. 1. l. latus p. 49. col. 2. lin. 38. l.
probare p. 54. col. 1. lin. 16. l. ruptura ib. col. 2. lin. 20. l. rumpenti. ib. lin. 34. l. etiam. p.
54. col. 2. lin. 25. l. extant. p. 55. col. 2. lin. 20. post voc. regis. adde: vel p. 56. col. 2. lin.
11. l. iidem p. 57. col. 1. lin. 6. l. præsumptio. p. 58. col. 2. lin. 27. l. invito ib. lin. 30. l. ille. ib.
lin. 38. l. donationes quas divus. p. 59. col. 1. lin. 12. l. videntur p. 60. col. 2. lin. 39. l. trans-
actionis. p. 62. col. 1. lin. 14. l. Aminandrum. p. 66. lin. 6. l. conventionalis p. 67. col. 1. lin.
24. l. quam p. 68. col. 1. lin. 6. l. ulterius. 69. col. 1. lin. 26. l. adstrinxit. p. 71. col. 1. lin.
27. l. executionis. ib. lin. 39. l. retractatione p. 72. c. 1. lin. 12. l. se. ib. c. 2. lin. 11. l. promissio-
nem p. 74. col. 1. lin. 2. del: & ib. lin. 5. l. ab p. 75. col. 2. lin. 14. l. illicitæ. ib. lin. 16. l. vi-
deo p. 78. col. 1. lin. 29. l. secundum. p. 79. col. 1. lin. 23. l. poena. p. 83. col. 2. lin. 38. l.

ex Alfeno

ex Alfeno p. 85. col. 1. lin. 10. l. obstricta ib. col. 2. lin. 4. l. odiosam ib. lin. 19. l. Quintus. ib. lin. 23. l. territoriorum. p. 89. col. 2. lin. 21. post. voc. quæstio, adde: de p. 94. lin. 5. l. inducit. ib. col. 1. lin. 18. l. vigore. p. 98. col. 2. lin. 11. l. accedente, ib. lin. 26. l. tractu pag. 101. col. 1. lin. 34. post. voc. partis, adde: non ib. col. 2. lin. 27. l. Tejos p. 103. col. 2. lin. 35. l. huc ib. lin. 16. l. effectu p. 107. col. 1. lin. 29. l. publico p. 109. col. 1. lin. 6. l. desideranti p. 111. lin. 10. l. obnoxius. p. 113. col. 1. lin. 25. l. fit. p. 114. col. 1. lin. 25. l. metiendam. p. 115. col. 2. lin. 9. l. & p. 117. col. 1. lin. 13. l. enunciativa. ib. lin. 26. l. supremam. ib. col. 2. lin. 17. l. vocant. ib. lin. 30. l. prædictis. p. 119. col. 2. lin. 20. l. promissiones. ib. lin. 24. factæ p. 119. col. 2. lin. 40. del vel in aliis quoque juramentis p. 120. col. 1. del: lin. 1. ac. 2. & in lin. 3. servando fidem. ib. lin. 36. l. obnoxia p. 121. col. 2. lin. 31. l. jurejurando. ib. lin. 39. l. ad l. stipulationes p. 132. c. 2. lin. 17. l. nomina. p. 134. col. 2. lin. 19. del: ; p. 141. col. 1. lin. 2. l. occidentale. ib. lin. 14. l. patrimoniali. ib. col. 2. lin. 21. l. pervenirent. p. 143. col. 2. lin. 21. l. Vocula.

